

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

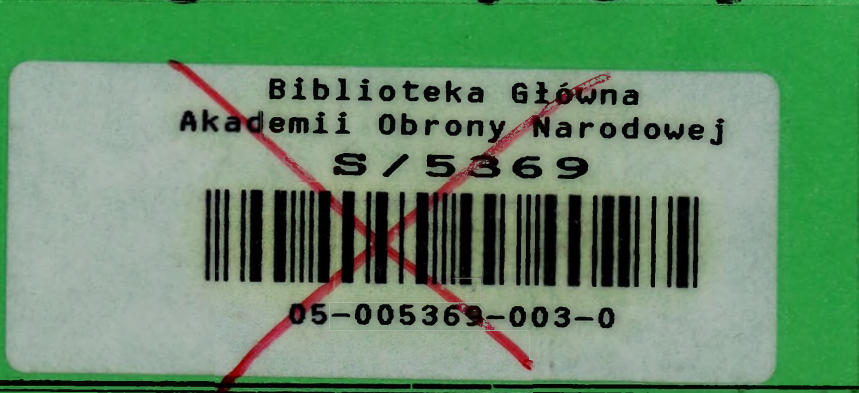
WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

Płk dr Jan KNETKI
Mjr dypl. Bogdan PANEK
Mjr dypl. Jacek TREMBECKI

OPERACJE WSPARCIA POKOJU W TEORII
I PRAKTYCE SZTUKI OPERACYJNEJ
„POKÓJ”

65275

WARSZAWA

2002

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

Płk dr Jan KNETKI

Mjr dypl. Bogdan PANEK

Mjr dypl. Jacek TREMBECKI

**OPERACJE WSPARCIA POKOJU
W TEORII I PRAKTYCE SZTUKI OPERACYJNEJ**

„POKÓJ”

WARSZAWA 2002

Recenzja:

płk prof. dr hab. Adam TOMASZEWSKI

Zespół autorski

płk dr Jan KNETKI - kierownik zespołu

Redakcja naukowa, Wstęp, Rozdział 1, 2, Zakończenie

mjr dypl. Bogdan PANEK - *Rozdział 5*

mjr dypl. Jacek TREMBECKI - *Rozdział 3, 4*

Dariusz GOŁAWSKI – *opracowanie komputerowe i druk*

Spis treści

Wstęp	3
1. Założenia metodologiczne	8
1.1. Identyfikacja sytuacji problemowej	8
1.2. Przedmiot badań i ich cel	12
1.3. Problemy i hipotezy badawcze	15
1.4. Metody badań	17
2. Ewolucja sztuki operacyjnej w aspekcie operacji wsparcia pokoju	19
2.1. Istota współczesnej sztuki operacyjnej	23
2.2. Aspekty terminologiczne sztuki operacyjnej	27
2.3. Współczesne działania operacyjne	42
2.4. Zasady prowadzenia operacji wsparcia pokoju	49
3. Praktyczne aspekty planowania i prowadzenia operacji wsparcia pokoju	53
3.1. Teoretyczne podstawy planowania	53
3.2. Elementy struktury NATO uczestniczące w planowaniu	56
3.3. Przebieg procesu planowania operacji wsparcia pokoju	59
3.4. Planowanie użycia sił wsparcia pokoju	71
3.4.1. Przygotowanie operacji wsparcia pokoju	75
3.4.2. Wejście sił wsparcia pokoju i przeprowadzenie operacji	86
3.4.3. Zakończenie operacji i przegrupowanie do rejonów wyjściowych	90
4. dowodzenie w operacjach wsparcia pokoju	93
4.1. Zasady tworzenia dowództw wielonarodowych sił połączonych na potrzeby operacji wsparcia pokoju	97
4.2. Rodzaje dowództw wielonarodowych sił połączonych powoływanych w operacjach wsparcia pokoju	106
4.2.1. Koncepcja dowództwa stacjonarnego	109
4.2.2. Koncepcja dowództwa mobilnego	122
4.3. Operacje wsparcia pokoju IFOR/SFOR i KFOR w aspekcie planowania i dowodzenia	126
4.3.1. Zadania komponentu wojskowego w operacjach wsparcia pokoju	138
5. Operacje wsparcia pokoju w teorii i praktyce sztuki operacyjnej Sił Zbrojnych Niemiec	146
5.1. Polityczne i prawne uwarunkowania udziału Bundeswehry w operacjach pokojowych	147
5.1.1. Uwarunkowania i ograniczenia prawne lat 80-tych	148
5.2. Teoretyczne podstawy prowadzenia operacji pokojowych przez siły zbrojne Niemiec	150
5.2.1. Wybrane problemy dowodzenia operacyjnego	152
5.2.2. Ogólne zasady prowadzenia operacji pokojowych	153
5.2.3. Ogólne zasady działania w operacjach pokojowych	155
5.3. Praktyczne zastosowanie zasad w działaniach wojsk lądowych Bundeswehry	156
5.3.1 organizacja i uzbrojenie kontyngentu wojsk lądowych	156
5.3.2. Zastosowanie środków przemocy militarnej	157
5.4. Praktyczny wymiar działań Bundeswehry w operacjach pokojowych	159
Zakończenie	170
Wykaz literatury	173
Załączniki	176

WSTĘP

Pomimo wielu przemian, świat jest wciąż miejscem konfliktów zbrojnych rzucających wyzwania nie tylko politykom, ale i wojskowym. Na miejsce starych, doskonale znanych zagrożeń, z którymi nauczyliśmy się żyć pojawiają się nowe. Postęp technologiczny, stwarzający możliwość ciągłego monitorowania niemal wszystkich zakątków świata zmniejszył prawdopodobieństwo wybuchu konfliktu globalnego (wojny światowej), zagrażającego istnieniu państw i narodów. Zmniejszył, co nie znaczy, że wykluczył. Wnioski z prowadzonych badań wyrażone w formie licznych publikacji wskazują, że świat na początku XXI wieku najbardziej narażony jest na lokalne konflikty militarne o ograniczonym zasięgu i niewielkiej intensywności. Konflikty te mogą mieć podłoże nacjonalistyczne, religijne lub ekonomiczne. Mogą występować na obszarze jednego lub kilku krajów. Jeżeli nie będą neutralizowane lub izolowane, ta będą miały tendencję do rozprzestrzeniania się i mogą być początkiem konfliktu militarnego na dużą skalę.

W dalszej perspektywie nie można także wykluczyć konfliktów lokalnych między różnymi krajami, w tym nawet członkami tego samego sojuszu. Ich przyczyną mogą być przede wszystkim kryzysy wywołane wokół mniejszości narodowych oraz uwarunkowania historyczne. Tego rodzaju konflikty mogą się charakteryzować ograniczonymi celami, długim czasem trwania oraz nieregularnymi działaniami wojsk. Oprócz wymienionych podłoży (nacjonalistycznego, religijnego lub ekonomicznego), mogą one powstać na innym tle (np. politycznym, religijno-politycznym, terytorialnym, religijno-narodowościowym, etnicznym, polityczno-plemiennym, społeczno-rasowym, ekonomiczno-społecznym, religijno-terytorialnym).

Rozpatrując potencjalne kryzysy polityczno-militarne wielu Autorów zakłada, że mogą one przybrać formę napięć, sporów, a w skrajnych przypadkach nawet konfliktów wojennych. Dlatego tak duże znaczenie

przywiązuje się do reagowania, jakim jest zapobieganie powstawaniu kryzysów, a w przypadku ich wystąpienia do skutecznego ich ograniczania i wygaszania.

Obecnie i w dającej się przewidzieć perspektywie trudno bezpieczeństwo państwa utożsamiać jedynie ze skuteczną obroną własnego terytorium i własnych interesów. Chcąc eliminować zagrożenia bezpośrednio należy eliminować wszelkie zagrożenia pośrednie, co wyraźnie podkreśla nowa doktryna Sojuszu Północnoatlantyckiego. Wpłynie to korzystnie na bezpieczeństwo całego kontynentu i zapewni rozwój wszystkim narodom. Polska jako członek NATO znajduje się też pod presją zagrożeń odnoszących się do tej wspólnoty sojuszniczej. Oznacza to konieczność dodatkowych obciążeń w związku z udziałem w działaniach zbrojnych i niezbrojnych poza własnym terytorium, w ramach wspólnej obrony przed agresją wobec któregoś z partnerów albo koalicyjnego reagowania w razie kryzysu.

Zgodnie z nową Koncepcją Strategiczną Sojuszu zmienia się pogląd na potencjalny charakter zagrożeń. Jako mało prawdopodobne ocenia się zagrożenia globalne, postrzegane przez pryzmat agresji na dużą skalę, skierowaną przeciwko jednemu lub kilku członkom Sojuszu. Natomiast potencjalne zagrożenie dla bezpieczeństwa Sojuszu upatrywane jest jako konsekwencja konfliktów regionalnych, walk o podłożu etnicznym lub innych kryzysów poza terytorium NATO. Podobnie Problematyka ta postrzegana jest w przyjętej przez Rząd RP „Strategii bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej”¹.

Strategia bezpieczeństwa Polski, poza wojną i agresją zbrojną oraz kryzysami i konfliktami lokalnymi, główne zagrożenia i źródła destabilizacji identyfikuje w obszarze waśni etnicznych i religijnych, sporów granicznych, naruszania praw człowieka, niedoboru podstawowych środków do egzystencji, zapaści gospodarczo-cywilizacyjnych, w osłabieniu lub rozpadzie struktur państwowych oraz katastrof naturalnych lub wywołanych działalnością człowieka.

¹ Por.: Strategia bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej, przyjęta na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 4 stycznia 2000.

W „Strategii bezpieczeństwa RP” stwierdza się, że „Polska jest żywotnie zainteresowana tworzeniem europejskich zdolności w zakresie reagowania kryzysowego”¹. Nasz kraj deklaruje nadal „wnosić znaczący wkład w międzynarodowe operacje pokojowe”². Przewiduje się, że oprócz strategicznych zadań obronnych sił zbrojnych w czasie wojny, będą realizowane „zadania reagowania kryzysowego (także w ramach misji organizacji międzynarodowych) oraz zadania stabilizacyjne i prewencyjne w czasie pokoju”³, włącznie z zadaniami poza obszarem Rzeczypospolitej Polskiej⁴. Realizując te założenia Polska, podobnie jak większość krajów europejskich, wdraża program dostosowania odpowiednich jednostek do sił dyspozycyjnych ONZ oraz do wspólnych działań w Sojuszu Północnoatlantyckim.

Powyższe wyraźnie wskazuje na aktualność problematyki związanej z przygotowaniem i prowadzeniem operacji wsparcia pokoju. Wspomniana problematyka powinna być zatem przedmiotem prac badawczych, dotyczących w swej istocie wypracowania spójnej koncepcji użycia Sił Zbrojnych w operacjach wsparcia pokoju. Z kolei wspomniana koncepcja powinna mieć swoje umocowanie w teoretycznych założeniach i w tych kategoriach należy postrzegać cel rozważań, prezentowanych w niniejszej pracy.

Osiągnięciu zakładanego celu pracy służy jej struktura, w której wyróżnić należy cztery rozdziały merytoryczne. Pierwszy rozdział poświęcony został przybliżeniu obszaru naukowej penetracji oraz metod zastosowanych w prowadzonych badaniach.

W drugim z kolei rozdziale przedstawiono wyniki badań nad genezą, istotą i kierunkami ewolucji współczesnej sztuki operacyjnej. Uwzględniono w nim hipotetyczne założenie, w myśl którego operacje wsparcia pokoju w dającej się

¹ *Strategia bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej*. 4.01.2000 r., s. 5.

² *Ibidem*, s. 12 i 14.

³ *Ibidem*, s. 18..

przewidzieć przyszłości zdominują teorię i praktykę sztuki operacyjnej¹. Przedstawiono również aspekty terminologiczne związane ze sztuką operacyjną. Przyjęto bowiem założenie, że o skuteczności wielonarodowych operacji decyduje nie tylko znajomość języka sojusznika, ale i posługiwanie się wspólnym aparatem pojęciowym, znajomość zasad funkcjonowania i prowadzenia działań na różnych szczeblach przez komponenty wojskowe wydzielone z różnych państw, podobne procedury wypracowania i przedstawiania decyzji oraz zbliżone struktury organizacyjne i zakres kompetencji osób funkcyjnych. W jego końcowej części określono istotę i możliwy charakter współczesnych działań operacyjnych, postrzeganych przez pryzmat operacji wsparcia pokoju.

W rozdziale trzecim zaprezentowano wyniki badań nad zastosowaniem teorii sztuki operacyjnej w procesie planowania i prowadzenia operacji wsparcia pokoju. Analizie poddano prowadzone przez NATO operacje wsparcia pokoju IFOR/SFOR i KFOR.

W czwartym z kolei rozdziale przedstawiono wyniki badań w obszarze teorii i praktyki dowodzenia, a w tym zasad tworzenia dowództw wielonarodowych sił połączonych w operacjach wsparcia pokoju. W jego końcowej części określono siły i zadania jakie mogą one realizować w ramach operacji wsparcia pokoju, co determinuje proces planowania.

W ostatnim, piątym rozdziale zaprezentowano wyniki badań nad usytuowaniem operacji wsparcia pokoju w teorii sztuki wojennej sił zbrojnych Niemiec. Na taki wybór miało wpływ wiele różnych czynników, a jednym z nich był fakt, iż w Bundeswehrze nie używa się pojęcia „sztuka operacyjna” lecz „dowodzenie operacyjne”. Poznanie tej specyfiki pozwoli jeszcze lepiej kontynuować współpracę z armią sąsiada.

W konkluzji należy podkreślić, iż zdaniem Autorów niniejszej pracy, jej

¹ Potwierdzeniem tej tezy może być fakt, iż wszystkie ćwiczenia i operacje prowadzone w ostatnich latach przez NATO dotyczą tej problematyki. W ćwiczeniach prowadzonych zgodnie z artykułem 5 Traktatu Waszyngtońskiego, uwzględnia się natomiast sytuacje, które wystąpią po zakończeniu działań wojennych i przekształcą je w operacje spoza artykułu 5.

układ i treść stanowi właściwą prezentację ich dokonań naukowych. Jednocześnie zdają sobie oni sprawę z tego, że w wielu wypadkach prezentowane poglądy stanowią w swej istocie zestaw hipotez, wymagających potwierdzenia w toku dalszych badań. Dlatego nie należy niniejszej pracy traktować w kategoriach kompendium wiedzy o operacjach wsparcia pokoju¹, z operacyjnego punktu widzenia. Może ona raczej stanowić punkt wyjścia do prowadzenia kolejnych, pogłębionych badań, stanowiąc dla nich swoistą kanwę.

¹ Teoria operacji wsparcia pokoju została przedstawiona w pracy pt. *Teoretyczne podstawy prowadzenia działań w ramach operacji pokojowych*, Warszawa 2001, stanowiącej wynik pierwszego etapu prac badawczych.

1. ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE

Przystępując do badań nad problematyką umiejscowienia operacji wsparcia pokoju w teorii i praktyce sztuki operacyjnej, przyjęto określone założenia metodologiczne. Po pierwsze, dokonano identyfikacji sytuacji problemowej, uznano bowiem, że jest ona podstawą do dalszych rozważań. Przeprowadzone dociekania wskazały, że operacje wsparcia pokoju bazują, generalnie rzecz ujmując, na ogólnej teorii sztuki operacyjnej stosowanej w klasycznych działaniach wojennych. Jednak doświadczenia wyniesione z różnego rodzaju misji pokojowych wskazują na potrzebę wzbogacenia teorii i praktyki sztuki operacyjnej o treści uwzględniające działania o skomplikowanym, wielonarodowym i połączonym charakterze prowadzone spoza artykułu 5. Po drugie, na tak określonej podstawie zdefiniowano przedmiot badań, sformułowano główny problem badawczy oraz problemy szczegółowe. Stały się one podstawą do wygenerowania hipotezy roboczej, będącej w swej istocie warunkiem niezbędnym do podjęcia badań właściwych. I po trzecie, przyjęto określone procedury badawcze, w przekonaniu zespołu autorskiego najbardziej adekwatne do przedmiotu badań, problemów badawczych i przyjętych hipotetycznie rozwiązań.

1.1. Identyfikacja sytuacji problemowej

Stosowanie przemocy w różnej formie i różnym wymiarze, które towarzyszyło ludzkości od zarania jej dziejów jako środek rozwiązywania większości sporów i konfliktów, było także przyczyną poszukiwania nowych sposobów ich rozwiązywania.

Przez wiele stuleci w stosunkach międzynarodowych państwa traktowały stosowanie siły jako przyrodzony atrybut suwerenności. Jednocześnie już od zarania dziejów korzystały z możliwości pokojowej regulacji sporów i konfliktów międzynarodowych z zastosowaniem rozjemstwa, rokowań i rozwiązań traktatowych. Od dawna istnieją też systemy powołane

do reagowania na zjawiska kryzysowe, zagrażające bezpieczeństwu państw i narodów lub przejawy drastycznego naruszania praw człowieka¹.

Doświadczenia dwóch wojen światowych XX wieku sprawiły, że coraz silniejsze stawały się dążenia do innego, bardziej racjonalnego spojrzenia na sposoby rozwiązywania sporów i konfliktów międzynarodowych².

Po pierwszej wojnie światowej podjęto próbę utworzenia systemu bezpieczeństwa zbiorowego na podstawie Paktu Ligi Narodów, który wszedł w życie 10 stycznia 1920 r. W ramach działań zmierzających do umocnienia postanowień Ligi Narodów ograniczających możliwość uciekania się do wojny jako środka regulacji sporów międzynarodowych Zgromadzenie Ligi uchwaliło 24 września 1927 r. "Deklarację o agresywnych wojnach". Stwierdzono w niej, że wojna agresywna nie powinna nigdy służyć jako środek załatwiania sporów międzynarodowych i jest przestępstwem międzynarodowym. Patrząc na to z dzisiejszej perspektywy, skutki tych wysiłków nie można uznać za w pełni udane.

Do przełomu w procesie tworzenia systemu regulacji sporów i konfliktów międzynarodowych przyczyniła się II wojna światowa i jej skutki. W wyniku współpracy Wielkiej Koalicji w latach 1943-1945 udało się przygotować podstawy działania nowej uniwersalnej organizacji międzynarodowej. Na konferencji w San Francisco 26 czerwca 1945 r. utworzono Organizację Narodów Zjednoczonych (ONZ)³. Na podstawie Karty Narodów Zjednoczonych powstał uniwersalny system bezpieczeństwa zbiorowego. Sygnatariusze tego porozumienia uznali, że zasadniczym celem ONZ jest

¹ *Historyczne kształtowanie się systemu zbiorowego bezpieczeństwa zostało zawarte w pracy pt. Teoretyczne podstawy prowadzenia działań w ramach operacji pokojowych, Warszawa 2001, stanowiącej wynik pierwszego etapu prac badawczych.*

² *Po drugiej wojnie światowej na świecie rozegrało się, w zależności od sposobu liczenia, około 150 – 160 wojen. W tym czasie zginęło blisko siedem milionów dwieście tysięcy żołnierzy. Jeśli dodamy ofiary spośród ludności cywilnej, suma sięgnie astronomicznej liczby 33 – 40 milionów, nie licząc rannych, wysiedlonych i poszkodowanych w inny sposób. W istocie, na 2340 tygodni, które upłynęły pomiędzy 1945 a 1990 rokiem, jedynie trzy z nich obyły się bez wojny. Toffler A. *Wojna i antywojna*. Świat Książki. Warszawa 1998, s. 18.*

³ *Jest to... Organizacja międzynarodowa, o charakterze uniwersalnym, mająca najszerszy zakres działania ze wszystkich organizacji międzynarodowych. Głównym jej zadaniem jest utrwalanie i umacnianie światowego pokoju i bezpieczeństwa oraz rozwój współpracy między państwami. Encyklopedia Powszechna PWN, Warszawa 1975. s. 49*

zapobieżenie wojnie i ustalenie warunków pozwalających na utrzymanie sprawiedliwości oraz poszanowania zobowiązań wynikających z umów i innych źródeł prawa międzynarodowego. Założono, że osiągnięcie tego celu jest możliwe w wyniku przyjaznej współpracy państw na zasadach równouprawnienia i wzajemnego poszanowania interesów oraz uzgadniania działalności międzynarodowej o charakterze gospodarczym, społecznym, kulturalnym lub humanitarnym⁴.

W Karcie Narodów Zjednoczonych, wśród zasad zbiorowego bezpieczeństwa, poczesne miejsce zajęło pokojowe załatwianie sporów międzynarodowych. Obowiązkiem członków ONZ jest rozwiązywanie wszelkich sporów wyłącznie środkami pokojowymi. Wynika to z art. 1, pkt. 1, w którym stwierdzono, że celem Narodów Zjednoczonych jest *łagodzić lub załatwiać pokojowymi sposobami, zgodnie z zasadami sprawiedliwości i prawa międzynarodowego, spory i sytuacje, które mogą prowadzić do naruszenia pokoju*⁵.

W zakresie wyboru środków członkowie ONZ mają pewną swobodę, ponieważ Karta NZ nie zawiera szczegółowych wytycznych co do określonych form działania. Są tylko dwa rodzaje sporów wyłączonych spod kompetencji całej ONZ. Pierwsze ograniczenie wynika z treści art. 2, pkt. 7 stwierdzającego, że: „... żadne postanowienie niniejszej Karty nie upoważnia Organizacji Narodów Zjednoczonych do ingerencji w sprawy, które z istoty swej należą do kompetencji wewnętrznej któregośkolwiek państwa ...”⁶.

Analizując zapisy Karty NZ należy skonstatować, że jednym z podstawowych mechanizmów rozwiązywania konfliktów, zagrażających współcześnie pokojowi i bezpieczeństwu światowemu, są operacje pokojowe. Do końca lat osiemdziesiątych minionego stulecia jedyną organizacją, prowadzącą tego rodzaju działania, była Organizacja Narodów Zjednoczonych. Obecnie funkcjonuje złożony, światowy system reagowania

⁴ Karta Narodów Zjednoczonych, San Francisco, 26 VI 1945 r., art. 1, pkt. 3.

⁵ *Ibidem*, art. 1, pkt. 1.

⁶ *Ibidem*, art. 2, pkt. 7.

kryzysowego. W tym systemie obok ONZ operacje pokojowe mogą prowadzić również organizacje o zasięgu regionalnym, sojusze wojskowe albo doraźnie powołane koalicje państw, pod warunkiem, że dysponują odpowiednim potencjałem i zdolnościami operacyjnymi. Na naszym kontynencie kluczową rolę w działaniach na rzecz likwidacji zagrożeń bezpieczeństwa, między innymi drogą doprowadzenia do większej otwartości między państwami dawnych bloków militarnych oraz budowy wzajemnego zaufania, spełnia Sojusz Północnoatlantycki.

Potrzeba szybkiej reakcji na zagrożenia bezpieczeństwa, trudności w rozwiązywaniu sytuacji konfliktowych za pomocą środków dyplomatycznych i politycznych sprawiły, że coraz większego znaczenia nabierają operacje pokojowe, postrzegane w kontekście militarnym. Jednak podjęcie decyzji o użyciu sił zbrojnych jest zazwyczaj trudne, długotrwałe i obarczone wieloma uwarunkowaniami. Działania wojsk podlegają kontroli politycznej i szczególnemu nadzorowi opinii publicznej.

Na podstawie długoletnich doświadczeń uznano jednak, że jest to w wielu wypadkach jedyny sposób rozwiązania nabrzmiałych problemów lub przynajmniej czasowe ustabilizowanie sytuacji. Dlatego w wielu krajach rozpoczęto proces gromadzenia doświadczeń i opracowywania wymagań niezbędnych do skutecznego wypełnienia złożonych zadań wojskowych, w rejonach objętych kryzysem⁷. Między innymi w tym kontekście można i należy postrzegać niniejszą pracę.

Geneza operacji wsparcia pokoju (operacji i misji pokojowych) sięga sytuacji, jaka powstała w wyniku drugiej wojny światowej. Ich współczesny kształt, klasyfikacja i podstawowe założenia zostały przedstawione przez Sekretarza Generalnego ONZ Boutros Boutros-Ghalego w raporcie zatytułowanym „Program dla pokoju”,⁸ opublikowanym w czerwcu 1992 roku. Zawarto w nim spojrzenie na misje pokojowe ONZ, a jego celem było

⁷ *Zasady przygotowania i użycia komponentu wojskowego zostały zawarte w pracy pt.: Teoretyczne podstawy prowadzenia działań w ramach operacji pokojowych, Warszawa 2001, stanowiącej wynik pierwszego etapu prac badawczych.*

⁸ *Boutros Boutros-Ghali : An Agenda for Peace New York 1992.*

zwiększenie skuteczności działania ONZ w zakresie utrzymania pokoju na świecie.

Wiele z mechanizmów i instrumentów utrzymania pokoju, jakimi dysponuje ONZ wymaga użycia wydzielonych komponentów Sił Zbrojnych państw członków ONZ. Nowa jakościowo sytuacja powstała w tym momencie, w którym ONZ scedował realizację zadań związanych z prowadzeniem operacji pokojowych na NATO. Stało się to asumptem do wprowadzenia nowej kategorii w sztuce operacyjnej, jaką są operacje wsparcia pokoju.

1.2. Przedmiot badań i ich cel

We współczesnej literaturze przedmiotu prezentowane są poglądy, w myśl których sztuka operacyjna postrzegana jest jako najmłodsza specjalność naukowa, wchodząca w skład dyscypliny naukowej zwanej sztuka wojenna. Jest ona definiowana jako ten dział sztuki wojennej, który obejmuje teorię i praktykę przygotowania i prowadzenia szeroko rozumianych działań operacyjnych przez zgrupowania wojsk, zmierzających do osiągnięcia określonego – zwykle wspólnego celu, na wybranym obszarze działań. Jest ona zatem połączeniem teorii z praktyką, służąc celom poznawczym i wyraźnie określonym celom praktycznym. Inaczej rzecz ujmując sztuka operacyjna postrzegana jest jako system wiedzy o działaniach operacyjnych, o zasadach oraz sposobach ich przygotowania i prowadzenia w różnej skali i wymiarze. Jak każda specjalność naukowa dzieli się na części składowe (dziedziny wiedzy i umiejętności), których wyróżnikiem jest przedmiot badań. Powyższa reguła dotyczy w całej rozciągłości sztuki operacyjnej, bowiem właśnie przedmiot badań jest czynnikiem decydującym o przyjętym w wojskowym środowisku naukowym jej podziale na podstawy sztuki operacyjnej oraz sztukę operacyjną wojsk lądowych, sił powietrznych oraz sił morskich.

Przedmiotem badań sztuki operacyjnej jest teoria i praktyka przygotowania i prowadzenia wszelkich działań operacyjnych przez

zgrupowania wojsk, zmierzających do osiągnięcia celu strategicznego lub operacyjnego na obszarze działań wojennych lub obszarze odpowiedzialności

Z powyższych rozważań wynika, że istotnym obszarem badań sztuki operacyjnej są operacje, spośród których możemy wyróżnić operacje militarne (realizowane zwykle w czasie wojny) i operacje wsparcia pokoju (realizowane zwykle w czasie pokoju lub kryzysu).

Z wojskowego punktu widzenia operacje militarne postrzegane są jako zespół różnorodnych działań związków operacyjnych rodzajów sił zbrojnych lub specjalnie wydzielonych zgrupowań dla osiągnięcia wspomnianych wyżej celów (strategicznego, a niekiedy operacyjnego). Obejmują one skoordynowane czasowo i przestrzennie działania realizowane przed starciem zbrojnym, bitwy (walki) oraz działania po bitwie (walce) w czasie pokoju, kryzysu i wojny. Bitwy (walki) oraz działania wchodzące w skład operacji, mogą być skoordynowane czasowo i przestrzennie lub też prowadzone niezależnie od siebie.

Z prakseologicznego punktu widzenia częścią składową operacji jest bitwa (walka), definiowana jako wszelkie działania przynajmniej dwupodmiotowe (przy założeniu, że i zespół może być podmiotem), gdzie jeden przynajmniej z podmiotów przeszkadza drugiemu⁹. Walka w tym znaczeniu oznacza zwykle takie działanie dwóch stron, którego istotą jest dążenie każdej z tych stron do osiągnięcia celów sprzecznych z celami strony przeciwnej. Głównym motywem walki jest, więc sprzeczność celów, a jej naczelnym zadaniem pokonanie przeciwnika. Ostatecznym celem walki jest zatem osiągnięcie zwycięstwa nad przeciwnikiem. Bitwa postrzegana jest jako podstawowa część składową operacji. Jest to skoncentrowane w czasie i przestrzeni starcie sił głównych przeciwstawnych związków operacyjnych (taktycznych) mające istotne znaczenie dla osiągnięcia celów operacji. Walki toczone w ramach bitwy powinny być skoordynowane czasowo

⁹ Kotarbiński T., *Traktat o dobrej robocie*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1973, s.239.

i przestrzennie. Mogą być także prowadzone niezależnie od siebie, lecz połączone powinny być wspólnym celem.

Natomiast pod pojęciem operacji wsparcia pokoju rozumie się różnego rodzaju działania militarne i niemilitarne, prowadzone pod auspicjami i zgodnie z mandatem Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz innych organizacji międzynarodowych (np. Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, Unii Europejskiej, itp.). Zwykle angażuje się w nich wydzielone, zwykle wielonarodowe kontyngenty sił zbrojnych oraz różnego rodzaju organizacje i agendy rządowe oraz pozarządowe. Ich ostatecznym celem nie jest zwycięstwo nad przeciwnikiem, lecz przywrócenie (utrzymanie) pokoju na obszarze konfliktu.

Odnosząc się do rozpatrywanej problematyki przyjęto, że przedmiotem badań będą operacje wsparcia pokoju postrzegane przez pryzmat sztuki operacyjnej. Z tak zdefiniowanego przedmiotu badań wynika, że zasadniczym celem jest wzbogacenie teorii operacji wsparcia pokoju o aspekty prognostyczne, wyrażające się poprzez określenie prawdopodobnych form, metod i sposobów ich przygotowania i prowadzenia.

Współczesna teoria i praktyka działań operacyjnych, ocena literatury normatywnej i opracowań naukowych oraz wnioski z ćwiczeń prowadzonych w ostatnich kilku latach skłaniają do naukowej refleksji. Sprowadzić ją można w zasadzie do odpowiedzi na proste pytanie: Czy - a jeśli tak, to w jaki sposób - wnioski z wojen, konfliktów zbrojnych i sytuacji kryzysowych ostatnich kilkunastu lat oraz kierunki rozwoju środków walki wpływają na ewolucję operacji wsparcia pokoju, postrzeganych przez pryzmat współczesnych uwarunkowań geopolitycznych? Próba odpowiedzi na tak sformułowane pytanie sugeruje, że powinna być ona poprzedzona naukową prognozą rozwoju sytuacji międzynarodowej, która determinuje nowe rozwiązania w dziedzinie operacji wsparcia pokoju. Powinny być one bowiem w pełni dostosowane do już istniejących, a szczególnie perspektywicznych uwarunkowań w tym zakresie.

Z powyższego wywodu wynika, że **celem prowadzonych badań było określenie miejsca i roli operacji wsparcia pokoju we współczesnej sztuce operacyjnej oraz głównych problemów ich przygotowania i prowadzenia,**

Wynikiem badań powinno być zatem wniesienie nowych wartości do teorii sztuki operacyjnej, postrzeganej w kontekście naukowej prognozy przygotowania i prowadzenia operacji wsparcia pokoju. W efekcie powinna powstać określona koncepcja, która dostosowana będzie do aktualnych, a szczególnie przyszłych potrzeb wynikających z członkostwa Polski w ONZ, OBWE i NATO.

1.3. Problemy i hipotezy badawcze

Zaprezentowany cel badań sugeruje, że wygenerowanie kierunków rozwoju operacji wsparcia pokoju wymaga pełnego wykorzystania dorobku współczesnej myśli wojskowej, szerokiego uwzględnienia wszystkich możliwych czynników pozwalających na doskonalenie rozważanej problematyki oraz ujęcia szeregu problemów w aspekcie dokonań współczesnej prognostyki, postrzeganej jako dyscyplina naukowa. Z powyższych myśli wynika główny problem badawczy, który zdefiniowany został następująco:

Czy, a jeśli tak, to w jakim zakresie należy uzupełnić teorię sztuki operacyjnej o nowe formy i sposoby prowadzenia działań operacyjnych, postrzeganych przez pryzmat operacji wsparcia pokoju?

Należy w tym miejscu zaznaczyć, iż rozwiązanie tak sprecyzowanego problemu głównego wymagało zbadania wielu zagadnień szczegółowych. Tym bardziej, że rozważane oddzielnie charakteryzują się one pewną odrębnością bądź specyfiką, natomiast postrzegane kompleksowo stanowią uporządkowaną, logiczną całość. Przyjęte założenia wpłynęły w istotny sposób na określony wcześniej cel i przedmiot badań oraz na zastosowany podział, zakres i układ poszczególnych części niniejszego opracowania.

Kierując się takim podejściem określono problemy szczegółowe, które wyrażone zostały w postaci pytań zaprezentowanych poniżej:

1. Czy, a jeśli tak, to w jakim zakresie, założenia współczesnej sztuki operacyjnej uwzględniają operacje wsparcia pokoju?
2. Jaki wpływ na hipotetyczne kierunki ewolucji sztuki operacyjnej mogą mieć potrzeby, wynikające ze specyfiki operacji wsparcia pokoju?
3. Jakie problemy i jakimi sposobami rozwiązywane są w trakcie planowania operacji wsparcia pokoju?
4. Jak zorganizowane jest dowodzenie w operacjach wsparcia pokoju?
5. Jak kształtują się poglądy na operacje wsparcia pokoju w innych państwach?

Udzielenie precyzyjnej odpowiedzi na tak zdefiniowane pytania powinno w swej istocie stanowić rozwiązanie problemu głównego oraz umożliwić osiągnięcie zakładanego celu prac badawczych.

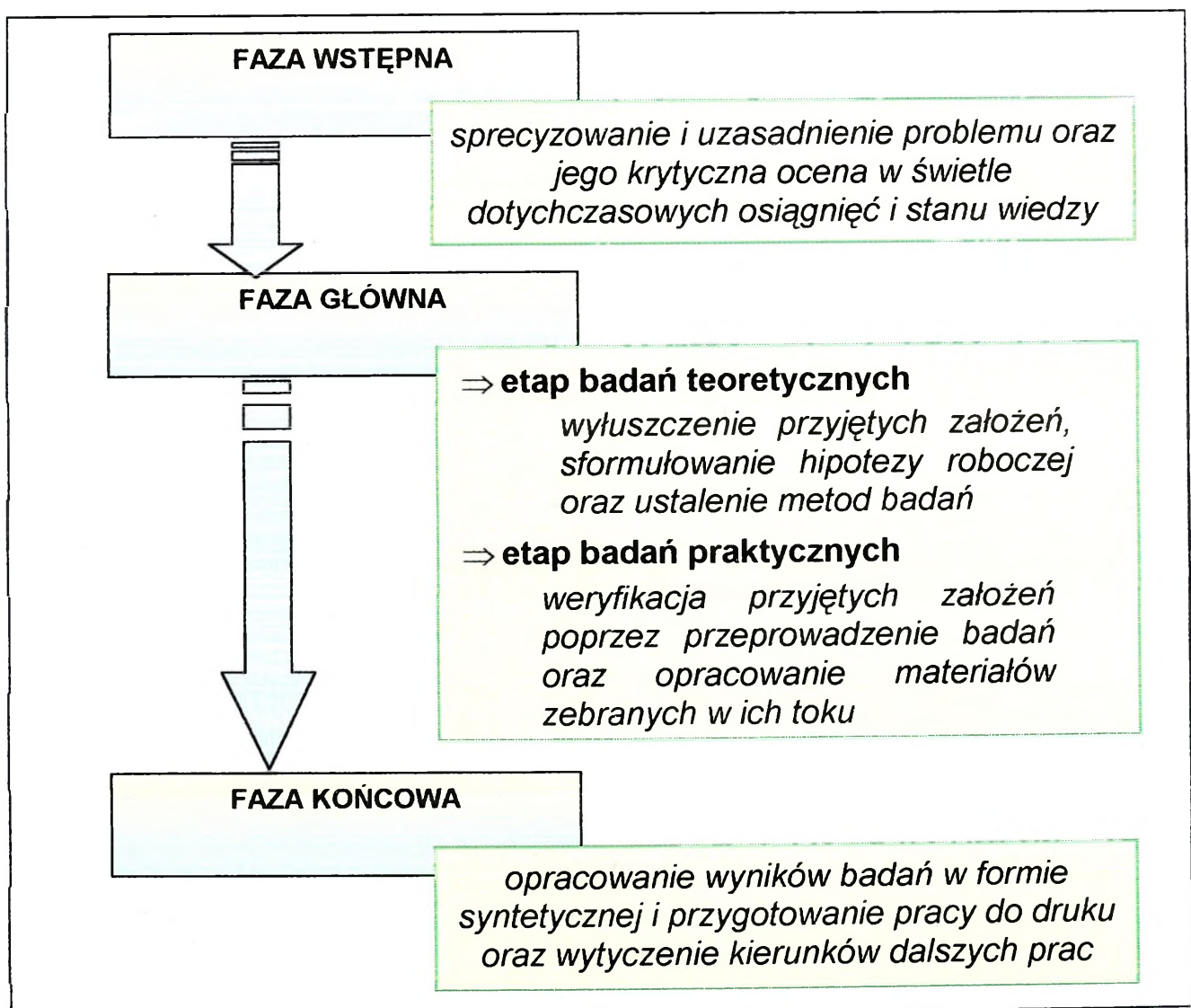
Na podstawie badań wstępnych sformułowano także następującą hipotezę roboczą. Współczesne działania operacyjne powinny obejmować swym zasięgiem operacje militarne (prowadzone w czasie wojny) oraz operacje wsparcia pokoju, głównie ze względu na ich cel. Biorąc pod uwagę potrzebę integracji działań w ramach każdej z wymienionych operacji, powinny być one postrzegane jako operacje połączone. Rozwój sytuacji międzynarodowej wskazuje, że bardzo wielką uwagę należy przykładac do wszelkich przedsięwzięć, których celem jest utrzymanie pokoju w skali globalnej, albowiem nawet najmniejszy konflikt, określany jako lokalny (przygraniczny, o małej intensywności, itp.) może stać się zaczątkiem konfliktu postrzeganego w skali szerszej, nawet globalnej.

Głównym kierunkiem ewolucji sztuki operacyjnej będą operacje wsparcia pokoju, szczególnie zaś te, które z natury wiązały się będą z użyciem siły w różnej formie. Z reguły będą one przygotowywane i prowadzone w celu osiągnięcia określonych rozwiązań politycznych. Ich rodzaj oraz zakres zdeterminowany będzie charakterem konfliktu (międzynarodowy, wewnętrzny), składem i wielkością sił uczestniczących w konflikcie oraz polityczną wolą uczestników konfliktu, co do jego rozwiązania.

Z operacyjnego punktu widzenia istota operacji wsparcia pokoju polegała będzie na tworzeniu i funkcjonowaniu sił o charakterze prewencyjnym, czynieniu wysiłków dla ograniczania, rozwiązywania, monitorowania i wygaszania konfliktów międzynarodowych lub wewnętrznych oraz wspieraniu inicjatyw związanych z budową nowego, bezpiecznego życia po ich zakończeniu.

1.4. Metody badań

Dążąc do uzyskania w pełni obiektywnych wyników prowadzonych prac zastosowano określone procedury i metody badawcze. Cykl badań podzielony został na swoiste etapy, tożsame z głównymi składnikami metody naukowej¹⁰, których cel został precyzyjnie określony (rys.1.1).

Rys.1.1. Cel badań w poszczególnych fazach procesu badawczego

¹⁰Por.: Pieter J., *Z zagadnień pracy naukowej*, Wrocław 1974, s.31.

W prowadzonych badaniach szeroko korzystano z metod badań naukowych, powszechnie stosowanych w naukach wojskowych i prognosyce, postrzeganej jako dyscyplina naukowa. Ponadto w prowadzonych badaniach dążono do szerokiego stosowania podejścia systemowego i funkcjonalnego, traktując całość procesów zachodzących podczas planowania i prowadzenia działań operacyjnych jako złożony, całościowy i uporządkowany system, posiadający swoją strukturę. I co istotne, wyposażony także w inne atrybuty powszechnie akceptowane w metodologii wojskowych badań naukowych, pozwalające na zastosowanie metody systemowej.

Z kolei w celu zapewnienia efektywności prowadzonych badań, a szczególnie ich skuteczności i wydajności szeroko stosowano wybrane teoretyczne i empiryczne metody wojskowych badań naukowych. Metody teoretyczne przewijały się we wszystkich fazach prowadzonych prac, szczególnie jednak w fazie pierwszej i drugiej. Najszerzej posługiwano się w tym okresie analizą, syntezą oraz uogólnieniami.

Szeroko stosowano również badanie sądów i opinii ekspertów, głównie z kręgu pracowników naukowych i naukowo-dydaktycznych Akademii Obrony Narodowej oraz uczestników operacji wsparcia pokoju. Pozwoliło to na krytyczną ocenę uzyskanych wyników i wpłynęło w znaczący sposób na ich ostateczne efekty oraz kształt niniejszego opracowania.

W konkluzji należy stwierdzić, że celem prowadzonych prac było wniesienie nowych wartości do teorii sztuki operacyjnej, postrzeganej w kontekście przedmiotu jej badań, jakimi są działania operacyjne, a szczególnie operacje wsparcia pokoju będące ich częścią składową. Wybór oraz zastosowanie - zaprezentowanych w wielkim skrócie - metod badawczych uwarunkowane było charakterem badanych zjawisk, wymuszających w wielu wypadkach ich prowadzenie na podstawie hipotetycznych założeń. Można jednak sądzić, że wybrane metody powinny w zasadzie gwarantować rzetelność prowadzonych badań oraz uzyskanie racjonalnych wyników.

2. EWOLUCJA SZTUKI OPERACYJNEJ W ASPEKTCIE OPERACJI WSPARCIA POKOJU

„Dawne wyobrażenia odpowiadające minionej przeszłości trzeba zastąpić nowymi, jeżeli bowiem ich nie uaktualnimy, nasze postępowanie odbiegnie od rzeczywistości i będziemy coraz mniej zdolni do jakiegokolwiek działania.”

Alvin TOFFLER

We współczesnej myśli wojskowej spotkać można różne spojrzenia na koncepcje walki zbrojnej i sposoby użycia sił zbrojnych, a tym samym sposoby rozwiązywania problemów strategiczno-operacyjnych. Przemowny wpływ na sztukę wojenną dwudziestego wieku wywarła teoria działań zbrojnych opracowana przez C. Clausewitza.

Zgodnie z klasycznym ujęciem Clausewitza wojna jest kontynuacją polityki innymi środkami lub też kontynuacją działalności politycznej przy zaangażowaniu innych środków¹. Tak więc środków wojskowych używa się do osiągnięcia celu politycznego. Tym samym Clausewitz postrzegał wojnę nie jako oderwany od polityki akt realizowany samodzielnie przez wojskowych, lecz jako środek kontynuacji działalności politycznej. Decydujące znaczenie ma przy tym współpraca między kierownictwem politycznym i wojskowym. Zadaniem pierwszego z nich jest sformułowanie celów wojny, drugiego zaś przekształcenie ich w plany i działania wojenne ukierunkowane na realizację celu wojny. Szczelbłowi politycznemu przeciwstawił Clausewitz wojskowe szczelble strategii i taktyki, przy czym taktyka zajmowała się użyciem sił zbrojnych w walce, a strategia wykorzystaniem tych walk dla osiągnięcia celów wojny. Pojawienie się masowych armii, nowych technologii wojskowych i środków łączności oraz związane z tym rozszerzenie pola walki, w tym również w trzeci wymiar, spowodowały, że taki dychotomiczny podział sztuki wojennej stał się już niewystarczający. Osiągnięcie celu wojny w jednej walnej

¹ C. Clausewitz, *O wojnie*, Lublin 1995, s. 23.

bitwie nie było już możliwe, działania prowadzone przez wojska przestały się mieścić w skali taktycznej, a zakres kierowania najwyższego dowództwa wojskowego uległ znacznemu rozszerzeniu. W takiej sytuacji konieczne stało się wydzielenie ogniwa pośredniczącego między strategią i taktyką. Doszło więc najpierw do wyodrębnienia operacji jako samodzielnej kategorii sztuki wojennej, a następnie do powstania sztuki operacyjnej.

Pojawienie się w sztuce wojennej operacji nie było jednoznacznym czynnikiem determinującym powstanie jej nowego działu, którego obszar zainteresowań skupił się na rozstrzygnięciu szeregu problemów związanych z przygotowaniem i prowadzeniem operacji. Można zauważyć, iż początkowo jego wyodrębnienie nie było powiązane z wyraźnym i jednoznacznym zdefiniowaniem także nowej nazwy. W zależności bowiem od potrzeb nowy dział sztuki wojennej nazywany był wielką taktyką, małą strategią czy też działaniami operacyjnymi². W niektórych opracowaniach z tego okresu stosowano także określenie wojskowa strategia lub operacja³. W wielu opracowaniach poświęconym sztuce operacyjnej najbardziej rozpowszechniony jest pogląd, że termin **sztuka operacyjna** pojawił się po raz pierwszy w 1922 roku w ZSRR, a dopiero pod koniec lat 20-tych uznano ją oficjalnie za samodzielną dyscyplinę (specjalność) naukową, wchodzącą w skład sztuki wojennej. Za oficjalny moment powołania jej do życia uważa się wydanie pracy „Charakter operacji współczesnych armii”, natomiast doktrynalne zasady oraz sposoby przygotowania i prowadzenia operacji ujęte zostały w formie instrukcji sztuki operacyjnej wydanej w 1932 roku⁴.

Warto zauważyć, że opracowana w tym czasie teoria głębokiej operacji ujmowała w nowy, dotychczas nie znany sposób wiele przedsięwzięć i zabiegów operacyjnych. Wyeksponowano w niej znaczenie i sposób wykonania uderzenia na całą głębokość obrony przeciwnika oraz przełamanie jego operacyjnej obrony poprzez połączenie wysiłku różnych rodzajów wojsk

² Koziej S., *Struktura i ewolucja sztuki wojennej*, *Myśl Wojskowa* nr 1/1994, s.20

³ Holder L..D., *A New Day for Operational Art.*, *Army* marzec 1985, s.22.

⁴ Piekarski H., *Zarys historii rozwoju sztuki operacyjnej*, AON, 1985, s. 7.

(lądowych i lotnictwa). Sprecyzowano ponadto sposób przełamania taktycznej strefy obrony na kilku wybranych kierunkach, rozwinięcie powodzenia operacyjnego w głąb i w stronę skrzydeł oraz rozbięcie odwodów przeciwnika przed ich podejściem do rejonu włamania. Podstawowe zasady i założenia głębokiej operacji zachowywały swoją aktualność jeszcze kilka lat temu. Natomiast pewne treści, związane głównie z rozwiązaniem problemów operacji zaczepnych weszły na stałe do kanonów sztuki operacyjnej.

W Polsce, w okresie międzywojennym, pojawiły się również liczne próby wprowadzenia do sztuki wojennej nowego działu. Do najbardziej znanych prac z tego okresu należy dzieło Stefana Mossora (1896 – 1957) „Sztuka wojenna w warunkach nowoczesnej wojny”, wydane po raz pierwszy w 1938 roku. W nim to Autor dokonuje podziału sztuki wojennej na trzy specjalności – taktykę, działania operacyjne i strategię. Można przyjąć, że pojęcie działań operacyjnych odpowiada w swej istocie dzisiejszemu pojęciu sztuka operacyjna bowiem, jak pisze Autor *„działania operacyjne są dziedziną daleko szerszą od taktyki. Nie chodzi tu o zorganizowanie krótkotrwałej walki przeprowadzonej na jednym kierunku, ale o zgranie kilku walk bądź kilkudniowych serii walk, przeprowadzonych oddzielnie na kilku zbieżnych kierunkach, nieraz bardzo odległych od siebie. Ta kombinacja wielokierunkowego oddziaływania do jednego celu przy pomocy kilku zgrupowań o różnej sile stanowi zasadniczą cechę operacji”*⁵. Liczący się wkład w rozwój teorii sztuki operacyjnej w okresie międzywojennym wnieśli także inni znawcy sztuki wojennej. Zaliczyć do tego grona można Sergiusza Abzółtowskiego,⁶ Władysława Sikorskiego,⁷ a także Stanisława Rolę-Arciszewskiego.⁸

Po drugiej wojnie światowej sztuka operacyjna postrzegana była jako część składowa sztuki wojennej, zajmująca się opracowaniem teorii i praktyki

⁵ Mossor S., *Sztuka wojenna w warunkach nowoczesnej wojny*, Warszawa 1986, s. 199.

⁶ Abzółtowski S., *Operacyjne użycie lotnictwa*, Warszawa 1938.

⁷ Sikorski W., *Przyszła wojna*, Warszawa 1934.

⁸ Rola-Arciszewski S., *Sztuka dowodzenia na Zachodzie Europy*, Warszawa 1934.

przygotowania i prowadzenia współczesnych operacji wojsk lądowych i wspólnych operacji prowadzonych przez różne rodzaje sił zbrojnych. Definiowana była również jako ogniwo łączące strategię z taktyką⁹. W późniejszych latach definicja sztuki wojennej podlegała licznym modyfikacjom. W wydanym w latach siedemdziesiątych „Słowniku podstawowych terminów wojskowych” sztuka operacyjna określana jest jako dziedzina sztuki wojennej, stanowiąca ogniwo pośrednie między strategią i taktyką. W znaczeniu potocznym definiowana była jako działalność koncepcyjna i organizatorska dowództw i sztabów. Ponadto, uwypuklono jej funkcje określając, iż sztuka operacyjna zajmuje się badaniem właściwości i warunków pola bitwy i operacji, wykrywaniem prawidłowości rozwoju wydarzeń w działaniach bojowych związków operacyjnych oraz opracowywaniem współczesnych zasad organizacji i kierowania tymi działaniami¹⁰.

W państwach NATO, pojęcie „sztuka operacyjna” (Operational Art), powróciło do słownictwa stosunkowo niedawno, bo w latach 80-tych XX wieku. Pierwszy oficjalny zapis wyróżniający trzy szczeble działań wojennych pojawił się w amerykańskim regulaminie FM 100-5 z 1982 roku, w którym stwierdza się, że *„operacyjny szczebel wojny wykorzystuje dostępne siły do osiągnięcia celów strategicznych”*. W wydanym w 1986 roku FM 100-5 zostało po raz pierwszy zdefiniowane pojęcie *sztuka operacyjna* jako *„użycie sił wojskowych do osiągnięcia celów strategicznych na teatrze wojny lub teatrze operacji poprzez zaplanowanie, zorganizowanie i prowadzenie kampanii i operacji”*¹¹. Powodem odrodzenia sztuki operacyjnej były doświadczenia wyniesione przez Amerykanów z wojny wietnamskiej oraz pojawienie się całej gamy nowych technologii militarnych pozwalających na prowadzenie wysoce manewrowych działań, zarówno w wymiarze lądowym, jak i powietrznym. Można zaryzykować twierdzenie, iż podstawą rozwoju sztuki operacyjnej stała się koncepcja bitwy powietrzno-lądowej, stanowiąca w pewnym okresie odpowiedź na radzieckie koncepcję prowadzenia operacji, a szczególnie teorię

⁹ Słownik terminów wojskowych, Warszawa 1958, s.273

¹⁰ Słownik podstawowych terminów wojskowych, Warszawa 1977, s. S-41

użycia na polu walki operacyjnych grup manewrowych. Pod koniec lat 80-tych sztuka operacyjna znalazła także swoje miejsce w teorii sztuki wojennej innych państw NATO¹².

Współczesna sztuka operacyjna w obszarze swoich naukowych zainteresowań identyfikuje wiele zjawisk i problemów. Są one nierozzerwalnie związane z przedmiotem badań sztuki operacyjnej, bowiem zalicza się do nich wszelkie formy działań sił zbrojnych, w których dąży się do osiągnięcia celów postrzeganych w wymiarze strategicznym. Warto jednak zauważyć, że sztuka operacyjna ewaluowała przez cały okres swojego funkcjonowania, zmienia się również obecnie i nie jest to proces zakończony.

Jest to szczególnie istotna konstatacja w sytuacji, w której dążymy do spojrzenia na sztukę operacyjną przez pryzmat operacji wsparcia pokoju. Można bowiem hipotetycznie założyć, że o ile zmiany dotyczące typowych operacji są w miarę przewidywalne, o tyle zmiany dotyczące operacji wsparcia pokoju mogą być niezwykle dynamiczne i często nawet zaskakujące.

2.1. Istota współczesnej sztuki operacyjnej

Analiza poglądów zachodnich teoretyków wojskowych i dokumentów normatywnych pozwala stwierdzić, że sztuka operacyjna spełnia w NATO szczególną rolę. Kierownictwo strategiczne koordynuje użycie wszelkich posiadanych sił i środków w sposób zapewniający osiągnięcie celów politycznych określonych przez kierownictwo polityczne.

Zadaniem strategii jest przy tym określenie celów strategicznych, wypracowanie ogólnej koncepcji prowadzenia wojny, określenie struktur dowodzenia i zapewnienie dowódcy operacyjnemu niezbędnych sił i środków oraz możliwości wykorzystania zasobów zaplecza. Kierownictwo strategiczne nie kieruje więc bezpośrednio działaniami wojsk. Jest to zadanie dowództwa operacyjnego. Wynika to wyraźnie zarówno z regulaminów narodowych, jak i

¹¹ *US Army Field Manual FM 100-5 "Operations", Washington 1986, s. 9-11.*

¹² *Por. UK Army Field Publications, Vol. 1 „Operations”, para. 0301.*

AJP-01(B), w których określa się trzy poziomy wojny: taktyczny, operacyjny i strategiczny¹³. Tak określone poziomy wojny wskazują na istniejące więzi między celami strategicznymi a taktycznym działaniem.

Warto również przytoczyć definicje zawarte w nowo wydanym Regulaminie Działań Wojsk Lądowych (ATP-3.2). Zgodnie z tym regulaminem, prowadzenie współczesnych, połączonych działań wojennych musi być widziane w kontekście trzech szczebli: strategicznego, operacyjnego i taktycznego. Nie ma jednak wyraźnych rozgraniczeń pomiędzy tymi trzema szczeblami połączonych działań. Nie wiążą się one z żadnym konkretnym szczeblem dowodzenia, wielkością jednostki wojskowej, częścią wyposażenia, czy rodzajem wojsk. Działania definiowane są jako *strategiczne, operacyjne i taktyczne* w oparciu o ich skutek lub udział w osiąganiu celów strategicznych, operacyjnych czy taktycznych. W tej sytuacji bitwa, w której biorą udział nawet dwa korpusy jednej strony, ma wymiar taktyczny, jeżeli w jej wyniku nie osiąga się celu strategicznego. Z kolei w niektórych sytuacjach nawet działania prowadzone przez szczeble taktyczne mogą osiągać wymiar operacyjny. Ma to miejsce wówczas, gdy wynika to z charakteru działań. Planowanie ich użycia będzie się odbywać zgodnie z zasadami operacyjnymi, zaś ich działanie, ze względu na strukturę i wielkość, przebiegać będzie zgodnie z wymogami taktyki. Koncepcja ta stosowana jest nie tylko w odniesieniu do konfliktu zbrojnego, ale także w odniesieniu do działań innych niż wojna¹⁴.

¹³ Por. *US Army Field Manual FM 3-0 Operations, Washington 2001, s. 2-2 do 2-5, AJP-01(B), s. 2-1.*

Strategia militarna jest sztuką i wiedzą o użyciu sił zbrojnych państwa lub sojuszu w celu osiągnięcia zamiarów politycznych przez zastosowanie przemocy lub zagrożenie jej zastosowania. Strategia militarna określa zasadnicze warunki prowadzenia operacji podczas wojny względnie odstraszenia. Określa cele działania na obszarze działań wojennych i obszarach operacyjnych i ma decydujące znaczenie dla przydzielenia sił zbrojnych, wydzielenia sił i środków oraz określenia warunków zastosowania przemocy;

Sztuka operacyjna to użycie sił zbrojnych do osiągnięcia celów strategicznych na obszarze działań wojennych lub obszarze operacyjnym przez wypracowanie koncepcji, organizowanie i prowadzenie kampanii oraz szeroko zakrojonych operacji. Sztuka operacyjna dotyczy więc podstawowych decyzji odnoszących się do tego, kiedy, gdzie i w jakim celu należy walczyć. Jej istotną treścią (zadaniem) jest poznanie operacyjnego środka ciężkości przeciwnika, tzn. źródła jego siły względnie jej zrównowazenia oraz skoncentrowanie przeważających sił przeciwko temu punktowi w celu uzyskania decydującego sukcesu;

Taktyka stanowi umiejętność z jaką dowódcy jednostek przekształcają potencjalne możliwości bojowe w zwycięskie bitwy i walki

¹⁴ *Land Operations, Allied Tactical Publication, ATP-3.2, Ratification Draft 2001, Introduction.*

Tak więc z jednej strony sztuka operacyjna pośredniczy między strategią wojskową a taktyką, z drugiej zaś jest łącznikiem między polityką i strategią. Ponieważ kierownictwo strategiczne nie zajmuje się bezpośrednio działaniami wojsk, to funkcjonowanie dowództwa operacyjnego musi być dostosowane do potrzeb przekształcania zamiarów politycznych i ustaleń strategicznych w koncepcje i plany działania. Ma ono również koordynować całość przedsięwzięć realizowanych na obszarze działań militarnych. Dowództwo operacyjne odpowiada za opracowanie planu operacji i kierowanie przebiegiem działań.

W takim kontekście możemy mówić, że przedmiotem zainteresowania sztuki operacyjnej stają się nie ściśle określone struktury organizacyjne wojsk, lecz zjawiska walki zbrojnej podporządkowane określonym celom. Dobór sił (struktur organizacyjnych) do operacji jest w takim podejściu pochodną jej celów i założeń. Zauważył to już m.in. B. Chocha: *„Z doświadczeń wojennych wiemy, że w wojskach lądowych armie, a więc związki operacyjne, wykonywały czasem zadania o charakterze taktycznym, zwłaszcza przy przełamywaniu silnej obrony przeciwnika w wąskich pasach i na niedużą głębokość, natomiast korpusy lub dywizje, a więc związki taktyczne - prowadziły działania o charakterze operacyjnym ... W sumie chodzi mi o to, by operacji nie wiązać jednoznacznie ze szczeblem organizacyjnym, strukturą organizacyjną wojsk, a na pierwszy plan wysuwać raczej charakter działań”*¹⁵.

Tak więc o tym czy określone działania mają charakter operacyjny, decydować powinno zadanie i wynikający z niego zakres kompetencji strategicznych i taktycznych. Wielkość związku powinna być tylko jednym z kryteriów określających działania jako operacyjne. O wiele ważniejszy jest szczebel planujący działania i rola, jaką dane działania odgrywają w operacji oraz ich skutek.

Idąc dalej tym tokiem rozumowania należałoby przyjąć, że ze sztuką operacyjną mamy do czynienia wtedy, gdy zgrupowania wojsk - niezależnie od

¹⁵ B. Chocha, *Rozważania o sztuce operacyjnej*, Warszawa 1984, s. 33-34.

ich szczebla - prowadzą działania ukierunkowane na osiągnięcie celu strategicznego (politycznego). Ze sztuką operacyjną mamy więc do czynienia wszędzie tam, gdzie istnieje potrzeba przekształcania zamiarów politycznych i wytycznych strategicznych w działania wojsk. Sztuka operacyjna jest więc działem sztuki wojennej obejmującym teorię i praktykę przygotowania i prowadzenia przez zgrupowania wojsk operacji zmierzających do osiągnięcia celu strategicznego (politycznego) na obszarze działań.

Pochodną traktowania w państwach NATO strategii jako sztuki użycia sił zbrojnych do osiągnięcia celów politycznych nie tylko podczas wojny i nie tylko przez prowadzenie działań zbrojnych, jest szerokie zainteresowanie sztuki operacyjnej „operacjami reagowania kryzysowego”, a wśród nich operacjami wsparcia pokoju¹⁶.

Na podstawie analizy określonych dokumentów normatywnych NATO, można stwierdzić, że zapisy dotyczące sztuki operacyjnej stosowanej w operacjach prowadzonych zgodnie z Artykułem 5 Traktatu Waszyngtońskiego, dotyczą także operacji innych niż wojna, albo zgodnie z ustaleniami nowej Koncepcji Strategicznej Sojuszu – operacji reagowania kryzysowego (Non-Article 5 Crisis Response Operations)¹⁷.

Fakt, iż operacje wsparcia pokoju są wielonarodowymi operacjami prowadzonymi pod egidą NATO, to ich skuteczność jest uzależniona nie tylko od znajomości języka sojusznika, ale i posługiwania się wspólnym aparatem pojęciowym, znajomości zasad funkcjonowania i prowadzenia działań na różnych szczeblach przez komponenty wojskowe wydzielone przez różne państwa (w tym i te nie należące do NATO), podobnych procedur wypracowania i przedstawiania decyzji oraz zbliżonych struktur organizacyjnych i zakresu kompetencji osób funkcyjnych. Stanowi to bowiem o możliwości porozumiewania się między żołnierzami różnych państw.

¹⁶ Charakterystyka operacji wsparcia pokoju została zawarta w pierwszym etapie pracy pt: *Teoretyczne podstawy prowadzenia działań w ramach operacji pokojowych*, Warszawa 2001.

¹⁷ *Allied Joint Doctrine AJP-01(B)*, rozdz. 22.

Mając na względzie powyższe uwarunkowania, zespół autorski skupił swoje dalsze rozważania na analizie wybranych dokumentów i wskazanie tych różnic w założeniach operacyjnych i podstawowych pojęciach, które odnoszą się do operacji prowadzonych w ramach kolektywnej obrony i do operacji wsparcia pokoju.

2.2. Aspekty terminologiczne sztuki operacyjnej

W obowiązujących regulaminach i dokumentach normatywnych NATO, podobnie jak to ma miejsce w dokumentach poszczególnych państw członków Sojuszu, sztuka operacyjna została zdefiniowana jako: „*umiejętne zastosowanie siły militarnej do osiągnięcia strategicznych i operacyjnych celów poprzez zaplanowanie, zorganizowanie, zintegrowanie i prowadzenie kampanii, operacji i bitew*”¹⁸. W najogólniejszym znaczeniu sztuka operacyjna określa zatem *kiedy, gdzie i w jakim celu* będzie prowadzona operacja.

Koncepcja sztuki operacyjnej przedstawiona w AJP-01(B) ma zastosowanie w planowaniu operacji i w wykorzystaniu sił. Dowódca operacyjny dążąc do osiągnięcia celów strategicznych (operacyjnych) będzie konstruował swój plan operacji uwzględniając szereg kluczowych koncepcji operacyjnych, które pomogą mu uzmysłowić sobie w jaki sposób będzie się rozwijać operacja. Stanowi to bowiem o istocie sztuki operacyjnej.

Sztuka operacyjna wskazuje to, co musi być rozważone na szczeblu operacyjnym i co odzwierciedla znacznie więcej niż tylko zastosowanie procedur i technik bazujących na znajomości doktryn i regulaminów. Rozważania powinny być bowiem prowadzone z uwzględnieniem szerokiej wiedzy i zrozumienia skomplikowanych, wzajemnych relacji wszystkich czynników wpływających na planowanie i prowadzenie operacji. Obejmuje to:

- efektywne użycie narzędzi planistycznych i dążenie do zapewnienia właściwego wykorzystania przez dowódcę sił, przestrzeni, czasu i informacji w ramach zaplanowanej kampanii i operacji. Pozwala to dowódcy na

¹⁸ Tamże, s. 2-8.

uporządkowanie swoich pomysłów i zrozumienie warunków decydujących o sukcesie;

- szeroką wizję, zdolność do przewidywania, zrozumienie wzajemnych relacji środków prowadzących do celu oraz efektu synergicznego wynikającego z właściwie skoordynowanej operacji połączonej.

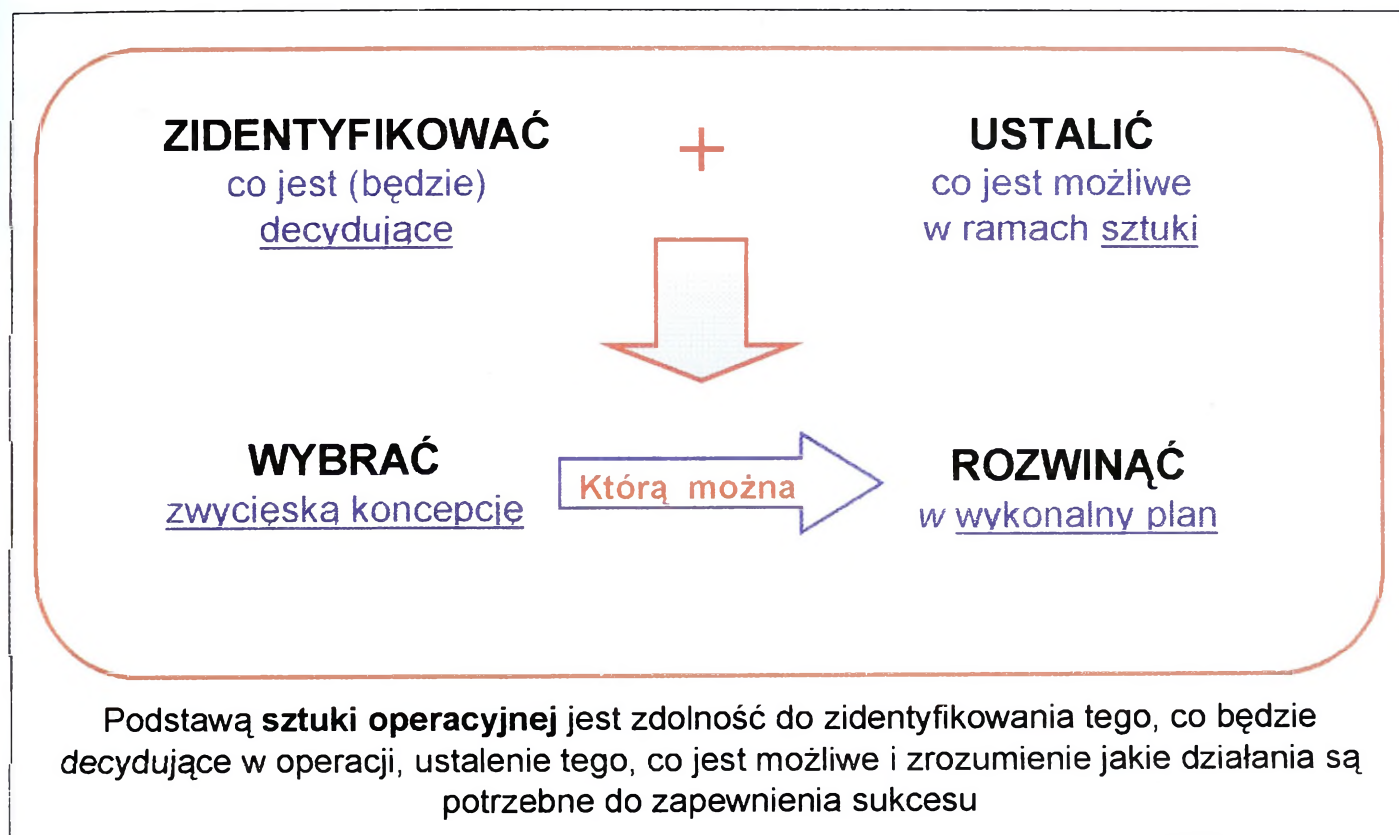
W trakcie opracowywania planu kampanii, dowódca wykorzystuje sztukę operacyjną do rozważenia następujących aspektów:

- identyfikacji warunków militarnych lub stanu końcowego, które zapewnią osiągnięcie celów strategicznych;
- określenie kolejności działań, realizowanych zarówno kolejno jak i równoległe, które prowadzą do osiągnięcia warunków zapewniających sukces. Jest bowiem mało prawdopodobne, by cele strategiczne można było osiągnąć poprzez przeprowadzenie jednego działania;
- wykorzystanie przydzielonych środków, w ramach nałożonych ograniczeń, do zabezpieczenia zaplanowanych kolejnych działań;
- określenia stopnia podjętego ryzyka. Dowódca, który chce osiągnąć sukces, musi być przygotowany do podjęcia ryzyka. Powinien on jednak przygotować także plany alternatywne na wypadek, gdyby należało podjąć działania zmierzające do osiągnięcia celu operacji w sytuacji, kiedy podjęte ryzyko było za duże.

Dowódca musi więc zidentyfikować warunki decydujące o osiągnięciu celów operacji, ustalić co jest możliwe do zrealizowania i zrozumieć jakie działania są niezbędne do osiągnięcia sukcesu (rys. 2.1).

Myślenie w kategoriach operacyjnych jest podstawowym elementem działalności dowódczej – dowódcy i wspierającego go sztabu. Zdolność do myślenia i działania w kategoriach operacyjnych uwarunkowana jest umiejętnością wykorzystania doświadczeń historycznych, zdolnością postrzegania powiązań i zależności między czynnikami operacyjnymi, umiejętnością wypracowania jasnej wizji operacji i konsekwencji w jej realizacji mimo pojawiających się zakłóceń i przeszkód. Proces decyzyjny na szczeblu operacyjnym - z powodu wielkości sił, rozciągłości czasowej i przestrzennej -

opiera się na wnioskach wyciągniętych z nie do końca jasnego obrazu sytuacji. Wymaga więc umiejętności kojarzenia i twórczego myślenia oraz gotowości do niekonwencjonalnego reagowania na rozwój sytuacji niezależnie od opracowanych wcześniej planów.

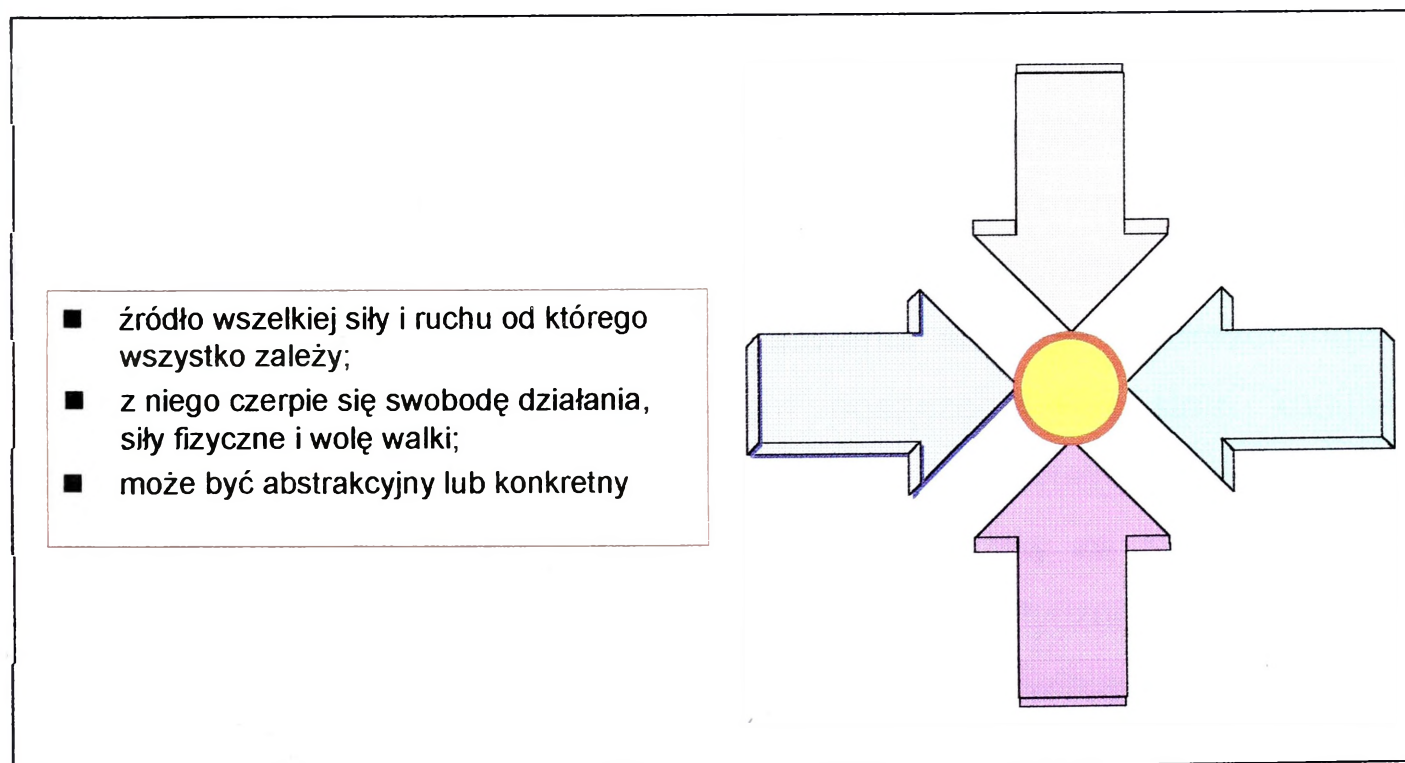
Rys. 2.1. Rola sztuki operacyjnej w procesie planowania

Większość operacji wojskowych jest planowana w celu przejęcia inicjatywy od przeciwnika. Z kolei jej utrzymanie i wykorzystanie wymaga szybkiego i zdecydowanego działania zmierzającego do przechytrzenia przeciwnika. Realizując te działania dowódca musi rozważyć sposób, w jaki może zostać osiągnięty stan końcowy. Do podstawowych narzędzi, którymi będzie się on posługiwał w procesie planowania operacji i pomagającymi mu określić najlepszy sposób jej prowadzenia, zalicza się: stan końcowy, środek ciężkości, punkty decydujące, linie operacyjne, kulminację, kolejność działań, manewr, tempo, przerwy operacyjne¹⁹.

¹⁹ Por. ATP-3.2, s. xxxi-xxxv; AJP-3, s. 1-9, 1-9; AJP-01(B), s. 3-3, 3-4.

Stan końcowy (*ang. End-State*) charakteryzowany jest jako kompleks warunków politycznych i militarnych, których osiągnięcie oznacza, że zadanie zostało wykonane. Warunki te powinny być sformułowane dość ogólnie po to, by nie ograniczać swobody dowódcy w wyborze sposobu wykonania zadania. Ze względu jednak na ogólność sformułowania pożądanego stanu końcowego stwierdzenie, czy został już osiągnięty może stwarzać pewne problemy. Dlatego często niezbędne jest zastosowanie konkretnych, mierzalnych kryteriów powodzenia, które pozwolą jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie. Stan końcowy powinien być określony przed rozpoczęciem działań.

Środek ciężkości *ang. (Centre of Gravity – COG)*. Środki ciężkości występują na poziomie strategicznym, operacyjnym i taktycznym. Charakteryzowane są jako centra (ośrodki) siły i ruchu, od których wszystko jest uzależnione lub jako punkty, przeciwko którym powinny być skierowane wszystkie wysiłki. Środki ciężkości stanowią tą charakterystyczną zdolność czy szczególne miejsce, z którego siły militarne, państwo czy sojusz czerpie swą swobodę działania, fizyczną siłę lub wolę walki (rys. 2.2).

Rys. 2.2. Środek ciężkości

Środek ciężkości sił przeciwnika jest aspektem jego szeroko rozumianej zdolności działania który, jeśli zostanie zaatakowany i zniszczony, wyeliminowany lub zneutralizowany doprowadzi do nieuchronnej klęski lub spowoduje chęć strony przeciwnej do zawarcia pokoju na drodze negocjacji. Odwrotnie - zniszczenie, eliminacja lub neutralizacja własnego środka ciężkości prowadzi do własnej nieuniknionej klęski. Środek ciężkości może obejmować: zgrupowanie sił przeciwnika lub ich systemy dowodzenia, ośrodki podejmowania decyzji, ośrodki gospodarcze, opinię publiczną, narodową wolę walki oraz strukturę sojuszu czy koalicji. Sedno planowania działań leży w zdolności do skoncentrowanego połączonego oddziaływania przeciwko środkom ciężkości przeciwnika, przy równoczesnej ochronie własnych środków ciężkości²⁰.

Jak widać z powyższej analizy charakterystyki środka ciężkości bardzo trudno jest bezpośrednio przenieść jego znaczenie do operacji wsparcia pokoju, w trakcie których z założenia nie ma przeciwnika, a siły wsparcia pokoju powinny zachować neutralność w stosunku do stron konfliktu²¹. W pierwszych operacjach wsparcia pokoju nie określono środków ciężkości między innymi ze względu na trudności z implementacją szeregu pojęć używanych do tej pory do opisywania działań militarnych, które prowadzone są w zupełnie innym otoczeniu – otoczeniu, które nie jest przeciwnikiem i którego nie należy zniszczyć, tak jak w „typowych” działaniach militarnych.

Uogólniając pierwsze próby sformułowania środków ciężkości można stwierdzić, że na szczeblu operacyjnym poszczególnych stron konfliktu dotyczyły one pewnego rodzaju manifestacji terytorialnej i politycznej integralności danego regionu, pożądanej przez każdą ze stron konfliktu. Natomiast na szczeblu taktycznym dotyczyły politycznego wpływu w kluczowych obszarach poszczególnych regionów umożliwiających ewentualne

²⁰ Tamże, s. 3-3; 3-4.

²¹ Problem ten dosyć stanowczo zauważył gen. dyw. William Nash, dowódca 1 Dywizji Zmechanizowanej USA, stanowiącej trzon sił IFOR ... „przez 30 lat byłem przygotowywany do „czytania” pola walki, natomiast zadanie realizowane w ramach Implementation Force (IFOR) wymagało ode mnie „czytania” pokoju. Rezultat był niezadowolający “²¹ Wray R. Johnson, LTC USAF, „Warriors without a War: Defending OOTW”, Military Review No 6, Jan-Feb 1999, s 71.

przyjęcie pozycji obronnych i w konsekwencji zachowania panowania nad danym obszarem²².

Punkty decydujące (ang. *Decisive Points - DP*). W swoim dziele „O wojnie” Carl von Clausewitz napisał, że „*najlepsza strategia polega na tym, aby zawsze być dość silnym, przede wszystkim w ogóle, a następnie w punkcie decydującym*...²³ Z kolei zgodnie z poglądami Jominiego „*w każdej bitwie istnieje decydujący punkt, który w większym stopniu niż inne przesądza o zwycięstwie*”²⁴, jest to więc słaby punkt w systemie obrony przeciwnika, dlatego też należy:

- kierować główne siły armii na decydujące punkty teatru wojny lub pola bitwy;
- działać w taki sposób, żeby masy wojsk nie tylko znalazły się w decydującym punkcie, lecz aby wszystkie razem sprawnie weszły do walki²⁵;
- manewrować tak, aby własne siły główne skierowane były na część sił przeciwnika;
- kierować główną część swoich sił na decydujący punkt pola bitwy lub tę część linii bojowej przeciwnika, która musi być pokonana²⁶.

Ten decydujący punkt S. Mossor nazywa „punktem rozstrzygającym” i rozumie pod tym pojęciem „*taką część operacyjnego ugrupowania nieprzyjaciela, której rozbicie naruszy całość równowagi operacyjnej i spowoduje załamanie się reszty*”²⁷.

Czym więc są punkty decydujące? Otóż stanowią one klucz do osiągnięcia środków ciężkości. Mogą to być punkty geograficzne (wzgórza, miasta, baza operacyjna), a także stanowiska dowodzenia, węzły łączności, węzły komunikacyjne lub właściwości terenu pozwalające utrzymać (lub

²² „Ready Force Combat Team Peace Operations Campaign Plan”, RFCT HQ, Dubrave, Bosnia-Herzegovina, 24 February 1996, s.6.

²³ C. Von Clausewitz, „O wojnie”, Wydawnictwo Test, Lublin 1995, s.203.

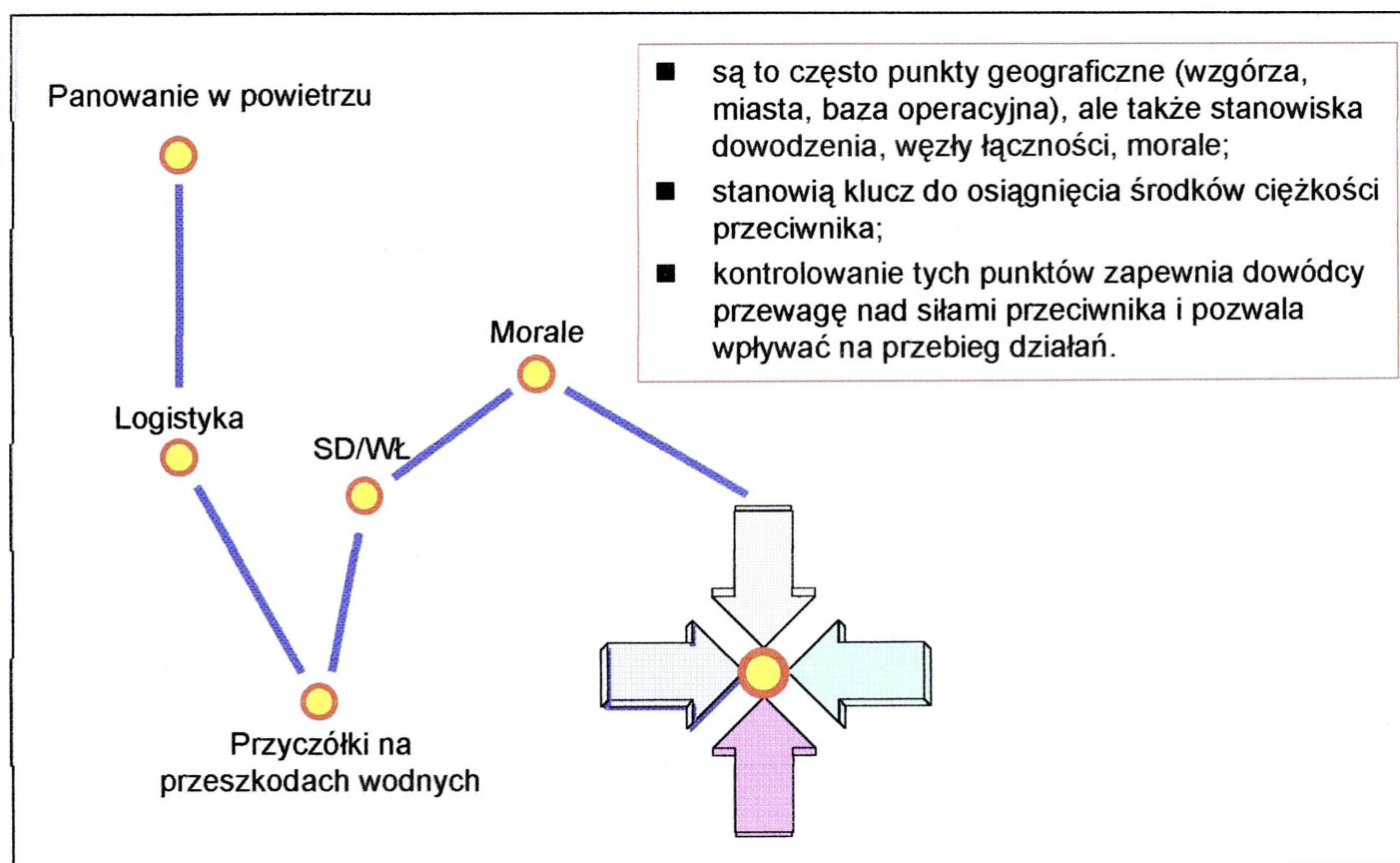
²⁴ H. Jomini, *Zarys sztuki wojennej*, Warszawa 1966, s. 195.

²⁵ Tamże, s. 82.

²⁶ Tamże, s. 107-108.

²⁷ S. Mossor, *Sztuka wojenna w warunkach nowoczesnej wojny*, Warszawa 1986, s. 233.

zahamować) wysokie tempo działań. Punkty decydujące stanowią klucz do osiągnięcia środków ciężkości. Kontrolowanie tych punktów zapewnia dowódcom przewagę nad siłami strony przeciwnej i pozwala wpływać na przebieg działań. Punkty decydujące mogą obejmować infrastrukturę lub te cechy terenu, które są istotne dla dalszego kontynuowania działań czy też szybkiej zmiany kierunku działania i „otwierają drogę” dla posuwających się naprzód sił. Właściwe oddziaływanie na punkty decydujące pozwala dowódcom uzyskać inicjatywę, zachować swobodę manewru, utrzymać tempo i inicjatywę. Zabezpieczanie punktów decydujących może dać dowódcy elastyczność - możliwość wyboru więcej niż jednej linii operacyjnej dla przyszłych działań (rys. 2.3).

Rys. 2.3. Punkty decydujące

W operacjach wsparcia pokoju punkty decydujące mogą obejmować infrastrukturę (elektrownie, wodociągi itp.), media (prasa, radio, TV) lub też cechy terenu, które są istotne dla dalszego kontynuowania działań na rzecz wsparcia pokoju czy też szybkiej zmiany kierunku działania (np. zmiany rodzaju operacji wsparcia pokoju) i „otwierają drogę” dla kontynuowania

działania. Choć często są to punkty geograficzne, mogą być nimi także np. zdolności do określonego działania. Z tego też względu Sojusz podejmując się udziału w rozwiązywaniu konfliktów, zastrzegł sobie konieczność uwzględnienia w mandacie operacji możliwości użycia siły w przypadku naruszenia przez jedną ze stron konfliktu zawartego porozumienia. Oznacza to, że nawet prowadząc operację utrzymania pokoju siły NATO zachowują możliwości wymuszania siłą postanowień porozumienia pokojowego.

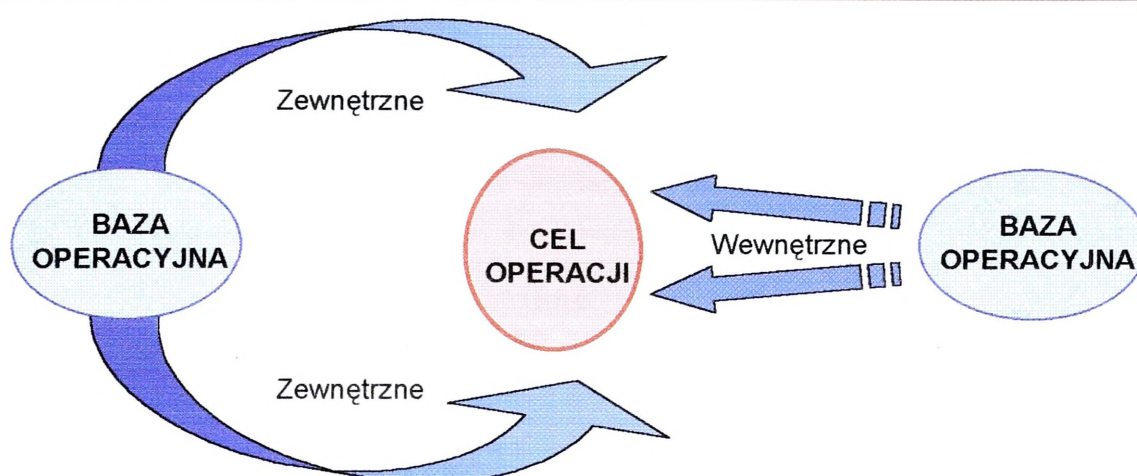
Planistyczne komórki sztabu muszą przeanalizować wszystkie potencjalne punkty decydujące i określić, które z nich oferują najlepsze możliwości do ewentualnego oddziaływania na środki ciężkości zaangażowanych stron konfliktu. Najważniejsze punkty decydujące stają się zwykle pośrednimi obiektami działania, do opanowania których wyznacza się niezbędne siły i środki, często współdziałając z siłami z układu pozamilitarnego np. organizacjami międzynarodowych, rządowymi i pozarządowymi.

Linie operacyjne (*ang. Lines of Operations*), określają czasowe i przestrzenne usytuowanie wojsk w stosunku do przeciwnika. Są to zatem linie dowodzenia i przegrupowania określające w sposób ogólny drogę (kierunek) działania wojsk względem sił strony przeciwnej z bazy operacyjnej do celu operacji. Dowódcy wykorzystują linie operacyjne do skupienia siły bojowej, w sposób umożliwiający zintegrowane wykorzystanie zdolności bojowych połączonych sił, w celu zaatakowania środka ciężkości strony przeciwnej. Linie operacyjne są zwykle definiowane jako wewnętrzne i zewnętrzne (rys. 2.4).

O działaniu po *liniach wewnętrznych* mówimy, jeżeli siły „rozchodzą się” z punktu centralnego. Działania po liniach wewnętrznych są szczególnie korzystne dla mniejszych sił, gdyż umożliwiają zmianę kierunku głównego wysiłku szybciej, niż zdoła na to zareagować strona konfliktu w przypadku próby zaniechania wypełniania przez nią porozumienia.

Siły działają po *liniach zewnętrznych*, jeśli ich działania zbiegają się na przeciwniku. Prowadzenie działań po liniach zewnętrznych wymaga dysponowania znacznymi siłami, lecz jednocześnie oferuje większe możliwości okrążenia i pobicia słabszego przeciwnika.

- określają czasowe i przestrzenne usytuowanie wojsk w stosunku do przeciwnika;
- łączą wojska z ich bazą operacyjną i celem operacji;
- preferowane są działania po liniach wewnętrznych;
- skuteczne działania po liniach zewnętrznych wymaga większych sił, lecz jednocześnie oferuje większe możliwości pobicia przeciwnika.

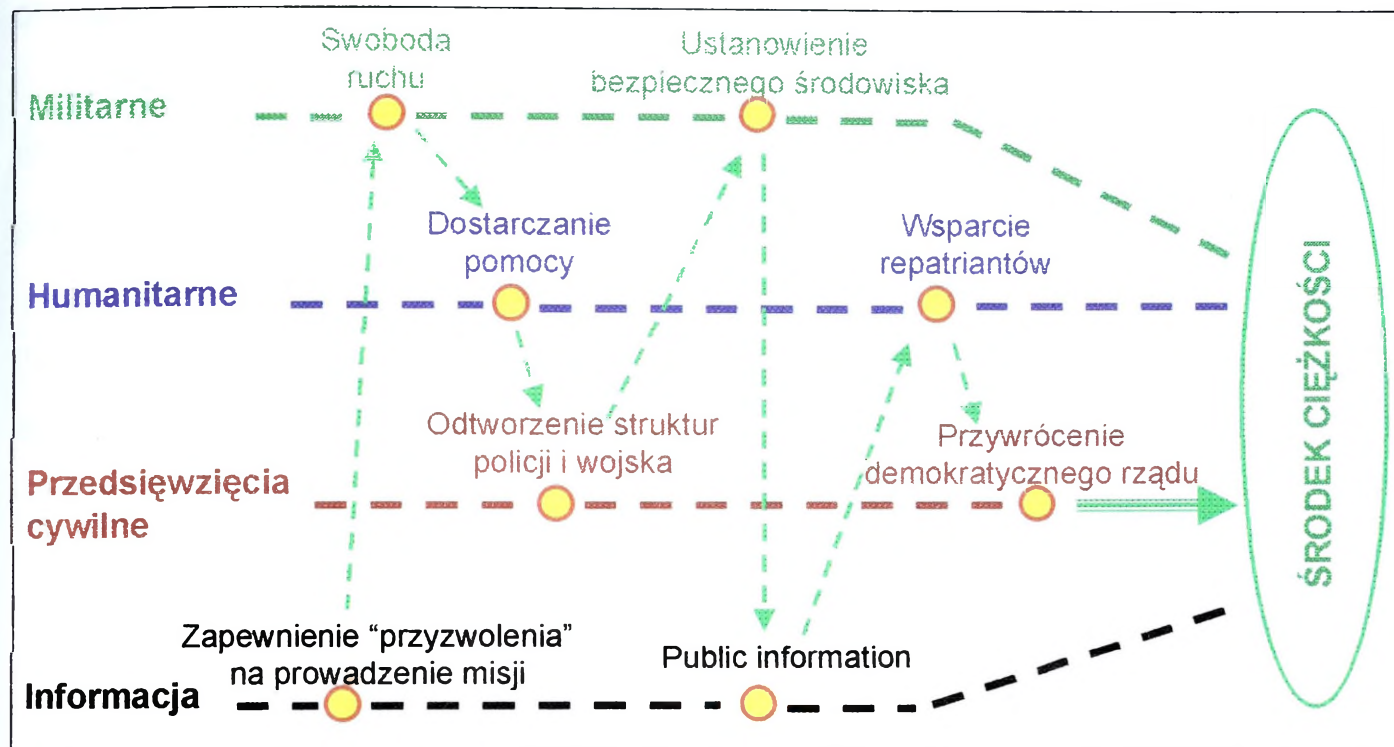
Rys. 2.4. Linie operacyjne

W operacjach wsparcia pokoju linie operacyjne integrują wielorakie środki oddziaływania jak np.:

- ze strony komponentu wojskowego operacji wsparcia pokoju: siłę ognia, działania psychologiczne, dezinformację, działania specjalne i manewr, aby skupić je na środku ciężkości stron konfliktu.
- ze strony komponentu cywilnego operacji wsparcia pokoju: pomoc humanitarną, budowę struktur państwowych i administracyjnych, odbudowę infrastruktury gospodarczej, przygotowanie demokratycznych wyborów itp.

W operacjach wsparcia pokoju działania po liniach zewnętrznych oferuje większe możliwości oddziaływania na strony konfliktu, a przede wszystkim na wszystkie zaangażowane w konflikt grupy społeczne. Na rysunku 2.5 przedstawiono linie operacyjne różnych komponentów i agencji zaangażowanych zwykle w operacji wsparcia pokoju. Dla podkreślenia znaczenia każdego z nich w realizacji celu misji i oddziaływania na wybrany środek ciężkości, umiejscowiono na tych liniach wybrane punkty decydujące oraz pokazano wzajemne współzależności między tymi punktami a liniami operacyjnymi (zielone strzałki). Na podkreślenie zasługuje fakt, iż osiągnięcie

punktu decydującego na jednej linii operacyjnej, pozwala użyć i wykorzystać siły i środki działające na innych liniach operacyjnych.

Rys. 2.5. Linie operacyjne i punkty decydujące w operacjach wsparcia pokoju

W przedstawionym na rysunku przykładzie odpowiednio prowadzona działalność informacyjna, która zapewniła uzyskanie zgody na zorganizowanie misji, pozwala komponentowi wojskowemu zachować swobodę ruchu w obszarze sporu. To z kolei umożliwia dostarczenie pomocy dla ludności i stwarza warunki do odtworzenia sił policji i wojska. W ten sposób możemy przystąpić do przywrócenia ładu i porządku na spornym obszarze. Odpowiednie nagłośnienie faktu, iż jest już zaprowadzony porządek umożliwia wsparcie repatriacji i przystąpienie do przywrócenia demokratycznego rządu.

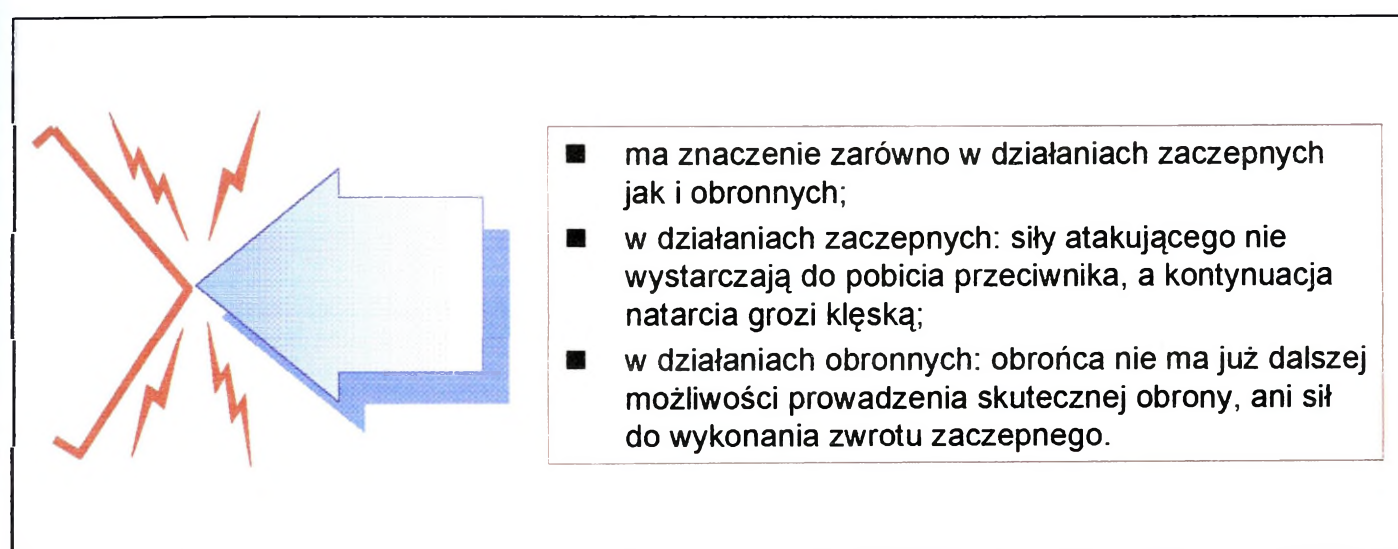
W ten bardzo skrócony przedstawiono sposób osiągnięcia celu misji przez różnorodne, wzajemnie się uzupełniające organizacje, agencje i komponenty. Rzeczywistość jest oczywiście bardziej skomplikowana i wymaga szeregu dodatkowych działań, ale większość operacji wsparcia pokoju jest prowadzona zgodnie z przedstawionym na rysunku schematem.

Kulminacja (*ang. Culmination*). To moment, gdy pojawia się groźba przejścia inicjatywy przez przeciwnika. Kulminacja stanowi zatem punkt w

czasie i przestrzeni, w którym rozpatrywane siły nie mogą już dłużej kontynuować z powodzeniem określonych działań. Ma ona zarówno ofensywne jak i defensywne znaczenie.

W *działaniach zaczepnych* punkt kulminacyjny jest tym punktem w czasie i przestrzeni, gdy własne siły już nie wystarczają do pobicia przeciwnika i kontynuacja natarcia grozi klęską

Strona broniąca się osiąga swój punkt kulminacyjny, gdy nie ma już dalszej możliwości prowadzenia skutecznej obrony, ani sił do wykonania zwrotu zaczepnego (rys. 2.6).

Rys. 2.6. Kulminacja

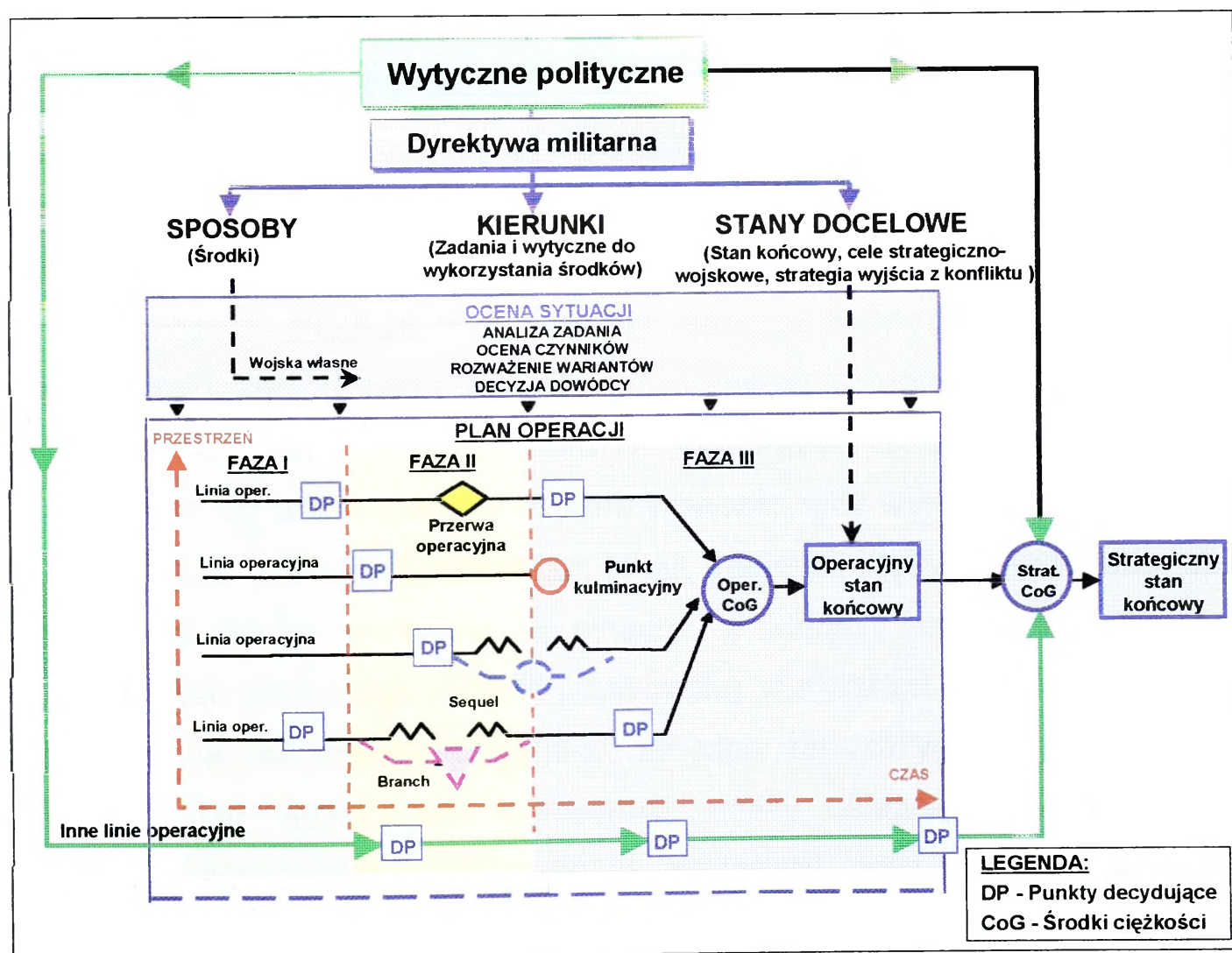
Powinno się zatem dążyć, bez względu na rodzaj prowadzonych działań, do osiągnięcia zamierzonego celu zanim własne wojska osiągną punkt kulminacyjny i doprowadzenie do wcześniejszego osiągnięcia punktu kulminacyjnego przez stronę przeciwną.

W operacjach wsparcia pokoju należy dążyć do tego, żeby komponent wojskowy nie osiągnął punktu kulminacyjnego zanim nie zostaną zapewnione warunki swobodnego działania pozostałych komponentów uczestniczących w operacji wsparcia pokoju na rzecz budowania pokoju w rejonie konfliktu.

Komponent wojskowy zapewnia bowiem osiągnięcie stanu bezpieczeństwa umożliwiającego zarówno powrót dotkniętych konfliktem społeczeństw do normalnych warunków życia, jak i swobodne działanie złożonego komponentu cywilnego, którego ogólnym celem jest doprowadzenie

do ustania powodów ponownego rozwoju konfliktu albo rozwiązania go na drodze dyplomatycznej.

Kolejność działań/fazy (ang. *Sequencing*). Zespoły planistyczne zobowiązane są do określenia najlepszej kolejności działań tak, by utrzymać odpowiednie tempo aż do osiągnięcia pożądanego stanu końcowego. Pociąga to za sobą konieczność rozpatrzenia różnorodnych czynników, włączając w nie geograficzną charakterystyką obszaru działań, strukturę dowodzenia, logistykę, możliwości wzmocnienia przeciwnika czy opinię publiczną. Każdy z tych czynników może szybko ulegać zmianom w różnych okolicznościach. Kolejność prowadzenia określonych działań, na którą decydują się dowódcy musi być na tyle elastyczna, by móc szybko przystosować plan do zaistniałych zmian (rys. 2.7).

Rys. 2.7. Koncepcja planowania operacji

Faza stanowi okres, w czasie którego znaczne siły zaangażowane są do realizacji podobnych zadań. Przejście do innej fazy, np. z rozmieszczenia do działań zaczepnych, będzie pociągało za sobą przeniesienie wysiłku znacznej części sił. W czasie planowania muszą więc zostać ustalone i monitorowane warunki, których spełnienie jest niezbędne, aby umożliwić przejście do następnej fazy.

W trakcie prowadzenia operacji, JOINT ENDEAVOR określono następujące fazy działania:

- faza pierwsza – wejście sił wsparcia pokoju do rejonów odpowiedzialności;
- faza druga – stabilizacja sytuacji;
- faza trzecia – przeprowadzanie wyborów;
- faza czwarta – stabilizacja sytuacji po wyborach (faza ta praktycznie jest kontynuowana do dnia dzisiejszego tzn. 2002 roku).

Manewr (*ang. Manoeuvre*). Manewrowanie na polu walki jest przede wszystkim czynnością duchową i aktem rozumu. Chodzi przy tym o próbę uzyskania korzystniejszego położenia w stosunku do przeciwnika i wykorzystania tej przewagi. Sun Tzu uważał, że mądry dowódca osiąga swój cel na drogach obejścia. Przez wybór odległej drogi obejścia może nie niepokojony przejść tysiąc li (ok. 570 km) i zaskoczyć przeciwnika²⁸. Manewr to więcej niż ruch i ruchliwość wojsk. Ruchliwość to warunek manewru, przekształca się ona w manewr dopiero wówczas, gdy wykorzystana zostanie do utrudnienia działania przeciwnika. Istotą manewru jest więc jego idea, cel, dla którego się go wykonuje. W sytuacji, w których położenie wojsk jest korzystniejsze od położenia wojsk przeciwnika, nie jest on jeszcze pobity, ale jego sytuacja jest tak niesprzyjająca, że musi on zrezygnować ze swoich zamiarów. Tak więc dzięki manewrowi należy osiągnąć taką przewagę położenia, żeby zmusić przeciwnika do rezygnacji, gdyż czeka go porażka. Nawet wówczas, gdy w liczbach absolutnych ma przewagę. Przewaga

²⁸ Sun Tzu, *Sztuka wojny*, Warszawa 1994, s. 66.

liczebna jest bez znaczenia, gdy wojska w decydującym miejscu i czasie są relatywnie słabsze.

Manewr polega więc na osiągnięciu takiej pozycji względem strony przeciwnej, z której można zagrozić jej siłom. Manewr może być skierowany na punkty decydujące lub bezpośrednio na środek ciężkości strony przeciwnej. W trakcie planowania operacji można wybrać dwa sposoby zaatakowania przeciwnika:

- *działanie bezpośrednie* oznacza linearne, nieprzerwane użycie siły przeciwko środkowi ciężkości przeciwnika, często wzdłuż istotnych punktów decydujących. Bezpośrednie podejście może oznaczać zaangażowanie głównych sił konfliktu (broniących jego własnego środka ciężkości i punktów decydujących).
- w przypadku *działań pośrednich*, środek ciężkości przeciwnika atakowany jest z niespodziewanych kierunków lub w nieoczekiwanym czasie. Przy działaniach pośrednich dąży się do wykorzystania słabych punktów strony przeciwnej, jednocześnie unikając mocnych. Przykłady stanowią: uderzenia na skrzydła, obszary tyłowe, linie komunikacyjne lub elementy systemu dowodzenia²⁹.

W operacjach wsparcia pokoju przykładem działań pośrednich może być tworzenie systemu edukacji, służby zdrowia itp. i w ten sposób oddziaływanie na grupy społeczne zaangażowane w konflikt. Tworząc przyjazny klimat dla sił prowadzących operację pokojową pośrednio tworzone są warunki osiągnięcia przez nie celu operacji.

Tempo. Tempo to miara określająca szybkość działania wojsk własnych w odniesieniu do posunięć stron konfliktu zarówno w trakcie działań militarnych (prowadzonych przez komponent wojskowy), niemilitarnych (prowadzonych przez komponent cywilny) oraz w przerwach pomiędzy działaniami. Tempo oznacza również możliwość połączonych sił do wyprzedzenia stron konfliktu w przejściu z jednego rodzaju działań do innego.

²⁹ Por m.in. B.H. Liddel Hart, *Strategia. Działania pośrednie*, Warszawa 1959.

Przerwa operacyjna. Przerwa operacyjna oznacza chwilowe przerwanie działań po osiągnięciu głównych celów taktycznych lub operacyjnych, lecz przed osiągnięciem własnego punktu kulminacyjnego. Jej celem jest odtworzenie zdolności bojowej w celu zadania decydującego uderzenia.

Przerwa operacyjna może zostać także wymuszona działalnością sił stron konfliktu. Przykładem przerwy operacyjnej jest przerwa w działaniach sił NATO w trakcie operacji pokojowej UNPROFOR, w czasie przygotowywania operacji wsparcia pokoju IFOR. Operacja ta zastąpiła siły ONZ na terenie byłej Jugosławii w 1995 roku.

Zdolność do myślenia i działania w kategoriach operacyjnych uwarunkowana jest umiejętnością i zdolnością postrzegania powiązań i zależności między czynnikami operacyjnymi, umiejętnością wypracowania jasnej wizji operacji i konsekwencji w jej realizacji mimo pojawiających się zakłóceń i przeszkód. Proces decyzyjny na szczeblu operacyjnym wymaga umiejętności kojarzenia i twórczego myślenia oraz gotowości do niekonwencjonalnego reagowania na rozwój sytuacji niezależnie od opracowanych wcześniej planów.

Jest sprawą oczywistą, że dowódca planując operację musi posługiwać się pojęciami zrozumiałymi dla wszystkich stron zaangażowanych w rozwiązanie określonego problemu i używać różnego rodzaju narzędzi wspierających go w tym procesie. Musi rozumieć istniejące współzależności między środkami ciężkości własnymi i przeciwnika, punktami decydującymi, liniami operacyjnymi i manewrem. Istota sztuki operacyjnej wyraża się bowiem w uzyskaniu rozstrzygnięcia bez czołowego zderzenia między środkami ciężkości - przeciwnika i własnym. Podstawową zasadą jest zmasowanie wysiłków przeciwko najslabszemu miejscu przeciwnika (punktowi decydującemu) dzięki uzyskaniu korzystniejszego położenia (manewr). Logicznym następstwem takiego stanu rzeczy powinna być osłona własnego decydującego środka ciężkości przed manewrem przeciwnika i unikanie bezpośredniego zderzenia między środkami ciężkości.

Operacje wsparcia pokoju stawiają przed dowódcami operacyjnymi coraz większe wymagania. To co było „chlebem powszednim” dla pokoleń dowódców w okresie zimnej wojny, stało się balastem w nowych uwarunkowaniach. Nowe wyzwania stojące przed siłami zbrojnymi używanymi do prowadzenia operacji spoza artykułu 5 (operacji reagowania kryzysowego) wymagają także innego podejścia w rozwiązywaniu problemów operacyjnych i taktycznych.

Przedstawione w niniejszym podrozdziale terminy i pojęcia z zakresu sztuki operacyjnej stanowią niezbędne minimum konieczne dla zrozumienia jej istoty w aspekcie procesu planowania operacji. Stanowią one jednocześnie bazę, na podstawie której w kolejnych rozdziałach scharakteryzowany zostanie praktyczny wymiar sztuki operacyjnej w wybranych operacjach wsparcia pokoju.

2.3. Współczesne działania operacyjne

Działania operacyjne definiowane są współcześnie jako wszelkie działania zgrupowań różnych rodzajów sił zbrojnych i rodzajów wojsk podejmowane dla osiągnięcia celu strategicznego podczas pokoju, kryzysu i wojny. Do działań operacyjnych zalicza się operacje realizowane w trakcie wojny i wojskowe operacje pokojowe oraz pogotowie i przegrupowanie operacyjne.³⁰ Podobne poglądy prezentowane są w pracach wielu współczesnych teoretyków sztuki wojennej. Definicja powyższa może jednak budzić pewne wątpliwości. Jeśli bowiem przyjmiemy, iż operacja to całokształt działań bojowych i manewrów zgrupowań wojsk to tym samym możemy uznać, iż przegrupowanie i pogotowie operacyjne jest jej częścią. W tym miejscu można skłonić się do poglądów Bogdana Szulca, który twierdzi, że „(...)gdybyśmy dziś chcieli określić stany wojsk w walce zbrojnej, to możemy je ująć w trzech sferach. W walce zbrojnej (wojnie) wojska są w stanie starcia (walki bezpośredniej), przemieszczania (przegrupowania) lub przygotowania

³⁰ *Regulamin działań wojsk lądowych*, s. 256.

(odpoczynek, uzupełnianie, szkolenie. Innych stanów – jak się wydaje – nie jesteśmy w stanie wyodrębnić”³¹. Wychodząc z powyższego możemy uznać, iż działania operacyjne powinny obejmować swym zasięgiem operacje militarne (prowadzone w czasie wojny) oraz - głównie ze względu na ich cel – operacje wsparcia pokoju. Biorąc pod uwagę potrzebę integracji działań w ramach każdej z wymienionych operacji, powinny być one postrzegane jako operacje połączone. Ponadto, w ramach operacji militarnych prowadzone będą działania pośrednie, które łączyć będą ze sobą poszczególne bitwy (walki). Pod tym pojęciem możemy zatem rozumieć wszelkie działania wojsk, inne aniżeli typowe działania o charakterze obronnym czy zaczepnym.

Jednym z istotnych elementów współczesnych działań operacyjnych są operacje wsparcia pokoju. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na to, że w obowiązujących dokumentach normatywnych nie stosuje się w odniesieniu do nich jednolitej terminologii. Np. w „Regulaminie działań wojsk lądowych” są one definiowane jako wojskowe operacje pokojowe (s. 11) lub jako działania na rzecz wsparcia pokoju (s. 247)³². Niekiedy definiowane są jako działania pokojowe³³, operacje pokojowe³⁴ lub misje pokojowe. Wychodząc z założenia, że należy dążyć do ujednoczenia pojęć obowiązujących w naszych Siłach Zbrojnych z tymi, które funkcjonują w innych armiach Sojuszu Północnoatlantyckiego, w dalszych rozważaniach stosować będziemy termin „Operacje wsparcia pokoju” (*ang. Peace Support Operations - PSO*). Takie określenie zastosowano, między innymi, w wielu dokumentach sygnowanych przez NATO³⁵.

Pod pojęciem operacji wsparcia pokoju należy rozumieć różnego rodzaju działania militarne i niemilitarne, prowadzone pod auspicjami i zgodnie

³¹ Szulc B., *Dylematy epistemologiczne i metodologiczne teorii sztuki wojennej*, w: *Sztuka wojenna. Konteksty teoretyczne i praktyczne*, Toruń 2000, s. 50.

³² Por.: *Regulamin działań wojsk lądowych*, Rozdział 20 „Działania na rzecz wsparcia pokoju”, Warszawa 1999.

³³ Por.: Huzarski M., *Zagadnienia taktyki wojsk lądowych*, Toruń 1999, s. 25.

³⁴ Por.: *Fm 100-23 Peace Operations*, Headquarters Department of the Army, December 1994.

³⁵ Por.: *Bi-MNC Directive for NATO Doctrine for Peace Support Operations*, NATO, 1998.

z mandatem³⁶ Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz innych organizacji międzynarodowych (np. Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, Unii Europejskiej, itp.). Zwykle angażuje się w nich wydzielone, zwykle wielonarodowe kontyngenty sił zbrojnych oraz różnego rodzaju organizacje i agendy rządowe oraz pozarządowe.

Operacje wsparcia pokoju są przygotowywane i prowadzone w celu osiągnięcia określonych rozwiązań politycznych. Ich rodzaj oraz zakres uzależnione są od charakteru konfliktu (międzynarodowy, wewnętrzny), sił uczestniczących w konflikcie (regularne siły zbrojne, organizacje paramilitarne, zorganizowane grupy przestępcze) oraz politycznej woli uczestników konfliktu co do jego rozwiązania. Zatem działania społeczności międzynarodowej, podejmowane w celu rozwiązania lub przynajmniej ograniczenia zasięgu konfliktu obejmują z reguły cały, złożony konglomerat działań dyplomatycznych, politycznych, wojskowych i humanitarnych. Powinny być one postrzegane jako swoisty system, którego skuteczność oceniana jest przez pryzmat zdolności do zapobiegania, ograniczania oraz wygaszania powstałych ognisk zapalnych.

Operacje wsparcia pokoju, w których angażowane są wydzielone komponenty sił zbrojnych mogą być prowadzone w różnej formie. Zwykle obejmują one operacje utrzymania pokoju, wymuszania pokoju oraz zapobieganie konfliktom, operacje tworzenia pokoju, budowanie pokoju oraz operacje humanitarne. Przedstawiony podział operacji zawarto w najnowszym dokumencie poświęconym operacjom wsparcia pokoju i sygnowanym przez NATO – AJP-3.4.1³⁷. Nieco inny podział przyjmują określone państwa w dokumentach o charakterze narodowym. Poglądy te szerzej omówione zostaną w rozdziale 5 niniejszej pracy.

Z wojskowego punktu widzenia istota operacji wsparcia pokoju polega zatem na dążeniach do utrzymania międzynarodowego pokoju poprzez

³⁶ Pod pojęciem mandatu zwykle rozumie się określenie podstaw prawnych operacji (legalizację), jej charakter, ograniczenia i zastrzeżenia, cele strategiczne oraz pożądany stan po zakończeniu operacji.

³⁷ AlliedJoint Publication – 3.4.1 (AJP-3.4.1), *Peace Support Operations*.

tworzenie i funkcjonowanie sił o charakterze prewencyjnym³⁸, czynieniu wysiłków dla ograniczania, rozwiązywania, monitorowania i wygaszania konfliktów międzynarodowych lub wewnętrznych oraz wspieraniu inicjatyw związanych z budową nowego, bezpiecznego życia po ich zakończeniu³⁹.

Analizując współczesne działania operacyjne warto również zwrócić uwagę na aspekt swobody działania w różnego typu operacjach, w tym w operacjach wsparcia pokoju. O ile jednak swoboda działania w operacjach prowadzonych zgodnie z artykułem 5 Traktatu Waszyngtońskiego jest rozumiana jednoznacznie, to jak widzieć swobodę działania dowódcy w aspekcie operacji pokojowych? Jakie są granice swobody dowódcy i kto je określa? Niewątpliwie dowódca operacyjny powinien dysponować znacznym zakresem swobody działania w odniesieniu do podejmowania decyzji, planowania i koordynowania wszelkich działań w powierzonym mu obszarze odpowiedzialności. Tylko swoboda działania może mu bowiem umożliwić uzyskanie inicjatywy i przewagi w osiągnięciu celów strategicznych. Skuteczne przeciwstawienie się przeciwnikowi wymaga działania wolnego od nacisków zewnętrznych i zbędnych ograniczeń. Powinien on mieć możliwość swobodnego operowania przydzielonymi mu siłami i środkami. Swoboda ta oczywiście nie jest pełna, gdyż działania operacyjne podporządkowane są prymatowi polityki, dlatego też przykładowo Moltke w 1866 roku nie pomaszerował ze swoimi wojskami na Wiedeń, a Schwarzkopf w 1991 roku nie zajął Bagdadu. Swoboda działania uzależniona jest również od możliwości rozmieszczenia odwodów oraz zasobów logistycznych pozwalających wpływać na przebieg operacji na rozległym obszarze. Odwody te mogą składać się tradycyjnie ze zgrupowań ogólnowojskowych czy też powietrzno-lądowych, ale również z elementów sił powietrznych lub nawet jednostek

³⁸ Do takiej kategorii można z powodzeniem zaliczyć funkcjonujące w strukturze wojskowej NATO Siły Reagowania, a szczególnie Korpus Sił Szybkiego Reagowania. We wspomnianych kategoriach mieszczą się również tworzone pod auspicjami Unii Europejskiej siły wojskowe w ramach Europejskiej Inicjatywy Bezpieczeństwa i Obrony (ang. *European Security Defence Identity – ESDI*).

³⁹ Teoria operacji wsparcia pokoju została przedstawiona w pracy pt. *Teoretyczne podstawy prowadzenia działań w ramach operacji pokojowych*, Warszawa 2001, stanowiącej wynik pierwszego etapu prac badawczych.

logistycznych. Odwody te muszą być rozmieszczone tak, aby mogły zostać elastycznie użyte we właściwym czasie i w odpowiednim miejscu. Istotny wpływ na zachowanie swobody działania i możliwości prowadzenia operacji wywiera rozwinięcie operacyjne realizowane jeszcze przed rozpoczęciem operacji. Powinno być ono planowane z uwzględnieniem zamiaru operacji i jej celu. Do powodzenia operacji przyczynia się zatem szereg działań realizowanych przez wojska na całym obszarze jej prowadzenia.

Działania, zarówno na szczeblu operacyjnym jak i taktycznym, prowadzone są w pierwszej kolejności w celu *znalezienia* przeciwnika i *pozbawienia go swobody działania*, a następnie wykonanie uderzenia i jego pobicie. Żeby to osiągnąć, działania różnych rodzajów sił zbrojnych i wojsk muszą być dokładnie zsynchronizowane i prowadzone równocześnie na całą głębokość ugrupowania przeciwnika. Realizowane jest to w ramach *głębokich, bezpośrednich i tyłowych działań*. Pojęcia głębokie, bezpośrednie i tyłowe działania stosuje się do określenia wzajemnych relacji tych trzech działań w odniesieniu do spełnianych funkcji, do tego *co, gdzie* oraz *kiedy* ma być osiągnięte. Działania te muszą być rozpatrywane wspólnie i prowadzone na wszystkich szczeblach dowodzenia. To z kolei wymaga ciągłej i dokładnej synchronizacji oraz jednoczesnego prowadzenia ze względu na występujące pomiędzy różnymi szczeblami dowodzenia różnice w siłach i środkach do prowadzenia tych działań. Teoria głębokich, bezpośrednich i tyłowych działań w operacjach prowadzonych w ramach kolektywnej obrony jest już powszechnie znana polskiemu czytelnikowi (a przynajmniej powinna być znana)⁴⁰.

⁴⁰ ATP-3.2, s. 1-7 do 1-9. W ramach operacji prowadzi się działania głębokie, bezpośrednie i tyłowe.

Działania głębokie prowadzone są na własnym obszarze odpowiedzialności, ale w głębi ugrupowania przeciwnika w celu dezorganizacji jego działań, pozbawienia go swobody operacyjnej, rozbicia określonych sił lub opóźnienia ich manewru oraz pozyskania pełnego obrazu przeciwnika. Działania te umożliwić mają uzyskanie panowania nad polem walki przez uniemożliwienie przeciwnikowi tworzenia punktów ciężkości, obniżanie jego możliwości bojowych oraz oddziaływanie na jego źródła siły i możliwości działania. Działania w głębi przyczyniają się do powodzenia w działaniach bezpośrednich. Obiektami głębokich działań są głównie systemy rozpoznania, systemy dowodzenia, zgrupowania uderzeniowe, systemy rozpoznawczo-uderzeniowe, broń masowego rażenia. Są to więc te systemy i elementy ugrupowania, które decydują o możliwości skutecznego prowadzenia operacji przez przeciwnika.

Jaki natomiast wymiar mają te pojęcia w operacjach prowadzonych spoza art. 5, w innym środowisku, bez klasycznie rozumianego przeciwnika, z różnego typu ograniczeniami, które wymuszają na dowódcy działanie, nie zawsze najefektywniejsze z wojskowego punktu widzenia.

W operacjach wsparcia pokoju angażujących, oprócz sił wojskowych, wiele różnych organizacji międzynarodowych oraz agencji rządowych i pozarządowych szczególnie znaczenie odgrywa efektywne i skoordynowane działanie tych wszystkich gremiów na każdym poziomie operacji. Głębokie, bezpośrednie i tyłowe działania tworzą zatem ramy pozwalające wypracować koncepcję zsynchronizowania tych różnorodnych działań w czasie i przestrzeni w planach wszystkich zaangażowanych sił działających po różnych liniach operacyjnych. I tak na przykład media i działania psychologiczne wspierające operacje pokojowe, a ukierunkowane na zyskanie poparcia przez lokalną i międzynarodową społeczność, powinny wspierać i być wspierane przez działania wojskowe. Mogą to być z jednej strony działania ukierunkowane na wzmacnianie wzajemnych więzi społeczności lokalnych z drugiej zaś (wojskowej) udział wojska w realizacji projektów cywilno-wojskowych. Na szczeblu taktycznym rozwiązanie incydentu będzie wymagało ścisłego kontrolowania bezpośredniego otoczenia zdarzenia. Natomiast pewne formy działań głębokich ukierunkowanych na rozwiązanie kryzysu, np. negocjacje, mają zastosowanie wszędzie.

Można zatem założyć, że głębokie, bezpośrednie i tyłowe działania mogą stworzyć niezbędne podstawy zarówno do skutecznego prowadzenia

Działania bezpośrednie to działania wojsk walczących w styczności z przeciwnikiem. To właśnie te działania decydują najczęściej o sukcesie lub niepowodzeniu operacji. Ich prowadzenie zapewnia utrzymanie lub uzyskanie swobody działania. Starcia z przeciwnikiem są prowadzone zgodnie z zasadami walki broni połączonych, a ich główny ciężar ponoszą wojska pancerne i zmechanizowane. Do cech charakterystycznych działań bezpośrednich zaliczyć należy aktywne wykorzystanie całego obszaru, jednoznaczne skupianie głównego wysiłku przy jednoczesnej osłonie obszarów mniej zagrożonych, częstą zmianę rodzaju działań bojowych oraz dążenie do utrzymania swobody operacyjnej.

Działania tyłowe prowadzone są na obszarze własnych tyłów i służą zapewnieniu sprawności dowodzenia i wsparcia oraz swobody operacyjnej własnym wojskom. Jednym z zadań realizowanych podczas działań tyłowych jest przeciwdziałanie głębokim operacjom przeciwnika. Zadania te realizowane są głównie przez wojska terytorialne.

całej misji jak i rozwiązywania poszczególnych incydentów na szczeblu taktycznym.

Działania głębokie będą ukierunkowane na strony konfliktu w celu zapobieżeniu wystąpieniu potencjalnym problemom w przyszłości lub stworzeniu warunków do ich skutecznego rozwiązania. Na poziomie strategicznym i operacyjnym, działania głębokie będą ukierunkowane na przywódców stron konfliktu, państwa zaangażowane bądź potencjalnie zaangażowane w określonej misji oraz światową opinię publiczną. W takich operacjach wczesne rozmieszczenie znaczących sił morskich i powietrznych może być wykorzystane to wsparcia politycznych zamiarów rozwiązania kryzysu oraz stanowić sygnał dla stron sporu zmuszający je do zaniechania prowadzenia określonych działań. Na poziomie operacyjnym działania głębokie skupiają się głównie na lokalnych wyzwaniach politycznych, humanitarnych i przestrzeganiu praw człowieka. W ramach działań głębokich na poziomie taktycznym mogą być prowadzone działania wojskowe w celu odstraszenia, wymuszania lub prowadzenia negocjacji na wyższych szczeblach dowodzenia stron konfliktu w przypadku jakiegokolwiek incydentu.

W operacjach wsparcia pokoju działania głębokie będą zatem prowadzone w celu zapewnienia podporządkowania się stron konfliktu decyzjom organizacji międzynarodowych, promowania współpracy i zgody. Może to wymagać długiego czasu oddziaływania.

Działania bezpośrednie. Są to działania, które obejmują bezpośrednią kontrolę środowiska operacyjnego. Działania bezpośrednie w operacjach wsparcia pokoju polegają na stosowaniu technik wymuszających podporządkowanie się stron konfliktu oraz promowanie współpracy i zgody. Typowymi przykładami działań bezpośrednich są zatrzymania i przeszukiwania statków, wprowadzenie stref zakazu lotów, blokady dróg, punkty kontrolne oraz kontrolowanie zgromadzeń i zamieszek. Działania bezpośrednie są efektywne tylko wtedy, gdy prowadzone są zdecydowanie i we właściwym czasie.

Działania tyłowe w operacjach wsparcia pokoju koncentrują się głównie na zapewnieniu bezpieczeństwa wojsk, zabezpieczeniu logistycznym z wykorzystaniem wsparcia państwa gospodarza (HNS) oraz utrzymaniu swobody działania wszystkich komponentów na wszystkich szczeblach. Działania prowadzone w celu zapewnienia bezpieczeństwa zależą od rodzaju misji oraz zagrożenia. Mogą one przyjmować formę działań antypirackich, antyterrorystycznych, usuwanie min, ochronę lotnisk jak i podjęcie środków zmniejszających straty spowodowane wypadkami drogowymi. Ochrona wojsk i zabezpieczenie logistyczne są podstawowymi działaniami we wszystkich operacjach. Jednak w operacjach wsparcia pokoju istnieje potrzeba rozszerzenia zakresu zadań na wsparcie innych agencji i organizacji międzynarodowych oraz działań prowadzonych w obszarze operacji przez nieuzbrojonych obserwatorów i pracowników organizacji humanitarnych.

Analizując głębokie, bezpośrednie i tyłowe działania, dostrzegamy zdecydowanie inny zakres i rodzaj prowadzonych działań w operacjach wsparcia pokoju i w operacjach prowadzonych zgodnie z artykułem 5. Musimy jednak pamiętać, że operacje pokojowe mogą przeistoczyć się (w najgorszym wariantcie) w operacje wymuszania pokoju, a wtedy dowódcy będą zmuszeni rozszerzyć zakres realizowanych zadań.

2.4. Zasady prowadzenia operacji wsparcia pokoju

Rozważając kwestie związane z operacjami wsparcia pokoju należy podkreślić, że prowadzone są one w innym środowisku niż „tradycyjne” operacje wojskowe, obejmują też różne działania i mają inne cele. Należy także mieć na uwadze fakt, że natura tych operacji wymaga rozważenia pewnych zasad, dotyczących tylko operacji wsparcia pokoju. Należy jednak podkreślić, że zasady sztuki wojennej stosowane w odpowiedni sposób są nie tylko aktualne w trakcie operacji wsparcia pokoju, ale wręcz pomocne w osiągnięciu celów operacji.

Podobnie jak i zasady sztuki wojennej, zasady operacji wsparcia pokoju nie zawsze mogą być stosowane w identyczny sposób w każdej sytuacji. Wszystkie jednak powinny być przedmiotem szczegółowej analizy w procesie wypracowywania decyzji o udziale komponentu wojskowego w operacji wsparcia pokoju oraz w trakcie wykonywania przez niego zadań. O wadze i znaczeniu poszczególnych zasad w określonej sytuacji decydują więc osoby odpowiedzialne za planowanie i prowadzenie operacji wsparcia pokoju.

Zasady sztuki wojennej odnoszące się bezpośrednio do operacji wsparcia pokoju oraz innych operacji wojskowych zostały zdefiniowane w AJP-01(B)⁴¹. Swego rodzaju kompilacja zasad sztuki wojennej z zasadami dotyczącymi operacji wsparcia pokoju zawartymi w AJP-01(B), została przedstawiona w doktrynie AJP-3.4.1⁴². Są to:

- jedność wysiłku;
- bezstronność;
- promowanie współpracy i zgody;
- wiarygodność;
- przejrzystość operacji;
- ograniczone użycia siły;
- bezpieczeństwo;
- elastyczność;
- wzajemny szacunek;
- swoboda przemieszczania się;
- współpraca cywilno-wojskowa⁴³.

Zasadą, która obowiązuje w operacjach wsparcia pokoju, mimo że nie jest ujęta w AJP-3.4.1 i stanowi ich fundament, szczególnie w trakcie operacji realizowanych przez wielonarodowe siły pokojowe i na którą wszystkie państwa uczestniczące w operacji muszą się zgodzić jest **jedność**

⁴¹ *Allied Joint Doctrine - AJP-01(B)*, październik 2001, rozdz. 22.

⁴² *Peace Support Operations - AJP-3.4.1*, rozdz. 4.

⁴³ Zasady operacji wsparcia pokoju zostały szczegółowo przedstawione w pracy pt. *Teoretyczne podstawy prowadzenia działań w ramach operacji pokojowych*, Warszawa 2001, stanowiącej wynik pierwszego etapu prac badawczych.

dowodzenia. Zasada ta ma szczególne znaczenie w trakcie osiągania celu operacji i dotyczy wszystkich jednostek wojskowych wchodzących w skład komponentu wojskowego. Ponadto zasada jedności dowodzenia stanowi *conditio sine qua non* udziału NATO w operacji pokojowej. Zasada ta nie podlega w związku z tym dyskusji i nie powinna być przedmiotem kompromisu. Jedność dowodzenia odnosi się do wszystkich aspektów militarnych operacji, nawet takich jak np.: negocjacje ze stronami sporu/konfliktu w sprawie rozwiązań dotyczących problemów wojskowych.

Zasada jedności dowodzenia wyraża się poprzez:

- jasno określoną strukturę dowodzenia operacją;
- wyznaczanie dowódcy sił wspierających pokój;
- wyznaczenie specjalnego reprezentanta sekretarza generalnego lub szefa operacji, który jest zwierzchnikiem zarówno komponentu wojskowego jak i cywilnego.

W świetle analiz doświadczeń wynikających z praktycznej działalności NATO w rozwiązywaniu konfliktów można uznać, że istnieje wspólna sojusznicza wykładnia dotycząca operacji wsparcia pokoju i zasad ich prowadzenia. Jednak w związku z tym, że ciągłej zmianie ulegają wyzwania przed którymi staje Sojusz, to nowe uwarunkowania wymagają także innego spojrzenia na zasady prowadzenia operacji wsparcia pokoju.

*

*

*

Biorąc pod uwagę prowadzone rozważania należy skonstatować, że jednym z kierunków ewolucji sztuki operacyjnej będą operacje wsparcia pokoju, szczególnie zaś te, które z natury wiązały się będą z użyciem siły w różnej formie. Będą one przygotowywane i prowadzone w celu osiągnięcia określonych rozwiązań politycznych. Ich rodzaj oraz zakres będą głównie uzależnione są od charakteru konfliktu (międzynarodowy, wewnętrzny), sił uczestniczących w konflikcie (regularne siły zbrojne, organizacje paramilitarne,

zorganizowane grupy przestępcze) oraz politycznej woli uczestników konfliktu co do jego rozwiązania. Zatem działania społeczności międzynarodowej, podejmowane w celu rozwiązania lub przynajmniej ograniczenia zasięgu konfliktu obejmą z reguły cały, złożony konglomerat działań dyplomatycznych, politycznych, wojskowych i humanitarnych. Powinny być one postrzegane jako swoisty system, którego skuteczność oceniana będzie przez pryzmat zdolności do zapobiegania, ograniczania oraz wygaszania powstałych ognisk zapalnych.

Z wojskowego punktu widzenia istota operacji wsparcia pokoju polegała będzie na dążeniach do utrzymania międzynarodowego pokoju poprzez tworzenie i funkcjonowanie sił o charakterze prewencyjnym, czynieniu wysiłków dla ograniczania, rozwiązywania, monitorowania i wygaszania konfliktów międzynarodowych lub wewnętrznych oraz wspieraniu inicjatyw związanych z budową nowego, bezpiecznego życia po ich zakończeniu.

Operacje wsparcia pokoju stawiają przed dowódcami operacyjnymi coraz większe wymagania. To co było „chlebem powszednim” dla pokoleń dowódców w okresie zimnej wojny, stało się balastem w nowych uwarunkowaniach. Nowe wyzwania stojące przed siłami zbrojnymi używanymi do prowadzenia operacji spoza artykułu 5 (operacji reagowania kryzysowego) wymagają także innego podejścia w rozwiązywaniu problemów operacyjnych i taktycznych.

Przedstawione w niniejszym rozdziale terminy i pojęcia z zakresu sztuki operacyjnej stanowią niezbędne minimum konieczne dla zrozumienia jej istoty w aspekcie procesu planowania operacji. Stanowią one jednocześnie bazę, na podstawie której w kolejnych rozdziałach scharakteryzowany zostanie praktyczny wymiar sztuki operacyjnej w wybranych operacjach wsparcia pokoju.

3. PRAKTYCZNE ASPEKTY PLANOWANIA I PROWADZENIA OPERACJI WSPARCIA POKOJU

Celem badań, których wyniki przedstawiono w tym rozdziale, była identyfikacja czynników, jakie należy uwzględnić przy planowaniu operacji wsparcia pokoju. Szczególną uwagę, po dokonaniu syntezy wniosków z teorii planowania, zwrócono na wnioski z prowadzonych operacji wsparcia pokoju w celu uwzględnienia ich w trakcie planowania. Aby osiągnąć przedstawiony cel, w pierwszej części dokonano analizy szeregu publikacji zarówno z zakresu organizacji i zarządzania (w tym pozycji autorów, którzy są autorytetami w tym zakresie – W. Kieżuna, A. K. Koźmińskiego i W. Piotrowskiego, M. Przybyły oraz L. Krzyżanowskiego), jak i dokumentów normatywnych NATO. Natomiast w drugiej części pracy analizie poddano wnioski z poszczególnych etapów prowadzonych przez NATO operacji wsparcia pokoju IFOR/SFOR i KFOR. Rezultaty tych analiz, w formie opisu, konstatacji i wniosków przedstawiono poniżej.

3.1. Teoretyczne podstawy planowania

Planowanie należy do jednego z czynników, który decyduje o sprawności działania kierownika¹, stąd też należy do podstawowych funkcji kierowniczych. Nie jest ono jednak nową ideą. Już w 1916 roku H. Fayol zaliczył je pod nazwą „przewidywanie” do pięciu wyodrębnionych przez siebie funkcji administracyjnych przedsiębiorstwa. „Przewidywać” znaczyło, według niego, snuć przypuszczenia co do przyszłości i przygotowywać ją.

W literaturze przedmiotu istnieje szereg różnych definicji planowania, jednak zwykle zbieżnych w swojej treści. Autorzy książki *Strategor* stwierdzają, że planowanie „[...] jest sformalizowanym procesem podejmowania decyzji, w którym wypracowuje się pożądany obraz przyszłego stanu przedsiębiorstwa i określa sposoby jego osiągnięcia. Jego efektem końcowym są wybory [...] i

¹ *Encyklopedia organizacji i zarządzania, Warszawa, PWE 1982, s. 207.*

programy działań zmierzających do zapewnienia realizacji tych wyborów”². Ponadto dodają: „Planowanie jest angażowaniem się w przyszłość; wymaga przewidywania, woli działania i dążenia do założonych celów”³. Według J. Kozińskiego planowanie jest „[...] ustalaniem celów i projektowaniem sposobów realizacji przyszłych działań, opartym na identyfikacji i analizie obecnych i przewidywaniu przyszłych warunków”⁴.

Szczegółowo termin „planowanie” określają J. Leon i J. Frackiewicz – jako „przewidywanie przyszłej działalności, a więc procesów niezbędnych do osiągnięcia założonych celów i zadań, potrzebnych sił i środków, ułożenie ich w kolejności czasowej i rozmieszczeniu przestrzennym”⁵. Ponadto dodają: „Duże znaczenie ma tutaj procedura podejmowania decyzji”⁶.

Na podstawie powyższych i innych analizowanych definicji⁷ można wyodrębnić wspólne elementy definicji planowania. Planowanie więc:

- dotyczy celów oraz sposobów realizacji przyszłych działań;
- jest myślową operacją, która powinna poprzedzać i przygotowywać przyszłe działania;
- opiera się na analizie aktualnych oraz prognozowanych informacjach o otoczeniu wewnętrznym i zewnętrznym organizacji;
- wymaga ustalania i porównania wariantów celów i wariantów sposobów działania i następnie podejmowania decyzji.

Planowanie jako projektowanie sposobów przyszłych działań polega, jak wskazuje J. Koziński, na poszukiwaniu odpowiedzi na następujące pytania⁸:

1. Do czego zmierza organizacja? (Jakie cele, jakiego rodzaju zamierza osiągnąć, jaka jest hierarchia i struktura celów).

² *Strategor. Zarządzanie firmą*, Warszawa, PWE 1995, s. 415.

³ *Tamże*, s. 416.

⁴ J. Koziński, *Planowanie jako funkcja zarządzania*, w: *Organizacja i zarządzanie*, M. Przybyła (red.), Wrocław, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej 2001, s. 116.

⁵ J. Leon, J. Frackiewicz, *Poradnik sprawnego i efektywnego kierowania*, Warszawa, Wydawnictwo Antyk – Marcin Dybowski 2000, s. 77.

⁶ *Tamże*.

⁷ *Zob. J. Koziński, op. cit.*, s. 229.

⁸ *Tamże*, s. 116.

2. Kiedy? (W jakich horyzontach czasowych, w jakich terminach i w jakiej kolejności instytucja zamierza osiągać ustalone cele).
3. Czym? (Jakich zasobów rzeczowych, finansowych oraz informacyjnych pod względem rodzaju, jakości i struktury potrzebuje instytucja, skąd je zamierza pozyskać lub jak przekształcić posiadane zasoby).
4. Kim? (Jakich zasobów ludzkich pod względem poziomu oraz struktury kwalifikacji potrzebuje instytucja, skąd je zamierza pozyskać lub jak przekształcić, udoskonalić już dysponowane zasoby).
5. Ile? (W jakich ilościach i w jakich proporcjach potrzebne są zasoby rzeczowe, finansowe, informacyjne i ludzkie).
6. Jak? (Jakich technologii, szczegółowych sposobów – metod i technik – zamierza użyć organizacja w swojej przyszłej działalności).

Planowanie, jak wspomniano, jest wybieganiem myślą w przyszłość. Wyraźnie różni się jednak od przewidywania lub prognozowania, które przez ekstrapolację lub intrapolację starają się odpowiedzieć na pytanie: „Co się zdarzy?” Natomiast planowanie poszukuje odpowiedzi na pytanie: „Co należy zrobić, uwzględniając wyniki przewidywania lub prognozowania?”

Planowanie pełni więc funkcje decyzyjną. Należy również zwrócić uwagę, że pełni również funkcję komunikowania i funkcję wywierania wpływu na funkcjonowanie organizacji⁹ – zawiera bowiem zbiór informacji sterujących wykonywaniem zadań przez poszczególne komórki organizacyjne.

Dobry plan, za J. Kozińskim, powinny charakteryzować następujące cechy¹⁰:

1. **Wykonalność.** Skutkiem nierealistycznego planowania jest zbyt wysoki koszt funkcjonowania instytucji, wynikający z nadmiernego zastosowania zasobów (np. przeinwestowanie, nadmierne zadłużenie, nadmierne zapasy) oraz możliwość niewykonania przyjętych celów.
2. **Racjonalność.** Plany powinny być oparte na przesłankach ugruntowanych poznawczo. Postulat ten oznacza konieczność starannego prowadzenia faz

⁹ Zob. Strategor, *op. cit.*, s. 436.

¹⁰ J. Koziński, *op. cit.*, s. 125-127.

identyfikacji, analizy i prognozy, gromadzenia informacji istotnych dla problemu oraz wiarygodnych, stosowania sprawdzonych metod i technik oraz korzystania z pomocy specjalistów.

3. **Elastyczność.** Plany powinny uwzględniać możliwość koniecznych zmian w trakcie realizacji, gdy nie sprawdzają się prognozy kształtowania się istotnych czynników, a także zakładać niezbędne rezerwy zasobów.
4. **Kompletność.** Plany powinny zawierać wszystkie istotne elementy – określenia co zrobić, jak, kiedy, z wykorzystaniem jakich zasobów.
5. **Komunikatywność.** Oznacza to, że plan musi być sformułowany w języku zrozumiałym dla wykonawców.
6. **Spójność.** Plany powinny być zgodne między sobą w zakresie celów, kierunków, sposobów i terminów działania.
7. **Operatywność.** Oznacza to możliwość natychmiastowego rozpoczęcia realizacji przez wykonawców po ich zaznajomieniu się.

Ponadto plany powinny cechować się odpowiednią długookresowością oraz szczegółowością.

3.2. Elementy struktury NATO uczestniczące w procesie planowania

System działania NATO opiera się na zasadzie, iż „wspólne bezpieczeństwo państw członkowskich jest niepodzielne”. Oznacza to, że:

- żadne z państw członkowskich nie musi polegać wyłącznie na własnych narodowych działaniach obronnych i zasobach ekonomicznych, aby przeciwstawić się zagrożeniom dla swojego bezpieczeństwa;
- żadne z państw członkowskich nie zrezygnuje z wypełnienia swoich zobowiązań sojuszniczych wobec innych państw, w przypadku zagrożenia ich bezpieczeństwa.

Takie założenie zbiorowej obrony rodzi potrzebę prowadzenia prac w sferze planowania obronnego, które realizowane będzie w oparciu o struktury Sojuszu, ale również planowania zaangażowania NATO w rozwiązywanie sporów i konfliktów międzynarodowych.

W strukturze organizacyjnej Sojuszu Północnoatlantyckiego, biorąc pod uwagę aspekt planistyczny oraz decyzyjno-zadaniowy, wyróżnić można trzy zasadnicze elementy:

- część polityczną (nazywaną też cywilną);
- zintegrowaną strukturę wojskową;
- organizacje afiliowane.

Część cywilna składa się z:

- kolegialnych ciał decyzyjnych i doradczych Sojuszu oraz reprezentacji narodowych;
- centralnych instytucji wykonawczych NATO;
- instytucji pomocniczych NATO.

To właśnie w strukturze cywilnej wypracowywane są i podejmowane wszystkie kluczowe decyzje Sojuszu. W NATO funkcjonują trzy ciała kolegialne najwyższego szczebla. Są to:

- **Rada Północnoatlantycka** (*ang. North Atlantic Council - NAC*), podstawowy organ decyzyjny NATO, w skład której wchodzi przedstawiciele państw członkowskich w randze ambasadorów;
- **Komitet Planowania Obrony** (*ang. Defence Planning Committee - DPC*), który podejmuje zasadnicze decyzje w kwestii planowania obronnego Sojuszu (dwa razy w roku obraduje z udziałem ministrów obrony państw członkowskich);
- **Grupa Planowania Nuklearnego** (*ang. Nuclear Planning Group - NPG*), zajmująca się planowaniem potencjału nuklearnego NATO i doktryną jego użycia. System ciał kolegialnych uzupełniają liczne komitety specjalistyczne, które działają na mocy mandatu przyznanego im przez NAC (państwa członkowskie reprezentowane są w nich przez przedstawicieli delegacji narodowych). Podejmują one szczegółowe decyzje merytoryczne w poszczególnych dziedzinach funkcjonowania Sojuszu oraz nadzorują ich wykonanie.

W skład części politycznej wchodzi też **Komitet Wojskowy NATO**, który jest najwyższym ciałem konsultacyjnym i doradczym NAC w dziedzinie

wojskowej. Składa się on z narodowych reprezentantów wojskowych, będących stałymi przedstawicielami szefów sztabów sił zbrojnych państw członkowskich. Obsługę prac Komitetu Wojskowego NATO zapewnia Międzynarodowy Sztab Wojskowy (ang. International Military Staff - IMS), który obok Sekretarza Generalnego i podległych mu biur (Sekretariat Wykonawczy, Biuro Prasy i Informacji, Biuro Bezpieczeństwa NATO) oraz Sztabu Międzynarodowego (ang. International Staff - IS) stanowi centralny organ wykonawczy Sojuszu. Instytucje pomocnicze NATO wykonują prace badawcze, studialne i analityczne na rzecz różnych organów Sojuszu, a koordynowane są odpowiednio przez IMS i IS. W strukturze cywilnej Sojuszu usytuowane są specjalistyczne komórki planistyczne. O wadze jaka jest przypisywana planowaniu w działalności NATO świadczyć może fakt, że jednym z zastępców Sekretarza Generalnego NATO jest **Zastępca do spraw Planowania Obrony i Polityki Obronnej**. Jest on przewodniczącym Komitetu do spraw Przeglądu Obrony i wiceprzewodniczącym Wykonawczej Grupy Roboczej, a ponadto nadzoruje prace Grupy Planowania Nuklearnego i przewodniczy Grupie Koordynacyjnej do spraw Polityki Bieżącej. **Podlega mu Departament Planowania Obrony i Polityki Obronnej**, składający się z **Dyrektoriatu Planowania Sił Zbrojnych i Dyrektoriatu Planowania Nuklearnego**. Pierwszy z Dyrektoriatów odpowiada za:

- kwestie polityki obronnej i przygotowanie, we współpracy z narodowymi delegacjami, całej dokumentacji dla Komitetu do spraw Przeglądu Obrony (łącznie z analizami narodowych programów obrony);
- kwestie struktury polityczno-wojskowej rozpatrywane przez Komitet Planowania Obrony;
- prowadzenie prac badawczych w sferze planowania obronnego NATO (w imieniu Roboczej Grupy Wykonawczej);
- utrzymanie skomputeryzowanej bazy danych o siłach zbrojnych NATO;
- organizację i zarządzanie danymi statystycznymi wykorzystywanymi do oceny wysiłków obronnych NATO.

Drugi z Dyrektoriatów odpowiada natomiast za koordynację pracy i rozwój polityki obronnej NATO w dziedzinie nuklearnej oraz za pracę Grupy Planowania Nuklearnego.

Zintegrowana Struktura Wojskowa (*Integrated Military Structure*) stanowi właściwą militarną część Sojuszu i składa się z systemu funkcjonujących permanentnie połączonych dowództw i sztabów oraz kontyngentów sił zbrojnych, wydzielonych przez państwa członkowskie do operowania w ramach połączonych zgrupowań strategicznych i operacyjnych w czasie konfliktu zbrojnego lub innej operacji wojskowej. Nastawiona jest ona na realizację planów nakreślonych przez strukturę polityczną Sojuszu oraz zgłaszanie ewentualnych uwag i wniosków dotyczących następnych okresów planistycznych.

Instytucje afiliowane NATO, to instytucje mające charakter międzynarodowych organizacji i stowarzyszeń pozarządowych, wspierających działalność NATO i ideę atlantycką. Do najważniejszych należą: Zgromadzenie Północnoatlantyckie (ang. North Atlantic Assembly - NAA), Stowarzyszenie Traktatu Północnoatlantyckiego (ang. Atlantic Treaty Association - ATA) i Międzysojusznicza Konfederacja Oficerów Rezerwy (MKOR). Planują swoją działalność we własnym zakresie, ale spełniają też funkcje doradczo-opiniotwórcze wobec procesu planowania w Sojuszu oraz tworzą swoiste lobby pronatowskie.

3.3. Przebieg procesu planowanie operacji wsparcia pokoju

Przystępując do opisu procesu planowania operacji wsparcia pokoju, na wstępie należy podkreślić, że w Sojuszu istnieje kilka rodzajów planowania, zgodnie z ustaleniami zawartymi w Guidelines for Operational Planning (*GOP*), proces planowania jakichkolwiek działań w ramach Sojuszu, w tym również operacji wsparcia pokoju, podzielony został na dwie zasadnicze kategorie: planowanie wyprzedzające i planowanie kryzysowe.

Planowanie wyprzedzające (ang. *Advance Planning*) jest procesem wypracowania planów działania na podstawie przewidywanych zagrożeń

Sojuszu i jest oparte na prawdopodobnych scenariuszach rozwoju sytuacji. Produktem końcowym planowania wyprzedzającego jest *Plan alternatywny* lub *Obowiązujący plan obrony*. **Plan alternatywny** przeznaczony jest do zapewnienia zdolności reagowania na możliwe przyszłe zagrożenia bezpieczeństwa (dotyczy to zarówno działań w ramach Artykułu 5. Traktatu Waszyngtońskiego jak i poza nim). Podstawę dla opracowania takiego planu stanowią tak zwane *Planning Situation – PSs*, przewidujące sytuacje, w których Sojusz będzie zmuszony do zareagowania, oraz dokument Komitetu Wojskowego (*Military Committee – MC*) MC 161 *Ogólna ocena rozpoznawcza (The General Intelligence Estimate)*.

Natomiast celem tworzenia obowiązujących planów obrony jest zapewnienie zdolności Sojuszu do reagowania na nagłe, niespodziewane zagrożenia w ramach Artykułu 5. *Obowiązujące plany obrony* stanowią całkowicie skompletowane plany, gotowe do wprowadzenia w życie, z siłami wyznaczonymi do wykorzystania oraz ustalonymi relacjami dowodzenia na wszystkich potrzebnych szczeblach.

Kolejnym rodzajem planowania jest - **planowanie kryzysowe** (ang. *Crisis Response Planning*) polega ono na zainicjowaniu planowania i przygotowaniu planów reagowania na aktualne lub rodzące się kryzysy (konflikty). Wymaga ono szerokiej koordynacji oraz szybkiego procesu aprobowania przyjmowanych rozwiązań. Finalnym produktem tego typu planowania jest *Plan działania (Operation Plan - OPLAN)*. Oczywiście, w trakcie planowania kryzysowego można wykorzystać istniejący, opracowany wcześniej w ramach planowania wyprzedzającego plan alternatywny i dopracować go do postaci *OPLAN*.

W ramach każdego z przyjętych sposobów realizacji planowania opracowywanych jest szereg dokumentów ukierunkowujących i koordynujących proces planowania, który często odbywa się jednocześnie na różnych poziomach i w różnych elementach struktury kierowania i dowodzenia NATO. Do dokumentów tych możemy zaliczyć:

Funkcjonalne wytyczne do planowania (ang. - *Functional Planning Guides – FPG*), które zapewniają ukierunkowanie planowania w konkretnych obszarach funkcjonalnych. Ich celem jest uzupełnienie ogólnych ustaleń zawartych w publikacjach Komitetu Wojskowego NATO, *GOP* i doktrynie NATO. Wytyczne te nie powtarzają informacji zawartych w wymienionych powyżej publikacjach lecz zawierają szczegółowe dane planistyczne dotyczące określonych obszarów funkcjonalnych, które nie są zawarte w innych dokumentach. Układ *FPG* jest podobny do układu planów działania (*OPLAN*). Za przygotowanie *FPG*, podobnie jak *GOP* odpowiedzialne są dowództwa strategiczne Sojuszu (ang. - *Strategic Commands – SCs*).

Regionalne wytyczne (ang. *Regional Planning Guides – RPG*) do planowania zawierają uszczegółowienia dotyczące procesu planowania specyficzne dla konkretnego dowództwa regionalnego NATO (*Regional Command – RC*). Podobnie jak *FPG* nie powtarzają informacji zawartych w innych dokumentach lecz dostarczają informacji specyficznych dla obszaru odpowiedzialności (*Area of Responsibility – AOR*) danego dowódcy. Ich układ zbliżony jest do układu *OPLAN*.

Szczegółowe wytyczne do planowania (ang. *Specific Planning Guides – SPG*) mogą być określone przez dowódców podregionalnych sił połączonych (*Joint Sub-Regional Commanders – JSRCs*) lub dowódców rodzajów sił zbrojnych (*Component Commanders – CCs*), aby ukierunkować pracę tychże dowództw w trakcie opracowywania przez nie swoich planów. W przeciwieństwie do *FPG* i *RPG*, które są odnotowywane we właściwych dokumentach sojuszniczych, *SPG* pozostają sprawą wewnętrzną od poziomu dowództwa regionalnego w dół, zaś dowódcy *JSRC* i *CC* są odpowiedzialni za ich przygotowanie i wykorzystanie.

Dyrektywa wstępna (ang. *Initiating directive*), jako kolejny dokument jest dla *NAC*, Komitetu Planowania Obronnego (ang. *Defence Planning Committee – DPC*) oraz *MC* narzędziem pozwalającym na uruchomienie i ukierunkowanie planowania działań. Jednakże nie jest ona poleceniem

rozpoczęcia rzeczywistego działania z użyciem sił zbrojnych, gdyż określa ona następujące informacje :

- sytuację;
- cele polityczne i/lub militarne;
- główne otrzymane zadania;
- oraz polityczny i militarny pożądany stan końcowy.

Dowódcy Sił Sojuszniczych (ang. *Supreme Allied Commanders – SACs*) używają dyrektywy wstępnej do uruchomienia planowania na poziomie dowództw regionalnych oraz powoływanych na ich bazie dowództw wielonarodowych sił połączonych (ang. *Combined Joint Task Force - CJTF*). Analogicznie dowódca dowództwa regionalnego NATO lub dowódca *CJTF* wysyłać będzie dyrektywę wstępną do dowódców dowództw podregionalnych oraz dowódców komponentów. W zależności od treści dyrektywy, produktem końcowym prac planistycznych przez nią uruchomionych mogą być konkretne zamiary działania (*Concept of Operations - CONOPS*) do określonej sytuacji kryzysowej, plany alternatywne (*COP*) – do prognozowanej sytuacji kryzysowej lub plan działania (*OPLAN*) opracowany do rozwiązania przewidywanej sytuacji kryzysowej.

Zamiar działania (ang. *Concept of Operations – CONOPS*), który jest kolejnym dokumentem wyraża sposób, w jaki dowódca zamierza użyć oddane mu do dyspozycji siły, czas ich użycia oraz miejsce, a także cele do osiągnięcia i pożądany stan końcowy. Zamiar działania zawiera informacje wyjaśniające jak należy zsynchronizować możliwości dostępnych sił, aby osiągnąć pożądane cele i stanowi on produkt końcowy fazy III – **opracowanie zamiaru działania** - procesu planowania operacji wsparcia pokoju. Zanim zostanie on rozwinięty do postaci planu działania przedstawiany jest do akceptacji w postaci formalnego dokumentu temu szczeblowi dowodzenia, który uruchomił proces planistyczny poprzez wysłanie dyrektywy wstępnej.

Zamiar jako dokument zawiera zwykle:

- opis sytuacji;
- sprecyzowane zadanie własne;

- myśl przewodnią dowódcy;
- zarys przebiegu działań;
- potrzeby w zakresie sił;
- ogólną koncepcją wsparcia logistycznego;
- oraz zasadnicze ustalenia w ramach organizacji dowodzenia.

Nie podaje się w nim żadnych szczegółowych aneksów typowych dla pełnego planu działania.

Plany alternatywne (ang. *Contingency Plans - COP*) przygotowywane są na wypadek potencjalnych przyszłych wydarzeń lub okoliczności, w oparciu o znane lub zakładane czynniki. Plany te stanowią konsekwencję realizacji procesu planowania alternatywnego. Przygotowywane na wszystkich szczeblach dowodzenia z takim stopniem szczegółowości, jaki jest możliwy w danym przypadku, służą jako podstawa do planowania późniejszych operacji. Plany alternatywne opracowywane są w ścisłej koordynacji i konsultacji z właściwymi dowódcami NATO, władzami cywilnymi i przede wszystkim państwami członkowskimi. W pełni przygotowany *COP* zawiera odpowiednią liczbę uzupełniających go aneksów. Podczas pracy nad przygotowaniem *COP* w zakresie potencjału militarnego jaki może być zaangażowany, wykorzystuje się zarówno przewidywane (oceniane) siły Sojuszu oraz partnerów biorących udział w rozwiązaniu sytuacji kryzysowej, jak i skoordynowane i zatwierdzone Zestawienie Sił Sojuszu (*Allied Force List - AFL*).

Plany działania (ang. *Operation Plans – OPLANs*) są dokumentami planistycznymi przygotowawanymi w odpowiedzi na aktualne lub powstające zagrożenie Sojuszu lub kryzys międzynarodowy, w którego rozwiązanie NATO może być zaangażowane. Plany działania opracowywane są na podstawie założeń zawartych w dyrektywie wstępnej, mogą być przygotowywane na wszystkich szczeblach dowodzenia. *OPLANs* są typowymi produktami końcowymi planowania kryzysowego. Przygotowywane są w stopniu zapewniającym sprawną ich realizację, w ścisłej współpracy z dowódcami stosownych szczebli dowodzenia, władzami cywilnymi i państwami członkowskimi Sojuszu oraz innymi organizacjami międzynarodowymi i

państwami uczestniczącymi w rozwiązaniu sytuacji kryzysowej. W pełni opracowany *OPLAN* uzupełniony jest właściwą liczbą aneksów.

Obowiązujące plany obronne (ang. *Standing Defence Plans – SDP*) są planami niezbędnymi dowódcom NATO w celu zapewnienia zdolności Sojuszu do wykonywania określonych zadań w strukturach pokojowych. Przykładem takiego planu może być np.: Zintegrowany Plan Obrony Powietrznej NATO.

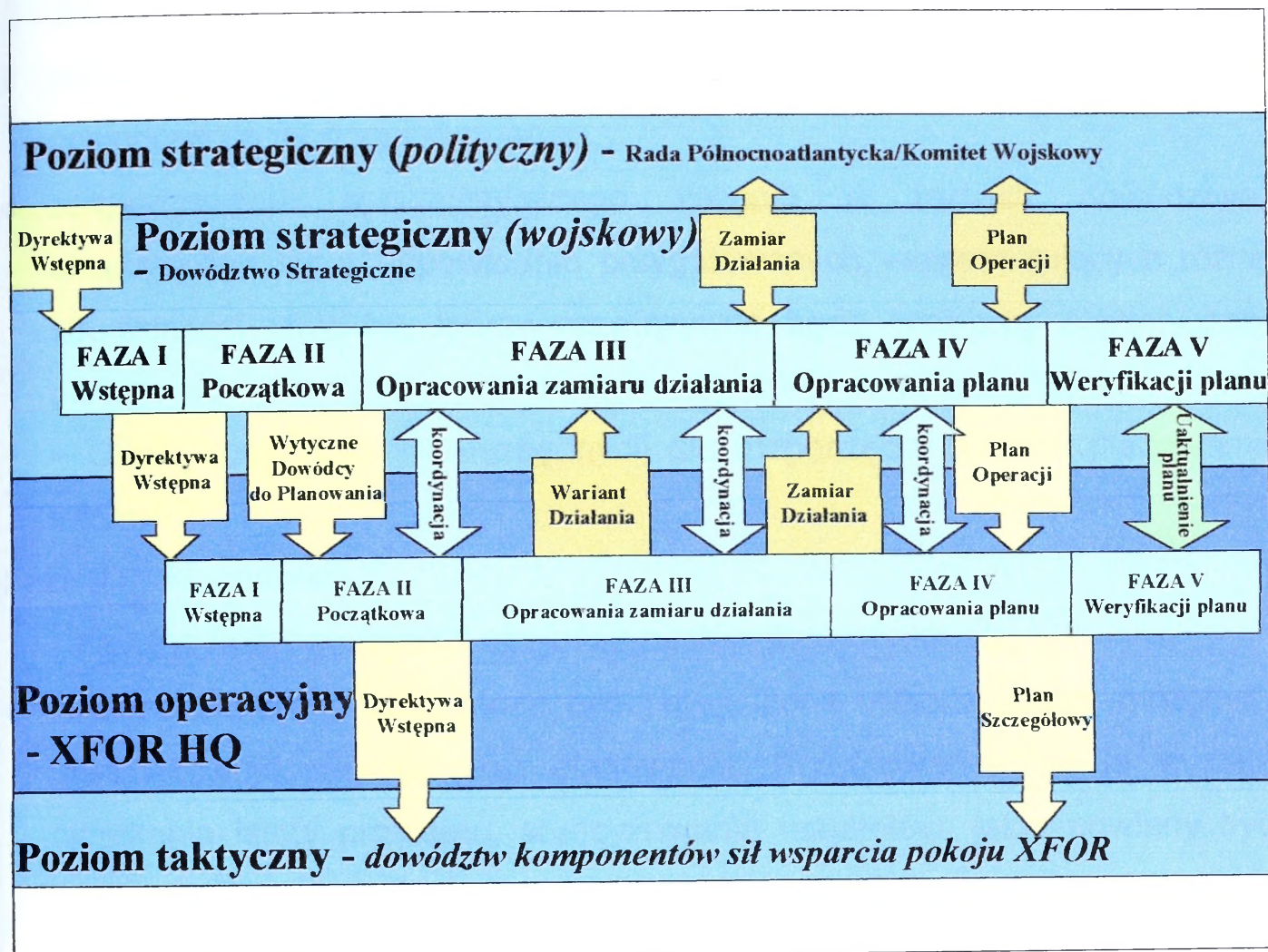
Plany uzupełniające (ang. *Supporting Plans – SUPLANs*) dostarczają dokładnych danych niezbędnych w poszczególnych obszarach planowania np. zaangażowania sił i środków spoza Sojuszu w rozwiązaniu sytuacji kryzysowej i plan ten, tak jak i wszystkie plany uzupełniające, odnosi się do konkretnego planu działania, w którym zaplanowano użycie sił NATO w rozwiązaniu kryzysu. Plan uzupełniający może stanowić oddzielny dokument lub być załączonym do istniejącego planu pod postacią aneksu. Plany uzupełniające sporządzane są przez struktury zapewniające wsparcie w określonym obszarze problemowym, akceptowane są przez szczebel nadrzędny i dostarczane wspieranym dowódcom.

Rozkaz operacyjny (ang. *Operation Orders – OPORDs*) wydawany jest przez dowódcę swoim podwładnym w celu efektywnego i skoordynowanego przeprowadzenia zaplanowanego działania. Rozkaz operacyjny, wydawany przez określonego dowódcę, wprowadza w życie konkretny, zaaprobowany *OPLAN*, toteż nie ma konieczności dodatkowego przedstawiania go do akceptacji. Należy jednak przesać do przełożonego kopię tego dokumentu „do wiadomości”.

Wyżej opisane dokumenty oprócz wspomnianej koordynacji procesu planowania umożliwiają pozwalają także na zainicjowanie jego na niższych szczebla organizacyjnych. Analizując treści *AJP – 01(B)*, *AJP – 3* oraz *GOP* można stwierdzić, iż proces planowania operacji wsparcia pokoju obejmuje pięć, kolejno po sobie następujących, faz planistycznych. Wynik końcowy każdej z tych faz stanowi podstawę do rozpoczęcia następnej (rys 3.1.) Są to:

- **faza wstępna (*Initiation stage*);**
- **faza początkowa (*Orientation stage*);**

- faza opracowania zamiaru działania (*Concept development stage*);
- faza opracowania planu (*Plan development stage*);
- faza weryfikacji planu (*Plan review stage*).

Rys.3.1. planowanie operacji wsparcia pokoju na różnych szczeblach dowodzenia Sojuszu

Proces planowania działań może być prowadzony prawie równoległe na kilku szczeblach dowodzenia. Zależać to będzie zarówno od charakteru planowanych działań jak i od zakresu prowadzonych prac planistycznych. Należy więc zdawać sobie sprawę, jak wielką w takiej sytuacji rolę odgrywać będzie ścisła koordynacja pomiędzy poszczególnymi dowództwami oraz poszczególnymi państwami partycypującymi w wielonarodowych siłach połączonych powołanych do realizacji operacji wsparcia pokoju.

Faza I (wstępna)

W fazie tej do najistotniejszych przedsięwzięć można zaliczyć:

- otrzymanie ze szczebla nadrzędnego dyrektywy wstępnej lub samodzielne rozpoczęcie planowania (tylko w *Strategic Commands* – gdyż tylko dowódcy na strategicznym szczeblu dowodzenia NATO, czyli *SACEUR* i *SACLANT* są do tego uprawnieni);
- przeprowadzenie wstępnej oceny sytuacji strategicznej w oparciu o posiadane do tej pory informacje;
- zorganizowanie specjalistycznego zespołu w ramach dowództwa, składającego się z odpowiednio przygotowanych, reprezentujących różne specjalności oficerów, którzy rozwiązywać będą problemy planistyczne, określanego jako **grupa planowania działań** (*Operational Planning Group* – *OPG*), zgromadzenie niezbędnych dla rozpoczęcia procesu planowania informacji.

Faza II (początkowa)

Kolejna faza planowania obejmuje następujące czynności:

- **Analiza zadania**, która może być prowadzona metodą „burzy mózgów”, ukierunkowuje cały procesu planowania. Przeprowadza się ją w celu określenia istoty problemu, sprecyzowania rezultatów, jakie powinny być osiągnięte oraz ustalenia pożądanego stanu końcowego. Dowódca jest osobiście odpowiedzialny za prowadzenie analizy zadania. Chociaż sama analiza prowadzona jest przez wyspecjalizowany zespół sztabowy, rezultaty pracy specjalistów realizujących to zadanie muszą uzyskać aprobatę dowódcy przed rozpoczęciem dalszych czynności procesu planowania. Można stwierdzić, iż celem prowadzenia analizy zadania jest niejako określenie „granic” problemu.

Zgodnie z wymaganiami zawartymi w GOP w trakcie analizy zadania powinny zostać rozpatrzone następujące problemy:

- sytuacja polityczno – militarna w obszarze odpowiedzialności, w tym prawdopodobny cel (cele) oraz możliwości strony przeciwnej;
- myślenie przewodnia przełożonego;
- ograniczenia w procesie planowania;
- przewidywania (założenia);

- czynniki wpływające na realizację zadania;
 - silne i słabe strony;
 - środki ciężkości;
 - punkty decydujące;
 - zadania (*Tasks*);
 - cele;
 - pożądany stan końcowy;
 - kryteria powodzenia.
- **Zadanie (*Mission*)** - Sprecyzowane zadanie własne (*Mission*) jest jasnym, zwięzłym stwierdzeniem określającym: **kto** będzie prowadził określone działanie, **co** jest do wykonania, **kiedy** to będzie miało miejsce, **gdzie** to będzie realizowane i **jaki jest cel** realizacji tego zadania. Zadanie to **nie określa jak** należy działać. Na przykład:

„W dniu 15.12.1995 r. o godz. 00.01 (KIEDY), Dowódca Sił Sojusznich IFOR (KTO) przejmie OPCON nad wydzielonymi siłami w Bośni i Hercegowinie (GDZIE) aby utworzyć strefę buforową pomiędzy stronami konfliktu (CO), osłaniać ludność cywilną, oraz realizować pozostałe zadania mandatowe tzn. : nadzorować wycofanie sił militarnych ze strefy buforowej, nadzorować prowadzenie wymiany jeńców itp. (CO), oraz jeśli będzie to konieczne w ramach obowiązujących zasad użycie siły odpowiedzieć na zaistniałe zagrożenie (CO) w celu realizacji podpisanego przez strony konfliktu porozumienia pokojowego C (W JAKIM CELU)”.
 - **Odprawa informacyjna** prowadzona jest w celu przedstawienia dowódcy wniosków ze wszystkich aspektów rozważanych w trakcie analizy zadania oraz wydania wytycznych dowódcy do dalszego planowania. Odprawa ta podsumowuje informacje zawarte w otrzymanych dyrektywach i wstępnie zidentyfikowane problemy oraz pozwala dowódcy na wyciągnięcie wniosków dotyczących istoty otrzymanego zadania. Wynikiem informowania operacyjnego są przygotowane **wytyczne dowódcy do planowania**, które odzwierciedlają akceptację przez dowódcę wyników

analizy zadania, w tym przyjmowanych przez sztab kierunków dalszej pracy.

Konsekwencją fazy początkowej są **wytyczne dowódcy do planowania** - formalny dokument, który może służyć jako dyrektywa wstępna do rozpoczęcia planowania na własnym szczeblu dowodzenia jak i w podległych dowództwach. Wytyczne dowódcy do planowania - produkt finalny odprawy informacyjnej, poszerzone przez dowódcę o dodatkowe informacje, obejmują trzy główne grupy problemów:

- myśl przewodnią dowódcy;
- jego pogląd na pożądany stan końcowy;
- sprecyzowane zadanie własne.

Poprzez wykorzystanie wytycznych w charakterze dyrektywy wstępnej dla podwładnych, podlegli dowódcy otrzymują możliwość rozpoczęcia własnych przygotowań do przyszłych działań. Podjęte na podstawie tych informacji czynności będą następnie przydatne w trakcie kolejnej fazy planowania – opracowanie zamiaru działania.

Faza III (opracowanie zamiaru działania)

W trakcie tej fazy planowania realizowane są następujące czynności:

- ocena czynników wpływających na wykonanie zadania (analiza sytuacji);
- opracowanie wariantów działania;
- odprawa decyzyjna;
- opracowanie zamiaru działania.

Faza IV (opracowanie planu działania)

Końcowy etap prac planistycznych stanowi zatwierdzony plan działania. W tej fazie procesu planowania wyróżnić można następujące główne przedsięwzięcia:

- fizyczne opracowanie / koordynacja sporządzania planu,
- przedstawienie planu do zatwierdzenia przełożonym,
- wydanie planu.

Faza V (weryfikacja planu)

Faza weryfikacji planu obejmuje dwa zasadnicze etapy: **sprawdzanie i ocenę**. W konsekwencji tych przedsięwzięć może zająć niekiedy potrzeba przeprowadzenia dodatkowej odprawy decyzyjnej.

Sprawdzanie planu pod względem zgodności z aktualnymi wymaganiami i wyzwaniem stojącymi przed dowódcami Sojuszu, realizowana jest dwutorowo, poprzez sprawdzanie ciągłe i okresowe.

W trakcie działań plan musi być sprawdzany w sposób ciągły, gdyż pojawiające się zmiany w sytuacji powodować będą konieczność uaktualnienia planu. Uaktualnienie takie może zostać zarządzane także przez szczebel nadrzędny. W każdym przypadku konieczna jest ocena, czy wystarczające będzie uaktualnienie planów już istniejących, czy też konieczne stanie się sporządzenie nowych. Aktualizacja koncentrowana jest głównie na nowych zagrożeniach, dyspozycyjności sił, poprawności planów alternatywnych, zmianie mandatu sił wsparcia pokoju itp. Po dokonaniu weryfikacji planu, dowódca zostaje zapoznany z wynikami tego przedsięwzięcia, łącznie z propozycjami działań, jakie powinny być podjęte w związku ze zmianami sytuacji. Istotne jest, iż każda zmiana o charakterze zasadniczym wprowadzona do planu wymagała będzie ponownej akceptacji tak zmodyfikowanego dokumentu przez właściwy szczebel nadrzędny.

Sprawdzanie okresowe wynika z kolei z założenia, iż wszystkie plany mają ograniczony „termin ważności” wynikający ze zmieniających się ciągle okoliczności, stanowiących podstawę ich opracowania. Sprawdzanie okresowe stanowi kompleks przedsięwzięć realizowanych cyklicznie w poszczególnych dowództwach, w celu zapewnienia aktualności planów pomimo następujących zmian w sytuacji.

Ocena planu prowadzona jest na podstawie jego szczegółowego sprawdzania także poprzez ćwiczenia i symulacje. Biorąc pod uwagę kryteria czasu i otrzymanych wyników, za najbardziej efektywne przyjmuje się stosowanie symulacji komputerowych. Jednakże nie dopuszcza się do całkowitej rezygnacji z ocen dokonywanych przez doświadczonych oficerów

(oczywiście tych nie zaangażowanych bezpośrednio w przygotowanie planu). Wybór metody oceny planu podyktowany jest zawsze czynnikami czasu i dostępnością środków symulacji komputerowej w konkretnym dowództwie i określonej sytuacji.

Jeżeli ocena planu wykaże, iż wymagane są w nim zasadnicze zmiany zaś posiadany czas jest wystarczający, proces planowania rozpoczynany jest ponownie, zaczynając od fazy II. Wymaga to analizy wszystkich niezbędnych czynników i w efekcie przynosi propozycje niezbędnych modyfikacji. Zmiany te zostają następnie przedstawione dowódcy w trakcie dodatkowej odprawy decyzyjnej. Jeśli natomiast czas jest ograniczony, wówczas weryfikacja może zostać skrócona i koncentrować się na ocenie zmienionej sytuacji, jej potencjalnym wpływie na istniejący plan oraz zawierać propozycje niezbędnych zmian.

Dodatkowa odprawa decyzyjna, jeżeli jest organizowana, powinna być krótka i merytoryczna. W jej trakcie należy poruszyć, co najmniej następujące problemy:

- uaktualnioną sytuację (siły stron konfliktu / sił własnych);
- oddziaływanie nowej sytuacji na bieżący plan;
- potencjalne zmiany w istniejącym planie;
- ryzyko związane z dotychczasowym planem (jakie mogą być konsekwencje wprowadzenia zmian lub pozostawienia planu w dotychczasowej postaci);
- propozycje zmian.

Faza piąta kończy przebieg procesu planowania działań NATO. Szczegółowa analiza problemów rozpatrywanych w ramach weryfikacji planu prowadzi do wniosku, iż pomimo użycia do jej opisu terminy *faza* (*Stage*), przedsięwzięcia w nich występujące realizowane są w sposób ciągły, stwarzając gwarancje utrzymania aktualności już gotowych oraz przygotowywanych planów działania.

3.4. Planowanie użycia sił wsparcia pokoju

W części zasadniczej tego rozdziału poszukamy odpowiedzi na następujące pytania: co rozpoczyna proces planowania operacji wsparcia pokoju oraz jakie etapy jej prowadzenia proces ten powinien obejmować?

Analizując dokumenty Sojuszu oraz prowadzone przez NATO operacje wsparcia pokoju można stwierdzić, że proces planowania tych operacji zostaje zapoczątkowany poprzez określenie celów politycznych przez Radę Północnoatlantycką. Rada może je określić samodzielnie w przypadku oceny zagrożeń dla pokoju międzynarodowego lub na prośbę organizacji międzynarodowej, która udzieli odpowiedniego mandatu dla NATO. Takimi organizacjami są ONZ, OBWE i UE¹¹.

Planowanie operacji wsparcia pokoju realizowanych przez wielonarodowe siły połączone, powinno obejmować wszelkie aspekty operacji, ze szczególnym podkreśleniem specyfiki każdej z nich. W związku z tym, że każda operacja wsparcia pokoju ma inny charakter, wynikają z niej również inne zadania dla komponentu wojskowego, który stanowi Siły Wsparcia Pokoju. Dlatego też do ich realizacji mogą być dobrane siły:

- tylko z państw członkowskich NATO;
- państw NATO i PfP;
- państw NATO i dowolnych państw, koalicji państw pragnących wziąć udział w rozwiązaniu konfliktu międzynarodowego¹².

Proces planowania rozpoczyna się na podstawie wytycznych kierownictwa politycznego i dyrektyw dowództwa strategicznego. Punktem wyjściowym, a zarazem punktem odniesienia koncepcji operacji i w

¹¹ Podstawą do podjęcia działań przez NATO w Bośni i Hercegowinie była Rezolucja nr 1031 Rady Bezpieczeństwa ONZ, w której NATO otrzymało mandat dotyczący wprowadzenia, czyli implementacji - części wojskowej Porozumienia Pokojowego podpisanego 14 grudnia 1995 r. w Paryżu. W związku z tym z dniem 16 grudnia 1995 NATO rozpoczęło Siłami Implementacyjnymi (IFOR) operację pod kryptonimem „Joint Endeavour”.

¹² „SHARP GUARD” - 1993-96r - operacja realizowana przez siły NATO i UZE, „DETERMINED GUARANTOR” - ewakuacja personelu z FRY (1998r.), operacja realizowana siłami państw Sojuszu i PfP, „ALLIED FORCE” - operacja lotnicza NATO 1995r. realizowana przez siły państw z Sojuszu, oraz oczywiście operacje „JFOR” - 1995/1996r. BiH, „SFOR” - 1996/... r. BiH i KFOR” - 1999/.... r. KOSOVO realizowane w szerokiej koalicji państw.

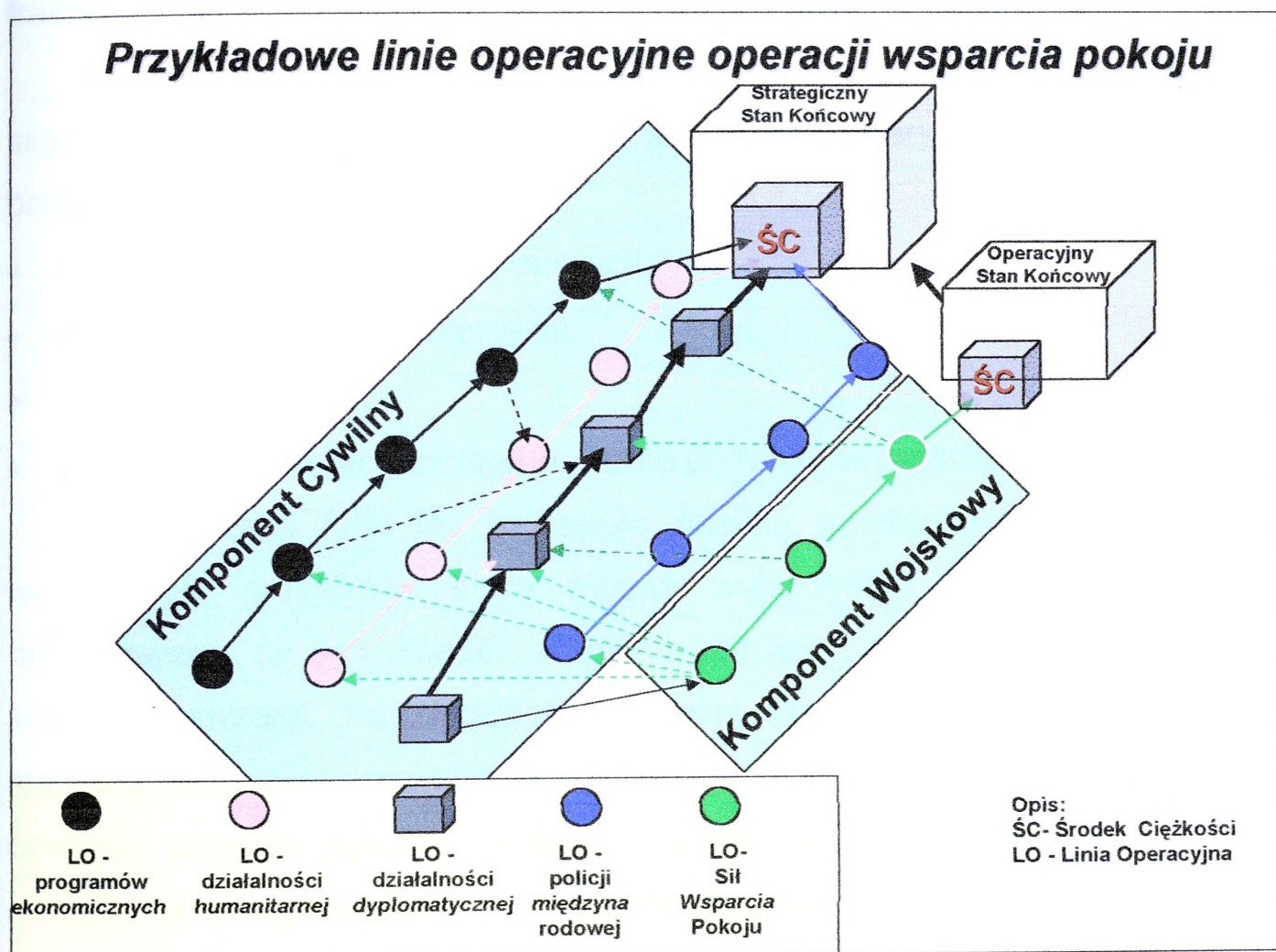
konsekwencji planu operacji, jest zakładany stan końcowy („endstate”), a więc pożądana sytuacja polityczno-militarna po zakończeniu operacji wsparcia pokoju i wynikające stąd cele militarne, czyli rezultaty działań sił wsparcia pokoju realizujących operację. Dowództwo, które opracowuje plan operacji wsparcia pokoju musi udzielić odpowiedzi na następujące pytania:

- Jaki jest cel strategiczny operacji wsparcia pokoju?
- Jakie w związku z tym cele wojskowe powinny zostać zrealizowane, aby możliwe było osiągnięcie zakładanego celu strategicznego?
- Jakie ograniczenia wpływają na sposób realizacji zadania przez dowódcę operacyjnego sił wsparcia pokoju (ograniczenia wynikające z mandatu operacji, porozumień międzynarodowych itp.)?
- Jakie warunki muszą zostać spełnione, aby można było uznać, że działania komponentu wojskowego spełniły swą rolę? (tzw. kryteria sukcesu – kryteria stanowiące o zrealizowaniu zadania)
- Jaka w związku z tym kolejność działań jest najkorzystniejsza, aby wypełnić te warunki?
- Jak dobrać oraz w jaki sposób wykorzystać poszczególne komponenty sił wsparcia pokoju, aby zrealizować poszczególne działania?
- Jakie ryzyko wiąże się z podjęciem działań?
- W jaki sposób zakończone zostaną poszczególne działania oraz cała operacja wsparcia pokoju?

Odpowiedzi na te pytania określają ogólne ramy operacji wsparcia pokoju. Natomiast, takie elementy, jak środek ciężkości (ang. Centers of Gravity), punkty decydujące (ang. Decisive Points) pomagają w zidentyfikowaniu i określeniu dróg osiągnięcia pożądanego stanu końcowego (ang. Endstate) oraz celów pośrednich. Drogi łączące poszczególne punkty decydujące i prowadzące w efekcie do środków ciężkości to linie operacyjne. W operacji wsparcia pokoju, ogólnie możemy wyróżnić dwie linie operacyjne:

- linię operacyjną komponentu cywilnego;
- linię operacyjną komponentu wojskowego.

Jednak każda z tych linii, ze względu na złożony charakter każdego z tych komponentów składać się będzie z wielu linii nakreślających działania poszczególnych elementów każdego z komponentów. Przykład takich linii przedstawiono na rys. 3.2.

Rys.3.2. Przykład linii operacyjnych operacji wsparcia pokoju

W związku z tym koncepcja operacji wsparcia pokoju to nic innego, jak zestawienie pożądanego stanu końcowego i sposobów oddziaływania zarówno sił wsparcia pokoju jak i wszystkich elementów wchodzących w skład komponentu cywilnego na środki ciężkości stron konfliktu.¹³ Chodzi więc ogólnie o to, aby w trakcie procesu planowania przekształcić polityczny cel

¹³ Na przykład dowództwo polskiego batalionu w siłach SFOR w realizacji swoich zadań współpracowało między innymi z: OBWE, IPTF (International Police Task Force), ECMM (European Community Monitor Mission), UNHCR (United Nation High Commissioner for Refugees), USAID (United States Agency for International Development), World Vision, Sida, UMCOR (United Methodist Committee on Relief), Italian Caritas, Pax Christy, SIDA (Swedish Interlial Development Cooperation Agency), IRC (International Rescue Committee), HELP GERMANY, WFP (World Food Programme).

strategiczny w sposób działania sił wsparcia pokoju które stanowią komponent wojskowy operacji wsparcia pokoju czyli ustalić, w jaki sposób osiągnąć cel stawiany przed komponentem wojskowym oraz gdzie skierować główny wysiłek. Na co oddziaływać, aby osiągnąć cel? Oraz z kim i w jakim zakresie w trakcie realizacji poszczególnych zadań współdziałać?

Każda planowana operacja składa się z czasowo i przestrzennie skoordynowanych faz. Możemy wyróżnić cztery zasadnicze fazy przeprowadzenia operacji:

- planowanie i przygotowanie operacji;
- przegrupowanie i rozwinięcie sił;
- realizacja operacji;
- zakończenie operacji, przegrupowanie do rejonów wyjściowych;

Po realizacji tych faz następuje analiza przebiegu operacji, w celu wyciągnięcia wniosków, które można wykorzystać zarówno w trakcie przygotowania (w tym również szkolenia) sił, jak i przygotowania i realizacji kolejnych operacji. Przedstawione powyżej fazy operacji wsparcia pokoju stanowią oczywiście rozwiązanie modelowe i w zależności od charakteru operacji, rozwoju sytuacji, zadań i składu sił układ ten może ulegać modyfikacji. Wszystkie fazy, z wyjątkiem planowania i rzeczywistych działań w rejonie operacji, są z reguły realizowane w odpowiedzialności narodowej. Trzecia faza, realizacja operacji - czyli właściwe działania, rozpoczyna się wraz z podporządkowaniem sił narodowych wspólnemu dowódcy i kończy w momencie powrotu pododdziałów i oddziałów do narodowych struktur dowodzenia. W związku z tym tylko faza pierwsza i trzecia ma w całości wielonarodowy charakter. Podsumowując i uwzględniając specyfikę operacji wsparcia pokoju do procesu planowania możemy przyjąć następujące fazy operacji wsparcia pokoju:

- Etap 1 – planowanie i przygotowanie operacji wsparcia pokoju;
- Etap 2 – przegrupowanie i rozwinięcie sił wsparcia pokoju w rejonie operacji ;
- Etap 3 – realizacja operacji i wykonanie zadań mandatowych ;

- Etap 4 – zakończenie operacji, przegrupowanie do rejonów wyjściowych.

3.4.1. Przygotowanie operacji wsparcia pokoju

Ponieważ prowadzenie operacji wsparcia pokoju będzie realizowane w środowisku kryzysowym, dlatego niezwykle istotne jest szczegółowe i dokładne zaplanowanie użycia sił. Z tego też względu w tym etapie powinny zostać określone:

- cele operacji wsparcia pokoju;
- prawdopodobny rezultat zaangażowania NATO;
- źródła konfliktu.

Przeprowadzenie tej analizy umożliwi precyzyjne sformułowanie mandatu operacji wsparcia pokoju. Pozwoli również określić możliwe organizacje lub państwa, które powinny współpracować w rozwiązaniu kryzysu. Powyższa analiza jest jednocześnie prowadzona, zarówno pod kątem politycznym przez Radę Północnoatlantycką (RPA), jak i militarnym przez Komitet Wojskowy (KW). Takie rozwiązanie pozwala na uzyskanie jednolitego stanowiska Sojuszu do jego udziału w rozwiązaniu konfliktu. Po dokonaniu oceny i podjęciu przez RPA decyzji o przeprowadzeniu operacji wsparcia pokoju wyznaczone zostaje jedno z dowództw do przeprowadzenia planowania – proces ten może zostać przeprowadzany zarówno w ramach pokojowej struktury NATO jak i przez jedno z dowództw wielonarodowych sił pokojowych (opisanych w czwartym rozdziale). Jednak należy podkreślić, że w osiągnięciu celu operacji decydujące znaczenie będzie miał jej mandat, który powinien zapewniać:

- podstawy prawne, czyli legalność operacji;
- określenie rodzaju operacji wsparcia pokoju (operacja utrzymania, czy też operacja wymuszania pokoju?);
- cele strategiczne;
- ograniczenia w realizacji zadania (oprócz ograniczeń, które formułują poprzednie postulaty wobec mandatu operacji, czyli ograniczenia prawno-

międzynarodowe, w tym punkcie sformułowane najczęściej są ograniczenia czasowe – dotyczące czasu trwania operacji, ograniczenia przestrzenne – dotyczące obszaru prowadzenia operacji);

- pożądany stan końcowy.¹⁴

Tak określony mandat uruchamia procedurę planistyczną, której pierwszym elementem jest dyrektywa wstępna wydana przez RPA za pośrednictwem KW określonego dowództwu, która powinna zawierać informacje pogrupowane w następujących obszarach tematycznych :

- przegląd sytuacji;
- środek (środki) ciężkości;
- przewidywania (założenia);
- polityczne i militarne zakazy i nakazy, czyli ograniczenia;
- cele strategiczne;
- pożądany stan końcowy;
 - polityczny;
 - militarny;
- zadanie (*mission*);
- zasady użycia siły (*Rules Of Engagement - ROE*);
- logistyka i kluczowe problemy zaopatrzenia;
- inne wytyczne koordynacyjne.

Plan operacji pomimo, że jest opracowywany przez dowództwo komponentu wojskowego nie powinien być tylko ograniczony do opisu działania tychże sił. Powinien także uwzględniać, że osiągnięcie celu operacji wsparcia pokoju wymusza wręcz zaangażowania całej społeczności międzynarodowej, w tym organizacji międzynarodowych, rządowych i pozarządowych.

¹⁴ przykładowe rozwiązanie, czyli wzór mandatu w postaci Rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ zostało zamieszczone w załączniku nr 1

Planowaniem operacji pokojowych realizowanych przez ONZ kieruje Sekretariat Sekretarza Generalnego ONZ. Natomiast w przypadku operacji wsparcia pokoju jak wspomniano wcześniej działalnością planistyczną zajmuje się jedno z dowództw strategicznych NATO lub też konkretne dowództwo regionalne (AFSOUTH lub AFNORTH), oczywiście proces ten rozpoczyna się po wcześniej wyrażonej zgodzie przez Radę Północnoatlantycką (NAC). Jeśli w skład wielonarodowych sił mających realizować operację mają wejść państwa nie będące członkami NATO, platformą współpracy między tymi państwami NATO jest Północnoatlantycka Rada Współpracy (NACC). Operacje wsparcia pokoju NATO są działaniami realizowanymi przez wielonarodowe siły połączone. Czyli prowadzone są w układzie wielonarodowym, obejmującym nie tylko państwa członkowskie NATO¹⁵. Jednak to Sojusz odgrywa szczególną rolę w planowaniu, organizowaniu i prowadzeniu takich działań, poprzez zaangażowanie swoich środków finansowych, infrastruktury, systemu dowodzenia i oczywiście wojsk¹⁶. Wynika to także z przyjętego sposobu zorganizowania dowództw takich sił (w terminologii Sojuszu jest to - *Combined Joint Task Force Headquarters – CJTF HQ*). Budowane są one na bazie pokojowej struktury NATO z tzw. dowództw macierzystych (ang. *Parent Headquarters*), którymi są dowództwa regionalne Sojuszu¹⁷. Należy stwierdzić, iż do planowania operacji wsparcia pokoju stosowane są procedury przygotowane i sprawdzone w działaniach Sojuszniczych Sił Połączonych (*Allied Joint Forces – AJF*). Toteż rozwiązanie problemu badawczego wymagało przeprowadzenia analizy procesu planowania działań połączonych Sojuszu. Badaniom poddano szereg publikacji sojuszniczych, wśród których do zasadniczych należały:

¹⁵ J. Kręcikij, M. Strzoda, J. Trembecki, Założenia teoretyczne wielonarodowej operacji połączonej, Warszawa, AON 2000.

¹⁶ Przykładem roli, jaką NATO odgrywa w prowadzeniu operacji wsparcia pokoju jest fakt powołania wielonarodowych sił połączonych do prowadzenia operacji na terenie byłej Jugosławii – IFOR/SFOR oraz KFOR

¹⁷ J. Kręcikij, M. Strzoda, J. Trembecki, Struktury organizacyjne dowództw wielonarodowych sił połączonych, Warszawa, AON 2001, s. 127 - 130.

- *AJP-01(B) Allied Joint Doctrine (Doktryna sojusznich działań połączonych)*;
- *AJP-3 Allied Joint Operations (Sojusznicze działania połączone)*;
- Guidelines for Operational Planning GOP (Wytyczne do planowania działań).

Na podstawie powyższych dokumentów można stwierdzić, że planowanie operacji wsparcia pokoju w etapie przygotowania operacji obejmuje:

- wydanie dyrektywy wstępnej która powinna zawierać - identyfikację planu (jego rodzaj, strukturę), określenie celu operacji i sposobu jej realizacji tzn. określeniu rodzaju operacji wsparcia pokoju.
- opracowanie innych niezbędnych dokumentów na podstawie których rozpoczyna się planowanie. W grupie tej, jak wspomniano wcześniej, jest również współdziałanie w tworzeniu dokumentów opracowywanych przez organizacje współdziałające w rozwiązywaniu konfliktu, np. dokumenty ONZ (w tym rezolucje Rady Bezpieczeństwa), lub innej organizacji międzynarodowej na podstawie której podejmowane jest działanie w celu zażegnania kryzysu. Należy jednak zaznaczyć, że proces planistyczny podjęty przez NATO może i najczęściej przebiega równolegle z podejmowaniem decyzji przez Radę Bezpieczeństwa ONZ.
- określenie zadań realizowanych przez komponent militarny w trakcie operacji i dobranie do nich odpowiedniej struktury sił, które wezmą udział w operacji. Wielkość sił uzależniona będzie od :
 - mandatu operacji;
 - rodzaju operacji wsparcia pokoju;
 - wielkości rejonu działania;
 - rodzaju wsparcia logistycznego, jakie będzie mogło być zapewnione;
 - sytuacji operacyjnej w rejonie konfliktu i rejonie operacji, którą tworzy szereg oświadczeń odnoszących się do: rezolucji RB, decyzji NAC, zadań wynikających z podpisanego przez strony konfliktu planu pokojowego itp.;

- formalnej zgody stron konfliktu (nie jest ona wymagana w przypadku operacji wymuszania pokoju);
- ocena środowiska prowadzenia operacji wsparcia pokoju (jak choćby oceny potencjalnych zagrożeń ze strony poszczególnych stron konfliktu, ludności, rodzaju linii komunikacyjnych, terenu, elastyczności transportu logistycznego itp.);
- właściwe uzgodnienia prawne, czyli Status Sił (SOFA) realizujących operację, które dają podstawy prawne do rozwinięcia sił w rejonie konfliktu, nadając dyplomatyczny status tym siłom, określając ich relacje z siłami stron konfliktu oraz z organizacjami cywilnymi działającymi w tym samym terenie. Status sił nadaje też takie elementy prawne jak status żandarmerii czy uwarunkowania prawne realizowania zadań przez siły wsparcia pokoju;
- zasady użycia siły (ROE), stanowią podstawowy prawny zbiór przepisów określających kto, jak i w jakich warunkach może użyć siły w rejonie konfliktu. Zasady użycia siły są tematem bardzo delikatnym. Dlatego też są określane oddzielnie dla każdej operacji wsparcia pokoju, mogą również ulegać zmianie w trakcie realizacji operacji wsparcia pokoju. ROE definiują pojęcie użycia siły oraz określają warunki, w których siły wsparcia pokoju mogą użyć środków przymusu w stosunku do strony lub stron naruszających zawarte porozumienie;
- rodzaj operacji wsparcia pokoju zapisany w dokumencie wręczanym dowódcy operacji i akceptowanym przez jego przełożonych jak również przez Radę Bezpieczeństwa. Wydaje się w tym przypadku tzw. oświadczenie na temat operacji określające zakres głównych zadań dowódcy i warunków ich realizacji;
- sposób realizacji operacji, rozpoczyna się od graficznego przedstawienia rozwiązań w technikach komputerowych i na mapach. Jest to o tyle ważne, że główny dokument zawarcia porozumienia pokojowego między stronami konfliktu nakreślony jest też na mapie, a dokument ten często określa – przebieg linii rozdzielenia stron, przebieg strefy buforowej, przebieg linii

wycofania sił stron konfliktu itp. Oba te graficzne dokumenty muszą być takie same.

- zabezpieczenie logistyczne operacji;
- dowodzenie i łączność.

Jak zaznaczono wcześniej, po określeniu celu operacji i zdefiniowaniu zadań dla komponentu wojskowego, czyli Sił Wsparcia Pokoju, następnym etapem w trakcie planowania będzie dobór sił do realizacji tychże zadań. Na podstawie analizy prowadzonych operacji wsparcia pokoju można stwierdzić, że w skład Sił Wsparcia Pokoju mogą wejść następujące komponenty:

- **komponent lądowy** – podstawowymi elementami budującymi komponentu lądowego są dobrze zorganizowane i wyposażone bataliony narodowe. Są one wyszkolone i przygotowane do realizacji skomplikowanych zadań w trakcie operacji wspierania pokoju.¹⁸ Są one lekko uzbrojone, mobilne,

¹⁸ Przykładowe zadania realizowane przez polski batalion w trakcie VII zmiany SFOR zgodnie z OORDER Nr 9:

- a) Ochrona wojsk własnych (zadanie priorytetowe)
- b) Utrzymanie w gotowości sił:
 - batalionowego QRF (grupa szybkiego reagowania – po jednym plutonie na BWP w każdym zgrupowaniu w 30-minutowej gotowości do działania);
 - odwodu dowódcy NPB (w sile kompanii w 6-godzinnej gotowości do działania);
 - odwodu dowódcy SFOR RRF (READY REACTION FORCE) – kompanii wchodzącej w skład odwodu operacyjnego dowódcy SFOR w ramach dyżuru rotacyjnego w 36-godzinnej gotowości do działania.
- c) Prowadzenie rozpoznania:
 - planowe patrole dzienne i nocne;
 - patrole socjalne;
 - dodatkowe patrole rozpoznawcze.
- d) Kontrola wypełniania militarnych aspektów porozumienia z DAYTON:
 - kontrola miejsc składowania broni i sprzętu wojskowego EAF;
 - monitorowanie rozminowań prowadzonych przez EAF;
 - monitorowanie szkoleń żołnierzy oraz przemieszczeń uzbrojenia i sprzętu.
- e) Wspieranie wdrażania cywilnych aspektów porozumienia z DAYTON:
 - patrole dzienne i nocne wspólnie z policją międzynarodową (IPTF);
 - kontrole posterunków policji lokalnej;
 - monitorowanie aktywności politycznej stron;
 - utrzymywanie stałych kontaktów z władzami lokalnymi oraz organizacjami międzynarodowymi działającymi w rejonie odpowiedzialności POLBn.
- f) Wspieranie organizacji międzynarodowych:
 - gotowość do wykonywania zadań na ich korzyść (głównie konwojowanie);
 - zapewnienie im bezpieczeństwa w rejonie misji;
 - w przypadku zagrożenia, ewakuacja ich do jednego ze zgrupowań.
- g) Przeciwdziałanie się próbom ograniczania swobody poruszania się ludności (FOM):
 - monitorowanie przejezdności dróg;
 - monitorowanie przesiedleń;
 - monitorowanie sprzątnięcia domów.

mające jednak wszelkie możliwości utrzymania rejonów odpowiedzialności, których zadaniem jest stałe reprezentowanie swej obecności w rejonie konfliktu, obserwowanie wykroczeń stron od porozumień pokojowych, przeprowadzanie kontroli i prowadzenie patroli. W celu uzupełnienia i uelastycznienia Sił Wsparcia Pokoju w skład komponentu lądowego mogą wejść następujące jednostki:

- jednostki rozpoznawcze czołgów przydające się do rozpoznania: dróg, szlaków i innych ciągów komunikacyjnych, zajmowania rejonów kluczowych i prowadzenia rekonesansów;
- pododdziały inżynieryjno - saperskie, realizujące istotne zadania zarówno dla operacji wsparcia pokoju jak i społeczeństw dotkniętych konfliktem np.: rozminowanie terenu, rozbudowa terenu, przygotowanie przepraw, naprawa i budowa dróg, mostów itp.;
- żandarmeria, na której ciąży wiele obowiązków nie tylko prewencyjnego zabezpieczania porządku, przestrzegania prawa, obiektywności, wiarygodności, lecz także wszelkich działań zabezpieczających siły własne przed zagrożeniami ze strony lokalnej policji, łamania prawa przez władze lokalne wobec żołnierzy i personelu operacji. Swą obecnością żandarmeria powstrzymuje również negatywne zachowania ludności miejscowej, grup przestępczych przeciwko uczestnikom operacji;
- siły specjalne, zajmujące się służbą łącznikową, rozpoznaniem, ocenianiem i analizowaniem sytuacji operacyjnej.

Skład komponentu lądowego może ulegać modyfikacjom i zmianom w zależności od potrzeb operacji jak i przewidywanych, czy też zaistniałych zagrożeń. Z tego też względu może on również posiadać jednostki rozpoznania i usuwania skażeń, specjalistyczne jednostki logistyczne np.: szpitale oraz inne jednostki w zależności od potrzeb.

- **Komponent lotniczy**, który realizuje szereg zadań wynikających zarówno z mandatu operacji takich jak utworzenie i utrzymanie strefy zakazu lotów,

jak i zadania na rzecz pozostałych komponentów tzn. udzielenie wsparcia oraz świadczenie usług transportowych ;

- **Komponent morski**, podobnie jak komponent lotniczy realizuje zarówno zadania wynikające z mandatu operacji np. przestrzegania sankcji na handel bronią i dokonywania kontroli morskich linii handlowych kraju objętego sankcjami oraz zadań na rzecz pozostałych komponentów w tym przede wszystkim transportowych.

Wszystkie siły muszą posiadać spójne, nie przeplatające się zadania i tworzyć jedną całość. Jednym z elementów mających wpływ na wielkość jak i skład Sił Wsparcia Pokoju jest rejon operacji. Z tego też względu niezwykle istotnym czynnikiem jest precyzyjne określenie i ocena rejonu operacji wsparcia pokoju.

Określenie rejonu operacji (tak jak w przypadku operacji na terenie byłej Jugosławii), czy tylko rejonu strefy buforowej (tak jak w przypadku operacji pokojowych ONZ realizowanych na Bliskim Wschodzie np., w Syrii, czy Libanie), lub wyznaczenie rejonu ochronnego (tak jak w przypadku operacji UNPROFOR) jest ważne ze względu na stopień swobody poruszania się uczestników operacji. Zakłada się, że elementem najmniejszym, a zarazem położonym najbardziej centralnie na obszarze operacji jest strefa buforowa. Służy ona rozdzieleniu zwaśnionych stron, lub jako rejon ochrony może służyć oddzieleniu najbardziej zniszczonych lub też spornych terenów. Swoboda poruszania sił wsparcia pokoju jest największa w tej właśnie strefie. Swoboda poruszania się maleje w miarę oddalania się od strefy buforowej. Rejon operacji jako przyległy bezpośrednio do strefy buforowej i obejmujący swym terytorium zakres zadań zewnętrznych (patrowanie, służba łącznikowa, zabezpieczenie logistyczne itp.), posiada ograniczenia związane z zakazem poruszania się w tym rejonie bez określonego zadania. Rejon misji jest najbardziej zewnętrznym terenem przyległym do rejonu operacji. Może swym zasięgiem obejmować państwa sąsiadujące ze stronami konfliktu. Obejmuje każdy obszar, w którym odbywa się jakakolwiek działalność służbowa operacji. Jednakże swoboda poruszania się jest tam najbardziej ograniczona. Pobyt w

tym rejonie wymaga określonych dokumentów aprobowanych zarówno przez dowództwo jak i władze lokalne stron konfliktów lub państw sąsiednich.

Przeprowadzając ocenę rejonu prowadzenia operacji w trakcie jej planowania należy brać pod uwagę:

- ukształtowanie terenu;
- warunki klimatyczne;
- zniszczenie środowiska dokonane w trakcie konfliktu ;
- poziom skażenia środowiska, zwłaszcza środkami biologicznymi, chemicznymi, radioaktywnymi;
- zanieczyszczenie wód oraz ich jakość;
- stan sieci dróg, kolejowe, kanałów i innych;
- stan zagrożenia minowego, łącznie z planami pól minowych, rodzaje min pułapek używanych w tym rejonie. Różne kultury mają swoje specyficzne, charakterystyczne miny pułapki. Na przykład charakterystyczną cechą rejonu Jugosławii była tzw. „szklanka” czyli granat ręczny, odbezpieczony i umieszczony w szklance stojącej na górnej krawędzi drzwi. W Kambodży najbardziej charakterystyczne były wszelkie zastrzone kije bambusowe, wystrzeliwane w kierunku osoby, która potknęła się o ich zaczep;
- stan wodociągów, sieci elektrycznych;
- skład ludnościowy, grupy etniczne, religijne i inne podziały społeczne, problemy socjalne. Informacje te szczególnie są ważne ze względu na przyszłe kontakty z ludnością cywilną;
- istniejące struktury władzy;
- inne elementy wydające się ważnymi dla realizowania zadań mandatowych.

Analizuje się też i ocenia sytuację. Nie należy zapominać tu o historii państw - stron konfliktu, jak również historii samego konfliktu. Przed wojną w Zatoce Perskiej, Operacyjne Siły Sprzymierzone analizowały historię konfliktów na Bliskim Wschodzie i w rejonie Iraku od epoki napoleońskiej.

Powyższe przedsięwzięcia planistyczne, zwłaszcza te odnoszące się do przygotowania map oraz informacji na nich zawartych, wykonuje na potrzeby

sił operacyjnych „służba geograficzna” - zgodnie z jej zadaniami w ramach Sojuszu. Do jej obowiązków należy przygotowanie i przekazanie do wszystkich dowództw tych samych spójnych danych w celu jednolitego planowania, przygotowania i prowadzenia operacji w czasie pokoju, w czasie kryzysu i w trakcie trwania konfliktu. Z ramienia tej służby w dowództwie operacji za powyższe zadania odpowiada szef służby geograficznej. Służba ta odpowiada również za przekazanie wszelkich danych o terenie (TERA), jak również za geograficzny system informacyjny (GIS), za wszelkie informacje taktyczne (TACIPRINT) i doradztwo geograficzne. Dla zapewnienia działalności w powyższym zakresie konieczne jest funkcjonowanie pionu geograficznego (kartograficznego) oraz magazynu map. Ze względu na istotną rolę tego elementu planowania oraz przeprowadzenia operacji poniżej kilka wyjaśnień dotyczących zadań zespołu geografii. Funkcjonowanie tego zespołu powoduje, że siły lądowe, morskie i powietrzne w oparciu o posiadane materiały tego pionu są zdolne do racjonalnego planowania, przemieszczania się, przygotowania i prowadzenia operacji w ich rejonie odpowiedzialności.

Służba geograficzna zapewnia mapy, jeśli to konieczne to również lokalne. Zajmuje się także opracowywaniem specjalnych meldunków operacyjnych (GEOSITREP). Raporty takie wysyła się łącznie z raportami o sytuacji operacyjnej za dany okres. GEOSITREP składa się z:

- elementów wsparcia geograficznego;
- przeznaczenia i rekomendacji swoich materiałów (katalogi oraz tzw. GEOLISTY);
- wskazywania na materiały które nawet w okresie pokoju są poufne;
- koordynowanie, przeznaczenie i wprowadzenie do obiegu służbowego potrzebnych materiałów geograficznych szczególnie dla potrzeb kryzysowych;
- koordynacja wytwarzania materiałów geograficznych w okresie kryzysu, zaognienia sytuacji operacyjnej czy wojny;
- nadzorowanie pracy magazynów map.

Z powyższej analizy widać jak duże znaczenie ma ocena geopolityczna i znajomość realiów terenu, na którym wprowadza się siły do realizacji operacji wsparcia pokoju. Szczególne znaczenie tych informacji należy podkreślić w etapie planowania operacji wsparcia pokoju.

W celu zobrazowania istoty oraz ważności oceny warunków terenowych, dla doboru sił i ich wyposażenia przytoczę poniżej charakterystykę obszaru odpowiedzialności polskiego batalionu który realizuje zadania w ramach sił SFOR. ...”Obszar odpowiedzialności batalionu położony jest w środkowej części Bośni i Hercegowiny i zajmuje ok. 1300 km². Największe skupiska ludności występują w okolicach głównych miast: Teslic - Serbowie, Zepce - Chorwaci, Zavidovici, Novi Seher - Bośniacy. Poza rejonami tych miast, występuje bardzo mała gęstość zaludnienia. Przez strefę odpowiedzialności przebiega linia rozgraniczenia o długości ok. 30 km , która dzieli ją na część serbską i federacyjną. W rejonie linii rozgraniczenia występują największe skupiska pól minowych oraz największe zniszczenia. Niektóre miejscowości jak Kamenica, Domyslica, Cobe zniszczone zostały w 80-90%. Teren w ok. 50-60% jest zalesiony (w większości lasy mieszane) pozostałe 40% to łąki i pola uprawne. W ok. 80% przeważa teren górski i podgórski, wysokość wzniesień osiąga ponad 1200 m.n.p.m. Strefę przecinają dwie główne rzeki Bosna i Usora oraz duża ilość strumieni i potoków górskich. Znajduje się tu wiele mostów, większość z nich jest w bardzo złym stanie. Mosty na głównych (asfaltowych) drogach to w większości mosty żelbetowe o nośności w przedziale 40-60 t i są one w dość dobrym stanie. Natomiast mosty na drogach bocznych (asfaltowych i gruntowych) są to mosty w większości posiadające drewnianą nawierzchnię z reguły źle przytwierdzoną i w bardzo złym stanie. Konstrukcja nośna składa się przeważnie z betonowych lub kamiennych przyczółków, jednego lub dwóch filarów betonowych jako podpór pośrednich oraz dwóch belek stalowych, do których przytwierdzona jest nawierzchnia.

Wszystkie elementy betonowe i kamienne są w złym stanie, a elementy stalowe często są odkształcone i wymagają konserwacji. Nośność takich mostów z reguły nie przekracza 20 t.

Sieć dróg jest słabo rozwinięta, przeważają drogi gruntowe i żwirowe, jedynie drogi główne są asfaltowe; na drogach żwirowych i gruntowych jest duże prawdopodobieństwo występowania min, szczególnie w pobliżu dawnej linii działań wojennych. Główne drogi na naszym terenie to: LADA (Doboj - Sarajewo) oraz FALCON (Doboj - Banja Luka).

Z przytoczonych powyżej względów teren w rejonie odpowiedzialności POLBn jest trudno przejezdny.

Środowisko naturalne ulega stopniowej degradacji za sprawą niekontrolowanego wycinania drzew, zanieczyszczania oraz częstych pożarów lasów (okres letni).

Klimat umiarkowany. W okresie wiosenno-jesiennym występują znaczne opady deszczu i umiarkowane temperatury (5-10 stopni Celsjusza). Zimą występują dosyć obfite opady śniegu - szczególnie w wyższych partiach gór co jeszcze pogarsza komunikację, temperatura z reguły w granicach od 0 do -10 stopni Celsjusza, chociaż okresowo spada nawet do -20 stopni Celsjusza. Okres letni charakteryzuje się wysokimi temperaturami sięgającymi do 40 stopni Celsjusza oraz występowaniem burz. W okresie zimowym znaczna część tras patrolowania przebiegających w górach jest całkowicie nieprzejezdna"...¹⁹

3.4.2. Wejście sił wsparcia pokoju i przeprowadzenie operacji

Etap ten jest niezwykle ważny dla powodzenia całości operacji. Główne zadanie polega na tym, żeby siły wsparcia pokoju przemieścić w odpowiednie rejony odpowiedzialności natychmiast po zakończeniu ich rozpoznania,

¹⁹ DOWÓDCA PJW SFOR ppłk dypl. Tadeusz SAPIERZYŃSKI Sprawozdanie VII zmiany PJW SFOR w BiH Za okres od 01.02.1999 r. do 30.06.1999 r., BANJA VRUCICA, CZERWIEC - 1999 r.

dokonaniu przeglądu przygotowania sił realizowanego przed przemieszczeniem i po zaakceptowaniu planu operacji. Szybkie i sprawne przemieszczenie zmniejsza szansę zasadniczych zmian w rejonach operacji od czasu ich wyznaczenia i rozpoznania, a jednocześnie zwiększa wiarygodność tychże sił co do skuteczności ich działania. Odpowiedź na pytanie kiedy Siły Wspierające Pokój (SWP) powinny zostać przemieszczone jest tylko jedna – „jak najszybciej”. Rozwinięcie zgodnie z planem całości sił w rejonie operacji powinno zapewnić realizację kolejnych faz operacji i osiągnięcie jej poszczególnych celów. W etapie tym, w zależności od celów i charakteru operacji mogą wystąpić różne fazy. Na przykład analizując operację IFOR realizowaną na terenie Bośni i Hercegowiny możemy wyróżnić cztery fazy w etapie rozwinięcia i realizacji zadania (zaznaczyć jednak należy, że faza czwarta jest nadal kontynuowana i kolejne siły realizujące w niej zadania mogą wydzielać kolejne fazy w zależności od potrzeb):

- faza pierwsza - wejście sił wsparcia pokoju w rejon operacji;
- faza druga - stworzenie warunków stabilizacji w rejonie operacji;
- faza trzecia - przygotowania i przeprowadzenie wyborów;
- faza czwarta - kontynuowanie osiągnięcia stabilizacji.

Każda z tych faz ze względu na swoją specyfikę wymagała oddzielnego podejścia podczas formułowania zarówno celów jak i zadań, ale jednocześnie wymagała spojrzenia na całość operacji i wszystkich jej uczestników. Przykładem może być chociażby sposób w jaki sformułowano zarówno środki ciężkości jak i punkty decydujące, a które nie odnosiły się do całego etapu, ale wręcz były określone oddzielnie dla każdej z faz tego etapu (tabela 3.1).

Tabela 3.1

Przedstawienie punktów decydujących i środków ciężkości przyjętych w trakcie realizacji operacji IFOR przez dowódcę TF EAGLE gen. Roberta NASH'a²⁰

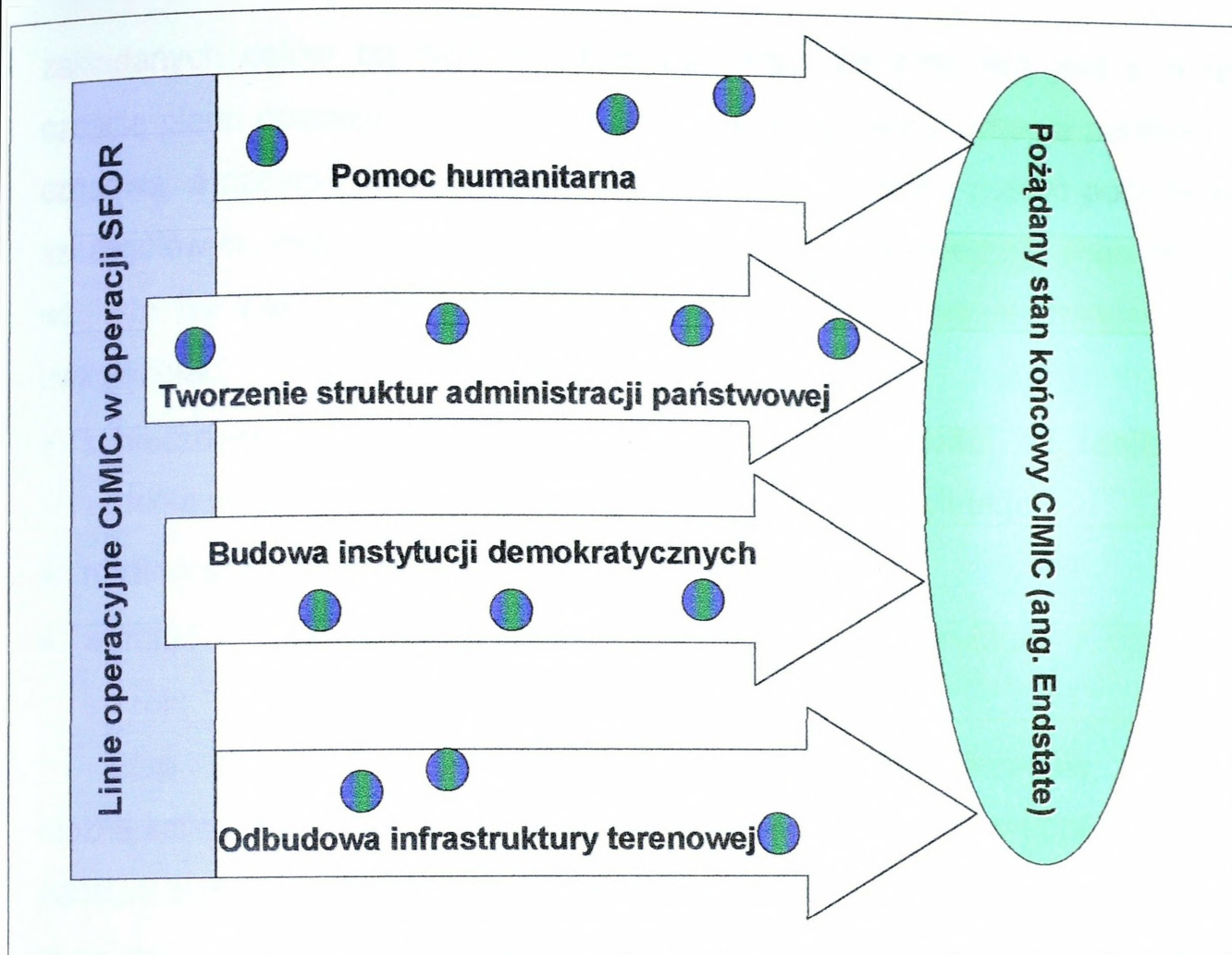
Nazwa fazy	Punkty decydujące	Środki ciężkości
Wejście sił wsparcia pokoju w rejon operacji	<ul style="list-style-type: none"> • bezpieczeństwo sił wsparcia pokoju; • podstawy prawne operacji wsparcia pokoju (w tym przede wszystkim dokumenty międzynarodowe stanowiące o statusie sił wsparcia pokoju w rejonie operacji); • opanowanie rejonu kluczowego – Brcko i tzw. Posavina Corridor; • zaangażowanie stron konfliktu. 	W tym etapie nie określono środka ciężkości.
Stworzenie warunków stabilizacji w rejonie operacji	<ul style="list-style-type: none"> • stworzenie sił lokalnej policji; • wprowadzenie i współdziałanie z Międzynarodowymi Siłami Policji; • wybory; • migracja uchodźców przez punkty kontrolne; • postawa i nastawienie poszczególnych społeczeństw. 	Odbiór przez strony konfliktu dynamicznego wykonania zadań przez siły IFOR
Przygotowania i przeprowadzenie wyborów	<ul style="list-style-type: none"> • liderzy poszczególnych społeczności; • migracje poszczególnych społeczności w trakcie wyborów; • bezpieczeństwo wszystkich zaangażowanych w przeprowadzanie wyborów; 	Wpływ miejscowych liderów na poszczególne grupy społeczne
Kontynuowanie osiągnięcia stabilizacji	<ul style="list-style-type: none"> • działalność organizacji międzynarodowych; • postawa poszczególnych liderów politycznych; • działalność organizacji humanitarnych; • działalność Policji Republiki Srpskiej; • istnienie i działalność liderów i organizacji para i militarnych 	Zdolność do powszechnego udziału w przedsięwzięciach na rzecz podkreślenia aspiracji narodowych i państwowych

Osiągnięcie celów poszczególnych faz operacji, a nawet wyznaczonych punktów decydujących, wymaga od komponentu wojskowego i jego dowódców współpracy z całym wachlarzem organizacji wchodzących w skład komponentu cywilnego. Z tego też względu przedstawione na początku rozdziału podstawowe linie operacyjne operacji wsparcia pokoju, w których wyróżniliśmy: linię operacyjną komponentu cywilnego i linię operacyjną komponentu wojskowego musi coś spajać w całość. Tym elementem łączącym jest linia operacyjna współpracy cywilno-wojskowej, czyli CIMIC,

która przebiega na granicy działalności obu komponentów. Oczywiście również w działalności samego CIMIC można wyróżnić linie operacyjne, których analiza pozwoli na określenie roli jaką spełnia ta działalność w osiąganiu celów nakreślonych przez dowódców (linie operacyjne CIMIC w operacji SFOR przedstawia rysunek 3.3.). Ważność tą podkreśla między innymi dobór punktów decydujących i środków ciężkości przedstawionych w tabeli 3.1. Otóż praktycznie tylko kilka z nich dotyczy działalności „czysto” wojskowej np. opanowanie terenu kluczowego, natomiast pozostałe dotyczą realizacji zadań we współdziałaniu z różnymi elementami komponentu cywilnego lub przedstawicieli społeczności lokalnej.

Powyższy zakres zadań oraz różnorodność elementów współdziałających w ich wykonaniu wymaga w związku z tym niezwykle dokładnego i precyzyjnego zaplanowania. Również, co podkreślają doświadczenia z przeprowadzonych operacji, istotnym elementem w osiągnięciu celu operacji jest przełożenie celów strategicznych na cele operacyjne i taktyczne. Niezwykle ważne jest doprowadzenie do pełnego zrozumienia ich przez dowódców wszystkich poziomów dowodzenia, gdyż w przypadku operacji wsparcia pokoju, która prowadzona jest najczęściej w bardzo delikatnym i kruchym środowisku, błąd popełniony na szczeblu taktycznym może podważyć zaufanie do wiarygodności i bezstronności sił wsparcia pokoju. W konsekwencji mieć niezwykle istotne znaczenie dla powodzenia całości operacji.

²⁰ F. ZACHAR, *Decisive Points in Stability and Support Operations*, Fort Leavenworth, Kansas, 1999

Rys.3.3. Przykład linii operacyjnych działalności zespołów CIMIC w operacji SFOR

3.4.3. Zakończenie operacji i przegrupowanie do rejonów wyjściowych

Decyzję o zakończeniu operacji wsparcia pokoju podejmuje NAC na podstawie politycznych i wojskowych ocen osiągnięcia celu, który najczęściej określony jest w pożądanym stanie końcowym operacji ogólnie rzecz ujmując i brzmi „... stworzenie warunków w rejonie konfliktu do pokojowego współistnienia i rozwiązywania sporów przez zwaśnione strony...”²¹ Decyzja ta może również zapaść w przypadku utraty przez społeczność międzynarodową możliwości dalszego kontynuowania operacji i w związku z tym braku legitymizacji dla sił realizujących operację. Przykładem może być wycofanie się sił UNPROFOR z terenów Bośni i Hercegowiny, pomimo nie osiągnięcia

²¹ G. REILLY, *Peace Operations: A Mission Essential Task?*, Fort Leavenworth, Kansas, 1999

zakładanych celów tej operacji. Pomimo tego, że etap ten jest integralną częścią planu operacji, to jednak ze względu na czasami odległą perspektywę czasową, a często również zmianę środowiska, powinien zostać poprzedzony szczegółowym zaplanowaniem wyjścia sił z rejonów operacji. Plan ten, bez względu na warunki wyjścia sił z rejonu operacji powinien między innymi uwzględniać:

- konieczność zapewnienia bezpieczeństwa dla całości sił realizujących zadanie w tym przede wszystkim dla komponentu cywilnego;
- możliwość wystąpienia masowych migracji ludności;
- warunki i sposób przekazania zajmowanej infrastruktury i używanego sprzętu.

Etap ten również posiada wiele newralgicznych punktów, do którym można zaliczyć między innymi presję wywieraną przez strony konfliktu, a także państwa zaangażowane w jego rozwiązanie w przypadku osiągnięcia stabilizacji w rejonie. Presja ta dotyczyć będzie wycofania Sił Wsparcia Pokoju z rejonu operacji, co z jednej strony umożliwiłoby zachowanie osiągniętego przez strony konfliktu *status quo*, a z drugiej strony obniżenia kosztów funkcjonowania tychże sił przez organizacje i państwa je desygnujące. Dlatego też niezwykle ważna jest obiektywna ocena osiągniętych rezultatów operacji. Wyjście sił wsparcia pokoju może następować w sposób bardzo powolny, adekwatny do osiąganej stabilizacji w rejonie. Ponownie przykładem może być operacja IFOR/SFOR która od początkowego stanu ok. 60 tysięcy żołnierzy w 1995 zmniejszyła się do stanu około 22 tysiące w 2000 roku.

W związku z tym, że etap ten planowany jest na styku NATO – państwo desygnujące daną jednostkę (NATO odpowiada za wszystkie przemieszczenia w ramach rejonu odpowiedzialności, natomiast odpowiedzialność narodowa dotyczy przemieszczenia danej jednostki do kraju), należy w trakcie planowania precyzyjnie i szczegółowo określić zakres odpowiedzialności. W załączniku nr 3 zamieszczony został przykład rozkazu do wyjścia sił z rejonu operacji wsparcia pokoju.

*

*

*

Podsumowując analizy przeprowadzone w tym rozdziale, należy stwierdzić, że złożoność zadań realizowanych w operacjach wsparcia pokoju, jak również różnorodność samych operacji wsparcia pokoju wymaga zaangażowania w proces planowania specjalistów nie tylko z wojskowych ale, również z cywilnych dziedzin. Dzięki takiemu podejściu w trakcie procesu planowania, a później realizacji będzie można uzyskać ściśle współdziałanie wszystkich elementów wchodzących w skład sił realizujących operację pokojową oraz, co podkreślają doświadczenia z przeprowadzonych operacji, przełożyć cele strategicznych na cele operacyjne i taktyczne. Ten ostatni wniosek jest o tyle istotny, że doprowadzenie do pełnego zrozumienia celów operacji wsparcia pokoju przez dowódców wszystkich szczebli dowodzenia pozwoli na zmniejszenie ryzyka niepowodzenia operacji. Jest bowiem ona prowadzona w bardzo delikatnym i kruchym środowisku i w związku z tym błąd popełniony nawet na szczeblu taktycznym może podważyć zaufanie do wiarygodności i bezstronności całości sił wsparcia pokoju i w konsekwencji mieć niezwykle istotne znaczenie dla powodzenia operacji.

Specyfika środowiska, w którym prowadzona jest operacja wsparcia pokoju wymaga również, szerszego ujęcia tej tematyki zarówno w procesie doskonalenia kadry jak i edukacji społeczeństwa, gdyż tylko wtedy będzie możliwe stałe zaangażowanie społeczności międzynarodowej nie tylko w gaszeniu powstałych konfliktów, ale również w rozwiązywaniu ich zanim przerodzą się w działania wojskowe.

4. DOWODZENIE W OPERACJACH WSPARCIA POKOJU

„Jedynym stanowczym kryterium wykonywalności zamiaru jest udana próba jego wykonania”

Tadeusz Kotarbiński

Na dowodzenie siłami wsparcia pokoju duży wpływ mają uwarunkowania prawno-międzynarodowe. Korzystając z analogii, uwarunkowania te można także zaliczyć do sprzężenia zwrotnego pomiędzy dowództwem operacji wsparcia pokoju traktowanym jako organizacji a otoczeniem. W tym rozdziale, dotyczącym praktycznego wymiaru realizacji operacji wsparcia pokoju, opisane zostaną uwarunkowania wewnętrzne wynikające z organizacji dowództwa i prowadzących operację sił wsparcia pokoju.

Analizując literaturę z zakresu organizacji i zarządzania, można zauważyć, że jej autorzy do opisanego zjawiska zachodzących w „organizacji” - rozumianej jako „ludzi współpracujących w osiągnięciu jakiegoś celu”¹ - wykorzystują podejście systemowe, które pozwala na „optymalne podwyższenie efektywności pracy organizacji jako całości, co nie musi oznaczać optymalizacji działań wszystkich bez wyjątku jej elementów”². Ideą przewodnią teorii systemów była integracja różnych nauk w drodze ujednoczenia metodologii prac badawczych. W związku z tym powiązano w niej całą działalność człowieka obejmującą między innymi: „ekonomikę przedsiębiorstw, ergonomię, industrial engineering (tzn. badanie i organizowanie pracy), psychologię przemysłową itd.”³ Wynika to z tego, że „organizacja jest całością, na której sprawne działanie składają się zarówno

¹ S. Krupp, *Pattern in Organization Analysis: A Critical Examination*, Holt, Rinehart & Winston, New York, 1961, s.14.

² D.M. Gwisziani, *Organizacja i zarządzanie, Książka i Wiedza, Warszawa 1973, s. 341.*

³ B. Lussatio, *Introduction critique aux theories des organisations, Dunod, Paris 1972, s.95.*

czynniki techniczne, jak i ekonomiczne, socjologiczne i psychologiczne. Stąd każda decyzja kierownicza musi uwzględniać całe bogactwo aspektów wywierających wpływ na jej poprawność, a więc również wykorzystywać wszystkie metody optymalizacji.”⁴ W związku z tym zgodnie z systemowym podejściem do problematyki organizacji i zarządzania możemy wyodrębnić następujące cechy tego ujęcia problemu:

- organizację traktujemy jako system z szeregiem składających się nań podsystemów cząstkowych;
- istnieje sprzężenie zwrotne pomiędzy:
 - „częściami i całością,
 - częściami między sobą,
 - całością i otoczeniem,
 - częściami i otoczeniem.”⁵
- każdy element systemu powinien być rozpatrywany w określonym przedziale (wielkości i czasu, sprawności całości), ale efekt działania tego elementu powinien być analizowany z punktu widzenia różnych przedziałów.

Uwzględniając powyższe założenia siły wsparcia pokoju (ang. Peace Support Forces – PSF), które stanowią przykład praktycznej realizacji koncepcji Wielonarodowych Sił Połączonych (Combined Joint Task Force - CJTF), co zostało opisane w podrozdziale 4.1 niniejszej pracy, zorganizowane do przeprowadzenia operacji wsparcia pokoju możemy traktować jako organizację, a przemawiają za tym następujące argumenty:

- siły wsparcia pokoju, nazywane w dalszej części pracy CJTF – stanowią całość złożoną z szeregu elementów organizacyjnych różnej wielkości i przeznaczenie, z których każdy stanowi podsystem odpowiedniego szczebla. Podsystemy te wzajemnie na siebie oddziałują (przy czym formalne

⁴ W. Kieżun, *Podstawy organizacji i zarządzania*, WSNS, Warszawa 1974, s.84.

⁵ tamże, s. 37

zależności liniowe i funkcjonalne odzwierciedla schemat organizacyjny, a nieformalne – aktualne stosunki międzyludzkie). Integracja tych podsystemów stanowi jedno z podstawowych zadań organizatora;

- istniejące systemy stwarzają dalsze podsystemy (np. zespoły powoływane tylko do realizacji określonego zadania), które przy danych zasobach pozwalają na bardziej efektywne osiągnięcie założonego celu;
- PSF/CJTF jako system oraz wchodzące w jego skład podsystemy działają w określonym środowisku stanowiącym całość warunków, na które składają się np.: uwarunkowania międzynarodowe w tym umowy, mandat operacji wsparcia pokoju, doktryna działania, umowy międzynarodowe, określone warunki terenowe i pogodowe, siły stron konfliktu, ludność zamieszkująca dany teren prowadzenia operacji itp.

Tak jak wszystkie systemy stworzone przez człowieka, tak też PSF/CJTF – ma szereg cech charakterystycznych. Możemy do nich zaliczyć (przyjmując za G. Nadler'em⁶):

- funkcję (cel) albo zadanie stanowiące podstawę istnienia. PSF/CJTF – powoływane są do wykonania konkretnego zadania, w tym przypadku przeprowadzenia operacji wsparcia pokoju przez NATO w określonym rejonie np.: siły IFOR/SFOR realizują operację na terenie Bośni i Hercegowiny, siły KFOR na terenie prowincji Kosovo;
- wejścia, do którego w tym konkretnym przypadku (w przeciwieństwie do klasycznej „organizacji” jaką jest przedsiębiorstwo) zaliczyć można przede wszystkim czynniki niematerialne – jak: informacja, doświadczenie itp., ale także materialne np.: środki finansowe, sprzęt itp. Jednak posiadanie wymienionych wyżej „zasobów” nie jest gwarancją automatycznego osiągnięcia sukcesu. Istnieje więc potrzeba stworzenia systemu organizacyjnego, który integrowałby w sposób efektywny wszystkie zasoby

⁶ G. Nadler, *Work System Design, The Ideals Concept, Illinois 1967*, s. 6.

wejścia dla osiągnięcia założonego celu, jakim są „wyjścia” systemu. Tak określony system (CJTF) poprzez analogię do teorii organizacji i zarządzania możemy nazwać jako „dynamiczną kombinację ludzkich i finansowych zasobów stworzoną dla uzyskania określonego celu”⁷;

- wyjścia – rezultaty osiągnięte w trakcie wykonywania zadania (zadań) określonego w mandacie operacji pokojowej. W dużym uproszczeniu możemy stwierdzić, że „wyjście” czyli rezultat dla którego PSF/CJTF zostały powołane określony jest w tzw. pożądanym stanie końcowym dla operacji wsparcia pokoju (ang. end state – pojęcie opisane w rozdziale drugim);
- kolejność postępowania – proces transformacji „wejść” na „wyjścia”, a w tym proces dowodzenia;
- otoczenie (środowisko) będące zbiorem obiektów, które nie należą do systemu, ale na niego oddziałują lub ulegają zmianom pod wpływem jego działania, np.: system ekonomiczny, polityczny, środowisko kulturalne i materialne, warunki naturalne i przede wszystkim cały złożony komponent cywilny operacji wsparcia pokoju z którym poprzez CIMIC współdziała komponent wojskowy w osiągnięciu celu operacji itd.;
- źródła fizyczne – umożliwiające transformację „wejść” na „wyjścia” jak np.: sprzęt i uzbrojenie;
- ludzie – stanowiący podstawowy czynnik współdziałania wszystkich wyżej wymienionych cech systemu.

Jeżeli zatem przyjmiemy, że PSF/CJTF stanowi system, to musimy się zgodzić, że nie może on prawidłowo działać bez istotnego komponentu jakim jest – podsystem dowodzenia, a w nim proces dowodzenia. Podsystem ten pełni rolę – gdybyśmy mogli posłużyć się analogią do organizmów żywych – systemu nerwowego. PSF/ CJTF tak jak każdy „żywy organizm” ulega zmianom zarówno wewnątrz jak i zewnątrz, jego normalne funkcjonowanie ulega różnym

⁷ *Ibidem*, s. 2-3.

wpływow i zakłóceniom. Nowym wyzwaniem przed CJTF są operacje wsparcia pokoju, których specyfika powoduje konieczność określenia wielu warunków osiągnięcia celu operacji, a w tym stworzenia dowódcy optymalnych warunków do podejmowania decyzji. A „... jej (decyzji – J.T.) poprawność uzależniona jest od bezbłędnego przeprowadzenia zbierania i analizowania danych oraz prawidłowego wyciągania z nich wniosków...”⁸ Z tego też względu na dowodzenie w operacjach wsparcia pokoju niezwykle istotny wpływ ma organizacja dowództwa powoływanego do realizacji celów operacji. W rozdziale tym przedstawiono w związku z tym zasady tworzenia takich dowództw ich rodzaje oraz strukturę zdając sobie jednocześnie sprawę, że nie wyczerpuje to w całości tematyki dowodzenia w operacjach wsparcia pokoju.

Na wyzwanie nowych kierunków działania Sojuszu w dziedzinie rozwiązywania sytuacji kryzysowych odpowiada stworzona przez NATO koncepcja wielonarodowych sił połączonych. Koncepcja ta zapewnia spójny i jednolity proces przygotowania i organizowania dowództw do udziału w operacjach wsparcia pokoju prowadzonych w ramach Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego, co wpływa w sposób decydujący na osiąganie nie tylko celów tychże operacji, ale również kolejnych poziomów integracji struktur dowodzenia Sojuszu.

4.1. Zasady tworzenia dowództw wielonarodowych sił połączonych na potrzeby operacji wsparcia pokoju

„Proces wprowadzania zmian w „rzeczach” wytworzonych przez człowieka jest przedstawiany w postaci serii wydarzeń rozpoczynających się od dostarczenia wytwórcy materiałów i składników a kończących się ewolucyjnymi zmianami w społeczeństwie – w systemie, którego nowy „produkt” stanowi część składową”⁹. Takim „wytwórcą” w pewnym sensie jest również NATO, Sojusz na którym

⁸ J. O’Shaughnessy, *Metodologia decyzji*. Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1975, s.9.

⁹ J.C. JONES, *Metody projektowania*, wydawnictwa Naukowo-Techniczne, Warszawa 1977, s.23.

zmieniająca się sytuacja międzynarodowa oraz nowe wyzwania w utrzymaniu pokoju i rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych wymogły wręcz zmiany między innymi w strategii, doktrynach i wreszcie w organizacji dowodzenia. Jakie są więc możliwe rozwiązania? L. Szybalski w „Metodyce projektowania organizacji systemu zarządzania dla nowo budowanych przedsiębiorstw” wyróżnia przynajmniej cztery różne metody ...:

- 1) metodę naśladowniczą lub adaptacyjną, w której opracowywany projekt stanowi adaptację istniejących rozwiązań projektowych, przy czym stopień wiernego skopiowania jest różny, do pełnego odtworzenia oryginału włącznie;
- 2) tworzenie modelu struktury organizacyjnej „od góry”, czyli od dyrektora i jego zastępców poprzez komórki zarządu do komórek produkcyjnych. Jest to zatem również pewnego rodzaju naśladownictwo istniejących wzorów w już pracujących przedsiębiorstwach, bez analizy celowości występowania określonych komórek czy całych pionów;
- 3) metoda projektowania systemowego, czyli działanie projektowe oparte na analizie problemu i ustaleniu podziału przedsiębiorstwa na określoną ilość systemów;
- 4) działanie projektowe „oparte na celach”, stojących przed nowo tworzonym systemem, z których wynikają zadania, funkcje, procedury i czynności. Punktem wyjścia jest tu synteza problemu, polegająca na określeniu celu głównego i celów cząstkowych instytucji, z których wynikają owe zadania, funkcje i procedury. Odwrotnością tego jest projektowanie struktury organizacyjnej. Powinno się tu bowiem wychodzić z ustalenia czynności i na tej podstawie tworzyć stanowiska pracy, komórki organizacyjne, piony i całą strukturę.”¹⁰

Analizując koncepcję wielonarodowych sił połączonych można stwierdzić, że opracowana ona została poprzez kompilację wszystkich tych metod.

¹⁰ L. SZYBIŃSKI, *Metodyka projektowania organizacji systemu zarządzania dla nowo budowanych przedsiębiorstw (maszynopis rozprawy doktorskiej)*, Uniwersytet Łódzki, 1975, s.77.

Zastosowano tu zarówno metodę naśladowniczą poprzez adaptację już istniejących rozwiązań struktur dowodzenia NATO, jak i przyjęto tworzenie struktury organizacyjnej dowództwa wielonarodowych sił pokojowych „od góry” – poprzez wydzielanie przez dowództwa macierzyste (ang. Parent Headquarters) grup oficerów (zarówno grupy oficerów kluczowych – ang. Key Nucleus Staff, jak i grupy oficerów załączkowych ang. – Nucleus Staff), które stanowią szkielet organizacji wspomnianych dowództw. Wielonarodowe siły połączone stanowią również system i ze względu na swój złożony charakter składają się z innych systemów, które stanowią zarówno komponenty narodowe jak i komponenty poszczególnych rodzajów sił zbrojnych. Wreszcie zastosowanie kolejnej metody pozwoliło osiągnąć elastyczność tego rozwiązania dzięki której dowolnie możemy dobierać siły i środki wchodzące w skład wielonarodowych sił połączonych w zależności od postawionego im celu.

Koncepcja ta odpowiada również na szereg pytań między innymi:

- jak włączyć do udziału w operacjach prowadzonych przez NATO państwa spoza Sojuszu i zachować jednocześnie jednolity system dowodzenia, własne doktryny i procedury?
- w jaki sposób zachować możliwość zarówno elastycznej reakcji (w tym również systemu dowodzenia) zarówno w działaniach Sojuszu w ramach art. 5 tzn. kolektywnej obrony, jak i w trakcie działania Sojuszu z innymi partnerami (zarówno układami państw, organizacjami międzynarodowymi jak i pojedynczymi państwami) w ramach całego spektrum operacji spoza art.5 (od pomocy w klęskach żywiołowych, przez pomoc humanitarną, operacje utrzymania pokoju do operacji wymuszania pokoju)?
- jak jednocześnie najlepiej wykorzystać zarówno obecne rozwiązania jak i posiadane siły i środki?
- Wreszcie, w jaki sposób umożliwić udział Sojuszu w operacjach w których NATO nie jest organizacją wiodącą tzw. „non-NATO led operations” na

zasadzie, że można podjąć działania „będąc rozdzielonym lecz nie oddzielnie” (ang. „separable but not separate”).

Proces rozwoju koncepcji wielonarodowych sił połączonych (choć zaznaczyć należy, że proces ten nie jest zakończony) można prześledzić na podstawie analizy literatury oraz wniosków zarówno z ćwiczeń jak i przede wszystkim operacji wsparcia pokoju prowadzonych przez Sojusz. Proces ten zapoczątkowany został poprzez fazę „prób” która zakończyła się w sierpniu 1998. Kolejną fazą – była faza „ocen” – ocen których dostarczyły zarówno ćwiczenia jak i możliwości samego Sojuszu co do potencjału, który można wykorzystać do realizacji operacji, w tym wsparcia pokoju. Na marginesie dodać można, że właśnie w tej fazie okazało się, że dwa dowództwa macierzyste to niewystarczająca ilość w stosunku do zadań, które stoją przed Sojuszem. W wyniku przeprowadzonej analizy wyznaczono trzecie dowództwo ze struktury dowodzenia NATO, jako dowództwo macierzyste. My jesteśmy natomiast świadkami trzeciej fazy, która rozpoczęła się w 1999 roku. Fazy którą nazwać można fazą pełnego wprowadzenia koncepcji wielonarodowych sił połączonych (ang. The CJTF Concept Implementation Plan – CCIP), a której zakończenie planowane jest w 2005 roku.

Analiza literatury przedmiotu dotycząca dowództw wielonarodowych sił połączonych (ang. Combined Joint Task Force Headquarters – CJTFHQs) wskazuje, że zasady tworzenia oraz struktura organizacyjna regulowana jest między innymi poprzez następujące dokumenty:

- MC (skrót od Military Committee – instytucji opracowującej wspomniany dokument) 389/1 MC Policy on NATO's CJTF Capability, July 2000 (i wcześniejsza wersja, która była pierwszym dokumentem przedstawiającym zasady tworzenia CJTFHQ –mowa o dokumencie zatytułowanym MC 389 z grudnia 1996 roku);
- Functional Planning Guides, 1996;

- SCs GOP (skrót od ang. Strategic Commanders Guidelines for Operational Planning), October 1998;
- CCIP (CJTF Concept Implementation Plan), October 1999;
- MC 133/3 NATO's Operations Planning Architecture, 1999;
- Bi-SC (skrót od ang. Bilateral-Strategic Commander) Concept for CJTF Operations, 2001;
- Allied Joint Publication AJP-01(B);
- Alliance Strategic Concept.

Z wymienionych dokumentów jednymi z najważniejszych są:

- MC 389/1 – w którym to dokumencie określone zostały ogólne zasady tworzenia CJTFHQ, a także bardziej szczegółowe zasady dotyczące sposobu obsadzania poszczególnych zespołów funkcjonalnych tworzących dowództwo wielonarodowych sił połączonych. Dokument ten przedstawia także strukturę dowodzenia w ramach wielonarodowych sił połączonych (CJTF), procedury i obowiązki poszczególnych zespołów funkcjonalnych.
- Regulacje zawarte w powyższym dokumencie uzupełnione są w dyrektywie „Bi-SC Directive for CJTF”. Która to doktryna odpowiada na pytanie „jak?” prowadzić operację wielonarodowymi siłami połączonymi oraz koncentruje się na określeniu zakresów odpowiedzialności poszczególnych szczebli dowodzenia wchodzących w skład struktury dowodzenia wielonarodowych sił połączonych.

Zanim zaczniemy analizować ogólne zasady tworzenia dowództw wielonarodowych sił połączonych przypomnieć należy cel dla którego w ogóle wielonarodowe siły połączone są powoływane – gdyż stanowi to „conditio sine qua non” powoływania ich (tzn. wielonarodowych sił połączonych) dowództw.

Otóż wielonarodowe siły połączone mają za zadanie umożliwić Sojuszowi wykonywanie całego spektrum zadań, wynikających zarówno ze strategii NATO jak i wyzwań stawianych przez zmieniającą się sytuację międzynarodową. Do zadań tych należy przede wszystkim zapewnienie możliwości obrony każdego z

państw Sojuszu w ramach kolektywnej samoobrony, jak i szereg innych operacji z udziałem sił NATO - ogólnie określanych jako „operacje spoza artykułu 5” (ang. non-5 art. operations). Do operacji tych możemy zaliczyć:

- udzielanie pomocy w rozwiązywaniu sytuacji konfliktowych innym organizacjom międzynarodowym (ONZ, UZE, OBWE);
- udział w zwalczaniu skutków klęsk żywiołowych;
- udział w operacjach poszukiwawczo- ratowniczych;
- **operacje wsparcia pokoju:**
 - **działania prewencyjne;**
 - **operacje utrzymania pokoju;**
 - **operacje tworzenia pokoju;**
 - **operacje budowania pokoju;**
 - **operacje wymuszania pokoju;**
 - **operacje humanitarne.**

Warunkiem niezbędnym okazała się więc elastyczność koncepcji wielonarodowych sił połączonych. Elastyczność rozumiana w wielu aspektach. Zarówno elastyczność samej koncepcji wielonarodowych sił połączonych, która może być odpowiedzią na działania sojusznicze wynikające z wymogów „artykułu 5”, jak i operacji „spoza artykułu 5” a w tym zarówno udział w zwalczaniu klęsk żywiołowych jak i prowadzenie całego wachlarza operacji wsparcia pokoju. Elastyczność wyraża się w swobodzie doboru sił w stosunku do wyznaczonego zadania, która z kolei w sposób optymalny wykorzystuje możliwości zarówno poszczególnych państw jak i rodzajów sił zbrojnych. Zaznaczyć należy, że dotyczy to zarówno państw-członków Sojuszu jak i państw z poza Sojuszu (np. państw z PfP). Elastyczność ta dotyczy również wewnętrznej struktury wielonarodowych sił połączonych.

Jakie są więc zasady tworzenia dowództw wielonarodowych sił połączonych? W celu udzielenia odpowiedzi na tak postawiony problem należy

wprowadzić kilka pojęć którymi będziemy się posługiwać w dalszej części pracy, a niektóre z nich zostały już wcześniej użyte.

Dowództwa macierzyste (ang. Parent Headquarters, Parent HQs) – na podstawie analizy możliwości obecnej struktury dowodzenia NATO w dokumencie MC 389 zostały wyznaczone trzy dowództwa macierzyste. Są to dowództwa istniejące permanentnie w strukturze NATO, których zadaniem jest planowanie, przygotowanie oraz szkolenie personelu niezbędnego do organizacji dowództwa tworzonego doraźnie czyli dowództwa wielonarodowych sił połączonych (ang. CJTFHQ). Szkolenie personelu wydzielanego z dowództwa macierzystego odbywa się w następujących cyklach:

- grupy oficerów kluczowych i załączkowych (ang. Key Nucleus Staff & Nucleus Staff) - raz do roku;
- ćwiczenie dowództwa wielonarodowych sił połączonych – raz na dwa lata;
- ćwiczenie wielonarodowych sił połączonych – raz na cztery lata.

Ponadto dowództwo macierzyste jest zobowiązane:

- aktywnie uczestniczyć w trakcie tworzenia CJTF HQ w zaplanowaniu i przygotowaniu uzupełnienia personelu dowództwa wielonarodowych sił połączonych realizowanego zarówno z pozostałych dowództw NATO jak i innych państw;
- przeprowadzić trening zgrywający przed rozmieszczeniem w rejonie operacji;
- przeprowadzić wspólnie z wydzielanym ze swojego składu zespołem załączkowym zarówno rozwinięcie jak i wprowadzenie planu operacji w życie;
- zapewnić i dostarczyć w rejon operacji: środki transportu, komunikacji, wyposażenia i inne środki materiałowe niezbędnego do funkcjonowania dowództwa wielonarodowych sił połączonych;
- oraz wspomagać dowództwo wielonarodowych sił pokojowych w trakcie operacji w dodatkowy personel, wyposażenie lub środki.

Grupa oficerów kluczowych (ang. Key Nucleus Staff) – grupa ok. 20 oficerów, wyznaczonych wcześniej, mających doświadczenie w pracy w zespołach wielonarodowych i pełniących obowiązki w dowództwie macierzystym, która (cała grupa) w swoim zakresie pokrywa wszystkie najważniejsze pionki funkcjonalne grupy głównej dowództwa. Zadaniem tej grupy jest płynne wprowadzenie podległych sobie pionków funkcjonalnych (od CJ1 do CJ9) w tryb pracy całego dowództwa zgodnie z procedurami obowiązującymi w NATO.

Grupa oficerów załączkowych (ang. Nucleus Staff) – grupa ta stanowi kolejny element tworzący skład dowództwa wielonarodowych sił połączonych. Składa się ona z około 120 oficerów wcześniej wyznaczonych i przygotowanych przez dowództwo macierzyste (w składzie tej grupy znajdują się oficerowie zarówno z doświadczeniem w pracy w różnych zespołach funkcjonalnych jak i reprezentujący wszystkie niezbędne zespoły funkcjonalne dowództwa). Zadaniem tej grupy jest zapewnienie sprawnej pracy we wszystkich zespołach funkcjonalnych stanowiska dowodzenia zgodnie z procedurami NATO – umożliwia to między innymi właściwą współpracę zarówno z dowództwem macierzystym jak i innymi dowództwami NATO.

W celu zapewnienia możliwości udziału w dowództwie wielonarodowych sił połączonych reprezentacji innych państw uczestników prowadzonej operacji, a także zapewnienia zdolność 24 godzinnej pracy przez dowództwo, niezbędne jest jego **uzupełnienie**. Uzupełnienie to realizowane jest ma trzy sposoby: poprzez zespoły wyznaczone do tego celu z innych dowództw z regionu dowództwa macierzystego, po prostu z pozostałych dowództw NATO lub też indywidualnie obsadzanie poszczególnych stanowisk zarówno w ramach NATO jak i przez państwa z poza Sojuszu.

Podsumowując część dotyczą zasad tworzenia dowództw wielonarodowych sił połączonych, a w tym dowództw operacji wsparcia pokoju należy stwierdzić, że większość zasad dotyczących powoływania wielonarodowych sił połączonych

określono już 3 czerwca 1996 roku podczas spotkania Rady Północnoatlantyckiej w Berlinie. Zasady te pozostały praktycznie nie zmienione i pozostają aktualne. Formułując te zasady dążono do uwzględnienia postulatu francuskiego o zwiększeniu kontroli politycznej nad prowadzonymi przez wielonarodowe siły połączone operacjami. Ustalono, między innymi, że:

- Rada Północnoatlantycka będzie sprawowała nadzór polityczny nad operacjami wielonarodowych sił połączonych, w tym przede wszystkim nad realizowaną operacją IFOR;
- operacje będą mogły być kierowane zarówno przez kwaterę główną UZE, jak też przez dowództwo NATO;
- plany formowania dowództw wielonarodowych sił połączonych będą zatwierdzone przez Radę Północnoatlantycką;
- kluczową rolę w prowadzeniu operacji wielonarodowych sił połączonych - pełnić będzie Naczelny Dowódca Sił Sojuszniczych Europy ;
- w czasie operacji wielonarodowych sił połączonych prowadzonych pod auspicjami UZE dowódcy NATO sprawować będą kontrolę nad siłami wydzielonymi przez Sojusz.

Zaangażowanie Francji zostało zagwarantowane dzięki działalności Zespołu Koordynującego Zasobami (ang. Capabilities Coordination Cell), podległego Komitetowi Wojskowemu. Zespół ten realizuje wytyczne strategiczne Komitetu Wojskowego zgodnie z dyrektywami Rady Północnoatlantyckiej.

Jednym z celów który został osiągnięty dzięki ustaleniu powyższych zasad było wygłoszenie przez francuskich polityków deklaracji zapowiadających zaangażowania francuskich sił zbrojnych w operacje prowadzone w ramach wielonarodowych sił połączonych¹¹.

¹¹ *Joint Forces Quarterly, Spring 1997, M. O'Hanlon, Transforming NATO: The Role of European Forces, Survival Autumn 1997.*

Kolejne zasady, już bardziej związane z bezpośrednim tworzeniem dowództw wielonarodowych sił połączonych można sformułować w następujący sposób:

- w strukturze organizacyjnej dowództw NATO wyznaczone są trzy dowództwa macierzyste do których (każdego z osobna) należy proces przygotowania i wyszkolenia grupy załżkowej (grupy oficerów kluczowych i załżkowych) na bazie której formowane jest dowództwo CJTF;
- dowództwo macierzyste odpowiedzialne jest również za przygotowanie planu uzupełnienia dowództwa CJTF;
- dowództwo macierzyste odpowiada za zabezpieczenie logistyczne zarówno procesu tworzenia dowództwa CJTF jak i jego funkcjonowania;
- grupa załżkowa ma za zadanie sprawne wprowadzenie procedur NATO (ze względu na zajmowane przez tą grupę stanowiska) we wszystkich zespołach funkcjonalnych, a jednocześnie zgranie tych zespołów wewnętrznie jak i w ramach całego dowództwa;
- ograniczenia czasowe procesu formowania (7 dni - rozpoczęcie planowania przez grupę załżkową, 30 dni - rozmieszczenie grupy załżkowej w rejonie dowództwa operacji wsparcia pokoju, 40 dni - rozmieszczenie uzupełnienia w rejonie dowództwa operacji wsparcia pokoju).

4.2. Rodzaje dowództw wielonarodowych sił połączonych powoływanych w operacjach wsparcia pokoju

Żeby udzielić odpowiedzi na pytanie: jakie rodzaje dowództw wielonarodowych sił połączonych możemy wyróżnić w koncepcji wielonarodowych sił połączonych, których zadaniem jest realizacja operacji wsparcia pokoju? Należy poddać analizie sposób wprowadzania koncepcji CJTF

w życie. Jak w związku z tym koncepcja wielonarodowych sił połączonych jest realizowana?

W przypadku zagrożenia „wolności i bezpieczeństwa państw Sojuszu”¹², lub „w celu wzmocnienia bezpieczeństwa i stabilności obszaru euroatlantyckiego”¹³ koncepcja ta jest realizowana przez udział NATO w: „rozwiązywaniu kryzysów: wyrażoną poprzez gotowość, oczywiście na zasadzie konsensusu w każdym przypadku pozostając w zgodzie z art. 7 Traktatu Waszyngtońskiego, do uczestnictwa w skutecznym zapobieganiu konfliktom i rozwiązywaniu kryzysów, łącznie z operacjami reagowania kryzysowego”¹⁴

Na wniosek Rady Północnoatlantyckiej oraz Komitetu Wojskowego przekazywana jest dyrektywa dowództwom strategicznym (ang. Strategic Commands – SCs). Te z kolei przekazują zadanie do Wielonarodowego Połączonego Zespołu Planistycznego (ang. Combined Joint Planning Staff – CJPS). Zespół ten znajduje się przy SHAPE w Mons w Belgii i koordynując swoje decyzje z Zespołem Koordynującym Zasobami oraz innymi organizacjami międzynarodowymi, które mogą być zaangażowane w rozwiązywanie sytuacji kryzysowej (np. UZE, PdP, ONZ, OBWE itd.) i ocenia, które z dowództw macierzystych powinno zostać zaangażowane do tworzenia dowództwa wielonarodowych sił połączonych. Swoją sugestię zespół ten przekazuje następnie odpowiedniemu dowódcy strategicznemu, który ostatecznie wyznacza dowództwo macierzyste swoją dyrektywą.

W zależności od sytuacji Wielonarodowy Połączony Zespół Planistyczny (ang.- CJPS), może wskazać do tworzenia dowództwa wielonarodowych sił połączonych jedno z trzech dowództw macierzystych. Które to mogą być dowództwa i jakiego rodzaju, mogą tworzyć dowództwa wielonarodowych sił połączonych?

¹² Doktryna Sojuszu, Część 1 – cel i zadania Sojuszu pkt. 6.

¹³ tamże, pkt10

¹⁴ tamże, pkt10

Analizując specyfikę wyznaczonych dowództw macierzystych możemy stwierdzić, że oba dowództwa regionalne podległe pod SHAPE (ang. - Supreme Headquarters Allied Powers Europe - Kwatera Główna Połączonych Sił Zbrojnych NATO w Europie) tzn.:

- RC North (Brunssum, Holandia) (ang. RC - Regional Command) Dowództwo Regionalne „Północ”, któremu podlegają Połączone Siły Zbrojne NATO Europy Północnej (ang. AFNORTH - Allied Forces Northern Europe);
- RC South (Neapol, Włochy) Dowództwo Regionalne „Południe”, któremu podlegają Połączone Siły Zbrojne NATO Europy Południowej (ang. AFSOUTH - Allied Forces Southern Europe);

przygotowują dowództwa wielonarodowych sił połączonych rozmieszczane na lądzie. Możemy je określić jako wielonarodowe dowództwo sił połączonych - stacjonarne.

Natomiast trzecie dowództwo, podległe Naczelnemu Dowódcy Połączonych Sił Zbrojnych NATO na Atlantyku (ang. SACLANT - Supreme Allied Commander Atlantic):

- STRIKFLTLANT (Norfolk, USA) - Striking Fleet Atlantic - Siły Uderzeniowe Floty Atlantyku;

przygotowuje dowództwo wielonarodowych sił połączonych rozmieszczane na morzu. To rozwiązanie z kolei możemy określić jako wielonarodowe dowództwo sił połączonych - mobilne.

Istotną rolę w uruchamianiu mechanizmu CJTF odgrywa Wielonarodowy Połączony Zespół Planistyczny (ang.- CJPS), który podlega pod oba dowództwa strategiczne i który centralizuje i łączy funkcje planistyczne z koordynacją pracy dowództw którym podlegają siły mogące być wydzielane do wielonarodowych sił połączonych na potrzeby operacji wsparcia pokoju. Zespół ten udziela również pomocy dowództwu macierystemu, które organizuje i formuje dowództwo wielonarodowych sił połączonych. Pomoc ta może dotyczyć zarówno wsparcia w planowaniu procesu formowania CJTFHQ, ale również, zespół ten może

wspomóc przygotowanie planu operacyjnego tworzenia wielonarodowego dowództwa sił połączonych (ang. CJTFHQ's Operational Plan) lub też planu operacyjnego na przykład realizacji konkretnej operacji wsparcia pokoju (ang. Operational Plan – OPLAN).

4.2.1. Koncepcja dowództwa stacjonarnego

Koncepcję tworzenia stacjonarnego dowództwa wielonarodowych sił połączonych analizowano na podstawie realizowanych przez Sojusz operacji wsparcia pokoju na terenie byłej Jugosławii oraz ćwiczeń dowódczych (ang. Command Post Exercises) Allied Effort 1997 zorganizowanego przez dowództwo regionalne AFCENT (Allied Forces Central Europe), oraz drugiego ćwiczenia Allied Effort 2001 zorganizowanego (w listopadzie 2001) przez dowództwo regionalne AFNORTH (Allied Forces North Europe)¹⁵ (zgodnie z koncepcją szkolenia w której każde dowództwo macierzyste przygotowuje ćwiczenie dowództwa wielonarodowych sił połączonych co cztery lata) .

Celem ćwiczenia Allied Effort '97 między innymi było:

„...sprawdzenie koncepcji tworzenia dowództwa wielonarodowych sił połączonych, ze szczególnym uwzględnieniem wydzielenia tzw. grupy załączkowej (w skład której chodzi zarówno grupa oficerów kluczowych jak i załączkowych), a w tym sposobu jej doboru, wyszkolenia i przygotowania poprzez utworzenie dowództwa wielonarodowych sił połączonych na potrzeby ćwiczenia”.¹⁶

Do tak nakreślonego celu dowództwo regionalne AFCENT otrzymało zadanie: „...jako dowództwo macierzyste przystąpić do sformowania i rozmieszczenia dowództwa wielonarodowych sił połączonych w rejonie odpowiedzialności, tworząc jednocześnie system dowodzenia obejmujący swym

¹⁵ Dowództwo to jest kontynuatorem dowództwa AFCENT po zmianach organizacyjnych struktur dowodzenia NATO która nastąpiła po 2 grudnia 1997 roku.

¹⁶ Cel ćwiczenia zaczerpnięty z dokumentacji ćwiczenia.

zakresem siły wydzielone do uczestnictwa w wielonarodowych siłach połączonych w trakcie operacji wsparcia pokoju.”¹⁷

Sformułowany cel ćwiczenia oraz zadanie umożliwiły sprawdzenie zarówno założeń zawartych w MC 389 „Implementation Directive” z grudnia 1996 i „CJTF Doctrine 3rd draft” wydanej w styczniu 1997, jak również ocenienia możliwości dowództwa macierzystego do utworzenia w wyznaczonym rejonie zarówno dowództwa jak i systemu dowodzenia obejmującego wielonarodowe siły połączone działające w ramach operacji wsparcia pokoju. Przystępując do oceny efektów tego ćwiczenia, przeanalizujemy w pierwszej kolejności jakie możliwości posiadało dowództwo macierzyste – AFCENT. W tabelach poniżej przedstawiono zestawienia poszczególnych grup tzn. kluczowej i załączkowej z uwzględnieniem reprezentacji zarówno poszczególnych państw wchodzących w skład regionu (uwzględniono również Francję – która uczestniczy w pracach wprowadzania koncepcji wielonarodowych sił połączonych) jak i poszczególnych komponentów.

Tabela 4.1.

Zestawienie Oficerów grupy kluczowej (ang. Key Nucleus Staff) wydzielanej z dowództwa AFCENT

Grupa Oficerów Kluczowych AFCENT (ang. Key Nucleus Staff) – zestawienie przedstawicieli poszczególnych państw i komponentów									
Państwo/ komponent	BE	CA	DA	FR	GE	NL	UK	US	Ogólnie
Komponent lotniczy	-	1	-	-	4	-	-	-	5
Komponent lądowy	-	1	-	-	5	4	3	5	18
Komponent morski	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ogólnie	-	2	-	-	9	4	3	5	23

Dowództwo macierzyste – w analizowanym przypadku, dowództwo regionalne AFCENT - po wydzieleniu „grupy załączkowej” do dowództwa wielonarodowych

¹⁷ Tamże.

sił połączonych realizującego operację wsparcia pokoju w wielkościach przedstawionych w tabelach 4.1 i 4.2 oraz wykresie 4.1, powinno być w stanie w dalszym ciągu spełniać rolę dowództwa regionalnego, ale także wypełniać zadania na rzecz wydzielonego przez siebie dowództwa (zgodnie z zadaniami dowództwa macierzystego przedstawionymi wcześniej).

Tabela 4.2.

Zestawienie Oficerów grupy załączkowej (ang. Nucleus Staff) wydzielanej z dowództwa AFCENT.

Grupa Oficerów Załączkowych AFCENT (ang. Nucleus Staff) – zestawienie przedstawicieli poszczególnych państw i komponentów												
Państwo/ Komponent	BE	CA	DA	GE	IT	NL	UK	US	FR	SP	Inni	Ogólnie
Komponent lotniczy	3	2	-	5	-	3	5	6	-	?	-	24
Komponent lądowy	4	1	3	18	1	8	7	12	-	-	-	54
Komponent morski	-	-	1	1	-	-	1	1	?	-	-	4
Komponent cywilny	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
inni	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	9
Ogólnie	7	3	4	24	1	12	13	19	?	?	9	92

W związku z tym, w poszczególnych zespołach funkcjonalnych powinny pozostać zachowane następujące stany:

w pionie logistyczno – personalnym (ang. L/M Division) – min. 48 osób;

w pionie rozpoznawczym (ang. INT Division) – min. 40 osób;

w pionie operacyjnym (ang. OPS Division) – min. 87 osób;

w pionie ds. politycznych (ang. POL Division) – min. 27 osób;

w pionie ds. systemów łączności (ang. CIS Division) – min. 42 osoby.

Natomiast na bazie wydzielonych sił z dowództwa macierzystego, oraz uzupełnienia” realizowanego zarówno w postaci zespołów z innych dowództw NATO, jaki i indywidualnego delegowanego przez państwa uczestniczące w siłach wielonarodowych (przede wszystkim z poza Sojuszu) – można

zorganizować dowództwo wielonarodowych sił połączonych które umożliwi realizację postawionego zadania spełniając jednocześnie następujące warunki:

- uwarunkowania zewnętrzne:
 - zachować zdolność prowadzenia operacji do dwóch lat;
 - w uzależnieniu od prowadzonych działań, zaplanować rotację co 6 miesięcy;
- uwarunkowania wewnętrzne:
 - w każdym z zespołów mieć możliwość pracy ciągłej w trybie 24 godzinnym;
 - w każdym z zespołów mieć zdolność pracy zmianowej.

Kierując się tymi wymogami w stosunku do dowództwa wielonarodowych sił połączonych, oraz w wyniku syntezy wniosków określono następujące wielkości poszczególnych zespołów funkcjonalnych, które przedstawiono w tabeli 4.3. Wnioski, które zostały przedstawione w zasadach tworzenia dowództw wielonarodowych sił połączonych, a także w powyższych tabelach i wykresach zostały zweryfikowane w trakcie ćwiczenia Allied Effort 1997 w ramach którego dowództwo AFCENT jako dowództwo macierzyste na zasadzie wydzielania grupy oficerów kluczowych i załączkowych tworzyło dowództwo CJTF.

Oficerowie ci (zgodnie z zasadami) byli wcześniej wybrani, przeszkoleni i pełnili swoje obowiązki w dowództwie AFCENT – ale jednocześnie stanowili personel grupy załączkowej dowództwa AFCENT (ang. AFCENT Nucleus Staff).

Grupa ta była wydzielana z grupy dowódcy (ang. Commander Group) z poszczególnych pionów funkcjonalnych (ang. Functional Division) podległych zarówno kierownikowi pionu operacyjnego (ang. Director of OPS) jak i pionu zabezpieczenia (ang. Director of Support)¹⁸

¹⁸ Struktura dowództwa, oraz nazwy odzwierciedlają pokojową strukturę dowództwa regionalnego NATO z 1997.

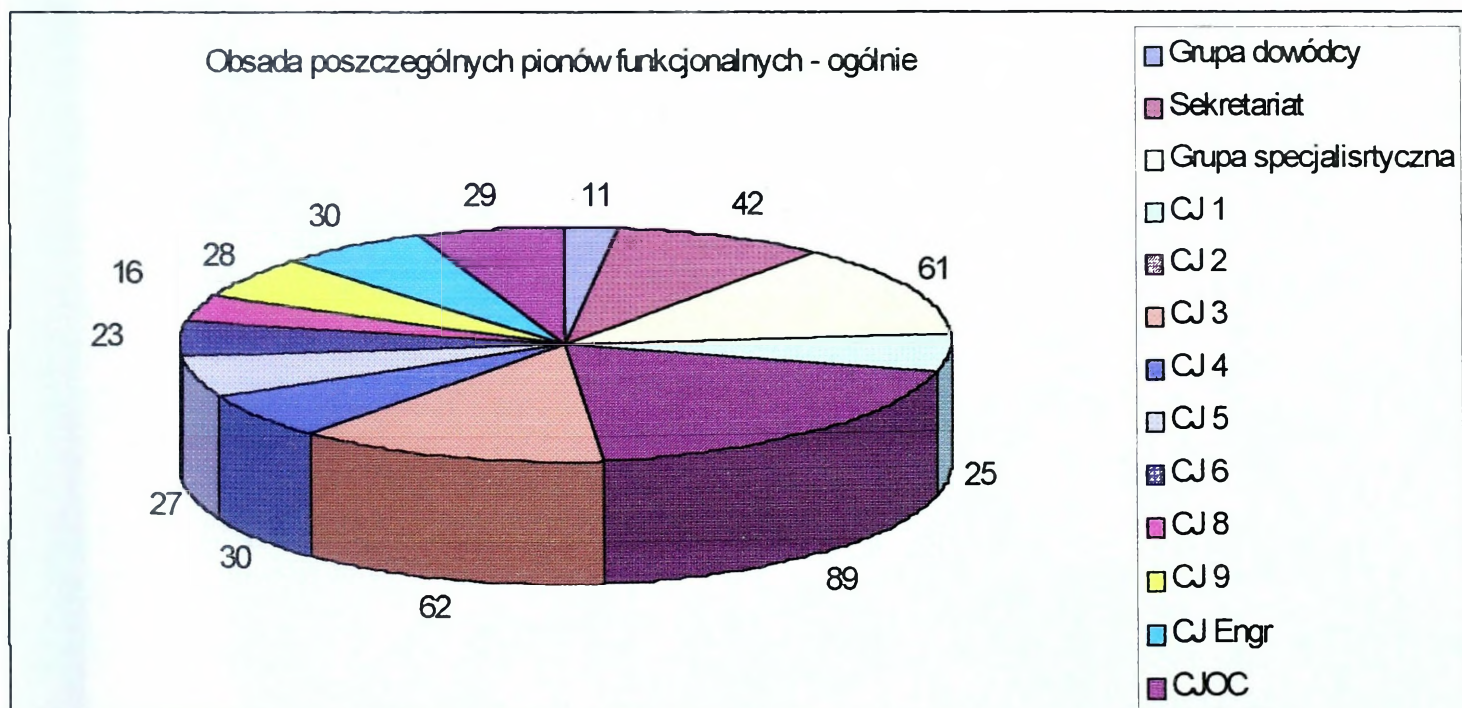
Tabela 4.3.

Przykładowe zestawienie składów poszczególnych zespołów funkcjonalnych dowództwa wielonarodowych sił połączonych przygotowane przez dowództwo macierzyste AFCENT do ćwiczenia Allied Effort 1997

	Oficerowie	Podoficerowie	Cywile	Ogólnie
Grupa dowódcy	7	4		11
Sekretariat	13	29		42
Grupa specjalistyczna	38	22	1	61
CJ1	12	10	3	25
CJ2	58	31		89
CJ3	43	19		62
CJ4	24	6		30
CJ5	20	5	2	27
CJ6	19	4		23
CJ8	4	8	4	16
CJ9	22	6		28
CJ Eng.	23	7		30
CJOC	20	9		29
Ogólnie	303	160	10	473

Wykres 4.1.

Zestawienie składów poszczególnych zespołów funkcjonalnych dowództwa wielonarodowych sił połączonych przygotowane przez dowództwo macierzyste AFCENT do ćwiczenia Allied Effort 1997.

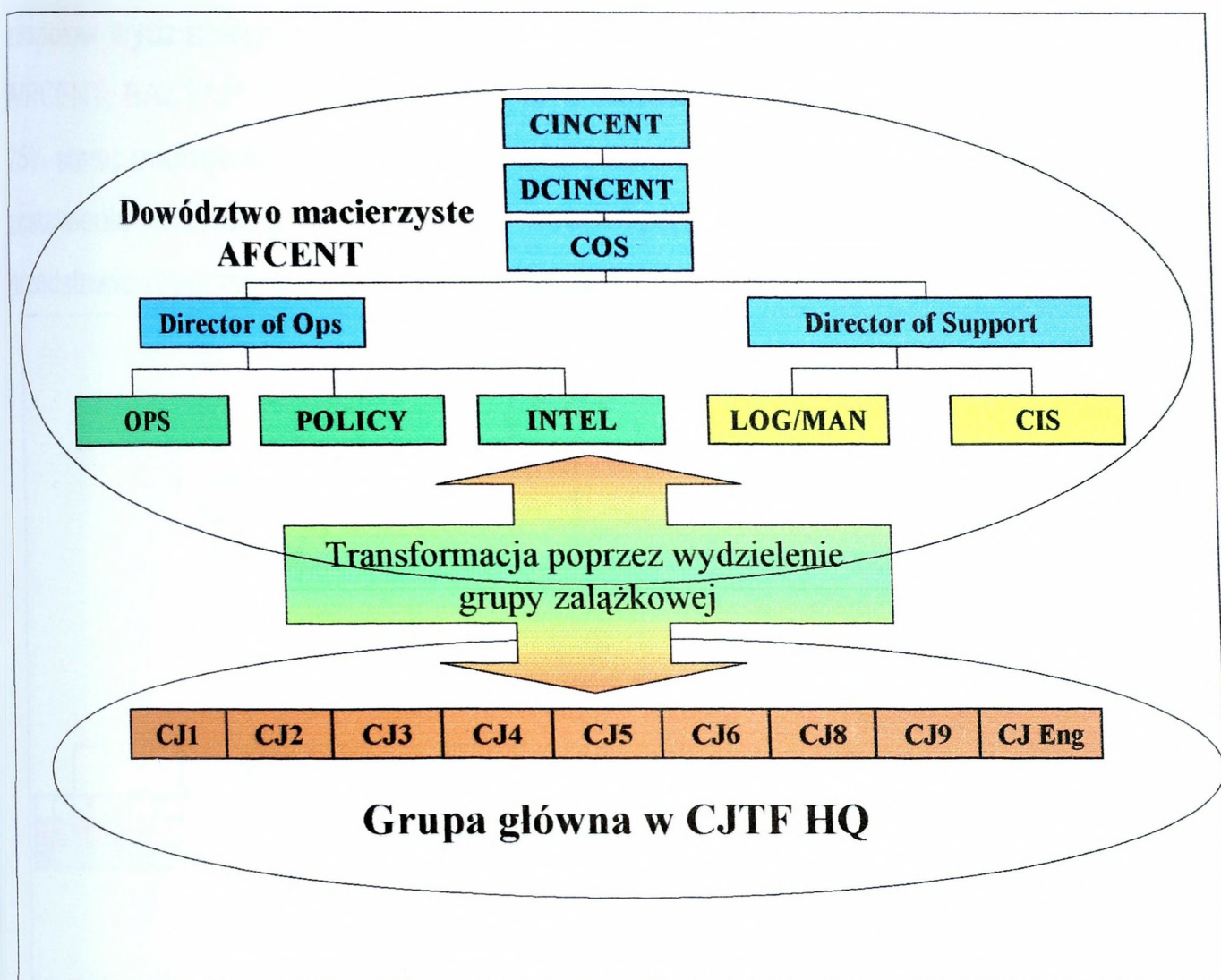

Jednakże struktura dowództwa macierzystego – co wykazały doświadczenia (rys. 4.1) z tworzenia dowództw zarówno na potrzeby ćwiczeń, jak i prowadzonych przez NATO operacji wsparcia pokoju IFOR/SFOR **nie odpowiadała wymogom dowództw wielonarodowych sił połączonych**. Podstawą niezgodności były różnice w organizacji dowództwa macierzystego i dowództwa CJTF. Różnice te były przede wszystkim widoczne w grupie głównej dowództwa CJTF (np. tworzony od podstaw pion współpracy cywilno-wojskowej – CJ9, pion ds. budżetu CJ8, a także utworzenie – ze względu na zakres zadań wykonywanych w trakcie operacji wsparcia pokoju - pionu ds. inżynieryjnych – CJ Eng.).

Jak w związku z tym przebiegał proces tworzenia dowództwa operacji wsparcia pokoju w ćwiczeniu „Allied Effort 1997”? Koncepcja tworzenia dowództwa wielonarodowych sił połączonych przyjęta przez dowództwo AFCENT zakładała, że pod ogólnym dowództwem SACEUR i we współpracy zarówno z obu dowództwami strategicznymi jak i pozostałymi dowództwami regionalnymi, a także organizacjami międzynarodowymi i pozarządowymi – AFCENT wydzielając grupy oficerów kluczowych i załączkowych utworzy dowództwo wielonarodowych sił połączonych. Dowództwo to dowodzić będzie wielonarodowymi siłami połączonymi wydzielonymi do przeprowadzenia operacji wsparcia pokoju.

W związku z tym dowództwo AFCENT na potrzeby dowództwa wielonarodowych sił połączonych tworzonych do ćwiczenia Allied Effort 1997 wydzieliło:

- w ramach grupy oficerów kluczowych – 24 oficerów;
- w ramach grupy oficerów załączkowych – 74 oficerów;
- w sumie więc dowództwo macierzyste wydzieliło 98 osób – co stanowiło ok. 25% pokojowej obsady dowództwa AFCENT.

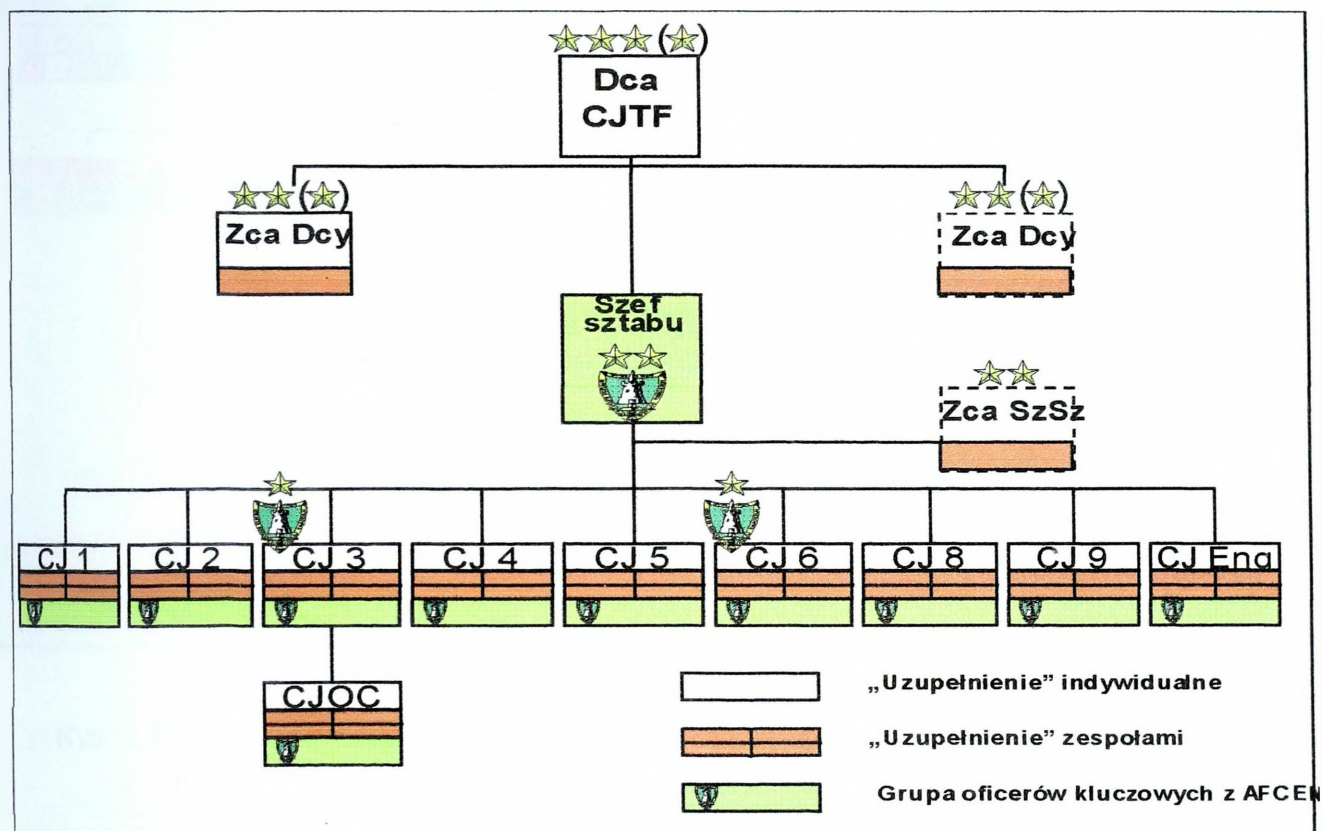
Rys. 4.1. Sposób wydzielania grupy załączkowej z dowództwa macierzystego AFCEM do dowództwa wielonarodowych sił połączonych.

Zakładano, że oficerowie kluczowi obejmą następujące stanowiska w dowództwie CJTF „Allied Effort ‘97”:

- szefa sztabu;
- szefa CJ3;
- szefa CJ6;
- oraz zastępców w pozostałych pionach funkcjonalnych (CJ1, CJ2, CJ4, CJ5, CJ8, CJ9, CJ Eng.).

Zgodnie z powyższymi założeniami utworzono dowództwo wielonarodowych sił połączonych na potrzeby ćwiczenia „Allied Effort 1997”, które liczyło łącznie – 461 osób. Z tego oprócz wspomnianej grupy wydzielonej z dowództwa macierzystego podstawową wielkość stanowiło „uzupełnienie” w postaci

zespołów wydzielonych przez dowództwa podległe AFCENT tzn.: LANDCENT, AIRCENT, BALTAP.¹⁹ Uzupelnienie to składało się z 346 osób co stanowiło ok. 75% stanu osobowego dowództwa wielonarodowych sił połączonych. Dokładne zestawienie poszczególnych grup w zespołach funkcjonalnych dowództwa CJTF przedstawia rysunek 4.2. i rys. 4.3.

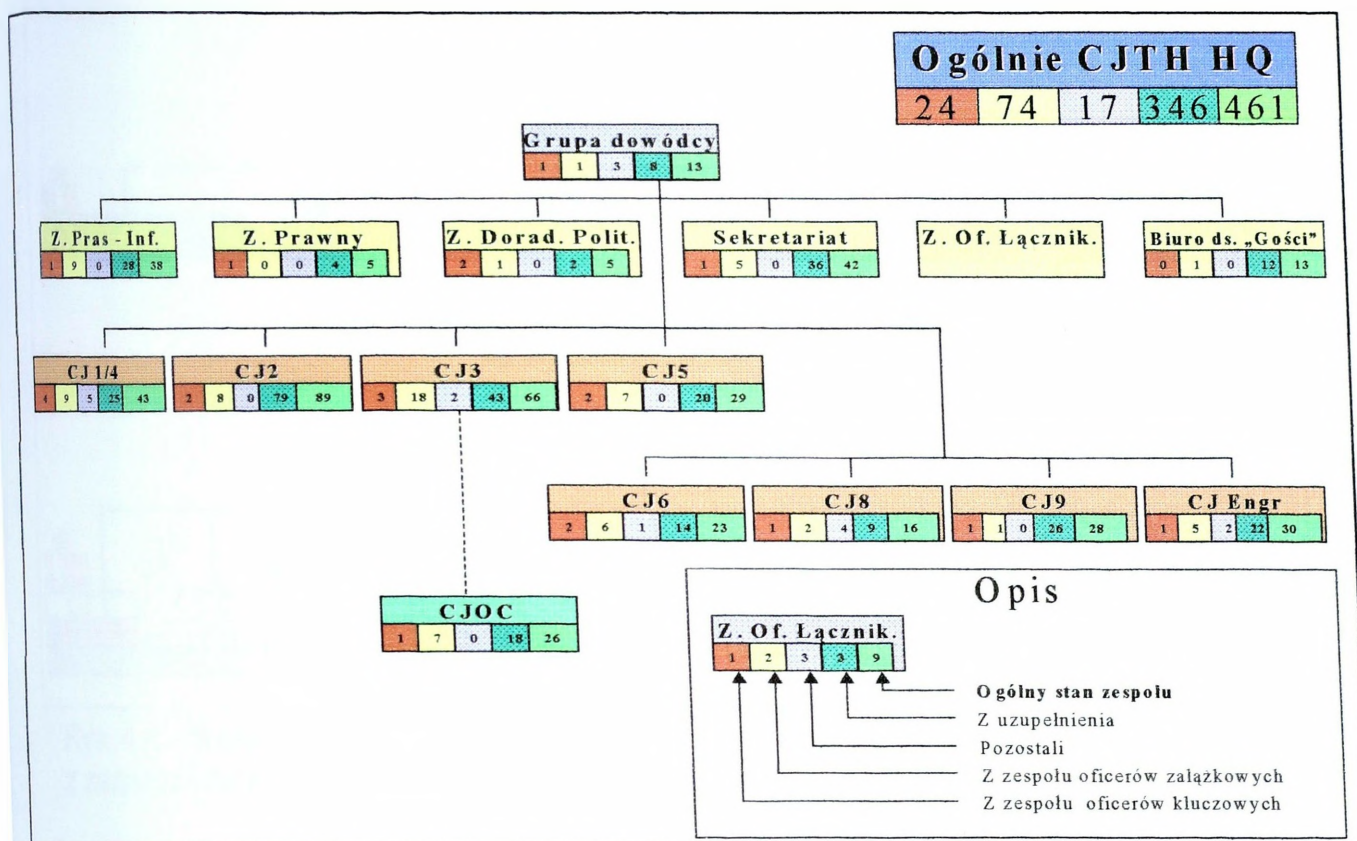
Rys. 4.2. Proponowana obsada poszczególnych stanowisk w dowództwie wielonarodowych sił połączonych do ćwiczenia Allied Effort 1997.

Zgodnie z założeniami przedstawionymi wcześniej, najważniejsze (ze względu na sprawne funkcjonowanie stanowiska dowodzenia operacji wsparcia pokoju) funkcje objęte zostały przez oficerów z dowództwa AFCENT:

- dowódcą wielonarodowych sił połączonych „Allied Effort '97” został brytyjski trzy-gwiazdkowy generał z dowództwa AFCENT;

¹⁹ Nazwy Principal Subordinate Commands (PSC) podległych pod AFCENT według organizacji dowodzenia NATO z 1997 roku.

- szefem sztabu – amerykański dwu-gwiazdkowy generał z dowództwa AFCENT;

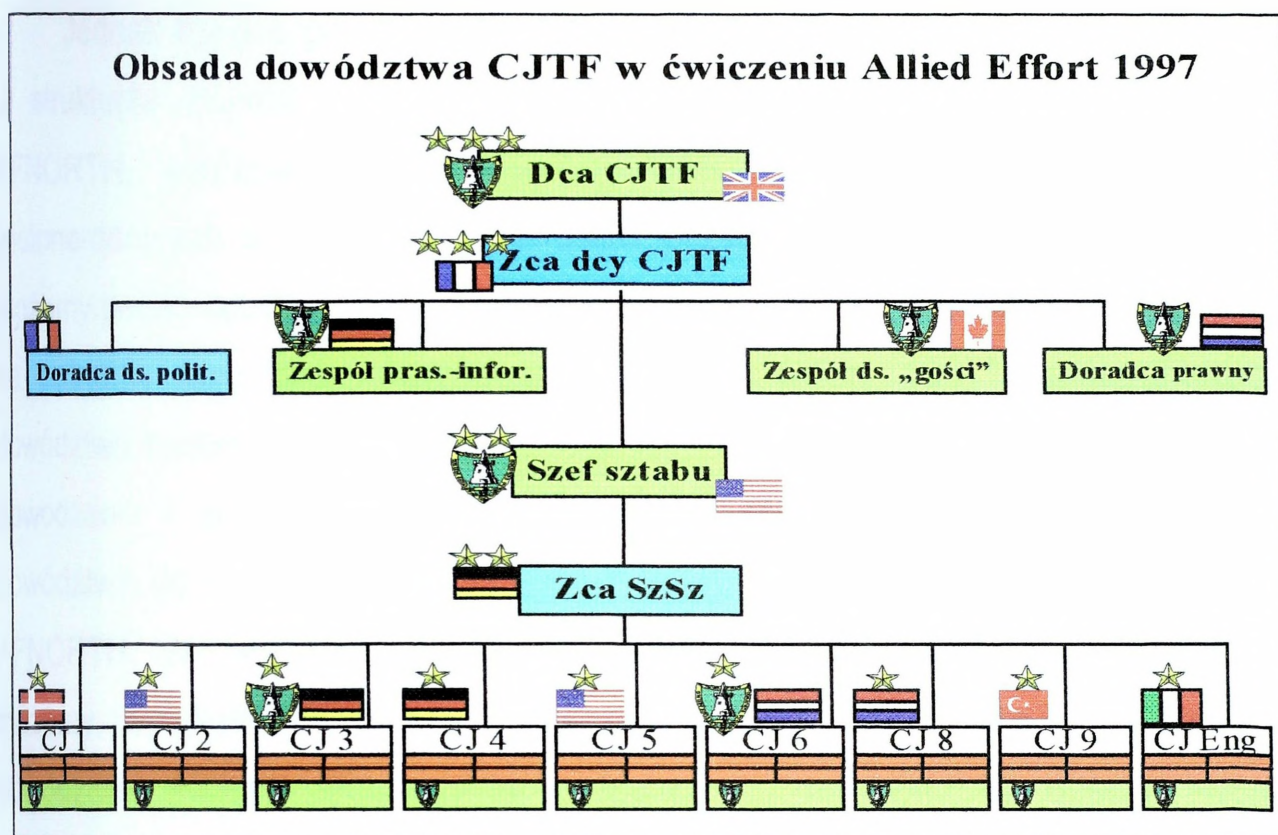

Rys. 4.3. Zestawienie poszczególnych grup uzupełnienia tworzących zespoły funkcjonalne dowództwa wielonarodowych sił połączonych.

- również generałowie z AFCENT objęli funkcje szefów pionów CJ3 i CJ6 (w kolejność gen. niemiecki i holenderski);
- w pozostałych pionach funkcjonalnych oficerowie AFCENT byli zastępcami.

Obsadę dowództwa CJTF „Allied Effort '97” przedstawia rys. 4.4.

W wyniku analizy ćwiczeń oraz operacji wsparcia pokoju prowadzonych przez wielonarodowe siły połączone, a także poprzez dokonanie syntezy tych wniosków możliwa była kontynuacja procesu wprowadzania koncepcji wielonarodowych sił połączonych. Miało to swój wyraz także w powstaniu kolejnych wersji dokumentów dotyczących organizowania a także funkcjonowania dowództw wielonarodowych sił połączonych.

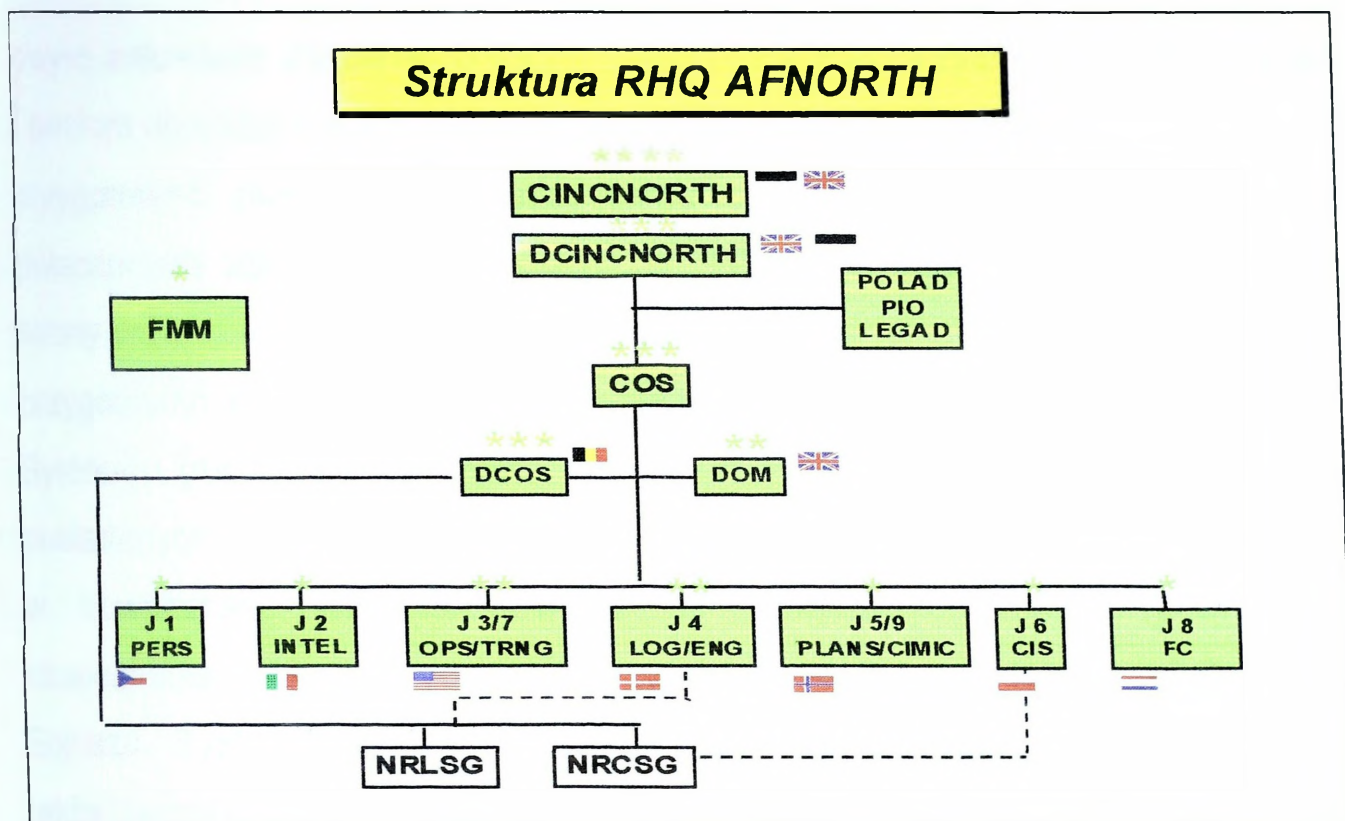
Rys. 4.4. Obsada dowództwa wielonarodowych sił połączonych „Allied Effort '97” z zaznaczeniem funkcji pełnionych przez oficerów z dowództwa macierzystego – AFCENT

Wnioski te miały również wpływ na zmianę struktury dowództw NATO. Na rys. 4.5 przedstawiono dowództwo regionalne AFNORTH – które w swojej grupie głównej ma takie same pionki funkcjonalne oznaczane jako J (ang. Joint – działania połączonych rodzajów sił zbrojnych) jak pionki funkcjonalne dowództwa wielonarodowych sił połączonych oznaczonych jako - CJ. Specyficznym rozwiązaniem dla tego dowództwa jest natomiast :

- połączenie logistyki J4 LOG z pionem ds. działań inżynierskich;
- połączenie pionu planistycznego J5 PLANS z pionem współpracy cywilno-wojskowej J9 CIMIC;
- oraz w związku z tym, że w przeciwieństwie do dowództwa wielonarodowych sił połączonych – które jest czasowe. Dowództwo AFNORTH jest dowództwem permanentnym obok pionu operacyjnego J3 OPS jest również pion zajmujący się szkoleniem J7 TRNG.

Jednak oprócz połączenia wymienionych pionów funkcjonalnych możemy w strukturze dowództwa macierzystego, jakim jest dowództwo regionalne AFNORTH, wyróżnić te same pionory funkcjonalne które są w dowództwie wielonarodowych sił połączonych. Jako przykład niezgodności w tym zakresie możemy podać strukturę dowództwa wielonarodowych sił połączonych stworzoną na potrzeby ćwiczenia dowódczego „Allied Effort 1997” ze strukturą jego dowództwa macierzystego czyli AFCENT. Przykładem usprawniania organizacji dowodzenia i wprowadzania zmian może służyć opisane poniżej tworzenie dowództwa do ćwiczenia Allied Effort 2001 i dowództwa macierzystego RHQ AFNORTH. W tym przypadku w grupie głównej dowództwa macierzystego możemy wyodrębnić wszystkie pionory funkcjonalne, które są tworzone w dowództwie wielonarodowych sił połączonych na potrzeby operacji wsparcia pokoju. Rozwiązanie takie ułatwia zarówno przygotowanie personelu tworzącego grupę załazkową i wchodzącego w jej skład uzupełnienia, jak i przede wszystkim współdziałanie w trakcie realizacji operacji wsparcia pokoju.

Wszystkie te rozwiązania możemy prześledzić w kolejnym ćwiczeniu pk. „Allied Effort 2001” które tym razem przeprowadziło RHQ AFNORTH w listopadzie 2001. Ćwiczenie to prowadzone na podobnym scenariuszu, a ponadto organizowane było przez dowództwo, które jest kontynuatorem dowództwa AFCENT. W związku z tym możemy porównać koncepcje tworzenia dowództwa wielonarodowych sił połączonych opracowane przez oba dowództwa macierzyste.

Rys. 4.5. Struktura dowództwa regionalnego AFNORTH.

Podobnie jak w pierwszym przypadku celem ćwiczenia „Allied Effort 2001” było: „...szkolenie składu dowództwa wielonarodowych sił połączonych i podległych mu dowództw komponentów w planowaniu i **prowadzeniu operacji wsparcia pokoju** jako jeden z elementów wprowadzania koncepcji wielonarodowych sił połączonych. A także pogłębiania współdziałania pomiędzy dowództwami NATO oraz współpracy z partnerami w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych”²⁰...

Zadanie które otrzymało dowództwo AFNORTH również jest podobne do zadania z ćwiczenia „Allied Effort 1997”:

- „...w roli dowództwa macierzystego wydzielając grupy: kluczową i załączkową, a także udzielając wsparcia logistycznego utworzyć dowództwo wielonarodowych sił połączonych oraz system dowodzenia który obejmie

²⁰ Cel ćwiczenia zaczerpnięty z dokumentacji ćwiczenia dostępnej na stronie internetowej AFNORTH

swym zakresem zarówno poziom dowództwa macierzystego (CJTF HQ) jak i poziom dowództw komponentów;

- przygotować plan uzupełnienia składu dowództwa wielonarodowych sił połączonych zarówno z dowództw NATO, jak i zaoferowanej pomocy ze strony organizacji partnerskich i innych państw;
- przygotować system zarządzania personelem (ang. Personal Management System) obejmujący swym zakresem między innymi: wykorzystanie posiadanych „zasobów osobowych” do obsadzenia poszczególnych funkcji w dowództwie wielonarodowych sił połączonych, oraz „pozyskanie” uzupełnienia z dostępnych źródeł zarówno w ramach NATO jak i z poza Sojuszu. System ten w celu zapewnienia ciągłości pracy dowództwa powinien także uwzględniać rotacje dowództwa z wyprzedzeniem min. 6 miesięcy...”

W związku z tak nakreślonymi zadaniami do realizacji przez dowództwo AFNORTH, które miało wydzielić oraz zorganizować dowództwo wielonarodowych sił połączonych na potrzeby operacji wsparcia pokoju – przyjęto następującą koncepcję tworzenia dowództwa wielonarodowych sił połączonych:

- dowództwo macierzyste wydzieliła grupę oficerów kluczowych – 13 osób;
 - następnie grupę oficerów załączkowych – 108 oficerów;
- czyli razem 121 oficerów przeznaczonych do pracy na kluczowych stanowiskach zarówno dowództwa jak i jego zespołów funkcjonalnych. Na przykład oficerowie z RHQ AFNORTH objęli następujące stanowiska w dowództwie Allied Effort 2001:
- dowódca wielonarodowych sił połączonych;
 - zastępca dowódcy;
 - szef sztabu;
 - a także doradca dowódcy ds. politycznych, doradca dowódcy ds. prawnych, kierownik zespołu prasowo-informacyjnego;
 - w grupie głównej natomiast kierownika zespołu CJ1, CJ2, CJ6 i CJ8.

Kolejnym elementem tworzącym dowództwo wielonarodowych sił połączonych jest uzupełnienie, w skład którego wchodzi zarówno uzupełnienie zespołami funkcjonalnymi - wydzielane najczęściej przez dowództwa podległe dowództwu macierzystemu, a kierowane zarówno do samego dowództwa jak i do grupy jego zabezpieczenia, jak i uzupełnienie indywidualne - przede wszystkim delegowane przez państwa biorące udział w operacji wsparcia pokoju w ramach PdP. W przypadku dowództwa Allied Effort 2001 uzupełnienia z innych dowództw NATO przewidziano na następujące stanowiska:

- zastępcy szefa sztabu (oficer z ARRC);
- kierownika zespołu CJ3 i CJ5.

Dla przedstawicieli PdP zaplanowano następujące funkcje w dowództwie:

- kierowników CJ4, CJ9, CJ Eng.

Zaznaczyć jednak należy, że w zespołach w których oficerowie z dowództwa AFNORTH nie pełnili roli kierownika to pełnili rolę jego zastępcy.

Ogólnie dowództwo wielonarodowych sił połączonych Allied Effort 2001 miało następującą obsadę:

- 519 osób w dowództwie w ramach grupy dowódcy, grupy specjalistycznej oraz grupy głównej,
- oraz 1200/1300 osób wchodzącej w skład grupy zabezpieczającej funkcjonowanie dowództwa wielonarodowych sił połączonych.

4.2.2. Koncepcja dowództwa mobilnego

Koncepcja tworzenia dowództwa wielonarodowych sił połączonych – „mobilnego”, wydzielanego z dowództwa STRIKFLANT (CSFL) jest oparta na tych samych zasadach, na których tworzone są dowództwa wielonarodowych sił połączonych przez oba dowództwa macierzyste podległe pod SACEUR tzn. RHQ AFNORTH i RHQ AFSOUTH. Ze względu jednak na specyfikę wynikającą z charakteru dowództwa macierzystego, można tu wyodrębnić pewne różnice.

Pierwszą zasadniczą różnicą, jak wspomniano wcześniej, jest sam charakter dowództwa macierzystego – gdyż o ile w przypadku pozostałych dwóch dowództw macierzystych, których zadaniem jest tworzenie dowództw wielonarodowych sił połączonych rozmieszczanych na lądzie, są one dowództwami regionalnymi (ang. Regional Commands). Wynika z tego, że mają określony obszar odpowiedzialności (ang. Area of Responsibility), o tyle w przypadku trzeciego z dowództw, które podległe jest Naczelnemu Dowódcy Sojuszniczemu Regionu Atlantyku (ang. SACLANT), dowództwo macierzyste – Dowództwo Floty Uderzeniowej rejonu Atlantyku (ang. STRIKFLANT) – pełni rolę dowództwa funkcjonalnego (ang. Functional Command) i nie jest ono „przywiązane” do części rejonu odpowiedzialności Sojuszu. Z założenia może ono operować na całym obszarze odpowiedzialności NATO, a w przypadku operacji wsparcia pokoju również poza tym obszarem.

Z charakteru tego dowództwa wynikają również różnice w trakcie tworzenia dowództwa wielonarodowych sił połączonych. Ponieważ zgodnie z ogólnymi zasadami przedstawionymi wcześniej, również dowództwo STRIKFLANT wydziela grupę załóżkową w ogólnej liczbie ok. 120 osób (uwzględniono w tej liczbie również grupę oficerów kluczowych). To jednak ze względu na wielkość samego dowództwa, gdyż w praktyce (oprócz około 20 osób, które są bezpośrednio odpowiedzialne za funkcjonowanie 2 Floty – stanowiącej podstawę organizacji Floty Uderzeniowej regionu Atlantyku), wszyscy pozostali oficerowie pełniący służbę na kluczowych stanowiskach w dowództwie STRIKFLANT – są po prostu oficerami grupy załóżkowej w ramach której obejmują te same stanowiska w tworzonej dowództwie wielonarodowych sił połączonych. Rozwiązanie takie upraszcza w zdecydowany sposób proces tworzenia oraz zgrywania kluczowych osób „nowego” dowództwa, jednak jednocześnie uniemożliwia funkcjonowanie dowództwa STRIKFLANT, jako dowództwa macierzystego. Tą rolę przejmuje jedno z dowództw regionalnych.

Również uzupełnienie tworzonego dowództwa jest uproszczone. Ze względu na funkcjonalny charakter dowództwa macierzystego – ale w przeciwieństwie do również funkcjonalnego charakteru dowództwa wielonarodowych sił połączonych – pełniącego swe obowiązki permanentnie, dowództwo to jest już praktycznie „uzupełnione” (i liczy 507 osób na planowane 519 pełniących służbę w dowództwie wielonarodowych sił połączonych). Ponadto realizowane jest przez całe zespoły funkcjonalne, co skutecznie usprawnia i przyspiesza proces integracji dowództwa oraz wprowadzania w nim procedur sojuszniczych.

Powyższa procedura uzupełniania grupy załączkowej wynika właśnie z funkcjonalnego charakteru dowództwa macierzystego, które już jest dowództwem sojuszniczych sił połączonych, w skład którego chodzą komponenty rodzajów sił zbrojnych (np. komponent lotniczy, którego możliwości wynoszą ok. 1200 samolotów dziennie, komponent lądowy – łącznie z komponentem sił amfibijnych - w składzie brygady brytyjsko-holenderskiej itd.). Z tego też powodu dowództwa poszczególnych komponentów są w stanie sprawnie podjąć rolę dowództw poszczególnych komponentów – ale w wymiarze wielonarodowym tzn. jeżeli w skład poszczególnych komponentów włączone zostaną siły z państw nie należących do Sojuszu.

Kolejną różnicą w procesie tworzenia dowództwa wielonarodowych sił połączonych rozmieszczanego na morzu jest miejsce jego rozlokowania. W przypadku rozmieszczania dowództwa wielonarodowych sił połączonych na lądzie, jak to miało miejsce w przypadku dowództw sił IFOR/SFOR oraz KFOR, dowództwa te są rozmieszczane na terenach, które objęte były konfliktem i w związku z tym uszkodzona lub wręcz zniszczona jest:

- lokalna infrastruktura łączności;
- sieć komunikacyjna;
- budynki i urządzenia użyteczności publicznej (wodociągi, elektrownie itp.).

Natomiast w przypadku rozmieszczania dowództwa wielonarodowych sił połączonych na morzu ten problem praktycznie nie ma wpływu zarówno na szybkość rozmieszczenia dowództwa, jego lokalizację jak i funkcjonowanie. Wynika to z koncepcji tego dowództwa, gdyż jego zasadnicza część lub wręcz całość (przynajmniej w początkowym okresie jego działalności) rozmieszczona jest na okręcie USS „Mount Whitney”. Okręt ten oprócz zapewnienia dowództwu logistyki i miejsc pracy zapewnia również szerokie możliwości systemowi dowodzenia między innymi poprzez:

- satelitarne połączenia (jawne i utajnione) umożliwiające transfer danych oraz obrazu;
- dostęp do satelitów łączności wojskowych i cywilnych;
- dostęp do sieci NATO WAN oraz US WAN;
- dostęp do sieci NIDTS, SIPRENT, NIPRNET, JWICS;
- itd.

Syntetyzując wnioski z analizy koncepcji „mobilnego” dowództwa wielonarodowych sił połączonych tzn. rozmieszczanego na morzu, można stwierdzić, że koncepcja ta zapewnia:

- mobilność dowództwa oraz jego niezależnienie od infrastruktury w rejonie który objęty jest lub był konfliktem;
- natychmiastową wręcz możliwość wydzielenia dowództwa i skrócony do minimum okres jego formowania;
- zminimalizowany problem obrony i ochrony dowództwa wielonarodowych sił połączonych;
- możliwość rozmieszczenia dowództw komponentów razem z dowództwem wielonarodowych sił połączonych;
- szeroki zakres systemów łączności które posiada okręt-baza;
- możliwość działania zarówno w obszarze odpowiedzialności NATO, jak i poza nim;

- możliwość rozmieszczenia dowództwa i wielonarodowych sił połączonych w ramach rozmieszczenia prewencyjnego (ang. Preventive Deployment) tzn. zanim konflikt się rozwinął lub przybrał na sile jako wyraz międzynarodowego zainteresowania;
- możliwość rozmieszczenia dowództwa na morzu (na przykład ze względu na bezpieczeństwo lub zniszczoną infrastrukturę w rejonie operacji) natomiast wielonarodowych sił połączonych na lądzie. Dowództwo to w ramach stabilizacji sytuacji w rejonie operacji może etapami częściowo lub w całości zostać ostatecznie rozmieszczone na lądzie, aż do wykonania powierzonego mu zadania (uwaga ta nie dotyczy na przykład działalności Centrum CIMIC – ang. CIMIC Center – które ze względu na swoje przeznaczenie to znaczy koordynację działalności cywilno-wojskowej w rejonie operacji od początku znajdować będzie się na lądzie).

4.3. Operacje wsparcia pokoju IFOR/SFOR i KFOR w aspekcie planowania i dowodzenia

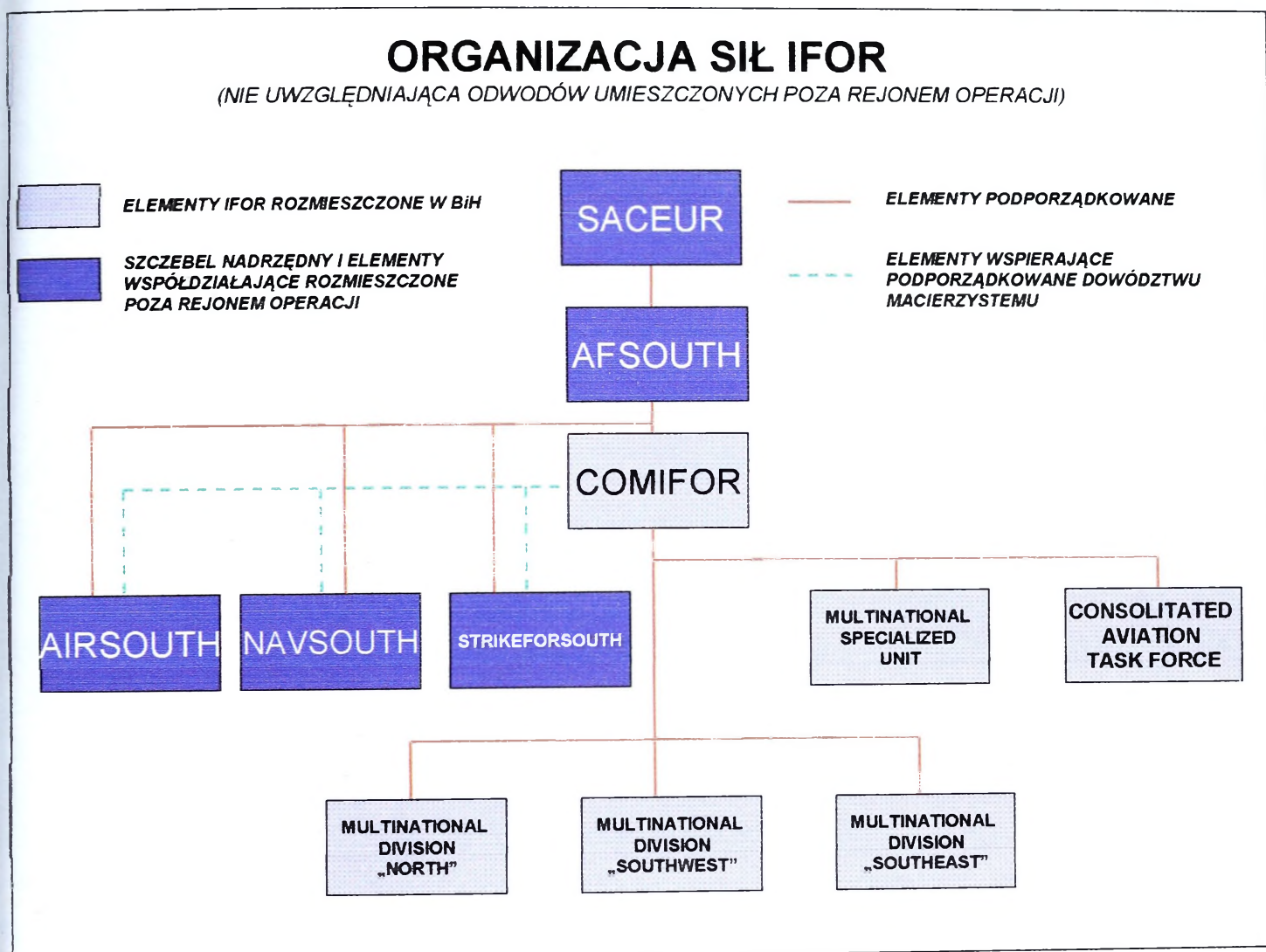
Praktyczne użycie sił NATO w operacjach wsparcia pokoju nastąpiło wcześniej niż Sojusz przystąpił do formowania i organizowania dowództw oraz wielonarodowych sił połączonych. Nastąpiło to na podstawie Rezolucji nr 1031 Rady Bezpieczeństwa ONZ, w której NATO otrzymało mandat dotyczący wprowadzenia, czyli implementacji - części wojskowej Porozumienia Pokojowego podpisanego 14 grudnia 1995 r. w Paryżu. Z dniem 16 grudnia NATO rozpoczęło Siłami Implementacyjnymi (IFOR) operację pod kryptonimem „Joint Endeavour”.

Siły Implementarne NATO zostały powołane w celu udzielania pomocy stronom konfliktu we wdrażaniu porozumienia pokojowego, które to strony **dobrowolnie zgodziły się zawrzeć**. Zadaniem sił IFOR nie było wymuszenie zawarcia pokoju pomiędzy stronami konfliktu, ale zgodnie z zawartym Porozumieniem Pokojowym zasadniczymi zadaniami IFOR w aspekcie militarnym było:

- zagwarantowanie kontynuacji przestrzegania porozumienia o przerwaniu ognia;
- dokonanie rozdzielenia walczących stron oraz zagwarantowanie wycofania walczących wojsk z uzgodnionego obszaru separacji na swoje właściwe terytoria;
- zagwarantowanie zgromadzenia ciężkiej broni w miejscach kantonizacji i w koszarach oraz demobilizacji pozostałości wojsk;
- stworzenie warunków do bezpiecznego, sprawnego oraz szybkiego wycofania wojsk ONZ, które nie zostały podporządkowane dowództwu IFOR;
- kontrola przestrzeni powietrznej nad Bośnią i Hercegowiną.

Operacja „Joint Endeavour” była pierwszą operacją wsparcia pokoju prowadzoną przez NATO pod kierownictwem Rady Północnoatlantyckiej Sojuszu zgodnie z wymogami Aneksu 1A do Porozumienia Pokojowego z Dayton. Wielonarodowe Siły Połączone IFOR posiadały, zgodnie z zasadami prowadzenia operacji wsparcia pokoju, jednolitą strukturę dowodzenia, planowanie i organizowanie działań analogiczne z procedurami NATO. Ogólna władza wojskowa spoczywała w rękach Naczelnego Dowódcy Sojuszu w Europie (SACEUR) generała George’a Joulvan’a. Generał Joulvan na stanowisko Pierwszego Dowódcy IFOR (COMIFOR) mianował admirała Leighton - Smith’a, głównodowodzącego Siłami Sojuszu w Europie Południowej (CINCSOUTH), a dowództwo MSC AFSOUTH zostało mianowane dowództwem macierzystym (ang. Parent HQ) dla powoływanego dowództwa wielonarodowych sił połączonych. W lipcu 1996 roku COMIFOR mianowany został admirał Joseph Lopez, natomiast w listopadzie, gdy dowództwo sił IFOR podporządkowane zostało Sojuszniczym Siłom Lądowym Europy Środkowej - LANDCENT²¹, dowódcą został mianowany gen. Crouch, którego w lipcu 1997 zastąpił gen. Shinseki.

²¹ Nazwa dowództwa odzwierciedla organizację dowodzenie z przed grudnia 1997 roku.

Rys. 4.6. Schemat organizacji sił wsparcia pokoju IFOR i uprawnień dowódcy .

Operacja IFOR (rys. 4.6. przedstawia organizację sił) rozpoczęta została przybyciem w rejon operacji w dniu 2 grudnia 1995 roku tzw. wysuniętych sił przygotowawczych (ang. Advance Enabling Force). Zadaniem tych sił było przygotować dowództwo w tym łączność (zadanie to realizowała między innymi grupa załazkowa wydzielona z dowództwa MSC AFSOUTH w liczbie ok. 120 oficerów) oraz bazę logistyczną niezbędną do przyjęcia sił głównych IFOR wielkości około 60 000 żołnierzy. Rozmieszczanie sił głównych rozpoczęło się 16 grudnia po ostatecznym zatwierdzeniu planu operacyjnego (ang. OPLAN) dla sił IFOR przez Radę Północnoatlantycką oraz wydaniu przez Radę Bezpieczeństwa

ONZ rezolucji nr 1031 upoważniającą siły IFOR do działania. Obszar odpowiedzialności, podział na strefy oraz rozmieszczenie sił przedstawiono w załączniku 4 i 5.

W operacji tej uczestniczyły wszystkie kraje członkowskie NATO. Operacja sił IFOR była więcej niż tylko operacją wsparcia pokoju prowadzoną przez siły NATO, gdyż po raz pierwszy w struktury dowodzenia Sojuszu włączone zostały wielonarodowe dywizje w ramach których były pododdziały z państw spoza NATO. W końcowej fazie operacji uczestniczyło w niej między innymi 18 krajów spoza NATO, większość z nich uczestniczyła w programie Partnerstwa dla Pokoju. Do sił IFOR dołączyły między innymi pododdziały Federacji Rosyjskiej (w styczniu 1996 roku).

Kolejnym nowym doświadczeniem dla sił Sojuszu, które miało wpływ na rozwój koncepcji wielonarodowych sił połączonych była, obok włączenia we własne struktury dowodzenia sił państw z poza Sojuszu, realizacja cywilnej części planu wdrażania procesu pokojowego w Bośni i Hercegowinie. Siły IFOR zapewniły trwałe wsparcie zadań cywilnych w ramach ograniczeń wynikających z mandatu oraz dostępnych zasobów. W trakcie realizacji tego zadania siły IFOR ściśle współpracowały:

- z Biurem Wysokiego Przedstawiciela (ang. OHR);
- Policją Międzynarodową (ang. IPTF);
- Międzynarodowym Komitetem Czerwonego Krzyża (ang. ICRC);
- Wysokim Komisarzem ONZ ds. Uchodźców (ang. UNHCR);
- Organizacją Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (ang. OBWE);
- Międzynarodowym Trybunałem ds. Zbrodni Wojennej w Byłej Jugosławii (ang. ICTY);
- oraz wieloma innymi organizacjami, włączając w to ponad 400 organizacji pozarządowych.

Siły IFOR zabezpieczały tym organizacjom szeroki wachlarz usług takich, jak:

- tymczasowe zakwaterowanie;

- opiekę oraz ewakuację medyczną;
- naprawę oraz ewakuację sprzętu;
- usługi transportowe;
- informacje o stanie bezpieczeństwa;
- oraz doradztwo i wiele innych usług logistycznych.

W konsekwencji takiego szerokiego zakresu zadań wykonywanych w ramach współpracy cywilno-wojskowej (ang. Civil Military Co-operation - CIMIC), w dowództwie sił IFOR na wszystkich szczeblach dowodzenia począwszy od dowództwa wielonarodowych sił połączonych, poprzez dowództwa poszczególnych komponentów i kończąc na dowództwach jednostek wchodzących w ich skład, w pionie tym pracowało około 350 osób. Grupa składała się z wysoko kwalifikowanych specjalistów z wielu dziedzin życia, m.in. prawników, nauczycieli, specjalistów z dziedziny transportu publicznego, inżynierów, specjalistów z dziedziny rolnictwa, ekonomistów i wielu innych. Stanowili oni część zespołu Współpracy Cywilno-Wojskowej (CIMIC), który zapewniał techniczne wsparcie, doradztwo a także koordynację wysiłków wielu komisji i grup roboczych, organizacji cywilnych, organizacji pozarządowych oraz władz lokalnych z siłami wojskowymi IFOR.

20 grudnia 1996 roku IFOR wypełnił z sukcesem swoje zadania. Przerwano akty wrogości, a siły zbrojne zostały odseparowane oraz przemieszczone do wyznaczonych miejsc. Od samego początku operacji było również jasne, że część cywilna operacji ma więcej zadań do wykonania, jednak tylko obecność wojskowa mogła stworzyć odpowiednie warunki do kontynuowania operacji tym razem budowania pokoju, której celem było (i w dalszym ciągu jest) stworzenie warunków do pokojowego współistnienia pomiędzy stronami konfliktu, a także wyeliminowanie przyczyn jego wybuchu. Tak sformułowany cel dla prowadzonych działań na rzecz pokoju, a także stabilizacja sytuacji w regionie doprowadził do wniosku, że należy zmniejszyć obecność wojskową. W związku z tym ministrowie spraw zagranicznych i obrony państw NATO doszli do wniosku,

że aby doprowadzić do głębszej stabilizacji sytuacji w regionie należy zredukować obecność wojskową. W tym celu należy przeorganizować Siły Implementacyjne w Siły Stabilizacyjne (ang. Stabilisation Forces - SFOR), które formalnie powstały 20 grudnia 1996 roku.

Wielonarodowe siły połączone pod nazwą Siły Stabilizacyjne (SFOR) zostały powołane na podstawie Rezolucji nr 1088 Rady Bezpieczeństwa ONZ z dnia 12 grudnia 1996 roku. Siły te zostały upoważnione do implementacji militarnych aspektów Porozumienia Pokojowego z Dayton, jako legalny sukcesor Sił Implementacyjnych NATO (IFOR). Podobnie jak IFOR, siły SFOR działają na podstawie Rozdziału VII Karty Narodów Zjednoczonych (w skrócie operacje prowadzone na podstawie tego rozdziału noszą nazwę „operacje wymuszania pokoju”). Siły Stabilizacyjne NATO kierują się takimi samymi jak IFOR zasadami użycia siły (ang. Rules Of Engagement - ROE). Strukturę sił SFOR przedstawia rys. 4.7.

Zasadniczym zadaniem sił SFOR jest zapewnienie niezbędnej konsolidacji pokoju oraz bezpieczeństwo w rejonie. Natomiast szczegółowe zadania są wymienione poniżej:

- powstrzymanie oraz zapobieganie wznowieniu wrogich akcji przez strony konfliktu zagrażających pokojowi;
- kontynuowanie wyników osiągniętych przez siły IFOR oraz tworzenie klimatu, w którym możliwa jest kontynuacja procesu pokojowego;
- w ramach swoich możliwości, zapewnienie wsparcia organizacjom cywilnym w ramach współpracy cywilno-wojskowej.

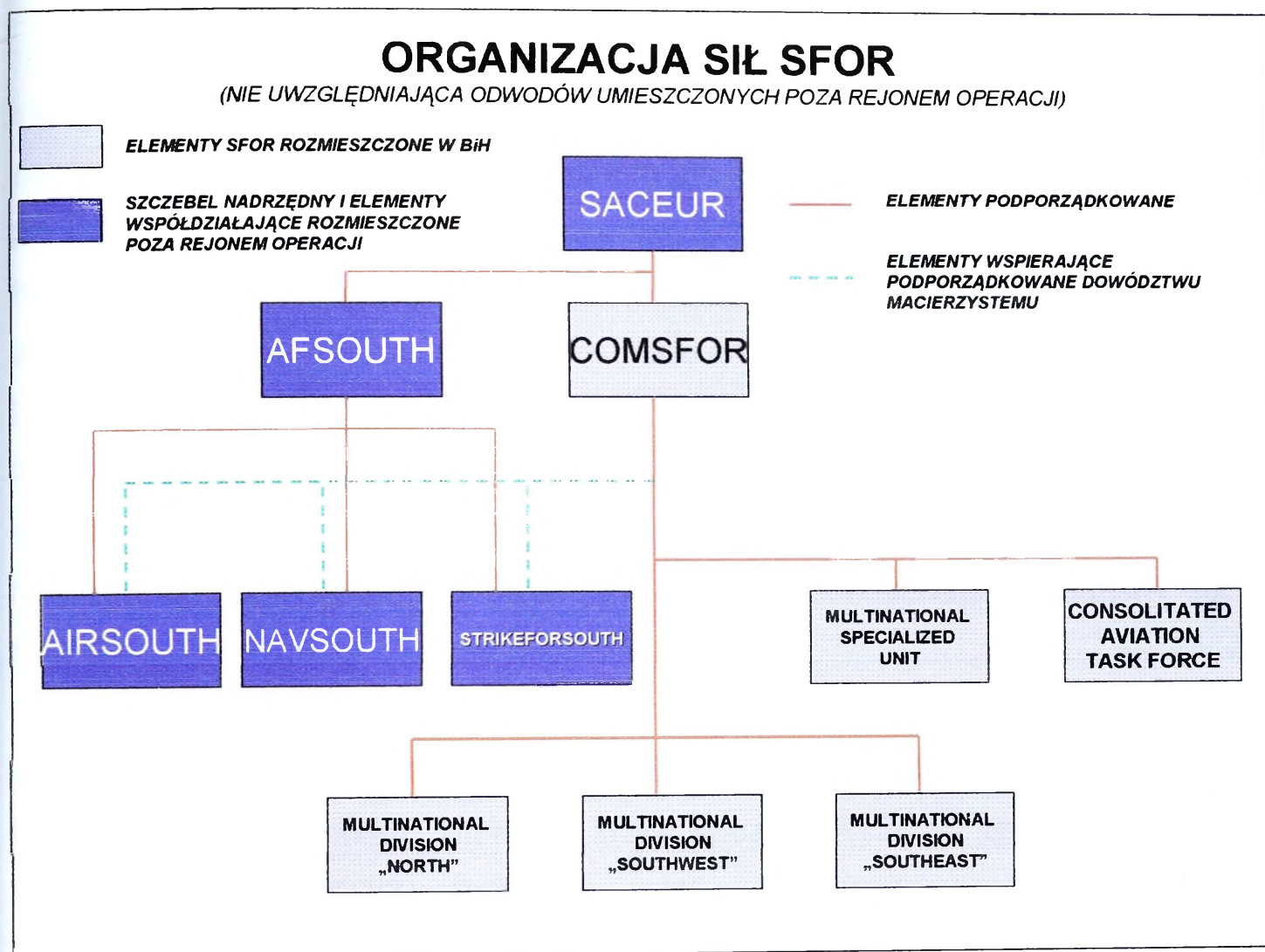
Do zapewnienia realizacji powyższych zadań określono, że siły SFOR w Bośni powinny liczyć około 30 000 żołnierzy co stanowi połowę sił IFOR. Bazując na ogólnym przestrzeganiu porozumienia z Dayton zagwarantowanego przez strony konfliktu, a wprowadzonego między innymi przez działanie sił IFOR, mniejsze liczebnie siły SFOR są w stanie skoncentrować się na wdrażanie w

życie postanowień zawartych w Aneksie 1A Porozumienia Pokojowego z Dayton, poprzez:

- stabilizację porozumienia pomiędzy stronami konfliktu, oraz stworzenie środowiska bezpieczeństwa, w którym państwowe i lokalne władze oraz inne organizacje międzynarodowe będą mogły wykonywać swe zadania bez przeszkód;
- zapewnienie wsparcia innym organizacjom (w ramach współpracy cywilno-wojskowej uwzględniając kryterium redukcji sił w rejonie operacji).

Zgodnie z planem opracowanym w dowództwie NATO przewidywano 18 miesięczny mandat dla sił SFOR. Rada Północnoatlantycka zamierzała poddać przeglądowi i analizie działania SFOR po 6 i 12 miesiącach działalności ze zwróceniem uwagi na stabilizację sytuacji przy zakładanym zakończeniu operacji do czerwca 1998 roku. Charakter obu operacji wyraża się już w nazwach sił powoływanych do ich realizacji. O ile zadaniem Sił Implementacyjnych NATO – IFOR (operacja „Joint Endeavour”) było zaprowadzenie oraz umocnienie pokoju, o tyle podstawowym zadaniem Sił Stabilizacyjnych NATO – SFOR (operacja „Joint Guard”) jest stabilizacja procesów pokojowych.

Siły Stabilizacyjne NATO podobnie jak IFOR, są wielonarodowymi siłami połączonymi zorganizowanymi zgodnie z zasadami i procedurami NATO pod politycznym kierownictwem oraz kontrolą Rady Północnoatlantyckiej Sojuszu.

Rys. 4.7. Schemat organizacji sił wsparcia pokoju SFOR i uprawnień dowódcy

Ogólną władzę wojskową sprawuje Naczelny Dowódca Sił Sojuszu w Europie (SACEUR), który mianował Dowódcę Sił Lądowych Europy Centralnej (LANDCEUR) generała William'a Crouch'a dowódcą Sił Stabilizacyjnych NATO (COMSFOR). Podobnie jak w przypadku dowództwa wielonarodowych sił połączonych IFOR dowództwem macierzystym jest dowództwo MSC AFSOUTH, ale do bezpośredniego wsparcia dowództwa sił SFOR wyznaczone zostało dowództwo Sojuszniczych Sił Lądowych Europy Centralnej – LANDCENT mieszczące się w Heidelbergu w Niemczech. Z tego też względu tworząc dowództwo wielonarodowych sił połączonych SFOR – dowództwo Sojuszniczych Sił Lądowych Europy Centralnej przy wsparciu MSC AFSOUTH wydzielalo grupę załączkową, a także uzupełnienie w postaci zespołów funkcjonalnych.

Każde państwo członkowskie NATO, tak jak w przypadku IFOR, wydzieliło swoje siły do SFOR. Jedynie Islandia, która nie posiada własnych sił zbrojnych zabezpiecza pomoc medyczną. Podobnie jak IFOR, SFOR nie jest tylko operacją prowadzoną przez państwa członkowskie Sojuszu. Wszystkie 15 krajów spoza NATO, które uczestniczyły w Siłach Implementacyjnych NATO kontynuują swoje zaangażowanie w SFOR: Albania, Austria, Bułgaria, Estonia, Finlandia, Łotwa, Litwa, Rumunia, Szwecja oraz Ukraina – wszystkie uczestniczą w programie Partnerstwa dla Pokoju – oraz Egipt, Jordania, Malezja i Maroko (te państwa z wyjątkiem Malezji są uczestnikami Dialogu Państw Morza Śródziemnego). Ostatnio dołączyła Słowenia oraz Irlandia, co w sumie daje 17 państw spoza NATO.

Państwa spoza NATO uczestniczą w operacji na takiej samej zasadzie, jak państwa Sojuszu, podlegają dowódcy SFOR za pośrednictwem dowództw wielonarodowych dywizji. Niektóre kraje spoza NATO są reprezentowane w Kwaterze Głównej SFOR w Sarajewie, w której reprezentowanych jest ogółem 25 krajów. Jednak wszystkie kluczowe (ze względu na pracę dowództwa) stanowiska piastują oficerowie z NATO – w ok. 80 % z dowództw regionu południowego.

Kierowane przez Radę Północnoatlantycką siły SFOR zagwarantowały między innymi możliwość przeprowadzenia wyborów municypalnych, które odbyły się 17 września 1997 roku. Były także przygotowane do udzielania innych form pomocy na potrzeby OBWE (ang. OSCE) w procesie przygotowania przez nią tych wyborów. SFOR kontynuował wsparcia OBWE w wypełnianiu przez nią roli organizacji udzielającej pomocy stronom konfliktu we wdrażaniu Porozumienia o Budowie Zaufania i Bezpieczeństwa oraz Porozumienia o Podregionalnej Kontroli Zbrojeń. Drugie porozumienie nakłada między innymi na strony konfliktu ograniczenia w ilości posiadania ciężkiego uzbrojenia w celu uniknięcia niebezpieczeństwa regionalnego wyścigu zbrojeń oraz obniżenie ogólnej liczby posiadania tej broni w rejonie.

Siły Stabilizacyjne NATO wspierały także Urząd Wysokiego Komisarza ONZ ds. Uchodźców (UNHCR) w nadzorowaniu powrotu uchodźców oraz osób wysiedlonych. Powroty do Strefy Separacji były negocjowane z różnymi organizacjami zaangażowanymi w proces pokojowy, SFOR w tym przypadku udzielał pomocy we wdrażaniu procedur powrotu. Podobnie, jak w przypadku IFOR, SFOR kontynuuje ścisłą współpracę z Międzynarodową Policją ONZ (IPTF). Udziela pomocy w promocji przestrzegania lokalnego prawa i porządku, co jest niezbędnym elementem w procesie utrwalania pokoju w regionie.

Kolejną operacją NATO prowadzoną na Bałkanach jest operacja „Joint Guardian” prowadzona na terenie Kosowa. Operacja ta prowadzona jest między innymi na podstawie Rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1244, w której Rada Bezpieczeństwa ONZ upoważniła państwa członkowskie oraz odpowiednie międzynarodowe organizacje do ustanowienia w regionie międzynarodowych sił bezpieczeństwa oraz zdecydowała, iż w jej gestii odpowiedzialności leży zapobieganie wznowieniu aktom wrogości, demilitaryzacja Armii Wyzwolenia Kosowa oraz przywrócenia bezpieczeństwa w środowisku, które zapewniłoby bezpieczny powrót uchodźców oraz umożliwiłoby właściwe działanie cywilnych międzynarodowych organizacji. Rada Bezpieczeństwa upoważniła Sekretarza Generalnego ONZ do ustanowienia międzynarodowej cywilnej administracji regionu oraz mianowania Specjalnego Przedstawiciela uprawnionego do kontroli wdrażania zaleceń Rady.

Zgodnie z Rezolucją Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1244 generał Jackson, działając na podstawie wytycznych Rady Północnoatlantyckiej natychmiast rozpoczął przygotowania do szybkiego rozmieszczenia sił bezpieczeństwa – operacji „Joint Guardian”.

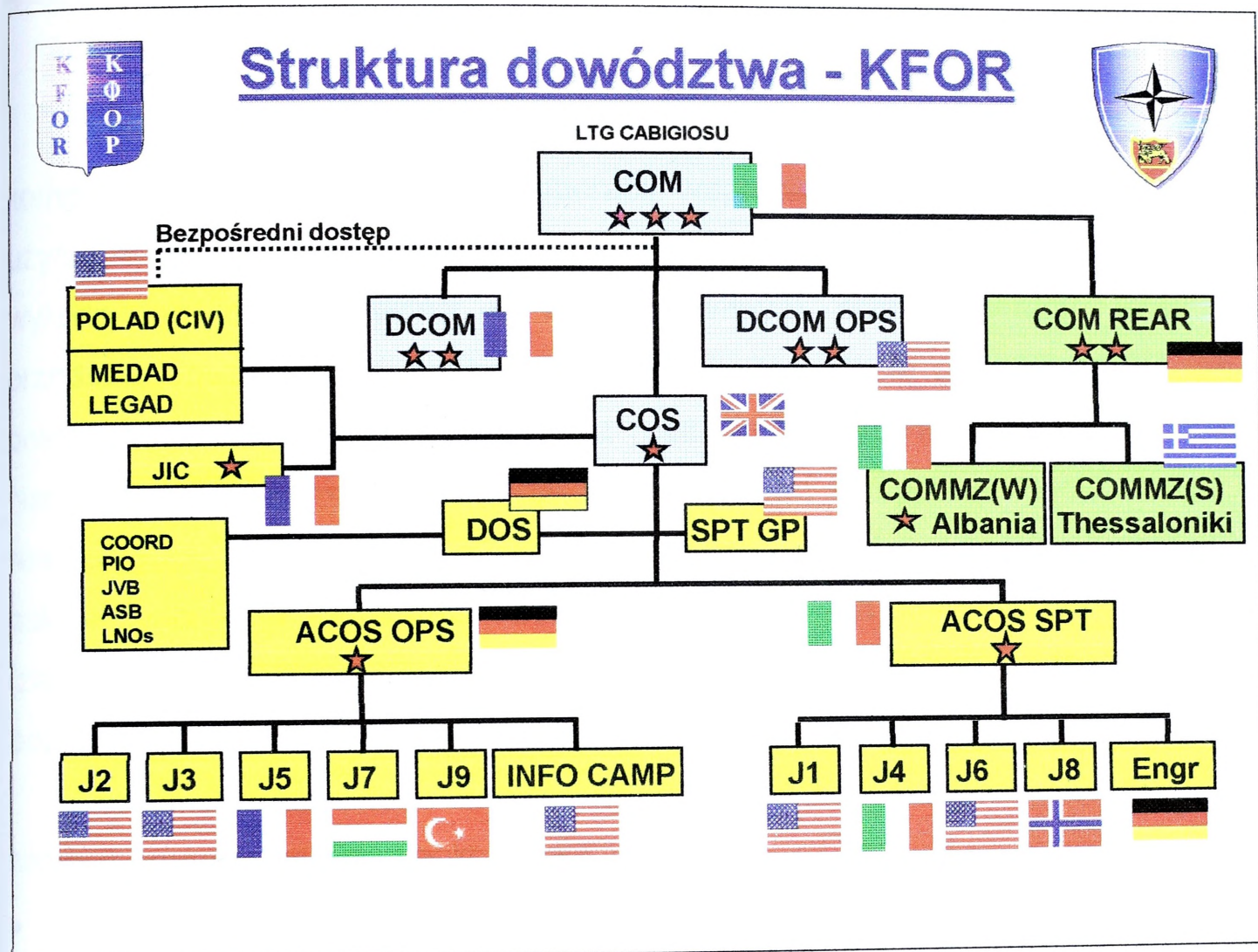
Pierwsze oddziały NATO weszły do Kosowa 12 czerwca 1999 r. Na podstawie Technicznego Porozumienia Wojskowego rozmieszczenie sił bezpieczeństwa (KFOR – Kosovo Forces) skoordynowane to było z

jednoczesnym wycofywaniem się sił serbskich z Kosowa. 20 czerwca zakończono wycofywanie wojsk serbskich i przerzut sił bezpieczeństwa (KFOR) do Kosowa.

Tworząc plan operacyjny dla wielonarodowych sił połączonych dowództwo regionalne NATO AFSOUTH, które zostało desygnowane jako dowództwo macierzyste dla dowództwa wielonarodowych sił połączonych KFOR, przewidywało wielkość sił KFOR na około 50 000 żołnierzy. Siły te, zgodnie z koncepcją wielonarodowych sił połączonych miały działać pod dowództwem NATO, oraz zgodnie z Sojuszniczymi procedurami. W ramach tych sił chęć uczestnictwa zgłosiła Federacja Rosyjska oraz dwanaście państw spoza NATO.

20 czerwca po potwierdzeniu przez Naczelnego Dowódcę Sił Sojuszniczych w Europie, opuszczenia Kosowa przez siły serbskie, Sekretarz Generalny NATO ogłosił, na podstawie Technicznego Porozumienia Wojskowego formalne zakończenie kampanii powietrznej. Siły NATO stanęły przed problemem zapewnienia humanitarnej pomocy tysiącom cierpiącym, którzy zostali zmuszeni do opuszczenia Kosowa w wyniku czystek etnicznych prowadzonych przez stronę serbską. Żołnierze NATO zbudowali wiele obozów dla uchodźców, centrów rejestracji uchodźców oraz ośrodków żywienia. W Albanii NATO rozmieściło podobne siły celem udzielenia takich samych form pomocy. Obszar operacji podział na strefy oraz rozmieszczenie sił przedstawiają załączniki 6, 7 i 8.

Operacja NATO w Bośni i Hercegowinie pod kryptonimem „Joint Endeavour” była pierwszą operacją lądową realizowaną przez wielonarodowe siły połączone w ramach operacji wsparcia pokoju. Pierwszym przerzutem wojsk „poza rejon odpowiedzialności” oraz pierwszą wspólną operacją krajów NATO i krajów uczestniczących w programie Partnerstwa dla Pokoju a także innych krajów spoza Sojuszu.

Rys. 4.8. Schemat dowództwa sił wsparcia pokoju KFOR

Od tego czasu Sojusz nabrał już doświadczenia w tego typu działaniach, czego przykładem jest chociażby, powierzenie NATO prowadzenia kolejnych operacji na terenie byłej Jugosławii. Doświadczenie nabyte w opisanych powyżej operacji wsparcia pokoju były i są w dalszym ciągu sprawdzianem przedstawionych wcześniej założeń teoretycznych., ale również umożliwiają sformułowanie wniosków niezwykle ważnych dla procesu planowania użycia sił w operacjach wsparcia pokoju.

4.3.1. Zadania komponentu wojskowego w operacjach wsparcia pokoju

W poniższym podrozdziale przedstawiono zadania które może realizować komponent wojskowy w trakcie operacji wsparcia pokoju. Zrozumienie istoty użycia sił wsparcia pokoju w poszczególnych rodzajach operacji umożliwi w pełni wykorzystać ich możliwości w opracowywanym planie operacji. Spektrum przedstawionych poniżej zadań nie obejmuje oczywiście operacji wymuszania pokoju w trakcie której siły wojskowe realizują „klasyczne operacje militarne”. Natomiast opisane zadania stanowią istotny wkład komponentu wojskowego w realizację zadań innych uczestników operacji pokojowej, w tym przed wszystkim całego wachlarza elementów wchodzących w skład komponentu cywilnego (zawierającego między innymi: organizacje międzynarodowe, rządowe oraz pozarządowe).

Do podstawowych zadań komponentu wojskowego realizowanych w ramach operacji wsparcia pokoju należy:

- **rozmieszczenie prewencyjne;**
- **„wczesnym ostrzeganiu”;**
- **„nadzór – monitorowanie;**
- **egzekwowanie nałożonych sankcji i embarga;**
- **operacje ewakuacyjne;**

oraz zadania charakterystyczne dla operacji utrzymania pokoju:

- **obserwacja;**
- **działanie jako siły rozdzielające;**
- **pomoc przejściowa;**
- **rozbrowienie.**

Pierwszym z zadań jest **rozmieszczenie prewencyjne**, zadanie to jest traktowane jako najmocniejszy środek jaki może być użyty w trakcie rozwiązywania kryzysu w ramach prowadzonej przez Sojusz operacji

zapobiegania konfliktom. Polega ono na następujących działaniach sił międzynarodowych :

- ćwiczeniach komponentu lądowego;
- wykonywaniu lotów,
- zajęcie rejonów wyjściowych przez komponent morski;
- postawienie w gotowość do działania sił desantowych;
- do rozmieszczenia sił międzynarodowych (lądowych i/lub lotniczych) w rejonie sąsiadującym lub wręcz w rejonie konfliktu.

Rozmieszczenie prewencyjne jest nową koncepcją, której znaczenie wzrosło po zastosowaniu jej - po raz pierwszy i jak dotąd jedyny - w byłej Jugosławii w Republice Macedonii.²² Celem tego działania było „odstraszenie” polegające w tym wypadku na tym, że Rada Bezpieczeństwa okazała zainteresowanie sytuacją w tym regionie Bałkanów oraz zasygnalizowaniu, iż w wypadku eskalacji sytuacji podjęte zostaną przez RB dalsze niezbędne kroki w celu rozwiązania kryzysu.

Jednak *conditio sine qua non* rozmieszczenia prewencyjnego jest zgoda państw lub państwa na terytorium którego będą rozmieszczone sił NATO i ponadto precyzyjnie określony mandat uznanej organizacji międzynarodowej. Rozmieszczenie prewencyjne sił międzynarodowych powinno prowadzić do zachowania zaufania stron sporu/konfliktu i wzmocnić skuteczność działań dyplomatycznych, a jednocześnie nie powodować wrażenia zagrożenia w stosunku do potencjalnych agresorów. Działanie takie można uzyskać poprzez przejrzystość celów operacji i zachowanie bezstronności sił międzynarodowych.

²² Ponieważ istniały obawy, że gdyby w sąsiedniej serbskiej prowincji Kosowo doszło do wybuchu konfliktu między Serbami a albańskimi muzułmanami, Republika Macedonii (której 1/4 część ludności stanowią Albańczycy) mogłaby zostać wciągnięta w konflikt - czyli typowa sytuacja „potencjalnego zagrożenia”. W grudniu 1992 roku RB wyraziła zgodę na rozmieszczenie niewielkiego 700-osobowego kontyngentu obserwatorów wojskowych i policji cywilnej, których zadaniem miało być nadzorowanie granicy i przekazywanie sprawozdań o wydarzeniach, które mogłyby oznaczać zagrożenie dla terytorium Republiki. Siły te (pomimo zwiększenia ich o 300 osób w 1993 roku) były tak małe, że samodzielnie nie mogłyby sobie poradzić w ewentualnym konflikcie.

Podsumowując zadanie to polega na rozmieszczeniu oddziałów wojskowych, obserwatorów wojskowych i związanego z tym personelu po jednej lub dwóch stronach granicy między stronami toczącymi spór. Celem rozmieszczenia prewencyjnego jest zapobieżenia eskalacji działań i przerodzeniu się ich w konflikt zbrojny. Mogą temu towarzyszyć inne cele, jak na przykład uspokojenie społeczności w regionie przez nadzorowanie prawa i porządku, a także okazywanie innych form pomocy władzom miejscowym.²³

Kolejnym zadaniem jest uczestnictwo komponentu wojskowego w tzw. „wczesnym ostrzeganiu” (ang. early warning). Zadanie to jest praktycznie wykonywane w ramach rutynowych działań monitorujących przez Sojusz jak i poprzez poszczególne państwa NATO. W związku z tym, że im wcześniej potencjalny kryzys zostanie wykryty i zdefiniowany, tym wcześniej organizacje międzynarodowe a w tym Sojusz będą mogły przedsięwziąć odpowiednie działania polityczne, bądź też w ostateczności militarne w celu rozwiązania sytuacji kryzysowej i rozpoczęcia przez strony konfliktu działań militarnych. Ponadto, wcześniejsza identyfikacja kryzysu „daje” więcej czasu na rozwinięcie szerszego zakresu możliwości jego rozwiązania przez społeczność międzynarodową.

Następnym zadaniem może być – „nadzór – monitorowanie” (ang. surveillance). Zadanie to polega na monitorowaniu przez środki będące na wyposażeniu NATO działań zarówno w powietrzu, na lądzie i morzu podejmowanych przez strony sporu lub konfliktu. Podjęte tego typu działania mogą być czynnikiem odstrasającym i wpływającym zapobiegawczo na ewentualne strony sporu, szczególnie w przypadku, gdy informacje dotyczące działania tych stron przekazane zostanie opinii międzynarodowej. Jednocześnie należy podkreślić, że cel monitoringu powinien być jasno i precyzyjnie określony ze szczególnym podkreśleniem zasady zachowania bezstronności sił NATO.

²³ Boutros Boutros-Ghali : *An Agenda for Peace* New York 1995 s. 55.

Komponent wojskowy może również uczestniczyć w **egzekwowaniu nałożonych sankcji i embarga** (ang. sanctions and embargoes). W ramach tej aktywności komponent morski i lotniczy może uczestniczyć w egzekwowaniu nałożonych sankcji. Natomiast komponent lądowy może brać udział w egzekwowaniu sankcji poprzez nadzorowanie granic w ścisłej współpracy ze służbami straży granicznej i służby celnej krajów NATO (ze względu na ich doświadczenie). Celem takiej działalności może być wymuszenie zaprzestania działań przez strony konfliktu.

Sankcje i embargo są jednym z mechanizmów, który może zastosować ONZ w celu rozwiązania sytuacji kryzysowej a które jak przedstawił Boutros Boutros-Ghali są *pozamilitarnymi środkami wymuszania obejmującymi odmowę dostępu do towarów, usług i zaspokojenia innych zewnętrznych potrzeb niezbędnych lub ważnych dla zachowania infrastruktury ekonomicznej, społecznej lub politycznej danego państwa lub strony konfliktu*. Podejmowane są one w celu *wymuszenie zaprzestania działań naruszających pokojowe współistnienie prowadzonych przez państwo lub strony konfliktu*.

Art. 41 KNZ upoważnia RB do wezwania „państw członkowskich ONZ do zastosowania środków nie pociągających za sobą użycia siły zbrojnej w celu przywrócenia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa”.²⁴ Są to zatem środki podejmowane przez społeczność międzynarodową na wniosek RB nie wymagające użycia siły, ani groźby jej użycia, których celem jest wymuszenie zaprzestania działań przez państwo, państwa lub strony konfliktu.

Sankcje mają zarówno wspomóc skuteczność podejmowanych wysiłków dyplomatycznych prowadzonych w ramach zarówno działań prewencyjnych jak i po wybuch konfliktu, ale mogą również same stanowić istotny mechanizm nacisku - często długotrwałego i jak pokazuje analiza przykładów zastosowania

²⁴ Karta Narodów Zjednoczonych oraz Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości : Departament Informacji ONZ, New York 1971

ich - skutecznego. Jako przykład - najdłużej i w efekcie najskuteczniej zastosowanych sankcji jest nałożenie ich na RPA.²⁵

Ogólnie w historii ONZ zdarzyło się siedem przypadków wprowadzenia sankcji, z tego aż pięć po roku 1990. Są to sankcje wobec Iraku, byłej Jugosławii, Somalii, Libii i Haiti oraz dwa wcześniejsze przypadki tzn. właśnie wobec Rodezji²⁶ i Republiki Południowej Afryki.

Podkreślić należy, że środki o charakterze sankcji różnią się w każdym z przypadków i niektóre z nich przewidziane w ramach artykułu 41 - tzn. przerwanie komunikacji i zerwanie stosunków dyplomatycznych po roku 1990 w ogóle nie były wykorzystywane przez RB. Natomiast były stosowane inne środki nie wyszczególnione w artykule 41, takie jak ograniczenie współpracy sportowej, naukowej i technicznej (np. w odniesieniu do Serbii i Czarnogóry).

Wprowadzane sankcje z reguły nie obejmują dostaw medycznych, podobnie jak żywności (choć odnośnie Iraku sankcje nie objęły tylko dostaw żywności ze względów humanitarnych).²⁷

Najczęściej stosowanym pojedynczym środkiem o charakterze sankcji - który stosowano w każdym z siedmiu przypadków - jest embargo na broń. Co prawda nie zawsze środek ten łagodzi konflikt, ale podkreśla postawę społeczności międzynarodowej. Natomiast najbardziej powszechną i jedną

²⁵ Pierwsze nałożone na podstawie rezolucji nr 232 z 1966 roku, następnie wprowadzenie embarga na handel bronią z RPA na podstawie rezolucji RB nr 418 (1977 roku), 558 (1984) i 591 (1986). Kolejne wszechstronne sankcje zastosowane w latach 1973-1986 przez wiele różnych narodowych i międzynarodowych organów np. Organizację Państw Eksportujących Ropę Naftową (OPEC), Wspólnotę Brytyjską, EWG, USA i chyba najbardziej dotkliwa sankcja finansowa, nałożona przez banki i sektor prywatny uzupełniły wachlarz sankcji przyjętych przez RB. Te różne poziomy sankcji wspomagane przez szeroką koalicję w społeczności międzynarodowej pomogły z czasem doprowadzić do izolacji RPA, wpływając tym samym na zmianę polityki wewnętrznej szczególnie na ochronę praw człowieka

²⁶ Rezolucja Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 277 z 18 III 1970
Rada Bezpieczeństwa ... w oparciu o treść rozdziału VII Karty :

1. Potępia nielegalne proklamowanie republiki przez nielegalny reżim w Południowej Rodezji;
2. Postanawia, że państwa członkowskie ONZ powstrzymują się od uznawania tego nielegalnego reżimu oraz od udzielenia mu jakiegokolwiek pomocy;
3. Wzywa państwa członkowskie do podjęcia, w płaszczyźnie krajowej, stosownych środków w celu zagwarantowania, że żaden akt zrealizowany przez urzędników i instytucje nielegalnego reżimu w Południowej Rodezji nie będzie uznawany oficjalnie lub w jakikolwiek inny sposób, także w płaszczyźnie sądowej, przez kompetentne organy ich państw. ...

²⁷ Rezolucja RB nr 661/1991

z najskuteczniejszych sankcji jest embargo na produkty naftowe - jest to typowa sankcja ekonomiczna. Oczywiście sankcje, żeby były skuteczne, to oprócz wprowadzenia wymagają stosowania ich przez wszystkie zainteresowane państwa i strony. Niestety, na podstawie analizy przykładów można stwierdzić, że często przeważają tu interesy narodowe, a nawet prywatne i z tego względu skuteczność sankcji jest różna. Tak było z sankcjami wobec RPA - dlatego m.in. trwały one tak długo. Tak było również z sankcjami wobec byłej Jugosławii, co mogliśmy sami zaobserwować.

Podsumowując przypadki zastosowania sankcji można sformułować następujący wniosek: żeby sankcje okazały się skuteczne muszą mieć jasno zdefiniowane i możliwe do osiągnięcia cele oraz muszą być rygorystycznie wprowadzone w życie, dlatego tak istotna jest rola komponentu wojskowego umożliwiającego wprowadzenie ich w życie.

Ostania grupą zadań, są **operacje ewakuacyjne** (ang. non-combatant evacuation operations). Celem działania komponentu wojskowego w ramach tego zadania jest bezpieczna ewakuacja obcych obywateli (dotyczy to przede wszystkim obywateli państw NATO oraz państw neutralnych) z terenu państw będących stronami konfliktu. Operacja ta jest przeprowadzana w sytuacji pogarszającego się stanu bezpieczeństwa oraz w trakcie intensywnych zabiegów dyplomatycznych zmierzających do rozwiązania konfliktu. Ze względu na szczególny charakter powodzenie tej operacji uzależnione jest od szybkiego podjęcia decyzji politycznych i sprawnego jej przeprowadzenia. Operacja ta może być przeprowadzona zarówno jednostronnie, jak i przez ograniczoną koalicję zainteresowanych państw bez względu czy środowisko w którym będzie ona się odbywać będzie bezstronne i liberalne czy też nie. Obok celu jakim jest ewakuacja własnych obywateli z zagrożonego wybuchem konfliktu rejonu, celem tej operacji jest również zaznaczenie zarówno międzynarodowego zainteresowania tą niepokojącą sytuacją jak i ograniczona demonstracja siły.

W trakcie realizacji operacji utrzymania pokoju obok zadań charakterystycznych dla innych rodzajów operacji wsparcia pokoju dodatkowo można sformułować następujące zadania dla komponentu wojskowego:

- **obserwacja** (ang. observation) – zadanie to stanowi podstawowe zadanie realizowane w trakcie operacji utrzymania pokoju. Polega na obserwacji i składaniu meldunków przez zespoły (złożone od kilku do kilkuset) zazwyczaj nieuzbrojonych obserwatorów. Zaznaczyć należy, że ten rodzaj zadania jest najmniej pożądanym zadaniem które może być podjęte przez siły NATO realizujące operację wsparcia pokoju. Powodem takiego stanowiska jest to, że zasadą NATO jest zgoda na taki mandat operacji wsparcia pokoju, który realizowany jest przez siły uzbrojone²⁸;
- **działanie jako siły rozdzielające** (ang. Interposition Force) – wprowadzane są w celu rozdzielenia stron konfliktu oraz kontrolowania porozumienia dotyczącego przerwania ognia (czasowego czy też stałego). Zadanie to polega na wprowadzeniu bezstronnych sił międzynarodowych w utworzoną strefę buforową pomiędzy stronami konfliktu;
- **pomoc przejściowa** (ang. Transition Assistance) – zadanie polegające na zabezpieczeniu przez komponent wojskowy zawartego porozumienia pokojowego, w celu stworzenia stałych warunków umożliwiających realizację w dłuższym terminie operacji budowania pokoju. Warunki te polegają zarówno na umożliwieniu powstania takich struktur politycznych w regionie konfliktu, które byłyby akceptowane tak przez zainteresowaną społeczność jak i przez społeczność międzynarodową, a także stabilizacja warunków życia umożliwiająca powrót do niej społeczności dotkniętej konfliktem;
- **rozbrowienie** (ang. arms control) w sensie globalnym jest to zadanie realizowane poprzez działalność dyplomatyczną, jednak w sensie lokalnym dotyczącym rejonu sporu/konfliktu może być kluczowym środkiem

²⁸ por. *Bi-MNC Directive for NATO Doctrine for PSO, NATO, 1998, s.8*

umożliwiającym zarówno stabilizację w regionie jak i budowę zaufania. Rozbrojenie (w sensie lokalnym) może więc być zadaniem realizowanym w ramach wszystkich rodzajów operacji wsparcia pokoju. Komponent wojskowy mógłby więc, w zależności od mandatu, prowadzić cały szereg działań w ramach tego zadania, zaczynając od inspekcji, weryfikacji i szkoleń do rozmieszczeń prewencyjnych, przeprowadzanie demobilizacji i ostatecznie niszczenia oraz rozbrajania broni i uzbrojenia.

*

*

*

W rozdziale tym opisane zostały uwarunkowania wewnętrzne wynikające z organizacji sił realizujących operacje wsparcia pokoju. Uwarunkowanie te mają istotny wpływ na dowodzenie komponentem wojskowym wynika to przede wszystkim z wielonarodowego i połączonego charakteru tych sił. Syntezując wnioski dotyczące organizacji dowództwa operacji wsparcia pokoju realizowanej przez wielonarodowe siły połączone, które w praktyce stanowią siły wspierające pokój należy podkreślić, że NATO pragnąc realizować operacje wsparcia pokoju zgodnie ze swoimi zasadami oraz własną doktryną opracowało koncepcję wielonarodowych sił połączonych uzupełnioną koncepcją tworzenia dla tych sił dowództw. Obie koncepcje wykorzystują:

- ujednoczone procedury dowodzenia Sojuszu;
- rozwiązania dotyczące organizacji dowództw;
- doktryny wykorzystania poszczególne rodzajów sił w operacjach;
- oraz rozwiązania prawno-międzynarodowe do prowadzenia operacji wsparcia pokoju.

Temu celowi służą również wspólne prace oraz ćwiczenia prowadzone przez Sojusz z udziałem innych organizacji międzynarodowych, a które dotyczą rozwoju koncepcji operacji połączonych i ich udziału w operacjach wsparcia pokoju.

5. OPERACJE WSPARCIA POKOJU W TEORII I PRAKTYCE SZTUKI OPERACYJNEJ SIŁ ZBROJNYCH NIEMIEC

W XXI wieku problematyka działań operacyjnych w siłach zbrojnych wielu państw nabiera coraz większego znaczenia, a dyskusja na ich temat przybiera na sile.

W niemieckich siłach zbrojnych zajmuje ona szczególne miejsce ze względu na dorobek myślowy prekursora współczesnej operacji feldmarszałka von Moltkego, który rozwiązując problem kierowania masowymi siłami zbrojnymi wprowadził w drugiej połowie XIX wieku do słownictwa wojskowego „dowodzenie operacyjne”, jako ogniwo pośrednie między strategią a taktyką. Problemy operacyjne stały się od tego czasu w Wojskach Lądowych Sił Zbrojnych RFN podstawowym przedmiotem kształcenia dowódców, a także obiektem zainteresowania teoretyków wojskowych. Od około 15 lat toczą się na ten temat ożywione dyskusje. Wychodząc z sytuacji strategicznej tamtego okresu, generał von Standtart wydał pierwsze wytyczne operacyjne, opracował do tego wykładnię, a następnie jako dowódca Połączonych Sił Zbrojnych NATO Europy Środkowej kontynuował ten proces. Wydał *CINCENT's Op Principles*, które wywołały w Sojuszu znaczny oddźwięk. Do tej tradycji nawiązują tymczasowe wytyczne operacyjne z 1994 roku, ich udoskonalona wersja z 20 lipca 1999 roku oraz nowy regulamin HDV 100/100 i uzupełniające go regulaminy specjalistyczne.

Wojska lądowe w swojej istocie charakteryzują się z jednej strony dużą liczebnością, a z drugiej zaś znaczną zależnością od rozwinięcia mobilizacyjnego. Stopień ich rozwinięcia w okresie pokoju jest zmienny i zależy od politycznej woli użycia wojsk lądowych do realizacji zadań

wykraczających poza obronę kraju, np. w ramach operacji reagowania kryzysowego, czy też operacji na rzecz wsparcia pokoju.

5.1. Polityczne i prawne uwarunkowania udziału Bundeswehry w operacjach pokojowych

Udział Bundeswehry w operacjach pokojowych ma stosunkowo długą tradycję. Począwszy od 1960r. kontyngenty wojskowe Niemiec brały 130-krotnie udział w różnego rodzaju akcjach humanitarnych prowadzonych na obszarze 53 krajów świata¹.

Jednakże w początkowym okresie, działania te miały charakter krótkotrwały i zawsze były związane z konkretnym wydarzeniem, mającym miejsce na obszarze danego kraju. Wówczas pod względem prawnym tego rodzaju akcje „*niesienia pomocy humanitarnej*” realizowane były na podstawie dwustronnych, bilateralnych umów pomiędzy Niemcami a krajami zwracającymi się o pomoc.

Dopiero w połowie lat 70-tych doszło do oficjalnego powiązania dotychczasowych akcji humanitarnych z operacjami pokojowymi, kiedy to 18 września 1973 roku Republika Federalna Niemiec została oficjalnym - 134 członkiem ONZ.

Uzyskanie przez Niemcy statusu równoprawnego członka ONZ stanowiło duże wyzwanie dla ówczesnego rządu niemieckiego i wymagało z jednej strony gotowości do przejęcia określonego zakresu obowiązków, wynikających z przynależności do ONZ, a z drugiej zaś wiązało się z współodpowiedzialnością za przewyciężanie sytuacji kryzysowych w różnych regionach świata.

Zaistniała sytuacja, która jeszcze przez okres ok. 20 lat była przedmiotem „sporu” wśród niemieckich polityków. W niemieckich kręgach politycznych zadawano sobie wówczas pytanie: Czy niemieckim siłom zbrojnym wolno jest brać czynny udział i realizować zadania w ramach misji pokojowych ONZ poza granicami kraju?

5.1.1. Uwarunkowania i ograniczenia prawne lat 80-tych

Pomimo tego, że Niemcy od 5 maja 1955r. posiadały status suwerennego państwa, pozostawały nadal pod wpływem „czterech zwycięskich mocarstw” (USA, Rosji, W.Brytanii i Francji).

Na mocy układu „2+4” (RFN, DDR + USA, Rosja, W.Brytania i Francja) „zwycięskie państwa” zastrzegały sobie prawo do podejmowania decyzji w kluczowych sprawach dotyczących RFN w obrębie swoich stref okupacyjnych. Praktycznie dopiero 3 października 1990 roku, Niemcy jako zjednoczone państwo związkowe uzyskały pełną suwerenność i prawo do decydowania

o charakterze, kształcie oraz wymiarze polityki wewnętrznej i zagranicznej, którą utraciły 45 lat temu.²

Koniec okresu „Zimnej Wojny” w końcu lat 80 oraz wyraźny wzrost konfliktów o charakterze militarnym na arenie międzynarodowej, a w szczególności zaś poważne zaostrzenie sytuacji militarnej między Iranem i Irakiem, przyczyniły się do podjęcia przez rząd RFN decyzji, związanej z wysłaniem niemieckiej Marynarki Wojennej w rejon Zatoki Perskiej z zadaniem ochrony szlaków morskich i tankowców. W tym konkretnym przypadku musiał on zdecydować, w odniesieniu do narodowego systemu prawnego o obszarze i granicach swojej działalności, a głównie zaś odpowiedzieć na pytanie:

Czy Niemcy zgodnie z art. VII Karty ONZ mają prawo moralne brać udział w operacjach wojskowych jako „czynny” element organizacji uczestniczący w przedsięwzięciach przywracania pokoju, czy też ograniczyć się do roli obserwatorów lub wyłącznie do wsparcia w zakresie elementów bazy logistycznej? Dodatkowo sytuację tą komplikował zapis w Konstytucji RFN, który zabraniał wysyłania niemieckich jednostek wojskowych poza obszar Sojuszu.

¹ Niemcy w świetle faktów i liczb, Rząd Federalny, Frankfurt/ Mein 2000, s. 133.

² Niemcy w świetle faktów i liczb, Rząd Federalny, Frankfurt/ Mein 2000, s. 133, 134.

Ta sama Ustawa Zasadnicza zawierała jednak postanowienia decyzji Federalnej Rady Bezpieczeństwa z 3 listopada 1982 r., zgodnie z którą wojskowe działania Bundeswehry poza obszarem NATO mogą mieć miejsce w sytuacji, gdy potencjalny konflikt mógłby stanowić zagrożenie dla integralności i suwerenności Niemiec.

Bardzo pomocną dla podjęcia uchwały o działaniach Bundeswehry poza granicami NATO, okazała się *opinia ekspercka Ministerstwa Spraw Zagranicznych* (z 06.04.1981r.), która została opracowana wspólnie z rządem Kanclerza Federalnego, przy udziale ministerstw Spraw Wewnętrznych, Sprawiedliwości i Obrony Narodowej. Stwierdziła ona, że zapisy w Konstytucji dotyczące obrony Sojuszu zezwalają Bundeswehrze na działania poza granicami kraju w przypadku istnienia zagrożenia potencjalnej zbrojnej agresji na terytorium Niemiec. W sytuacji pojawienia się takiego zagrożenia Niemcy mają prawo do samodzielnej obrony zgodnie z Art. 51 Karty ONZ.

Natomiast działania Bundeswehry poza granicami w ramach wspólnej obrony NATO lub Unii Zachodnioeuropejskiej mogą mieć miejsce wówczas, jeżeli spełniają one warunki i są zgodne z Art. 24§2 Konstytucji³, przy założeniu, że ochrona terytorium Niemiec zostanie zagwarantowana z zewnątrz w ramach „obrony kolektywnej” Sojuszu.⁴

Różnorodne poglądy na temat „*granic prawa konstytucyjnego*”, które to były przedmiotem wieloletniego sporu w kręgach polityków niemieckich, wyjaśniła ostatecznie decyzja trybunału konstytucyjnego w 1994 r. Zgodnie z jej postanowieniem niemiecki rząd otrzymał prawo zarówno do podejmowania decyzji w obszarze polityki zagranicznej jak i bezpieczeństwa państwa.

³ Art. 24 (2) Konstytucji RFN: „Federacja może dla zachowania pokoju włączyć się do systemu wzajemnego bezpieczeństwa zbiorowego; ze względu na to zezwoli ona na ograniczenia swoich zwierzchnich praw, które wprowadzą i zapewnią pokojowy i długotrwały ład w Europie oraz między narodami świata.”

⁴ Dau, Dr. K.: *Auslandseinsätze zwischen Politik und Verfassungsrecht*. W: Goebel, P. (red.): *Von Kambodscha bis Kosovo, Frankfurt/Main 2000*

Pod względem prawnym Trybunał Konstytucyjny potwierdził również pogląd, iż już obecna wersja Ustawy Zasadniczej zawiera podstawy prawne zezwalające Bundeswehrze na działania poza granicami kraju.

Trybunał Konstytucyjny w swojej decyzji z 12 lipca 1994 r. określił praktyczny wymiar uczestnictwa niemieckich sił zbrojnych w przedsięwzięciach dozoru obszaru Adriatyku (realizację embarga ONZ), w zakresie współdziałania niemieckich sił powietrznych dla potrzeb rozpoznania przestrzeni powietrznej nad Bośnią – Hercegowiną oraz zasady udziału niemieckiego kontyngentu w ramach operacji pokojowej ONZ w Somalii.

Podstawy prawne znalazły wyraz w Art.24 § 2 Ustawy Zasadniczej zarówno w odniesieniu do włączenia Niemiec w system wspólnego bezpieczeństwa międzynarodowego, jak również w zakresie przejęcia zadań wynikających z przynależności Niemiec, a co się z tym wiąże również praktycznego wykorzystania Bundeswehry w czasie działań poza granicami kraju.

W celu utrzymania zdolności obronnej Niemiec (na terytorium kraju i obszarze Sojuszu), w sytuacji pojawienia się zagrożenia terytorium Niemiec rząd niemiecki otrzymał uprawnienia do podejmowania decyzji dotyczących działań Bundeswehry w ramach Sojuszu oraz organizacji międzynarodowych z pominięciem uchwały parlamentu.

Jednakże w każdym przypadku rząd jest zobligowany do niezwłocznego powiadomienia parlamentu niemieckiego o podjętej decyzji, który niezależnie od zaistniałej sytuacji posiada uprawnienia do zarządzenia powrotu wysłanych na obszar działań wojsk.

5.2. Teoretyczne podstawy prowadzenia operacji pokojowych przez Siły Zbrojne Niemiec

Zadania niemieckich sił zbrojnych i wynikające z nich płaszczyzny działalności zależą od sytuacji polityczno-militarnej oraz interesów państwa w

obszarze bezpieczeństwa międzynarodowego. Istotnym instrumentem polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Niemiec jest Bundeswehra⁵.

Siły zbrojne Niemiec w pierwszej kolejności muszą być zdolne do realizacji dwóch głównych obszarów zadaniowych⁶:

1. Obrony kraju i Sojuszu przy zmieniających się uwarunkowaniach geopolitycznych.
2. Udziału w międzynarodowych operacjach pokojowych wspólnie z pozostałymi sojuszniczymi i partnerskimi państwami oraz prowadzenia działań o charakterze akcji ratowniczych, ewakuacyjnych oraz świadczenia różnego rodzaju pomocy.

Zdolność niemieckich sił zbrojnych do realizacji głównego zadania, czyli „obrony kraju” jest podstawowym warunkiem zachowania suwerenności i zdolności działania w wymiarze międzynarodowym.

W wypadku zagrożenia któregoś z państw członkowskich NATO, zadania wynikające z obrony Sojuszu oraz z przedsięwzięć reagowania kryzysowego poza granicami kraju nakładają na Niemcy obowiązek czynnego udziału w składzie sił sojuszniczych. Biorąc pod uwagę obecny układ sił na arenie międzynarodowej przypadek ten wydaje się raczej mało prawdopodobny, choć w dalekiej przyszłości nie można go wykluczyć.

Współcześnie istotne zagrożenia stanowią wszelkiego rodzaju sytuacje kryzysowe, zarówno o charakterze militarnym, jak i niemilitarnym, których przyczyną mogą być zarówno konflikty o podłożu etnicznym, religijnym, gospodarczym i innym (np. wynikające z zagrożenia terrorystycznego). Dlatego też, najbardziej realnym wariantem działania sił Bundeswehry wydaje się udział w ramach międzynarodowego pokonywania sytuacji kryzysowych poza terytorium kraju.

W przypadku Niemiec operacje prowadzone w ramach międzynarodowego rozwiązywania sytuacji kryzysowych mogą w okresie pokoju przybierać następujące formy⁷:

⁵ *Inspektor des Heeres: Der neue Ansatz, Bonn 1998r., s.2.*

⁶ *Tamże, s.6.*

⁷ *Handbuch für die Auslandseinsätze, Bonn 2001, pkt.101.pkt. 3802*

- międzynarodowych operacji pokojowych;
- akcji ratowniczych i ewakuacyjnych;
- akcji humanitarnych;
- świadczeń pomocy w wypadku zaistnienia katastrof lub klęsk żywiołowych poza granicami kraju.

Dla potrzeb realizacji tego rodzaju działań niemieckie kontyngenty wojskowe tworzone są z jednostek określanych mianem „Sił reagowania kryzysowego” (KRK)⁸. Siły te przedstawiają globalny potencjał sił, z których w zależności od zadań i sytuacji zostają tworzone ograniczone pod względem ilościowym kontyngenty wojskowe.

W ich skład oprócz komponentu wojsk lądowych wchodzi również wydzielone części sił reagowania kryzysowego lotnictwa oraz marynarki wojennej⁹.

5.2.1. Wybrane problemy dowodzenia operacyjnego

W czasie działań prowadzonych w wymiarze międzynarodowym mających na celu pokonywanie kryzysów w rozszerzającym się spektrum zadaniowym spotykamy się często z bardzo zróżnicowanymi zadaniami oraz będącymi ich wynikiem rodzajami działań. Na podstawie dotychczasowych doświadczeń można pokusić się o stwierdzenie, że najbardziej prawdopodobne wydają się operacje pokojowe za zgodą i wsparciem stron konfliktu.

Wydzielone do udziału w operacji pokojowej wojska Bundeswehry będą zazwyczaj stanowiły ograniczoną pod względem ilościowym część międzynarodowych sił (CJTF). Z tego też względu dowodzenie dużymi zgrupowaniami taktycznymi¹⁰ w czasie prowadzenia tego typu operacji będzie

⁸ *Krisenreaktionskräfte (KRK) – siły reagowania kryzysowego – mianem tym określa się w Bundeswehrze siły przeznaczone do działań poza granicami kraju.*

⁹ *Inspektor des Heeres: Gedanken zur Operationsführung im Deutschen Heer, Bonn 1998, s.6.*

¹⁰ *Zgrupowania taktyczne – tym pojęciem w Bundeswehrze określa się siły od wzmocnionego batalionu wzwyż.*

sporadycznym wyjątkiem. Regułą natomiast będą przede wszystkim działania realizowane małymi siłami mające na celu dozorowanie i kontrolę obszaru.

Szczególnego znaczenia nabiera w tym wypadku: rozpoznanie, utrzymanie łączności na dużych odległościach, zdolność reagowania operacyjnego, ruchliwość, transport i zaopatrzenie prowadzone na dużych odległościach oraz skoordynowane, precyzyjne współdziałanie niemieckich wojsk z siłami zbrojnymi państw sojusznicznych i partnerskich.

Doświadczenia uzyskane z działań w Bośni wskazują na fakt, że główny ciężar prowadzenia działań spoczywa na niższych szczeblach dowodzenia. W wypowiedzi Inspektora niemieckich sił lądowych, która została zawarta w jednej z publikacji spotykamy się z następującym stwierdzeniem: „Działania w Bośni nie są operacjami Generałów, lecz Leadership na szczeblu dowódców plutonów¹¹”.

5.2.2. Ogólne zasady prowadzenia operacji pokojowych

Niemieckie wojska lądowe muszą nieustannie utrzymywać zdolność do udziału w działaniach mających na celu pokonywanie kryzysów w wymiarze międzynarodowym wspólnie z innymi państwami Sojuszu i innymi partnerskimi państwami, nawet w skrajnie ograniczonym czasie¹².

Warunkiem dopuszczenia Bundeswehry do udziału w międzynarodowych operacjach pokojowych jest akceptacja uzyskana ze strony prawa międzynarodowego oraz konstytucyjnego RFN.

Pod względem prawnym zasady działania na obszarze konfliktu określane są przez prawo międzynarodowe oraz Kartę Narodów Zjednoczonych. Natomiast w czasie operacji pokojowych prowadzonych w ramach Organizacji Regionalnych obowiązują ponadto ustalone przez nią postanowienia.

¹¹ *Inspektor des Heeres: „Der neue Ansatz”, Bonn 1998, s. 11.*

¹² *Tamże, s. 12.*

Podstawowe założenia prawa konstytucyjnego określone dla potrzeb działań Bundeswehry w ramach międzynarodowych operacji pokojowych określa decyzja Trybunału Konstytucyjnego Niemiec z 12 lipca 1994 roku¹³.

Decyzja rządu niemieckiego dotycząca udziału sił zbrojnych w międzynarodowej operacji pokojowej odnosi się zawsze do pojedynczego przypadku udziału Bundeswehry i zależy m.in. od charakteru danego konfliktu, możliwości jego rozwiązania oraz interesów Niemiec na danym obszarze.

Udział wojsk Bundeswehry w operacjach pokojowych zakłada wcześniejsze opracowanie planów na szczeblu politycznym, strategicznym i operacyjnym, które w swojej treści muszą zawierać uzasadnione podstawy i założenia wskazujące w dalszej perspektywie na możliwość osiągnięcia długofalowego rozwiązania konfliktu.

Z tego też względu udzielony dla potrzeb operacji pokojowej mandat polityczny musi być wystarczający w zakresie przydzielonych uprawnień w danym regionie, a zadanie wojskowe - **wykonalne**.

Zgodnie z dokumentami normatywnymi Bundeswehry operacje pokojowe w zależności od sytuacji mogą przybierać następujące formy:

- a) Zapobieganie konfliktom (Konfliktverhütung).
- b) Tworzenie pokoju (Friedensschaffung).
- c) Utrzymanie pokoju (Friedenserhaltung).
- d) Wymuszenie pokoju (Friedens erzwingung).
- e) Konsolidację pokoju (Friedenskonsolidierung).
- f) Działania humanitarne (Humanitäre Einsätze).¹⁴

¹³ Ustawa Zasadnicza RFN, (BVerfGE 90, 286 ff)

¹⁴ HDv 100/100, Bonn 1998r., pkt. 3802. **Zapobieganie konfliktom** (niem.- Konfliktverhütung) - łączy w sobie różnego rodzaju przedsięwzięcia, a w szczególności zaś te, które są zgodne z rozdziałem VI Karty NZ. W zależności od sytuacji mogą one obejmować działania począwszy od inicjatyw na poziomie dyplomatycznym, aż po działania profilaktyczne, które w swoim zakresie obejmują stacjonowanie wojsk na obszarze konfliktu. Tego rodzaju przedsięwzięcia prowadzone są w celu zapobieżenia rozszerzenia i przekształcenia się sporu w działania o charakterze zbrojnym. Zapobieganie konfliktom może obejmować zarówno misje rozpoznawcze, konsultacyjne, ostrzegawcze oraz inspekcyjne i obserwacyjne.

Tworzenie pokoju (niem. - Friedensschaffung) - w niemieckich siłach zbrojnych związane jest z całą gamą przedsięwzięć o charakterze dyplomatycznym, które są podejmowane w celu doprowadzenia stron przeciwnych do zgody. Są one realizowane głównie poprzez zastosowanie środków pokojowych, zawartych w rozdziale VI Karty NZ. W wymiarze praktycznym może to oznaczać m.in. postawienie w

5.2.3. Ogólne zasady działania w operacjach pokojowych

Operacje pokojowe wymagają zarówno od dowódców jak i podległych im wojsk zasadniczo nowych sposobów działania, które wynikają z przedstawionych poniżej wymagań:

- żołnierze zostają wydzieleni do działań jako nieuzbrojeni obserwatorzy;
- pomiędzy stronami konfliktu zostanie urządzona strefa buforowa i nastąpi ich rozdzielanie mające na celu uniknięcie przemocy;
- akcje pomocy humanitarnej muszą pozostać pod ich ochroną, a strony konfliktu muszą zostać rozbrojone;
- różnego rodzaju działania realizowane w ramach operacji pokojowych będą określone mianem dyplomacji prewencyjnej, tworzenia pokoju, utrzymania pokoju, wymuszenia pokoju lub konsolidacji pokoju.

Z powodu braku jak dotychczas ogólnych zasad działania NATO w ramach operacji pokojowych prowadzonych pod auspicjami Narodów Zjednoczonych, niektóre z jego państw sojusznicznych opracowały własne zasady.

W trakcie ich opracowywania jedno z krytycznych pytań brzmiało: Jak dalece może być zastosowana przemoc wojskowa przy realizacji zadania wojskowego? Pytanie to odnosiło się do znalezienia odpowiednich

stan gotowości służb materiałowych, łączności i innych, które poprzez swoją działalność w regionie konfliktu przyczyniają się do łagodzenia sporów oraz zapewniają wdrożenie postanowień Narodów Zjednoczonych (np. takich jak: izolacja stron konfliktu, czy praktyczne wprowadzenie sankcji).

Utrzymanie pokoju (niem. Friedenserhaltung) - zakłada powstrzymanie, rozbrojenie lub zakończenie wrogich działań pomiędzy państwami, lub też w obrębie któregoś z państw poprzez interwencję trzeciej „neutralnej strony”. Operacje tego rodzaju prowadzone są pod kierownictwem organizacji o charakterze międzynarodowym, uzupełnionej siłami zbrojnymi i osobami cywilnymi, które dbają o ponowne przywrócenie oraz utrzymanie pokoju.

Wymuszenie pokoju (niem. Friedenserzwingung) odpowiada konfliktowi zbrojnemu, a co się z tym wiąże wymaga sił, które posiadają zdolność do prowadzenia operacji zbrojnych w ramach wielo- i międzynarodowych organizacji. Przy ich praktycznej realizacji nie jest wymagana zgoda stron konfliktu ze względu na fakt, że działania te należą do środków przymusu zastosowanych przez organizacje międzynarodowe.

Konsolidacja pokoju (Friedenskonsolidierung) ma miejsce po zakończeniu konfliktu. Jej celem jest udzielenie wsparcia podczas tworzenia struktur, które umacniają pokój w regionie oraz wymagają zaufania i współpracy pomiędzy wcześniejszymi stronami konfliktu, w celu zapobieżenia powrotu sytuacji konfliktowej.

Działania humanitarne (Humanitäre Einsätze) - obejmują całokształt świadczeń pomocy oraz przedsięwzięć wsparcia, które są realizowane przez siły zbrojne w wypadku zaistnienia katastrof i klęsk żywiołowych poza terytorium Niemiec.

przedsięwzięć pragmatycznych, które byłyby właściwe pod kątem wymogów danego działania, gdzie spektrum możliwych do przewidzenia operacji pokojowych może być bardzo szerokie.

Przykładowo można założyć sytuację, w której na podstawie dotychczas panującej stabilizacji wykluczona jest możliwość ponownego wybuchu sporu o charakterze zbrojnym, a strony konfliktu wyrażają zgodą na działanie w ich obszarze jednostek pokojowych i gwarantują im nienaruszalność.

W odniesieniu do tego przypadku ma miejsce „Peacekeeping” w pierwotnym tego słowa znaczeniu, czyli „działania nieuzbrojonych niebieskich hełmów” - żołnierz Narodów Zjednoczonych jest obserwatorem i mediatorem¹⁵.

Natomiast, jeżeli weźmiemy pod uwagę sytuację, kiedy działania jednostek pokojowych skierowane są przeciw konkretnemu agresorowi i zachodzi potrzeba przywrócenia stanu pokojowego, to w tej sytuacji mamy do czynienia z *wymuszeniem pokoju* za pomocą środków przemocy militarnej.

Stany pokoju, kryzysu i wojny w rejonie działań mogą w wielu przypadkach następować jedno po drugim lub szybko zamieniać swoją kolejność, a czasami także spotkać się równocześnie w obrębie wąskiego ograniczonego obszaru¹⁶.

5.3. Praktyczne zastosowanie zasad w działaniach wojsk lądowych Bundeswehry

5.3.1 Organizacja i uzbrojenie kontyngentu wojsk lądowych

Organizacja i uzbrojenie kontyngentu wojsk lądowych Niemiec do udziału w operacji pokojowej jest często wynikiem przebiegającego w ograniczonym czasie procesu planowania. Warunkiem jego powodzenia jest zachowanie w tajemnicy dowodzenia na poziomie politycznym.

¹⁵ Inspektor des Heeres: „Der neue Ansatz”, Bonn 1998, s.15.

¹⁶ HDv 100/700, Bonn 1998, pkt. 3881.

Wydzielony do działania kontyngent wojskowy musi dokładnie znać sytuację, by móc zrealizować zawarte w mandacie zadania. Dlatego też, powinien być on tworzony i wyposażony w sposób zapewniający mu elastyczną możliwość reakcji na nieprzewidziane zmiany sytuacji.

Przeznaczony do realizacji zadań CJTF musi wypełniać różnego rodzaju ograniczenia, do których m.in. należą:

- ograniczenia narodowe i polityczne;
- ograniczenia Narodów Zjednoczonych;
- ograniczenia państwa przyjmującego („Gospodarza”).

Biorąc pod uwagę poziom zdolności bojowej oraz uzbrojenie sił reagowania kryzysowego wojsk lądowych Bundeswehry należy stwierdzić, iż już obecnie spełniają one większą część stojących przed nimi wymagań.

Wyposażenie materiałowe wojsk lądowych odpowiada wymogom obrony kraju i Sojuszu w Europie Centralnej. Działania w ramach operacji pokojowych z reguły prowadzone są na przestrzeni długiego okresu czasu i często poza obszarem Europy, niejednokrotnie w niedogodnych warunkach klimatycznych oraz infrastrukturalnych. Z tego też względu realizacja zadań będzie rzadko możliwa w optymalnych warunkach.

5.3.2. Zastosowanie środków przemocy militarnej

Priorytetowym celem działań militarnych w operacji pokojowej nie jest pobicie przeciwnika, lecz wsparcie i zapewnienie procesu pokojowego¹⁷. Jednakże doprowadzenie do pokoju i przywrócenie go na długi okres czasu możliwe jest tylko wyłącznie przy współdziałaniu i dobrej woli stron konfliktu.

Zasada bezstronności nie oznacza dla jednostek pokojowych wyłącznie „biernie przyglądać się”, lub też czasami „nic nie widzieć”, lecz zawiera w sobie dużo więcej – dbać o przestrzeganie porozumień i ograniczeń mandatu, a jeśli to konieczne również poprzez zastosowanie przemocy militarnej.

Ogólne zasady zastosowania środków przemocy militarnej zostały przedstawione w dokumencie normatywnym wojsk brytyjskich „Wider

Peacekeeping"¹⁸, w następujący sposób: „Minimum koniecznej siły: zastosowanie siły lub przemocy musi być ograniczone do minimum, w stopniu pozwalającym na osiągnięcie zamierzonego celu”.

Bundeswehra przejęła to sformułowanie wiedząc, że jego wdrożenie w praktycznych działaniach jest bardzo ciężkie.

5.3.3. Dowodzenie przez zadania

Zasada dowodzenia przez zadania¹⁹ obowiązuje również jako priorytet dowodzenia w czasie działań realizowanych w ramach operacji pokojowych.

Zapewne zachowania i działania żołnierzy mogą zostać określone przez ogólne i w sposób szczegółowy opracowane reguły działania. Jednakże nawet najlepsze zasady nie obejmą swoim zasięgiem nieprzewidzianego rozwoju sytuacji.

Dość często w niejasnych sytuacjach, pod naciskiem czasu będzie zachodziła konieczność podejmowania samodzielnych decyzji i będącego jej następstwem działania bez możliwości skierowania pytania zwrotnego adresowanego do przełożonego.

Dlatego też, zawsze w każdej sytuacji pozostają dla dowódcy oraz pojedynczych żołnierzy tzw. obszary niewiedzy i wolne rejony, którym może podjąć i je wypełnić dowodzenie przez zadania. Zasada ta obowiązuje wszystkich żołnierzy niemieckich, niezależnie od tego gdzie realizują swoje zadania²⁰.

Dowódcy zgrupowań taktycznych w operacjach pokojowych muszą być świadomi tego, że to oni głównie ponoszą pełną odpowiedzialność za realizację zadań w swoim rejonie działania.

¹⁷ Inspektor des Heeres: „Der neue Ansatz”, Bonn 1998, s.69.

¹⁸ The Army Fidel Manual, Volume 5, Operations other than war, Part 2, Wider Peacekeeping, 1994, Annex C: „Minimum Necessary Force: The measured application of violence or coercion, sufficient only to achieve a specific end, demonstrably reasonable, proportionate and appropriate; and confined in effect to the specific and legitimate target intended”.

¹⁹ Dowodzenie przez zadania – jest to podstawowa zasada i priorytet dowodzenia wojsk lądowych Bundeswehry.

²⁰ BMVg: HDv 100/100, Bonn 1998, rozdział 39 (Operacje pokojowe).

Jednocześnie na tym samym obszarze mogą pracować inne zgrupowania wojsk, organizacje o charakterze międzynarodowym, państwowym oraz pozarządowym, które mogą mieć często zróżnicowane interesy. Powoduje to konieczność przeprowadzenia licznych uzgodnień z wszystkimi stronami i zaangażowanymi na obszarze konfliktu organizacjami.

5.4. Praktyczny wymiar działań Bundeswehry w operacjach pokojowych

Bundeswehra wspólnie z innymi państwami Sojuszu już przez okres czterdziestu lat przyczynia się do zapewnienia pokoju i bezpieczeństwa na obszarze Europy Środkowej i Wschodniej²¹.

Pomimo, iż obecnie bezpośrednie zagrożenie terytorium Niemiec wydaje się raczej mało prawdopodobne, to jednak jak wskazują na to najnowsze wydarzenia na świecie ryzyko pojawienia się ich jest wysoce prawdopodobne i może przyjść ze strony znacznie oddalonych od RFN miejsc na kuli ziemskiej. Taki pogląd potwierdziły m.in. tragiczne w skutkach wydarzenia z 11 września 2001 roku, mające miejsce w Stanach Zjednoczonych.

Znaczący wkład w obronę Sojuszu oraz zdolność do obrony terytorium Niemiec pozostaje nadal jako nieodłączna część świadomej odpowiedzialności i długofalowych przedsięwzięć realizowanych w celu zapewnienia bezpieczeństwa. Z tego też względu spektrum zadaniowe Bundeswehry uległo poprzez to znacznemu rozszerzeniu i przewartościowaniu.

Żaden kryzys o charakterze długofalowym nie może zostać przewyciężony tylko i wyłącznie poprzez działania sił zbrojnych. Powstrzymanie i pokonanie sytuacji kryzysowej pozostaje przede wszystkim wyzwaniem politycznym. Z drugiej zaś strony możliwe czy też faktyczne działanie z wykorzystaniem środków wojskowych może stworzyć warunki niezbędne dla rozwiązania konfliktu.

²¹ Działania Bundeswehry poza granicami kraju: <http://www.bundeswehr.de/wir/broschuren/insatz/php>.

Siły zbrojne posiadają możliwość prowadzenia zarówno działań stabilizujących oraz odstrasżających, przyczyniając się tym samym do zapobiegania eskalacji kryzysu.

Ponadto poprzez zapewnienie stabilnego środowiska wnoszą duży wkład w konsolidację procesu pokojowego.

Charakteryzująca się dużą mobilnością i w pełni zdolna do działania Bundeswehra jest niezbędnym warunkiem oraz integralną częścią bezpieczeństwa, która zmierza do zapewnienia i utrzymania szeroko rozumianej polityki bezpieczeństwa²².

Angażuje się ona w działania prewencyjne, mające swoje źródło w kryzysach i konfliktach, przyczyniając się poprzez to do uniemożliwienia rozprzestrzenienia się ich skutków na obszar Niemiec, Unii Europejskiej lub NATO.

Podczas gdy Bundeswehra od 1960r. brała już udział w ponad 130 operacjach realizowanych w ramach akcji humanitarnych, dopiero praktycznie po 1990r. działania te przybrały szeroki wymiar w skali międzynarodowej. Przy nieustannie rozszerzającym się spektrum zadaniowym i niespotykanej dotąd intensywności udziału niemieckich sił zbrojnych w działaniach o wymiarze międzynarodowym odzwierciedla się w przeciągu ostatnich trzech lat dojrzała gotowość Niemiec do przejęcia odpowiedzialności za wydarzenia również poza granicami kraju. Potwierdzeniem tego stanowiska był istotny udział Bundeswehry w ramach operacji przeciw międzynarodowemu terroryzmowi²³.

5.4.1. Bałkany

Pomimo wydarzeń z 11 września 2002 r., punkt ciężkości niemieckich, wojskowych zobowiązań (Engagement), realizowanych w ramach operacji wsparcia pokoju pozostaje nadal na Bałkanach, gdzie w chwili obecnej zaangażowanych jest ok. 6.300 żołnierzy Bundeswehry.

²² Działania Bundeswehry poza granicami kraju: <http://www.bundeswehr.de/wir/einsatz/php>.

²³ Tamże

Bośnia i Hercegowina

Zapoczątkowany w Dayton, a podpisany w Paryżu 14 grudnia 1995r. układ pokojowy doprowadził do zakończenia wojny na obszarze byłej Jugosławii. Wraz z rezolucją nr 1031 Narodów Zjednoczonych z połowy grudnia 1995r., uchwalonej na podstawie Dayton Peace Accord (DPA), NATO zostało zobowiązane do dopilnowania realizacji zobowiązań pomiędzy stronami konfliktu.

W celu zapewnienia realizacji postanowień DPA zostały wydzielone do działania w Bośni początkowo *Implementation Force (IFOR 1995/96)*, a od 1996r. *Stabilisation Force (SFOR)*. Rozmiar niemieckiego kontyngentu wynosi obecnie ok. 1800 żołnierzy, będących przedstawicielami wszystkich rodzajów sił zbrojnych.

Obok typowych dla sił zbrojnych zadań wojskowych realizowanych zarówno w Bośni, Hercegowinie oraz w Kosowie, punkt ciężkości działalności niemieckich jednostek skupiony jest w obszarze pomocy humanitarnej²⁴. Siły CIMIC (Civil Military Cooperation) pomagają jako część niemieckiego kontyngentu wojskowego w ponownej odbudowie kraju, co przyczynia się m.in. do wzrostu zaufania a poprzez to także do ochrony niemieckich żołnierzy.

Celem głównym działań społeczności międzynarodowej w Bośni i Hercegowinie jest zapewnienie pokoju w regionie. Działalność ta powinna umożliwić ponowny powrót uchodźców do ojczyzny oraz zapewnić wszystkim mieszkańcom bezpieczne życie i wolność.

Kosowo

24 marca 1999 roku NATO rozpoczęło trwającą 79 dni operację powietrzną²⁵ przeciw Republice Federalnej Jugosławii.

Niemieckie siły powietrzne wzięły w niej udział z 14 samolotami bojowymi „Tornado”, realizując w sumie ok. 500 misji. Po raz pierwszy od

²⁴ Działania Bundeswehry poza granicami kraju: <http://www.bundeswehr.de/wir/einsatz/php>.

²⁵ Operacja powietrzna była prowadzona w ramach „Operation Allied Force”

zakończenia II wojny światowej Niemcy wraz z swoimi siłami zbrojnymi wzięły udział w „tworzącej pokój” operacji sojuszniczej.

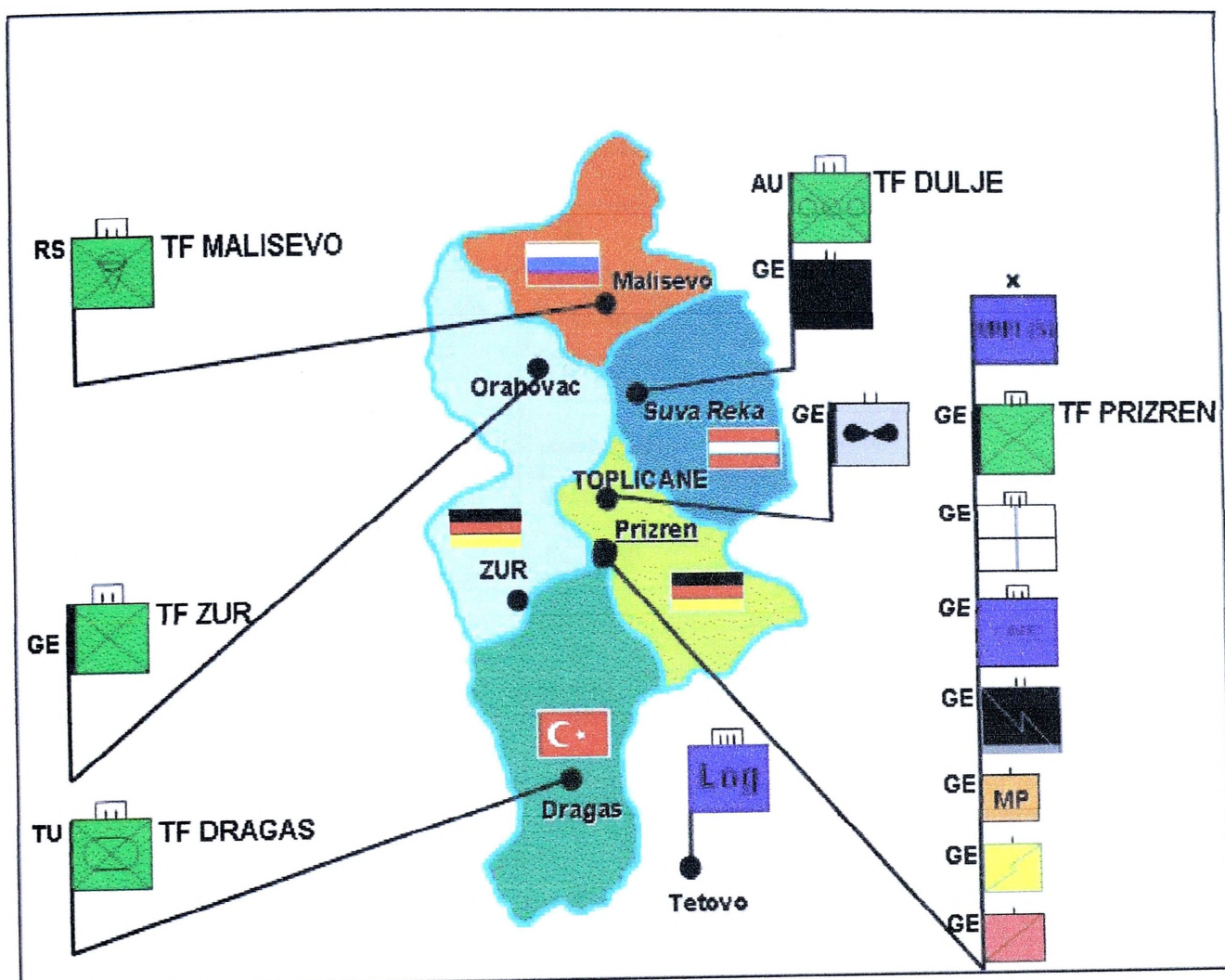
Równocześnie z operacjami powietrznymi prowadzone były działania humanitarne NATO w Albanii i Macedonii, które miały na celu przezwyciężenia „fali uchodźstwa”. Naloty powietrzne zostały zaprzestane 10 czerwca 1999 roku, po uzyskaniu zakładanych ustępstw ze strony Belgradu.

Wraz z rezolucją nr 1244 ogłoszoną tego samego dnia Rada Bezpieczeństwa NZ stworzyła warunki niezbędne dla działania sił cywilnych i wojskowych w ramach „Implementacji” pokoju” w Kosowie. Od tego też czasu zadania na tym obszarze zostały przejęte i są realizowane przez KFOR²⁶ oraz UNMIK²⁷.

Zadanie KFOR (w tym czasie ok. 38 000 żołnierzy z 38 krajów) obejmuje przede wszystkim przywrócenie i utrzymanie bezpieczeństwa w regionie. W skład kontyngentu sił pokojowych KFOR (główna kwaterę w Pristinie) wchodzi pięć międzynarodowych brygad, posiadających samodzielne sektory odpowiedzialności. Niemcy są jednym z przewodzących narodów, który odpowiada za sektor wyznaczony w południowej części Kosowa.

²⁶ KFOR – Kosovo Force

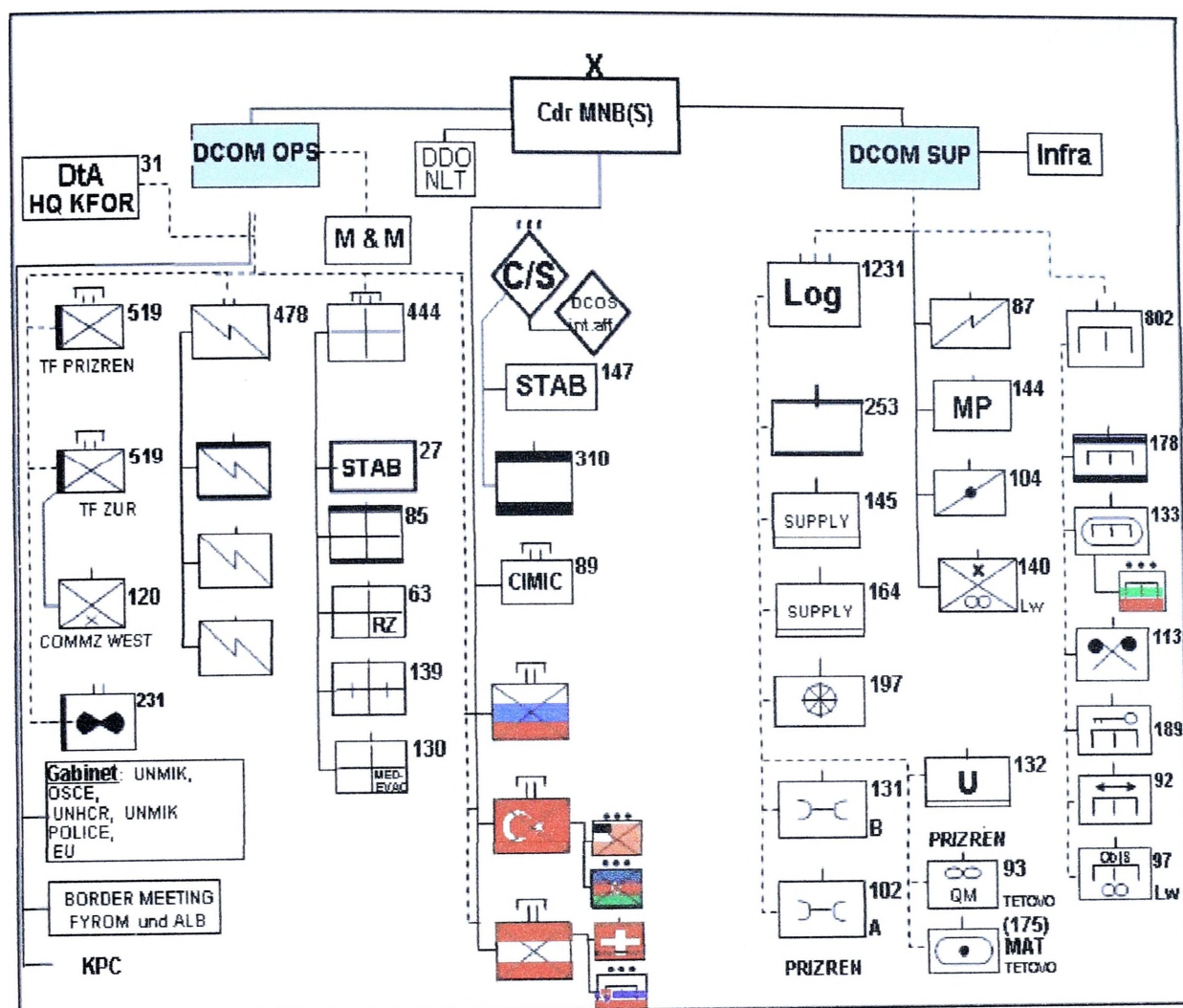
²⁷ UNMIK – United Nations Interim Administration Mission In Kosovo.

Rys. 5.1. Podział obszaru odpowiedzialności Brygady „Południe”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „KFOR Einsätze”

Obecnie znajdująca się pod dowództwem niemieckim Międzynarodowa Brygada „Południe” liczy ok. 6000 żołnierzy wywodzących się z państw NATO oraz innych zaprzyjaźnionych krajów (rys. 5.1; 5. 2).

Rys. 5.2. Struktura Brygady „Południe”

Źródło: opracowanie własne na podstawie „KFOR Einsätze”

Kontyngent Bundeswehry liczy ok.4700 żołnierzy wojsk lądowych, sił powietrznych i marynarki wojennej.

Wspólne wysiłki KFOR i UNMIK doprowadziły do wyraźnej poprawy bezpieczeństwa na obszarze Kosowa. Jednakże proces stabilizacji wymaga dłuższego okresu czasu i pomimo osiągnięcia znacznych postępów mających swoje praktyczne odzwierciedlenie w pierwszych wolnych wyborach przeprowadzonych w listopadzie 2001r. oraz stworzenie prowizorycznego rządu 04.03.2002r. nie oznacza zakończenia działalności KFOR.

Międzynarodowa społeczność została w dalszym ciągu zobowiązana do realizacji jej cywilnych i wojskowych zobowiązań w Kosowie jeszcze na przestrzeni dłuższego okresu czasu.

Rząd niemiecki 07.06.2002r. podjął decyzję o kolejnym przedłużeniu działań Bundeswehry w składzie sił międzynarodowych²⁸.

Macedonia

Na prośbę macedońskiego prezydenta i za zgodą stron konfliktu, NATO przeprowadziło na przełomie 08/09.2001r., operację pod kryptonimem „Essential Harvest”.

W czasie trwania 30 dniowej operacji, w której zaangażowanych było 3500 żołnierzy Task Force Harvest z 14 państw NATO, została dobrowolnie odebrana od ekstremistów broń i amunicja (ze strony niemieckiej brało w niej udział z ok. 500 żołnierzy).

Wydzielone dla potrzeb tej operacji siły Task Force Fox (TFX) liczyły ok. 1000 żołnierzy. Siły te zostały wydzielone z 12 państw NATO i do 26.06.2002 r. znajdowały się pod dowództwem niemieckim. Dzięki temu Niemcy po raz pierwszy przejęły odpowiedzialność za przebieg całej operacji realizowanej w ramach zarządzania kryzysowego Sojuszu. Siły Bundeswehry uczestniczyły w niej z ok.600 żołnierzami²⁹.

Od 26.06.2002r. dowodzenie nad tymi siłami przejęła Holandia, co pozwoliło Niemcom na zredukowanie ilości zaangażowanych sił własnych. Obecnie z ok. 200 żołnierza Bundeswehry przyczynia się w dalszym ciągu do realizacji zadań TUF.

Obecnie w dowództwie NATO trwają dyskusje i prowadzone są rozważania dotyczące przyszłej restrukturyzacji sił SFOR i KFOR mające na celu z jednej strony zmniejszenie zaangażowanych sił a z drugiej zaś poprzez wzrost efektywności w obszarze bezpieczeństwa zapewnić na tym samym poziomie zakres ich realizacji.

Postępy dokonane w Bośni i Hercegowinie /jak również w Kosowie - KFOR/ dają podstawy do wprowadzenia planów restrukturyzacyjnych.

²⁸http://www.bundeswehr.de/wir/hintergrund/print/kfor_hg_01.php

²⁹<http://www.bundeswehr.de/wir/hintergrund/print/kfor/php>.

Należy zauważyć również, że od stycznia 2003 roku jest zaplanowana pierwsza cywilna operacja w ramach polityki bezpieczeństwa i obrony europejskiej /ESVP/. European Union Police Mission /EUPN/ zamieni International Police Task Force IPTF/³⁰.

Rozważania związane z restrukturyzacją SFOR i KFOR powinny zaowocować w 2003 roku poprzez połączenie sektorów efektem synergiczności, a w szczególności zaś pod względem jego wykorzystania w zakresie dowodzenia i logistyki, co w konsekwencji powinno doprowadzić do redukcji sił.

5.5. Operacje stabilizujące w Afganistanie

Rada Bezpieczeństwa ONZ 20 grudnia 2001 roku uchwaliła rezolucję nr 1386, która autoryzowała zgodnie z rozdziałem 7 Karty ONZ działanie *International Security Assistance Force /ISAF/* w Afganistanie początkowo na okres sześciu miesięcy. Zadaniem tych sił było wsparcie powstałego w Afganistanie Rządu Tymczasowego przy realizacji zadań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa i porządku w rejonie Kabulu.

Parlament niemiecki 22 grudnia 2001 roku, wyraził zgodę na udział Bundeswehry w tej operacji, dzięki czemu Niemcy kontynuują swoją aktywną rolę przy ponownej politycznej odbudowie Afganistanu. Bundeswehra ma zaangażowanych w niej ok. 1200 żołnierzy, wchodzących w skład międzynarodowych sił zbrojnych (w sumie: 4800 żołnierzy)³¹.

Niemiecki kontyngent wojskowy ISAF, w którego skład wchodzi również żołnierze z Holandii, Austrii i Danii wypełnia swoje zadanie głównie poprzez realizację patroli (pieszych oraz samochodowych) w przydzielonym im sektorze odpowiedzialności oraz poprzez udział w ponownej odbudowie kraju w ramach CIMIC.

W obszarze zadaniowym kontyngentu ISAF znajdują się również zadania związane z realizacją programu szkolenia dla nowo tworzonych

³⁰ <http://www.bundeswehr.de/service/broschuren/print/broschuren.php>

³¹ Tamże, s.19

narodowych sił zbrojnych Afganistanu oraz świadczenia w zakresie wsparcia afgańskich sił policyjnych.

Ponadto nadal istnieje ogólnie duże zagrożenie na obszarze Afganistanu, wynikające z jednej strony z wysokiej jeszcze aktywności działalności terrorystycznej i kryminalnej, a z drugiej zaś ze względu na miny oraz inne materiały wybuchowe, które zalegają na wielu odcinkach terenu.

Przykładem powyżej przedstawionych zagrożeń jest pięć przypadków śmiertelnych mających miejsce 06 marca 2002 roku. Od nieszczęśliwej eksplozji w Kabulu poniosło śmierć dwóch niemieckich i trzech duńskich żołnierzy, a pozostali odnieśli ciężkie obrażenia.

19 marca 2002 roku dowodzenie międzynarodową brygadą w Kabulu od Niemców przejęła Wielka Brytania, poprzez co jest ona odpowiedzialna za koordynację działań jednostek wchodzących w skład kontyngentu na szczeblu taktycznym.

Niemiecki parlament 14 czerwca 2002 roku na podstawie rezolucji nr 1413 Rady Bezpieczeństwa ONZ (o przedłużeniu mandatu ISAF) podjął decyzję (większością głosów) o przedłużeniu udziału Bundeswehry w operacji pokojowej na następne sześć miesięcy. Sytuacja ta potwierdziła konieczność dalszego zaangażowania niemieckich żołnierzy w składzie wojsk zapewniających bezpieczeństwo w Afganistanie.

19 czerwca 2002 roku odbyło się w Kabulu walne zebranie rady „Loya Jirga”, które przerodziło się w wybuch przemocy zbrojnej i obrony zatwierdzonego na swoim urzędzie prezydenta Hamada Karzei i jego gabinetu³².

Zamordowanie zastępcy prezydenta Kadira oraz niewyjaśnione dotychczas zabójstwo turystów afgańskich potwierdziło odnowienie egzystencji sił, które chcą podważyć autorytet Rządu Tymczasowego przy użyciu przemocy zbrojnej.

³² Tamże, s.20.

Cel, jakim jest zapewnienie pokojowej przyszłości dla Afganistanu może zostać osiągnięty wyłącznie poprzez świadczenia między-narodowej pomocy w szerokim zakresie.

Istotnymi elementami umożliwiającymi nowe rozpoczęcie funkcjonowania państwa jest budowa policji i armii, które będą w stanie realizować przedsięwzięcia w zakresie:

- rozminowania zagrożonych obszarów;
- walki przeciw handlowi narkotykami;
- ponownego powrotu uchodźców do kraju;
- ponownej odbudowy infrastruktury zniszczonego przez wojnę kraju.

Podczas konferencji w Tokio (styczeń 2002) wspólnota państw świata obiecała na rzecz ponownej odbudowy Afganistanu pomoc finansową na kolejne cztery lata w wysokości 4.5 mld \$. Część Unii Europejskiej wynosi 2.1mld \$, co daje ok. 47% kwoty ogólnej.

*

*

*

Obserwując rozwój uczestnictwa niemieckich sił zbrojnych w operacjach pokojowych w różnych regionach świata można pokusić się o stwierdzenie, że na przestrzeni ponad 40 – lat dokonał się trudny do wyobrażenia przełom, biorąc pod uwagę zarówno charakter i obszar prowadzonych operacji oraz ilość zaangażowanych sił i środków.

Dokonując analizy udziału Bundeswehry w operacjach pokojowych można dostrzec dwie zasadnicze grupy czynników, determinujących ich rozwój:

- wywodząca się z obszaru polityki zagranicznej;
- z obszaru wewnętrznej polityki Niemiec.

1. Z obszaru polityki zagranicznej.

- a) Rozwój Organizacji Narodów Zjednoczonych, który po okresie zastoju, w latach 1987-88 przeżył w kolejnych latach nieznany dotąd rozkwit.

- b) Koniec okresu „Zimnej wojny”, rozpad ZSRR i Układu Warszawskiego oraz zakończenie polityki wzajemnego blokowania w Radzie Bezpieczeństwa ONZ. Dopiero teraz możliwe stało się podejmowanie decyzji umożliwiających faktyczny rozdział mandatów ONZ. Dzięki temu ONZ uzyskała możliwość aktywnego udziału w przewyciężaniu konfliktów.
- c) Podpisanie tzw. układu „2+4” we wrześniu 1990 r., w którym ZSRR, USA, Francja, Wielka Brytania oraz przedstawiciele obu państw niemieckich potwierdzają utworzenie zjednoczonych Niemiec z obszarów NRD, Republiki Federalnej Niemiec i Berlina. Wraz z ratyfikacją traktatu zjednoczeniowego Niemiec wygasły uprawnienia czterech mocarstw w stosunku do Berlina oraz Niemiec jako całości. Tym samym Niemcy odzyskały pełną suwerenność i prawo decydowania o charakterze polityki wewnętrznej i zagranicznej.

2. Z obszaru polityki wewnętrznej – problem tzw. „granic działania” oraz ich intensywności w odniesieniu do udziału niemieckich sił zbrojnych w operacjach pokojowych był przedmiotem wielu kontrowersyjnych debat w obrębie polityki wewnętrznej Niemiec.

Jeszcze w latach 80 – tych, Rząd Federalny bardzo restrykcyjne interpretował Ustawę Zasadniczą i aż do 1994r. czekał z podjęciem konkretnych kroków. Dopiero decyzja Trybunału Konstytucyjnego Niemiec rozwiązała problem udziału Bundeswehry w operacjach poza granicami kraju.

ZAKOŃCZENIE

Wnioski z przeprowadzonych badań skłaniają do wielu refleksji. Na wstępie należy skonstatować, że operacje wsparcia pokoju stały się współcześnie niezmiernie istotnym obszarem działań. Wynika to między innymi z faktu, iż spełniają one ważną rolę w utrzymaniu pokoju i bezpieczeństwa w skali ogólnoświatowej. Nie ulega w zasadzie wątpliwości, że stały się one podstawowym elementem, najlepiej funkcjonującego w dziejach ludzkości systemu bezpieczeństwa. Systemu, dzięki któremu udało się uniknąć po drugiej wojnie światowej konfrontacji zbrojnej w skali globalnej.

W ujęciu historycznym, w ewolucji międzynarodowego systemu bezpieczeństwa można wyróżnić umownie trzy etapy. W pierwszym etapie siły zbrojne spełniały wyłącznie rolę pomocniczą. Ich działania nie miały istotnego wpływu na przebieg i wyniki misji czy operacji pokojowych. W drugim etapie rola sił zbrojnych znacznie wzrosła, ale głównie w zakresie udzielania stronom konfliktów wszechstronnej pomocy humanitarnej, co w praktyce oznaczało tworzenie warunków dla skutecznego stabilizowania sytuacji po wygaszeniu konfliktu. Trzeci etap, który obserwujemy współcześnie, charakteryzuje się rosnącym znaczeniem wsparcia militarnego i roli komponentu wojskowego. Znaczenie to polega przede wszystkim na aktywnej roli sił pokojowych w przestrzeganiu zawartych przez strony sporu/konfliktu porozumień.

Użycie siły w operacjach pokojowych wynika z potrzeby uwiarygodnienia polityki i wywierania nacisku na strony konfliktów. Jest środkiem ostatecznym i stanowi ultimatum wobec strony, która nie respektuje decyzji społeczności międzynarodowej.

Celem prowadzonych badań było określenie miejsca i roli operacji wsparcia pokoju we współczesnej sztuce operacyjnej oraz głównych problemów ich przygotowania i prowadzenia,

W obowiązujących regulaminach i dokumentach normatywnych NATO, podobnie jak to ma miejsce w dokumentach poszczególnych państw członków Sojuszu, sztuka operacyjna została zdefiniowana jako: „*umiejętne zastosowanie siły militarnej do osiągnięcia strategicznych i operacyjnych*

celów poprzez zaplanowanie, zorganizowanie, zintegrowanie i prowadzenie kampanii, operacji i bitew". W najogólniejszym znaczeniu sztuka operacyjna określa zatem *kiedy, gdzie i w jakim celu* będzie prowadzona operacja.

Ze sztuką operacyjną mamy do czynienia wszędzie tam, gdzie istnieje potrzeba przekształcania zamiarów politycznych i wytycznych strategicznych w działania wojsk. Jest więc ona działem sztuki wojennej obejmującym teorię i praktykę przygotowania i prowadzenia przez zgrupowania wojsk operacji zmierzających do osiągnięcia celu strategicznego (politycznego) na obszarze działań.

Na podstawie analizy określonych dokumentów normatywnych NATO, można stwierdzić, że zapisy dotyczące sztuki operacyjnej stosowanej w operacjach prowadzonych zgodnie z Artykułem 5 Traktatu Waszyngtońskiego, dotyczą także operacji innych niż wojna, albo zgodnie z ustaleniami nowej Koncepcji Strategicznej Sojuszu – operacji reagowania kryzysowego (Non-Article 5 Crisis Response Operations).

Biorąc pod uwagę prowadzone rozważania należy skonstatować, że:

1. Jednym z kierunków ewolucji sztuki operacyjnej będą operacje wsparcia pokoju, szczególnie zaś te, które z natury wiązały się będą z użyciem siły w różnej formie. Będą one przygotowywane i prowadzone w celu osiągnięcia określonych rozwiązań politycznych. Ich rodzaj oraz zakres będą głównie uzależnione są od charakteru konfliktu (międzynarodowy, wewnętrzny), sił uczestniczących w konflikcie (regularne siły zbrojne, organizacje paramilitarne, zorganizowane grupy przestępcze) oraz politycznej woli uczestników konfliktu, co do jego rozwiązania.
2. Z wojskowego punktu widzenia istota operacji wsparcia pokoju polega na dążeniach do utrzymania międzynarodowego pokoju poprzez tworzenie i funkcjonowanie sił o charakterze prewencyjnym, czynieniu wysiłków dla ograniczania, rozwiązywania, monitorowania i wygaszania konfliktów międzynarodowych lub wewnętrznych oraz wspieraniu inicjatyw związanych z budową nowego, bezpiecznego życia po ich zakończeniu.
3. Nowe wyzwania stojące przed siłami zbrojnymi używanymi do prowadzenia operacji spoza artykułu 5 (operacji reagowania kryzysowego) wymagają także innego podejścia w rozwiązywaniu problemów operacyjnych i taktycznych.

4. Przedstawione w pracy terminy i pojęcia z zakresu sztuki operacyjnej, zdaniem Autorów, stanowią niezbędne minimum konieczne dla zrozumienia jej istoty w aspekcie procesu planowania i prowadzenia operacji wsparcia pokoju. Potwierdzeniem tego mogą być prowadzone analizy operacji prowadzonych pod egidą NATO.

Podsumowując badania prowadzone w pracy można stwierdzić, że to właśnie doświadczenie, które Sojusz wyniósł z prowadzonych przez siebie operacji wsparcia pokoju w byłej Jugosławii, w znaczący sposób wpłynęło i de facto wpływa na rozwój prac teoretycznych nad operacjami wsparcia pokoju. Wyrazem tych prac jest między innymi Sojusznicza Doktryna Operacji Wsparcia Pokoju – AJP 3.4.1, nad którą trwają prace praktycznie od 1997 roku. W świetle analizy powyższych doświadczeń wynikających z praktycznej działalności NATO w rozwiązywaniu konfliktów można uznać, że istnieje wspólna sojusznicza wykładnia dotycząca operacji wsparcia pokoju, która wymaga przewartościowania zasad działania wojsk (opisywanych w rozlicznych regulaminach i instrukcjach), zmiany ich struktur organizacyjnych, uzbrojenia i wyposażenia. W świetle powyższych konstatacji uzasadniona staje się potrzeba permanentnego prowadzenia prac naukowo-badawczych, służących wygenerowaniu spójnej teorii operacji wsparcia pokoju.

Taki właśnie cel miały badania prowadzone w ramach zadania "Działania inne niż wojna", których częściowe wyniki zawiera niniejsze opracowanie. Dążono w nich do określenia miejsca i roli operacji wsparcia pokoju we współczesnej sztuce operacyjnej, wychodząc z jej genezy i historycznej ewolucji.

Niniejsze opracowanie w zamyśle jego Autorów nie miało być kompendium wiedzy o operacjach wsparcia pokoju. Miało być natomiast - być może niewielkim krokiem na drodze, prowadzącej do stworzenia spójnej i jednocześnie naukowo uzasadnionej teorii wspomnianych operacji.

WYKAZ LITERATURY

DOKUMENTY ŹRÓDŁOWE

1. AAP-6 *NATO Glossary of Terms and Definitions*.
2. *Analiza wniosków i doświadczeń z ćwiczeń prowadzonych w latach 1997-1999 w ramach programu „Partnerstwo dla Pokoju”*. Zarząd Programowania Szkolenia Sił Zbrojnych SG WP. Warszawa 1999.
3. AJP-1(B) *Allied Joint Operations Doctrine*. September 2000.
4. AJP 3.4.1 *Peace Support Operations*. 2nd Study Draft. MAS. Brussels 1999.
5. Bi-MNC *Directive for "NATO Doctrine for Peace Support Operations"*. NATO SACLANT, 16 October 1998.
6. Butrus B. Ghali, *An Agenda for Peace. Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peacekeeping*. Report of the Secretary General Pursuant to the Statement Adopted by the Summit Meeting of the Security Council on 31 January 1992. United Nations. New York 1992.
7. *Dokument Ramowy Partnerstwa dla Pokoju*. Bruksela 10-11.01.1994. Zbiór Dokumentów. Warszawa, styczeń /marzec 1994, s. 167-171.
8. Jabłoński B., Kamiński S., *NATO Acquis*. A. M. Toruń 1998.
9. JP 3.07 *Joint Doctrine for Military Operations Other Than War*. USAF, 16 June 1995.
10. JWP 3-00 *Joint Operations*.
11. JWP 3-50 *Peace Support Operations*.
12. *Koncepcja Strategiczna Sojuszu – uzgodniona przez szefów państw i rządów uczestniczących w spotkaniu Rady Północnoatlantyckiej*. Rzym 7-8 listopada 1991. NATO Vademecum. Warszawa 1995.
13. *Koncepcja Strategiczna Sojuszu*, przyjęta przez głowy państw i szefów rządów biorących udział w spotkaniu Rady Północnoatlantyckiej w Waszyngtonie 23 - 24 kwietnia 1999 r.
14. MC 327/1 - *NATO Military Concept for NATO Peace Support Operations*. Brussels, 20 October 1997.
15. MC 389 - *Military Implementation of the Alliance's Combined Joint Task Force Concept*. Brussels, 25 November 1996.
16. *NATO Overall PfP Exercise Concept*. Brussels, Belgium 1996.
17. *Peace Operations. Field Manual*. Headquarter Department of the Army. Washington DC, 30 December 1993.
18. *The NATO Handbook*. Office of Information and Press. NATO – 1110 Brussels. Belgium 2001.
19. *Report to Congress. Kosowo/Operation Allied Force After-Action Report*. Washington D.C. 31 January 2000.
20. *The Army Field Manual, Vol. 5 : Operations other than War, part 2 : Wider Peacekeeping*. HMSO. Londyn 1994.
21. *Traktat Północnoatlantycki*. Waszyngton, 4 kwietnia 1949. NATO Vademecum. Partnerstwo i współpraca. Warszawa 1995, s. 261-264.

22. *UK Army Wider Peacekeeping Field Manual*, vol. 5. London 1994.

MONOGRAFIE I OPRACOWANIA

1. Antonowicz L., *Podręcznik prawa międzynarodowego*. WP PWN. Warszawa 1998.
2. Asmus R. D., *NATO. Koncepcja bezpieczeństwa XXI wieku*. Warszawa 1997.
3. Balcerowicz B., *Sojusz a obrona narodowa*. BWB, Warszawa 1999.
4. Bartnicki A., *Zarys dziejów Afryki i Azji 1869 – 1996. Historia Konfliktów*. WKiW. Warszawa 1996.
5. Brach T., *Udział Polski w pokojowych operacjach ONZ*. AON. Warszawa 1997.
6. Coffey J. I., *The Future Role of NATO*. New York 1997.
7. Dworecki S., *Współczesne konflikty zbrojne*. AON. Warszawa 1994.
8. *Encyklopedia prawa międzynarodowego i stosunków międzynarodowych*. WP. Warszawa 1976.
9. Fleming M., *Międzynarodowe prawo wojenne. Zbiór dokumentów*. Warszawa 1978.
10. Gągor F., Paszkowski K., *Międzynarodowe operacje pokojowe w doktrynie obronnej RP*. MON/DBM. Warszawa 1998.
11. Knetki J., *Operacje połączone*. AON. Warszawa 1996.
12. Koziej S., *Podstawy sztuki wojennej*. AON. Warszawa 1992.
13. Kręcikij J., *Współczesne kierowanie wojskami. Proces dowodzenia*. AON. Warszawa 2002.
14. Kręcikij J. i zespół, *Determinanty planowania operacji wielonarodowych*, AON. Warszawa 2002.
15. Kupiecki R., *NATO a operacje pokojowe*. Warszawa 1998.
16. Leśko T., *Międzynarodowe prawo konfliktów zbrojnych*. Wydawnictwo Prawnicze. Warszawa 1982.
17. Łukaszuk L., Skowroński A., *Międzynarodowe prawo pokoju i bezpieczeństwa*. AON. Warszawa 1996.
18. Marszałek M., *Operacje wsparcia pokoju według poglądów NATO*. AON. Warszawa 1999.
19. Osmańczyk E.J., *Encyklopedia spraw międzynarodowych i ONZ*, PWN, Warszawa, 1974.
20. Polkowski A., *Udział Wojska Polskiego w operacjach pokojowych*. AON. Warszawa 1998.
21. Rutkowski C., *Siły szybkiego reagowania jako narzędzie działań antykryzysowych państwa*. AON. Warszawa 1997.
22. Rutkowski C., Kasprzewski A., *Siły Zbrojne w sytuacjach kryzysowych*. AON. Warszawa 1996.
23. Skowroński A., *Siły pokojowe i operacje utrzymania pokoju Organizacji Narodów Zjednoczonych*, AON, Warszawa 1997.
24. *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, praca zbiorowa, Studia i Materiały, nr 40, Biuro Prasy i Informacji MON, Warszawa, 1996.

25. Stańczyk J., *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*. Warszawa 1996.
26. Sztrasburger D., *Zasady sztuki wojennej*. Bellona. Warszawa 1996.
27. Szulc B., *Misje pokojowe. Podstawy teoretyczne działań wspierających pokój*. AON. Warszawa 1998.
28. *The Blue Helmets, 4th Ed.* UN Press 1997.
29. Wróblewski R., *Podstawowe pojęcia z polityki bezpieczeństwa, strategii i sztuki wojennej*. AON. Warszawa 1993.

ARTYKUŁY

1. Gagor F., Paszkowski K., *Pojęcie operacji pokojowych*. Wojsko i wychowanie. Nr 5/97.
2. Kowalewski M., *Kryzys i rozwój operacji pokojowych*. Sprawy Międzynarodowe. Nr 1/1995, s. 95-112.
3. Koziej S., *Między pokojem a wojną*. Polska Zbrojna. Nr 33. Warszawa 1997.
4. Kupiecki R., *Siły stabilizacyjne NATO w Bośni (SFOR)*. Wojsko i Wychowanie. Nr 3/1997, s. 95-97.
5. Kupiecki R., *Połączone Siły Wielonarodowe do Zadań Specjalnych*. Wojsko i Wychowanie Nr 2/1998, s. 115-119.
6. Lewis P. A., *Short History of United Nations Peacekeeping. Introduction to Joint and Multi-National Operations*. Military Art and Science Division. USAF Academy. Colorado,

WYKAZ ZAŁĄCZNIKÓW

ZAŁĄCZNIK 1

Rezolucja Rady Bezpieczeństwa ONZ upoważniająca NATO do podjęcia działań w ramach operacji wsparcia pokoju

ZAŁĄCZNIK 2

Zamiar operacji Naczelnego Dowódcy PSZ NATO w Europie - ***** w celu wdrożenia wojskowych aspektów porozumienia pokojowego

ZAŁĄCZNIK 3

Rozkaz operacyjny do wyjścia sił z rejonu operacji wsparcia pokoju

ZAŁĄCZNIK 4

Plan podziału Bośni i Hercegowiny na strefy odpowiedzialności sił IFOR

ZAŁĄCZNIK 5

Rozmieszczenie sił IFOR w rejonach odpowiedzialności

ZAŁĄCZNIK 6

Schemat podziału Kosowa na strefy działania sił wsparcia pokoju KFOR

ZAŁĄCZNIK 7

Schemat rozmieszczenia sił wsparcia pokoju w rejonie operacji KFOR

REZOLUCJA RADY BEZPIECZEŃSTWA NARODÓW ZJEDNOCZONYCH
Upoważniającej NATO do przeprowadzenia operacji wsparcia pokoju –
przykład opracowanego wzoru

(FRAGMENTY POSIADAJĄCE ISTOTNE ZNACZENIE)

Rada Bezpieczeństwa,

Powołując się na oświadczenia, Państw XXX, które potępiły naruszenie „Praw Człowieka” oraz wezwały władze państwowe XXX do podjęcia natychmiastowego działań w kierunku powstrzymania np. nielegalnego, w świetle prawa międzynarodowego działania (*wymieniony rodzaj działania*) jako pierwszego kroku zmierzającego do przywrócenia pokoju, i praworządności.

Powołując się na oświadczenie, Parlamentu, uznającego działania ... za nielegalne oraz porozumienie o możliwości międzynarodowej pomocy wojskowej w zakresie utrzymania porządku, podpisane dnia jako pierwszy krok w kierunku pokojowego rozwiązania konfliktu,

Potwierdzając swój udział w politycznym rozwiązaniu konfliktu, zapewniając niepodległość i integralność terytorialną Państwa,

Potępiając wszelkie naruszenia praw człowieka w regionie i wzywając Rząd XXX do ścisłej współpracy z Wysokim Komisarzem Narodów Zjednoczonych do Spraw Uchodźców w celu zapewnienia wysiedlonym jak najszybszego powrotu do miejsca pochodzenia,

Wyrażając wdzięczność za wysiłki dyplomatyczne Generalnego Sekretarza jako Przewodniczącego genewskich negocjacji na temat pokojowego rozwiązania,

Biorąc pod uwagę decyzję podjętą przez Radę Północno-Atlantycką dnia rozważyć, że NATO poprowadziłoby operację wspierając wprowadzenie w życie wojskowych aspektów porozumienia pokojowego podpisanego przez strony konfliktu, jednocześnie zaznaczając, że planowanie takiej operacji jest w toku,

Rozważywszy raport Sekretarza Generalnego z dnia

Zdecydowała wspierać pokojowe rozwiązanie konfliktu w zgodzie z postanowieniami i zamiarami Karty Narodów Zjednoczonych,

Działając zgodnie z Rozdziałem VII Karty Narodów Zjednoczonych,

1

1. **Z zadowoleniem wita i popiera** Porozumienie Pokojowe, podpisane przez Prezydenta XXX dnia w Genewie, i zaaprobowane przez parlament, i zwraca się do strony by w dobrej wierze wypełniły zobowiązania zawarte w Porozumieniu;

2. **Uznaje** zaangażowanie, sprecyzowane w Porozumieniu Pokojowym, w zapewnienie wszystkim osobom znajdującym się w ich jurysdykcji najwyższego poziomu międzynarodowo uznanych praw człowieka i podstawowych wolności, podkreśla, że zgodność z tym zobowiązaniem ma kluczowe znaczenie w osiągnięciu trwałego pokoju i przyjmuje zaproszenie strony dla Komisji Praw Człowieka Narodów Zjednoczonych, OSCE, Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Praw Człowieka i innych organizacji, które miałyby ściśle nadzorować sytuację w zakresie praw człowieka w regionie;
3. **Przyjmuje** dalej zobowiązania stron co do prawa wszystkich przesiedlonych do swobodnego powrotu do miejsca pochodzenia, podkreślając przy tym wiodącą humanitarną rolę nadaną Wysokiemu Komisarzowi Narodów Zjednoczonych do Spraw Uchodźców przez Porozumienie Pokojowe, we współpracy z innymi agencjami zaangażowanymi, i pod kierownictwem Sekretarza Generalnego we wspieraniu repatriacji i uwolnienia przesiedlonych, i **podkreśla**, by powroty były zorganizowane stopniowo, i w określonym porządku;
4. **Aprobuje** chęć Państw Członkowskich działających poprzez lub w porozumieniu z NATO do asystowania stronom Porozumienia Pokojowego przez rozwinięcie wielonarodowych sił pokojowych;
5. **Podkreśla** zaproszenie strony do społeczności międzynarodowej, by na okres 18-stu miesięcy wysłać wielonarodowe siły pokojowe celem asystowania we wdrażaniu wojskowych zabezpieczeń Aneksu 1-A Porozumienia Pokojowego;
6. **Upoważnia** Państwa Członkowskie działające poprzez lub w porozumieniu z NATO do ustanowienia na okres 18-stu miesięcy Wielonarodowych Sił Pokojowych (XFOR), pod zjednoczonym dowództwem i kontrolą w celu wypełnienia roli określonej w Aneksie 1-A Porozumienia Pokojowego;
7. **Upoważnia** Państwa Członkowskie działające według paragrafu 10 do podjęcia stosownych kroków celem uskutecznienia wdrożenia i zapewnienia zgodności z Aneksem 1-A Porozumienia Pokojowego, że strony będą jednakowo odpowiedzialne za zgodność z tym Aneksem, i będą jednakowo podlegać operacjom wprowadzania przez XFOR, i **zauważa**, że strony wyraziły zgodę na powzięcie takich kroków przez XFOR;
8. **Upoważnia** Państwa Członkowskie działające według paragrafu 10 powyżej, w zgodności z Aneksem 1-A Porozumienia Pokojowego do podjęcia wszelkich kroków by zapewnić zgodność z zasadami i procedurami, które mają być ustanowione przez Dowódcę XFOR zarządzającego dowództwem i kontrolą przestrzeni powietrznej nad regionem;
9. **Upoważnia** Państwa Członkowskie by na prośbę XFOR podjęły wszelkie niezbędne kroki w obronie XFOR, bądź też asystowały w wypełnianiu operacji

i **uznaje** prawo tych sił do podjęcia wszelkich kroków by obronić się przed atakiem lub zagrożeniem ataku;

10. **Domaga** się od stron poszanowania bezpieczeństwa i wolności przemieszczania XFOR i innego personelu międzynarodowego;
11. **Przyjmuje** wniosek o porozumieniach dotyczących statusu sił jak to było w Dodatku A Aneksu 1-A Porozumienia Pokojowego, i **domaga się**, by strony w pełni dostosowały się do tych porozumień;
12. **Uprasza** Państwa Członkowskie działające poprzez lub w porozumieniu z NATO o relacjonowanie do Rady poprzez odpowiednie kanały i z co najmniej miesięcznymi przerwami; pierwszy taki raport ma być przedstawiony nie później niż 20 dni po rozpoczęciu przez XFOR operacji;
13. **Popiera** ustanowienie Wysokiego Urzędnika, idąc za prośbą stron, który w zgodności z Aneksem 2 o cywilnym wdrożeniu Porozumienia Pokojowego, będzie nadzorował wdrożenie Porozumienia Pokojowego, i odpowiednio zmobilizuje, poprowadzi i skoordynuje działalność zaangażowanych agencji i organizacji cywilnych, i **zgadza się** na desygnowanie Pana XXXXXX na Wysokiego Urzędnika;
14. **Potwierdza**, że Wysoki Urzędnik jest w teatrze działań władzą ostateczną odnośnie interpretacji wdrażania Porozumienia Pokojowego;
15. **Zaznacza**, że ścisłe porozumienie pomiędzy XFOR-em, Wysokim Urzędnikiem a agencjami będzie niezbędne do zapewnienia poprawnego jego wdrożenia;
16. **Potwierdza** potrzebę wdrożenia Porozumienia Pokojowego w całości, i w tym kontekście **podkreśla** wagę jaką przywiązuje do pilnego wdrożenia Aneksu 3 Porozumienia Pokojowego, **decyduje** pracować nad Raportem Sekretarza Generalnego polecającym ustanowienie Międzynarodowych Sił Policyjnych Narodów Zjednoczonych z zadaniami określonymi w niniejszym Aneksie;
17. **Zwraca się** do Sekretarza Generalnego z prośbą o przedstawienie Radzie raportów od Wysokiego Urzędnika w zgodności z Aneksem 2 Porozumienia Pokojowego o wdrożeniu Porozumienia Pokojowego;
18. **Decyduje się** pozostać w posiadaniu niniejszej treści.

Klauzula tajności

**ZAMIARU OPERACJI NACZELNEGO DOWÓDCY
PSZ NATO W EUROPIE - *******

(Przykład zamiaru operacji)

NATO– OPERACJA WSPARCIA POKOJU
W CELU WDROŻENIA WOJSKOWYCH ASPEKTÓW XYPA
(POKOJOWE POROZUMIENIE XXX/YYY)

(Przedstawione Komitetowi Wojskowemu w E-4)

DOKUMENTY ODNIESIENIA:

- A. DYREKTYWA DOWÓDZTWA NATO (MNC) DO DOKTRYNY NATO DOTYCZĄCEJ OPERACJI WSPARCIA POKOJU, 11 GRUDZIEŃ 1995
- B. DYREKTYWA INICJUJĄCA KOMITETU PÓŁNOCNOATLANTYCKIEGO W E-25
- C. ZADANIA KOMITETU WOJSKOWEGO DLA NACZELNEGO DOWÓDCY PSZ NATO W EUROPIE W E-24
- D. POKOJOWE POROZUMIENIE XXX/YYY (XYPA)

STREFA CZASOWA: GMT (ZULU)

ORGANIZACJA SIŁ: Zadanie zostanie wykonane przez Wielonarodowe Siły (XFOR) pod przywództwem NATO. Głównodowodzący PSZ NATO w Europie Środkowej został wyznaczony na dowódcą XFOR (COMXFOR).

1. **SYTUACJA:** W momencie przyjęcia Rezolucji Rady Bezpieczeństwa, NATO zgodzi się zaoferować struktury i możliwości Sojusznicze, działające we współpracy z ONZ, do udziału we wdrażaniu Pokojowego Porozumienia. Według wskazówek Komitetu Północnoatlantyckiego (NAC), Naczelny Dowódca PSZ NATO w Europie utworzy Wielonarodowe Siły złożone z Sił PSZ NATO i Państw Partnerskich, uwzględniając komponenty lądowe, powietrzne i morskie, w celu wdrażania wojskowych aspektów porozumienia ONZ i XXX. Zadaniem XFOR będzie koordynacja planów wojskowych i cywilnych aspektów XYPA.
 - a. **Ocena Zagrożeń:** Szczegółowa ocena zagrożeń dokonana przez wywiad znajduje się w Aneksie B. Zgodnie z oceną CJ2 występują następujące zagrożenia (*przykłady*):
 - (1) Występują potencjalne, poważne zagrożenia ze strony ZZZ na terenach będących pod jej kontrolą.
 - (2) Nie będąc sygnatariuszem porozumienia jest mało prawdopodobne aby Ruch Nationalistyczny wraz z jego wojskowym ramieniem ZZZ był przychylny porozumieniu i będzie przeciwny powrotu do status-quo sprzed konfliktu.

- (3) Istnieją silne podstawy do przypuszczeń, iż ZZZ weszła w posiadanie dużej ilości broni i sprzętu uzbrojenia. Dokładniejsze zbadanie tego zagrożenia jest priorytetowym wymogiem wywiadu. Zmniejszenie tego zagrożenia będzie wymagało użycia silnych nacisków politycznych oraz zdecydowanych działań komponentu wojskowego.
- (4) Strony niezwiązane z porozumieniem mogą próbować chwilowo i lokalnie odmawiać swobody ruchu dla XFOR. Co więcej, miejscowa ludność na obszarach będących pod kontrolą ZZZ może być otwarciem wroga wobec XFOR, zarówno wobec jego działań jak i personelu. Personel XFOR może stać się zakładnikami.
- (5) Miny lądowe stanowią poważne zagrożenie zarówno dla osób cywilnych jak i członków XFOR.
- (6) Część portów XXX zostało zaminowanych minami morskimi, co stanowi zagrożenie dla jednostek marynarki XFOR oraz floty handlowej.
- (7) Również swoboda ruchu dla XFOR może zostać ograniczona lokalnie poprzez którakolwiek ze stron konfliktu.

b. Siły stron konfliktu:

- (1) Strony Porozumienia (Zwane dalej „Stronami”)
- Rząd XXX
 - Rada Bezpieczeństwa ONZ
- (2) Strony niezwiązane z Porozumieniem (Zwane dalej „Strony niezwiązane”). Jakiegokolwiek wrogie elementy w obrębie teatru działań.
- (a) **Armia Niepodległej XXX (XNB)**
- (b) Inne wrogie siły zazwyczaj pod przywództwem „dygnitarzy wojskowych”.
- (3) Siły pod przywództwem NATO. XFOR będzie się składał z Dowództwa XFOR, komponentu lądowego w sile dwóch dywizji i odpowiednich sił Powietrznych i Morskich. Państwa partnerskie są zaproszone do udziału. Zapotrzebowanie na siły oraz ich skład ujęte są w projekcie Oświadczenia o Wymogach Sił XFOR (SOR) w Tabeli C, Załącznik 10 do Aneksu C dokumentu NATO CMX 98 EXINST.

c. Inne Organizacje:

- (1) Organizacje ONZ. Wskazane przez Wysokiego Przedstawiciela.
- (2) WEU, OSCE (w zależności od ich zaangażowania).
- (3) Organizacje Pozarządowe (NGO) / Inne Międzynarodowe Organizacje.
- (a) Narodowe organizacje sygnatariuszy XXX
- (b) Międzynarodowe organizacje pracujące w XXX

Klauzula tajnościd. Założenia:

- (1) Poproszone przez ONZ, HQ NATO zgadza się wprowadzić w życie Rezolucji ONZ.
- (2) Generalnie Strony zastosują się do porozumienia. Mogą wystąpić odosobnione naruszenia na poziomie taktycznym operacji.
- (3) XFOR będzie traktowało wojska XNB jako istniejące Siły i będzie, w przypadku niepowodzenia działań dyplomatycznych, wymuszać na Siłach Stron zastosowanie się do wymogów zawartego przez nie porozumienia.
- (4) Wstępnie XNB może nie unikać bezpośredniej konfrontacji z XFOR. Mogą również występować chęci zmiany postanowień porozumienia ze strony XNB.
- (5) Państwa Partnerskie (*np. PfP*) wniosą swój wkład w siły XFOR.

e. Obszar Operacji Wsparcia Pokoju (TAOO):

patrz Aneks ...

f. CZYNNIKI OGRANICZAJACE: Operacje należy zakończyć w przeciągu 18-tu miesięcy zgodnie z mandatem UNSCR xxxx.g. OPERACJE WSPARCIA SIŁ SOJUSZNICZYCH: Nie mają zastosowania.2. ZADANIE:

„Na polecenie i w poparciu dla UNSCR xxxx, Naczelny Dowódca PSZ NATO w Europie ustali całkowitą zwierzchność dla OPERACJI xxxx oraz dowodzenie operacyjne nad wydzielonymi siłami na okres 18-tu miesięcy. Desygnuje dowódcę Sił Wielonarodowych (COMXFOR), składających się z sił NATO-wskich i nie NATO-wskich. Aby wpłynąć na, a w razie konieczności, wesprzeć wprowadzanie w życie wojskowych aspektów porozumienia XYPA, będzie on musiał: rozdzielić strony konfliktu; poprzez stałą obecność wojskową w obszarze operacji wsparcia pokoju uniemożliwić odnawianie wrogości i wprowadzić stabilizację w regionie; rozbroić i wymusić wojskowe aspekty demobilizacji wszystkich Stron konfliktu w rejonie operacji wsparcia pokoju, ze szczególnym naciskiem na broń masowej zagłady; we współdziałaniu z wszystkimi organizacjami międzynarodowym, narodowymi i pozarządowymi budować warunki pokojowego współistnienia stron konfliktu w celu utworzenia bezpiecznego środowiska do wdrażania planów komponentu cywilnego operacji. Mandat sił XFOR będzie weryfikowany co 6 miesięcy i zgodnie z oceną rozwoju sytuacji w rejonie konfliktu, Naczelny Dowódca PSZ NATO w Europie będzie podejmował decyzję co do wielkości sił XFOR, łącznie ze stopniową ich redukcją w przypadku normalizacji i stabilizacji sytuacji w rejonie operacji wsparcia pokoju, aż do zupełnego ich wycofania.

Klauzula tajności3. REALIZACJA:

a. Cele:

- (1) Skutecznie powstrzymać odnowienie się wrogości, a w razie konieczności odeprzeć ataki na siły XFOR.
- (2) Wnieść wkład do długotrwałej stabilizacji w regionie poprzez popieranie rozbrojenia na wyznaczonym obszarze w zakresie broni masowej zagłady / broni chemicznej zgodnie z porozumieniem XYPA, nawet w wyniku stosowania siły zgodnie z „Zasadami użycia siły”.
- (3) Stworzyć warunki, w których proces pokojowy będzie mógł się rozwijać poprzez przyczynienie się do utrzymania bezpiecznego środowiska i poprzez zapewnienie selektywnego poparcia, w ramach możliwości, dla organizacji zaangażowanych we wdrażanie cywilnych aspektów porozumienia XYPA.
- (4) Współdziałać w tworzeniu warunków, które przerzucą odpowiedzialność za utrzymanie pokoju z rąk władzy wojskowej na rzecz politycznej i wojskowej kontroli Stron.
- (5) Dopilnować stopniowego pomniejszania roli i profilu wszelkich sił pod przywództwem NATO w wyniku przejmowania coraz to większego zakresu odpowiedzialności przez Strony XXX i YYY.
- (6) Osiągnąć zakładany **stan końcowy**: Bezpieczne środowisko odpowiednie do kontynuowania konsolidacji porozumienia XYPA i powiązanych z nim programów cywilnych, bez potrzeby obecności w XXX i YYY sił wojskowych pod przywództwem NATO.

b. Zadania: Poniższe zadania cząstkowe mogą zostać uzupełnione w razie potrzeby, kolejnymi dokumentami rozkazodawczymi.(1) Zadania kluczowe:

- (a) Zapobieganie odnowienia się wrogości poprzez swą obecność militarną w regionie, a jeśli środki zapobiegania zawiodą, podjęcie wymaganych działań, włącznie z użyciem siły aby powstrzymać wrogości.
- (b) Monitorowanie, a w razie konieczności, wymuszenie zastosowania się do wojskowych aspektów porozumienia przez strony konfliktu.
- (c) Wkład w warunki rozbrojenia dotyczącego broni chemicznej, jak stwierdzono w porozumieniu XYPA lub poprzez jakiegokolwiek inne działania wymagane aby przejąć kontrolę nad bronią chemiczną obecną w regionie i jeśli to konieczne wymuszenie rozbrojenia systemów broni chemicznej znajdujących się pod kontrolą uprzednio wojujących sił. To się wiąże, za zgodą władz XXX, z obserwacją obiektów i systemów CW (broń chemiczna) w XXX.

Klauzula tajności

- (d) Wkład w bezpieczne środowisko, które pozwoli władzom lub organizacjom osiągnięcie cywilnych aspektów porozumienia XYPA.
 - (e) Zapewnienie bezpieczeństwa siłom XFOR oraz swobody manewru.
 - (f) Ustanowienie linii demarkacyjnych pomiędzy stronami konfliktu.
 - (g) Rozbrojenie i Demobilizacja w obszarze teatru działań wszystkich sił Stron niezwiązanych, zgodnie z potrzebą.
- (2) Priorytety wsparcia:
- (a) Zapewnienie poparcia, w ramach możliwości, Wysokiemu Przedstawicielowi.
 - (b) Synchronizacja planów wojskowych z planami organizacji zaangażowanych we wprowadzenie cywilnych aspektów XYPA.
- c. Fazy operacji: Wytyczne czasowe porozumienia LBPA znajdują się w Załączniku 3. Operacja zostanie przeprowadzona w trzech fazach. W następstwie zaakceptowania UNSCR xxx przez NAC, Strony rozpoczną wprowadzanie w życie wojskowych aspektów LBPA – będzie to Dzień I. Faza II (Dzień D) rozpocznie się gdy NAC zaaprobuje a Naczelny Dowódca PSZ NATO w Europie wystosuje ACTORD. Jest to zaplanowane, po uprzednim zatwierdzeniu przez NAC, w czasie kiedy Dzień I i Dzień D się zbiegają. Rozwinięcie EF zostanie ukończone pomiędzy D+30 a D+45. W celu uzyskania szczegółowych informacji dotyczących koncepcji operacji lądowych, powietrznych i morskich, patrz dodatki 4,5 i 6.
- Sześć faz operacji to:
- Faza I (Operacje wstępne; Przygotowanie sił) – w trakcie
 - Faza II (Rozwinięcie Siły Wsparcia Pokoju)
 - Grupy Przygotowawczej (EF)) – po ACTORD EF
 - Rozwinięcie Sił Głównych (MB)) – po ACTORD MB
 - Faza III (Wykonanie zadania) – po ORBATTOA
 - Faza IV (Reorganizacja i Wycofanie sił) – TBD
- (1) Faza I (Operacje wstępne; Przygotowanie sił) – w trakcie tego etapu przewidziane są do realizacji następujące zadania:
- Grupa Rozpoznania Teatru (TRP) znajduje się w teatrze działań.
 - Identyfikacja sił (łącznie ze strategicznymi rezerwami)
 - Rozpocząć przygotowanie i szkolenie desygnowanych sił i potwierdzenie udziału sił oferowanych przez Państwa Partnerskie
 - Komponenty marynarki i powietrzne przeprowadzają zadania zwiadowcze w desygnowanych obszarach operacji
- (2) Faza II (Rozwinięcie Siły Wsparcia Pokoju)
- (a) Grupy Przygotowawczej (EF)) – po ACTORD EF:

Klauzula tajności

- Desygnowane siły kończą niezbędne szkolenie i planowanie logistyczne;
 - Rozwinięcie EF aby zabezpieczyć desygnowany obiekt, Porty Wyładownicze (POD) oraz ustanowienie systemów C3;
 - Czynniki marynarki i powietrzne przeprowadzają zadania obecności i ochrony sił oraz kontynuują zadania zwiadowcze w desygnowanych obszarach operacji.
 - Gotowość do starcia bezpośrednio z elementami FSA w celu wymuszenia przestrzegania porozumienia XYPA.
 - Rozszerzenie obecności wywiadu w obrębie teatru w celu zebrania informacji o systemach CW.
 - Gotowość do rozbrowienia systemów broni chemicznej
 - Rozpoczęcie ustanawiania lin demarkacyjnych aby oddzielić siły wojskowe uprzednio wojujących Stron.
- (b) (Rozwinięcie Sił Głównych (MB)) – po ACTORD MB:
- Siły MB są rozwijane w obrębie całego obszaru operacji wsparcia pokoju, a siły komponentu lądowego zajmują wyznaczone strefy;
 - Ustanowienie ze stronami konfliktu Wspólnych Wojskowych Komisji;
 - Utworzenie odwodu sił wsparcia pokoju, w trakcie wykonywania zadań przez siły główne;
 - Przygotowanie do przeprowadzenia Operacji Wsparcia Pokoju (PSO) zgodnie z aneksami
 - Gotowość do bezpośredniego starcia z elementami FSA.
 - Gotowość do rozbrowienia systemów broni chemicznej.
 - Rozpoczęcie ustanawiania lin demarkacyjnych w celu oddzielenia sił stron konfliktu.
- (4) Faza III (Wykonanie zadania) – po ORBATTOA:
- Przeprowadzić operacje zgodnie z Aneksami ... aby oddzielić siły wojskowe stron konfliktu;
 - Nadzorować i kontrolować wycofanie sił wszystkich Stron na swoje terytoria;
 - Ustanowić i obserwować Strefę Demilitaryzacyjną (DMZ);
 - Przeprowadzić kontrolę broni i operacje rozbijające Strony zgodnie z Aneksem 1-B porozumienia XYPA;
 - Przeprowadzić inne zadania zalecane przez NAC.
- (5) Faza IV (Reorganizacja i Wycofanie sił) – po Zatwierdzeniu przez NAC:
- Całkowita kontrola broni i operacji rozbrowieniowych;
 - Desygnowanie i ustanowienie siły wystarczającej do przeprowadzenia operacji wycofania;
 - Przeprowadzenie etapowego wycofania sił lądowych MFOR do wyznaczonych miejsc w obrębie teatru;
 - Przeprowadzenie innych PSO zgodnie z potrzebami;
 - Zadania przekazywania Organizacjom Cywilnym.

Klauzula tajności

- Wycofanie sił XFOR w obrębie teatru (NLT I + 545 lub 18 miesięcy);

d. Wytyczne Koordynujące:

- (1) Współpraca Cywilno-Wojskowa (CIMIC). Aktywny program CIMIC zwiększy szanse powodzenia operacji wsparcia pokoju i ochrony sił. Punktem skupienia będzie zarówno ludność cywilna i uzbrojone Strony i Strony niezwiązane na obszarze operacji. Wstępne zadania obejmują:
 - (a) Uchwała wszystkich Stron o wprowadzeniu w życie porozumienie XYPA.
 - (b) Niepodzielność sił XFOR.
 - (c) Demonstracja kroków obronnych.
 - (d) Poparcie dla agend ONZ, WEU, OSCE, NGO i innych międzynarodowych organizacji humanitarnych.
 - (e) Dowódcy na wszystkich poziomach ustanowią odpowiednie struktury w celu skutecznego wspierania władz wojskowych, politycznych, cywilnych i innych, aby zachęcić do Współpracy. Na każdym poziomie dowodzenia zostaną utworzone zarówno sformalizowana struktura cywilno-wojskowa jak i Wspólna Wojskowa Komisja.
- (2) COMXFOR będzie popierał Wysokiego Przedstawiciela i inne międzynarodowe / pozarządowe organizacje w celu utworzenia zsynchronizowanego cywilnego planu wdrażania. Tworzenie i z powodzeniem przeprowadzone wdrażanie tego planu jest kluczowe w celu uzyskania zharmonizowanego wojskowego poparcia dla cywilnego wdrażania i kluczowe dla strategii przejścia / wyjścia. Będzie to omawiane bardziej szczegółowo w OPLAN.
- (3) Informacja i Wsparcie Bezpieczeństwa. Informacje sklasyfikowane przez NATO będą nadal przekazywane zgodnie z obecnymi zarządzeniami. Procedury zarządzania informacjami muszą zostać opracowane aby umożliwić otrzymywanie niezbędnych informacji przez XFOR.
- (4) Zasady użycia siły (ROE):
 - (a) W tej operacji mają zastosowanie Zasady użycia siły NATO MC 362 (SD 18) Części 1 do 5. Należy wystąpić o specyficzne Reguły Walki (ROE) oparte na Aneksach MC 362 (SD 18) zgodnie z procedurami MC 362 (SD 18).
 - (b) Proponowany profil ROE dla Sił Przygotowawczych XFOR (EF) znajduje się w Aneksie
 - (c) Dodatkowe ROE dla sił MB zostaną wzięte pod uwagę w odpowiednim czasie, podyktowanym przez okoliczności.
 - (d) Zasady użycia siły będą wystarczająco stanowcze aby zapewnić osiągnięcie misji. W uzupełnieniu gwarantowanych praw jednostki i prawa do samoobrony, ROE zezwoli dowódcom na ochronę pozostałego personelu, który wspomaga działania XFOR, jak również wyznaczonych dóbr określonych przez Wysokiego

Klauzula tajności

Przedstawiciela. ROE nada również Dowódcom prawo do użycia siły, w razie konieczności, aby wymusić przestrzeganie porozumienia XYPA, oraz żeby odstraszyć wszelkie zagrożenia wobec sił.

- (5) Systemy Ostrożności NATO (NPS): Zostanie zastosowany System Ostrożności NATO.
- (6) Dowodzenie i łączność (C2W).
- (a) C2W skupia uwagę na zaletach współdziałania wynikających z koordynacji wszystkich wojskowych możliwości, łącznie z zabezpieczeniem operacji (OPSEC), wprowadzaniem w błąd, destrukcji psychologicznej, z pomocą wszystkich źródeł wywiadu i Systemów Łączności i Informacji (CIS), tak aby uniemożliwić dostęp do informacji, wpłynąć na, zdegradować lub zniszczyć możliwości C2 przeciwnika, ochraniając przyjazne możliwości C2 i osiągając tym samym wojskowe założenia XFOR.
- (b) C2W łączy wspólny wysiłek działań mających na celu zabezpieczenia operacji pod względem łączności, ochrony informacji, maskowania działań, walki elektronicznej i operacji psychologicznej.
- (c) XFOR zastosuje C2W jako integralną część wszystkich etapów operacji. XFOR zaplanuje i przeprowadzi C2W aby zapobiec i jeśli zajdzie konieczność, pokonać jakiegokolwiek wroga działania lub zagrożenia wobec porozumienia XYPA, stosując jak najmniej destrukcyjne środki na jakie zezwoli sytuacja. C2W łączy w sobie czynniki, które wymieniono powyżej (b). Przyjęty sposób działania powinien być rozważany, ale stanowczy w każdym z wymienionych obszarów aktywności, oraz wszystkich poziomach i obszarach planowania i wykonania aby zapewnić najefektywniejsze i skuteczne użycie sił. (Koncepcja C2W znajduje się w Aneksie ...)
- (7) Działalność Informacyjna (PI):
- (a) Koncepcja PI znajduje się w Aneksie
- (b) Podejmowane decyzje i operacje dotyczące wsparcia wprowadzenia w życie porozumienia XYPA spotka się z zainteresowaniem międzynarodowej opinii publicznej i mediów. To zainteresowanie będzie szczególnie intensywne podczas początkowych faz wprowadzania XYPA. Działania PI będą determinowane następującą polityką PI, która jest poddana normalnym wymogom bezpieczeństwa operacyjnego. Zamiarem tej polityki jest zapewnienie jasności i wiarygodności działań sił we właściwym czasie.
- (c) Różne rodzaje polityki PI będą obowiązywały przed, podczas i po rozwinięciu sił:
- (1) Przed zatwierdzeniem przez NAC koncepcji operacji Naczelnego Dowódcy PSZ NATO w Europie, wszystkie dowództwa NATO oraz jednostki

Klauzula tajności

zachowają bierną politykę PI. Pytania mediów dotyczące możliwości wojskowego udziału NATO powinny pozostawać bez komentarzy Dowództw NATO.

- (2) Po zatwierdzeniu przez NAC rozwinięcia, lecz przed przyjazdem na miejsce teatru Dowódcy XFOR, dowództwa NATO oraz jednostki zachowają pół-aktywną politykę PI. Tzn., siły mogą potwierdzić i ogólnie komentować bieżące przygotowanie do udziału, lecz nie powinny same szukać rozgłosu.
- (3) Przyjazd Dowódcy XFOR na miejsce teatru działań zasygnalizuje początek aktywnej polityki PI, która będzie trwała od chwili rozwinięcia sił do zakończenia operacji. Zostaną podjęte wszelkie możliwe kroki, aby podtrzymać zainteresowanie mediów w zakresie roli i działalności XFOR oraz aby pokazać i wyjaśnić zadanie XFOR.

(d) Po ogłoszeniu poparcia dla wprowadzenia w życie porozumienia XYPA, zostaną ustanowione ośrodki PI. Zostaną ustanowione dodatkowe Ośrodki Informacji Prasowej (PIC) na stosownym poziomie podporządkowanego sztabu.

(e) PI dla sił narodowych leży w zakresie obowiązków danego państwa.

4. WSPARCIE ZAOPATRZENIA:

Koncepcja Wsparcia Logistycznego znajduje się w Załączniku ...

5. DOWODZENIE I ŁĄCZNOŚĆ:

- a. Ogólnie: Jedność dowodzenia jest konieczna aby zapewnić operacji wsparcia pokoju powodzenie. Od początku do końca będzie to operacja pod przywództwem NATO. Komponenty Państw Partnerskich w ramach XFOR będą brać udział pod warunkiem pełnej integracji ze strukturami sił NATO. Podczas gdy państwa zachowują pełne dowodzenie nad swoimi rozlokowanymi siłami, dowodzenie operacyjne (OPCOM) i / lub kontrola operacyjna (OPCON) pozostaje w gestii Naczelnego Dowódcy PSZ NATO w Europie. Głównodowodzący PSZ Europy Południowej zostanie desygnowany na stanowisko COMXFOR bezpośrednio podległy Naczelnemu Dowódcy PSZ NATO w Europie. COMARRC zostanie desygnowany na Dowódcę Komponentu Lądowego, COMAIRSOUTH będzie desygnowany na Dowódcę Komponentu Połączonych Sił Powietrznych i COMNAVSOUTH będzie desygnowany na Dowódcę Komponentu Morskiego. Ci trzej dowódcy będą bezpośrednio podlegać COMXFOR.
- b. Organizacja Dowodzenia: Schemat wstępnej Organizacji Dowodzenia znajduje się w Aneksie Po dziewięciu miesiącach dowództwo

Klauzula tajności

EUROCORPS może być rozważane jako możliwe zastępstwo dla dowództwa Komponentu Lądowego XFOR.

- c. Sygnal (CIS): Koncepcja Wsparcia CIS znajduje się w Aneksie

Aneksy:

- A Organizacja Sił Wsparcia Pokoju
- B Ocena zagrożeń.
- C Wytyczne Czasowe do Aneksu 1-A porozumienia XYPA.
- D Plan operacji komponentu lądowego.
- E Plan operacji komponentu Sił Powietrznych.
- F Plan operacji komponentu Morskiego.
- G Obszar Operacji Wsparcia Pokoju (TAOO).
- H Proponowane Zasady Użycia Siły (ROE) dla Sił Przygotowawczych (EF) XFOR.
- I Koncepcja Wsparcia Logistycznego.
- J Koncepcja Działalności Informacyjnej.
- K Koncepcja Wsparcia CIS.
- L Dowodzenie (C2W).

Rozkaz operacyjny do wyjścia sił z rejonu operacji wsparcia pokoju*(przykład rozkazu operacyjnego)*Klauzula tajności**ROZKAZ OPERACYJNY NR 01 WYJŚCIE SIŁ Z REJONU OPERACJI****1. SYTUACJA****a. Strony konfliktu****(1) Informacje ogólne**

Plan ten służy do uszczegółowienia problemów zwinięcia całkowitego sił operacji pokojowej w odpowiednim czasie. Ma pomóc w realizacji procesu decyzyjnego każdego z państw-uczestników operacji wsparcia pokoju i odpowiedzieć na pytanie kiedy i jak zwijać swoje siły.

Siły operacyjne traktują swoje własne zwijanie jako część planu zwijania całości operacji. Planuje się zwinąć całą brygadę i całe jej wyposażenie łącznie z magazynami do krajów uczestniczących. Plan zostanie zrealizowany, jeśli dane państwa zdecydują wycofać brygadę z rejonu konfliktu po wyznaczonym mandatem terminie lub jeśli sytuacja gwałtownie zmieni się po wyborach. Zwinięcie sił będzie integralną częścią zwijania całej operacji.

Jeśli poszczególne państwa uczestniczące w brygadzie zdecydują uczestniczyć w operacji następującej po obecnej operacji, nie ma potrzeby wycofywania całej brygady a plan może zostać zmodyfikowany stosownie do potrzeb.

W związku z nadchodzącymi wyborami prawdopodobnie nie będzie znacznych zmian w strukturze sił w rejonie konfliktu.

(2) Prawdopodobny sposób działania stron konfliktu

Potencjalne działania stron konfliktu przeciwko wycofaniu jednostek operacji mogą być następujące:

Ataki regularnych sił nie są spodziewane ale mogłyby być jak następuje:

- ostrzeliwanie i strzelanie do baz i obozowisk przez siły stron konfliktu jeśli operacja nie powiedzie się a strony zaczną z powrotem walczyć przeciwko sobie,
- strzelanie do konwojów zwijającej się brygady przez regularne lub paramilitarne siły, jeśli walki zaczną się od początku, zagrożenie konwojom brygady lub małym posterunkom w celu ich grabieży i przywłaszczeniu wyposażenia wojskowego, realizowane przez siły lokalne regularnych lub paramilitarnych ugrupowań, jeśli walki zaczną się od początku,
- brak współdziałania między siłami operacyjnymi stron konfliktu a przedstawicielami politycznymi, co może doprowadzić do bezpośredniej konfrontacji pomiędzy stronami konfliktu na szczeblu lokalnym, będzie to trudna sytuacja dla brygady, która będzie musiała nadal prowadzić wykonywanie zadań mandatowych z jednoczesnym wycofaniem swoich sił – czyli mając część swoich sił poza rejonem odpowiedzialności brygady.
- Organizowanie blokad drogowych w celu uniemożliwienia zwijania jednostek realizowane przez regularne siły lub uzbrojoną policję.

(3) Prawdopodobne działania sił paramilitarnych i grup cywilnych

- działania snajperów i zasadzki prowadzone przez małe siły (drużyna/pluton) przeciwko konwojom i pojedynczym pojazdom wykonywane przez paramilitarne siły lub uzbrojoną policję,
- działania snajperów przeciwko obozowiskom i bazom w trakcie ich rozbierania dokonywane przez uzbrojonych cywili lub przez grupy ekstremistyczne,
- zmasowany ogień skierowany w personel operacji lub instalacje,
- ataki terrorystyczne przeciwko siłom wsparcia pokoju dokonywane przez siły lokalne w celu oskarżenia innych stron o ich dokonanie,
- porywanie pojedynczych pojazdów dokonywane przez elementy paramilitarne lub kryminalne

- okradanie baz i obozowisk dokonywane przez kryminalistów,
- zorganizowane i masowe zmuszanie jednostek brygady przez miejscowe władze cywilne do ponoszenia finansowej odpowiedzialności za zniszczenia, straty lub zmuszanie do ich naprawy.

(4) Ocena

Ocenia się, iż w obecnym stanie konfliktu siły lokalne nie są przygotowane lub nie są chętne do rozpoczęcia wojny przeciwko sobie natychmiast po planowanym wycofaniu operacji, jak również w ciągu zwijania całej operacji. Państwo powstałe po konflikcie nie jest jeszcze w pełni silne by rozpocząć działania ofensywne i w związku z tym będzie prawdopodobnie próbować zrekonstruować swoje siły zbrojne i skoncentrować na scalonym terytorium jako granicy państwowej. Tak długo jak operacja będzie obecna w rejonie konfliktu, otwarta wymiana ognia pomiędzy zwaśnionymi stronami może być powstrzymana. Państwo chce osiągnąć maximum korzyści z międzynarodowego programu „Rozwój dla młodych demokracji”, oraz programów sponsorowanych przez środowisko międzynarodowe dotyczących rekonstrukcji państw. Prawdopodobnie nie chce wstrzymać tych projektów przez rozpoczęcie otwartej wymiany ognia przeciwko elementom wrogim wewnątrz Federacji. Działania wrogie mogą rozpocząć się daleko później, lecz przypuszczalnie nie w trakcie wycofywania części sił operacji z kraju.

Badanie reakcji brygad przeciwko różnym niezidentyfikowanym od strony stron małych wykroczeń rozpocznie się natychmiast, gdy brygada rozpocznie zwijanie się.

Prawdopodobieństwo akcji na małą skalę (np. działania snajperów, zasadzki itp.) przeciwko brygadzie będzie większe na wąskich drogach z dala od głównych szlaków zaopatrzenia lub w drugiej fazie zwijania. Bazy i obozowiska będą stanowić istotny cel dla rabusiów.

Efektywnym aktem kryminalnym można przeciwdziałać utrzymując efektywne więzy z siłami zabezpieczającymi w takich standardach jak przy rozwijaniu sił, szczególnie w drugiej fazie.

b. Siły sprzymierzone

- (1) Operacja sił w zakresie zwijania w strefie naszej odpowiedzialności będzie prowadzona od
- (2) Jednostki zostaną zwinięte w naszej strefie odpowiedzialności w zależności od planu (od początku
- (3) Rejon wsparcia w - będzie wspierać zwijanie
- (4) Szlaki i stanowią główne szlaki (MSR) dla i Konwoje logistyczne zabezpieczające pozostające jednostki będą się przemieszczać przez rejon odpowiedzialności tymi szlakami tak długo jak siły pozostają w kraju.

c. Elementy dołączane i odłączane

Posterunki i grupy zostają dołączone do brygady na czas operacji zwijania. i posterunek radarowy zostaje dołączony do brygady aż do następnych rozkazów. Oczekuje się, że ich przyłączenie trwać będzie w trakcie operacji, i zostaną one wycofane na tyły do ich macierzystych jednostek przed końcem zwijania sił.

.....zostają przyłączone do brygady na okres operacji.

Posterunek będzie wspierał brygadę w stosunku do ich planu i będzie zwijany na zewnątrz teatru działań jako część brygady.

Bataliony wydzielone plutony wartownicze będą zwijane z jednostkami do których są przydzielone.

Przyszłe punkty medyczne posterunków będą zwijane z pododdziałami brygady, które w tej chwili wspierają.

2. **ZADANIE**

Naszym zadaniem jest zwinięcie całej brygady, jej wyposażenia i magazynów i w miarę możliwości posiadanych środków przewiezienie ich na zewnątrz teatru działań do państw własnych zgodnie z planem ... we współdziałaniu z

oraz państwem własnym. Zabezpieczenie sił pozostaje kluczową sprawą w trakcie operacji.

3. REALIZACJA

a. Myśl przewodnia dowódcy.

Operacja będzie prowadzona jako wycofanie się wojsk w dwóch fazach. W pierwszej (do) brygada i jej pododdziały rozpoczną wysyłanie sprzętu, który nie jest konieczny w trakcie operacji i w tym czasie będą kontynuować przygotowanie do zwinięcia sił i opuszczenia teatru działań. W drugiej fazie (od) brygada rozpoczyna zamykanie obozowisk oraz zwijanie jednostek bojowych. Jednostki bojowe będą zwijane w zależności od potrzeb zabezpieczenia pracowników i innych sił.

W drugiej fazie brygada będzie zamykać bazy stosownie do planu zwijania i koncentrować działania pododdziałów w kilku pozostałych bazach zanim zostaną i one zamknięte i wyprowadzone z rejonu konfliktu. Zabezpieczenie sił stanowi priorytet w trakcie operacji w celu zminimalizowania możliwych na małą skalę działań sprawdzenia naszej zdolności w reagowaniu na zagrożenia.

Operacja będzie prowadzona przy użyciu mostu kolejowego w, gdzie ma być ukończony na dzień
.....most pływający, który zostanie odbudowany w, będzie używany jako alternatywny.

b. Zamiar działania

W pierwszej fazie pododdziały brygady będą analizować i decydować jakie wyposażenie mogą wysłać do kraju bez osłabiania misji. Maksymalnie duża liczba sprzętu musi być wysłani za zewnątrz teatru działań, sprzętu niepotrzebnego w drugiej fazie operacji zgodnie z planem ... (wykorzystując terminy w tygodniu dla około 20 pojazdów w jednym konwoju). Używanie konwojów planuje i koordynuje w zakresie jednostek brygady je KG.

W drugiej fazie brygada najpierw wycofa większość położonych daleko jednostek i posterunków do baz - obozowisk. Ważne punkty kontrolne

dla zabezpieczenia sił i ich swobody poruszania się (FOM) będą utrzymywane i obsługiwane tak długo jak będą one potrzebne by zagwarantować brygadzie możliwości FOM w trakcie operacji zwijania . Pozostawione posterunki na będą zamknięte i wycofane w Posterunki na będą ostatnimi do wycofania. To oznaczać będzie w praktyce punkt początkowy dla brygady zmniejszania swych sił by zrealizować zadania operacyjne.

Po drugie brygada zaczyna ograniczać funkcjonowanie swoich baz koncentrując pododdziały i pozostały sprzęt w tych obozowiskach, które planowane są jako ostatnie do zamknięcia. Pozostałe obozowiska zostaną zamknięte w pierwszej kolejności a wyposażenie i jednostki będą przewiezione do wskazanych powyżej w celu wywiezienia na zewnątrz teatru działań.

Batalion logistyczny i kompania medyczna będą rozlokowane w taktycznym rejonie wsparcia w lub w rejonie zapasowym na północ od rzeki Tylko niezbędne środki do wsparcia zwijania się sił będą utrzymywane na teatrze działań. Tak samo ... będzie rozłożony i sprzęt chirurgiczny w koszarach rejonu północnego, później kompania medyczna będzie zwinięta tak szybko jak to tylko możliwe.

Końcowa faza zamykania obozowisk rozpocznie się w i będzie kontynuowana przez 2 miesiące. Główna idea jest pozbycie się wyposażenia i niepotrzebnych zapasów a utrzymanie tylko koniecznych do zabezpieczenia (co najmniej po jednej kompanii z każdego batalionu) potrzebnych do ostatniego momentu kiedy brygada zamierza być w rejonie konfliktu.

Batalionom wolno wysłać pewne ich pododdziały (stosownie do planu) jako bojowe siły (poziom 1-2 kompanii) do użycia przez brygadę. Pododdziały brygady będą zwijane zgodnie z poniższym porządkiem, po otrzymaniu rozkazu do zamknięcia ich baz.

c. Zadania dla podległych jednostek

(1) jeden z batalionów będzie:

- zabezpieczać siły w obozowiskach i na rozwiniętych pozycjach,

- kontynuować zadania operacyjne batalionu stosownie do OORDER aż do uwolnienia zadań (...data.....),
- zajmie dopóki wszystkie jednostki i posterunki w południowym rejonie rzeki zostaną zwinięte,
- prowadzenie ochrony sił
- gotowy do użycia przez brygadę jako rezerwa,
- udział w eskortowaniu konwojów brygady (inne jednostki niż 1Bn) do i z powrotem,
- wycofa jedną kompanie zmechanizowaną, niepotrzebne elementy KG i kompanii logistycznej zgodnie z grafikiem i instrukcjami brygady,
- zabezpieczy i elementy wspierające z
- będzie zwijać ostatnią jednostkę brygady z kraju.

4. ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE

Aneks ...

5. DOWODZENIE I ŁĄCZNOŚĆ

Aneks ...

DOWÓDCA BRYGADY

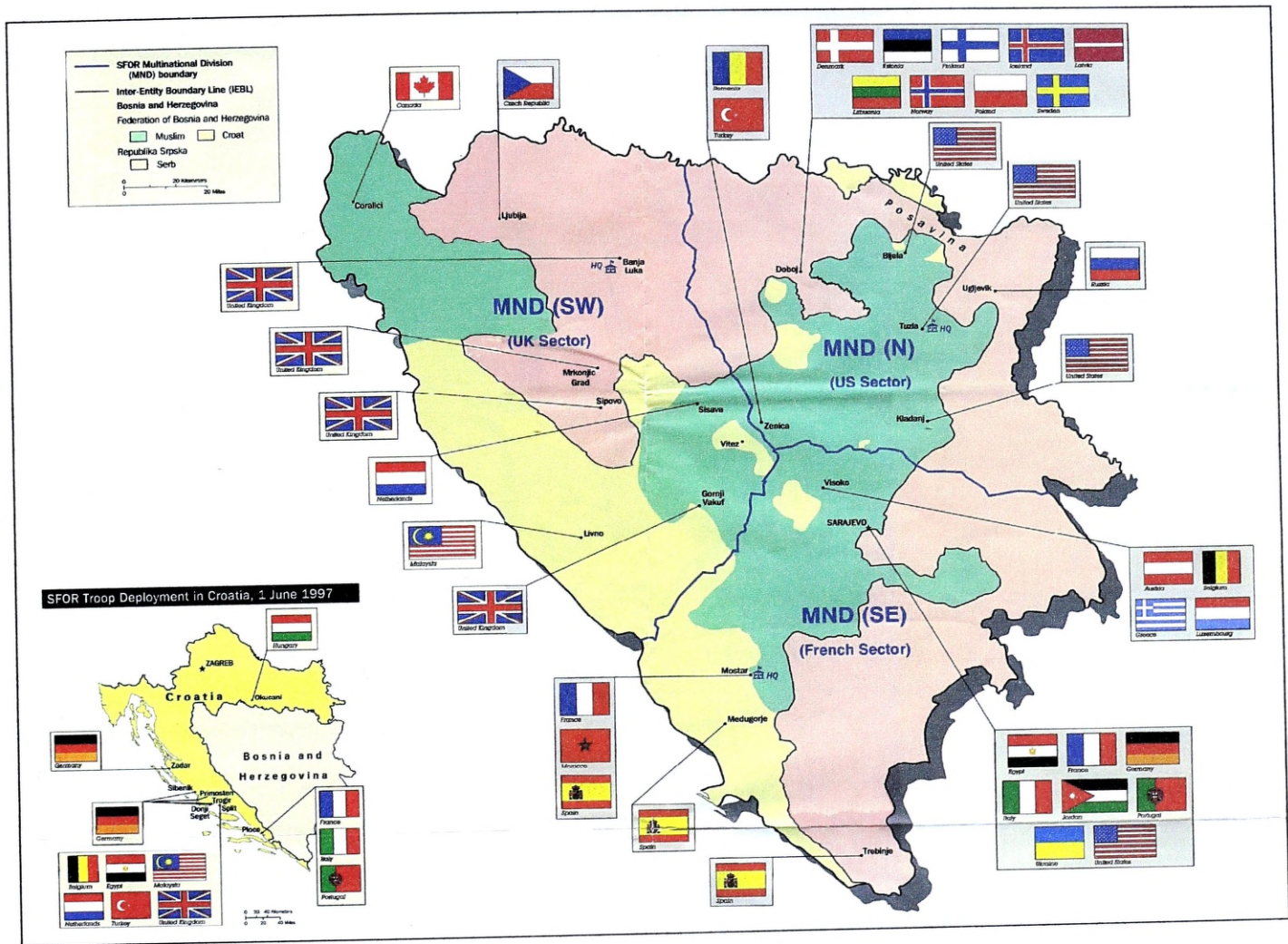
Aneksy:

- A: Podział sił
- B: Rozpoznanie i wywiad
- C: Współrzędne geograficzne i granice
- D: Wsparcie ogniowe
- E: Inżynieryjny
- F: Plan dróg i obozowisk brygady
- G: Zabezpieczenie logistyczne
- H: Łączność
- I: Współpraca cywilno - wojskowa
- J: Zasady użycia broni
- K: Struktura służby łącznikowej w obrębie operacji
- L: Aspekty prawne
- M: Media
- N: Harmonogram zwijania
- O: Doświadczenia i ocena z innych operacji wycofania
- P: Analiza zadania

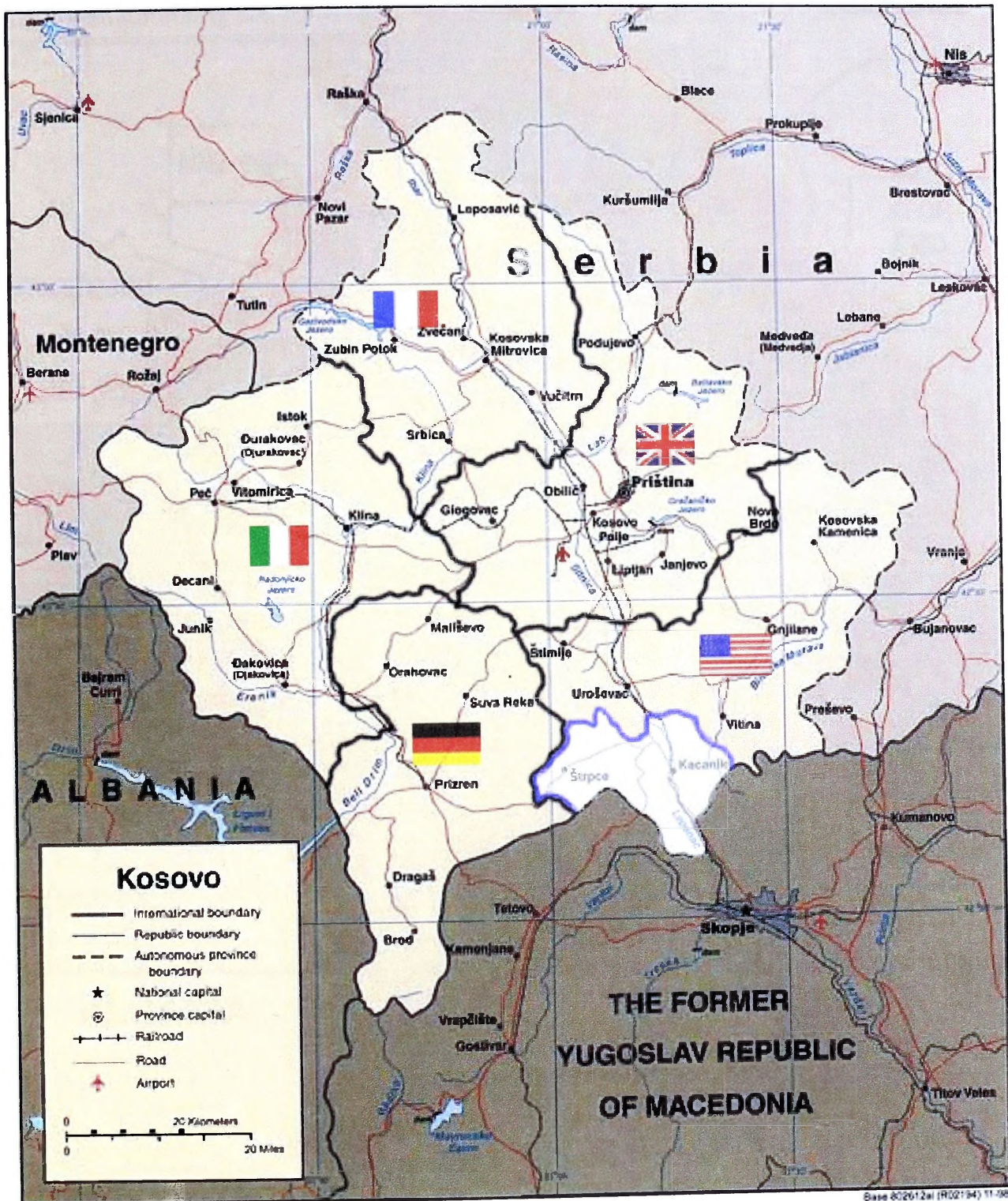
Plan podziału Bośni i Hercegowiny na strefy odpowiedzialności sił IFOR

Rozmieszczenie sił IFOR w rejonach odpowiedzialności

Schemat podziału Kosowa na strefy działania sił wsparcia pokoju KFOR

Schemat rozmieszczenia sił wsparcia pokoju KFOR w rejonie operacji

